SUEDE • SARAH JANE MORRIS • VERNON REID • CALEXICO • TARAF DE HAIDOUKS • VEGA

ROLL

112480 **ağustos** 2002/08
2 500 000 TL

tom waits

ROLL 67

MARI BOINE • BARİKAT • LOS DE ABAJO • ANTIBALAS • TELEPOPMUSIK • CAKE

biermann wolf

Daha iyi zamanlar umma
Duyuyorum bazılarını acı acı söylerken
"Sosyalizm – iyi, güzel
Ama burada başımıza oturtulansa
Yanlış şapka!"
Görüyorum bazılarını yumruklarını sıkarken
Paltolarının derin ceplerinde
Soğuk izmaritler dudaklarda
Ve kalpler kül içinde

Daha iyi zamanlar mı umuyorsun
Bekliyor musun cesaretle
Nehrin kıyısında her gün
Sonsuza dek akacak suların
Akıp tükenmesi için
Boşuna bekleyen budala gibi

Bazıları saçlarını yoluyor
Bazılarını nefret dolu görüyorum
Bazıları gömülmüş, görüyorum
Sessizliğin yün atkısına
Bazıları sızlanıyor akşamları, duyuyorum
"Ne getirecek bize yarın
Neye tutunmalıyız sıkı sıkı
Neye? Neye? Neye?"

Daha iyi zamanlar mı umuyorsun
Bekliyor musun cesaretle
Nehrin kıyısında her gün
Sonsuza dek akacak suların
Akıp tükenmesi için
Boşuna bekleyen budala gibi

Bazıları umuyor nehrin suyunun
Artık akmamasını
Ama ilkbaharda, karlar eriyince
Başlar o gerçekten akmaya
Bazıları geçirmek istiyor
Bu zamanları kış mevsimi gibi
Ama biz mecburuz güçlükleri
Yenmeye! Yenmeye! Yenmeye!

Daha iyi zamanlar mı umuyorsun
Bekliyor musun cesaretle
Nehrin kıyısında her gün
Sonsuza dek akacak suların
Akıp tükenmesi için
Boşuna bekleyen budala gibi

Biz sağlayacağız
Sosyalizmin zaferi kazanmasını
Bugün! Bugün! Yarın değil!
Özgürlük hiçbir zaman vaktinden önce gelmez
Ve diyorum ki (yüksek sesle)
Sosyalizme karşı en iyi ilaç
Sizin sosyalizmi
Yeniden kurmanız! Yeniden kurmanız!

Cesaretlendirme
Sen, fazla katı olma
Bu katı zamanda.
Fazla katı olan kırılır,
Fazla sivri olan sokar
Ve kırılır hemen ardından.

Sen, acı verme kendine
Bu acılı zamanda.
Hükmedenler titriyor–
Ancak parmaklıklar arkasındayken sen–
Bu, senin acından değil ama.

Sen, korkmana izin verme
Bu korkulu zamanda.
Bunu amaçlamak istiyorlar,
Silahları teslim etmemizi
Büyük kavganın öncesinde.

Sen, kullandırma kendini,
Kendi zamanını kullan.
Ortadan kaybolamazsın öyle,
Bize ihtiyacın var ve bizim de tam
Senin neşeli haline.

Susarak geçiştirmek istemiyoruz
Bu suskunluk zamanını.
Yeşiller fışkırıyor ağaç dallarından,
Herkese göstermek istiyoruz bunu,
Ancak haberleri olur o zaman.

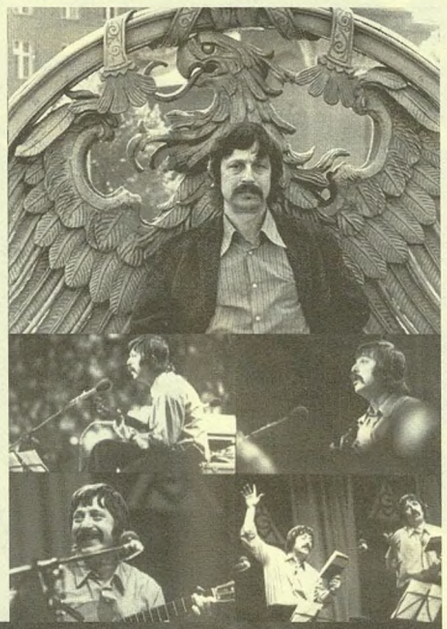

Erken vakit
Bu sabah, keyifle yatağımda yatarken
Kaba bir zil sesiyle koparıldım uykudan
Öfke içinde, çıplak ayakla koşup açtım kapıyı:
Oğlumdu
Pazar olduğu için
Çok erken vakitte süte gitmişti.

Erken gelenler hoş karşılanmaz
Ama sütleri içilir sonradan.

Türkçesi: Tezgör Hilmi

sayı 67
ağustos '02

09 George Michael
10 Suede
12 Calexico
14 Cake
17 Los de Abajo
18 Antibalas
20 Sarah Jane Morris
24 Taraf de Haidouks
27 Vernon Reid
32 Mari Boine
34 Le Petit Orchestre
35 Los Amigos Invisibles
36 Télépopmusik
38 Gökalp Baykal
42 İlahlar ilahları anlatıyor II
44 Barikat
48 Vega
57 Tom Waits

04 Ajans
37 Halkla ilişkiler
40 Satırarası
51 Kıraathane
52 Gayd
53 Albümler
56 Liste
62 Ansiklopedi

Abdurrahim Soğan, Ahmet Eken, Ahmet Güneş, Ali Yıldızalp, Alican Tayla, Alişan Çapan, Arslan Eroğlu, Aslı Atasoy, Atilla Aydoğdu, Baran Özdemir, Berrin Karakaş, Cem Sorguç, Cüneyt Cebenoyan, Derya Bengi, Doğan Ertener, Donat Bayer, Emin Ekşi, Ender Ergün, Eray Makal, Erdir Zat, Fatih Özgüven, Gökhan Akçura, Gökhan Pamuk, Hakan Dilek, Hakan Lokanoğlu, HknKrtsh, Hilmi Tezgör, İlker Aksoy, Kerem Demir, Mehmet Ali Meram, Melih Katıkol, Merve Erol, Muhsin Akgün, Murat Meriç, Necati Sönmez, Nedim Yalgı, Neslihan Say, Nevzat Çalışkan, Ogan Güner, Özhan Binici, Pınar Öğünç, Salih Nâzım Peker, Sarp Keskiner, Serdar Beyaz, Serdar Karataş, Serkan Seymen, Sid, Siren İdemen, Sungu Çapan, Şahan Nuhoğlu, Tacide Kaya Güner, Ulaş Özdemir, Ümit Bayazoğlu, Yasemin Yıldız, Yiğit Atılgan, Yücel Göktürk, Zeynep Nuhoğlu, Zülal Kalkandelen

baskı: Stampa **dağıtım:** Bir-Yay **adres:** Büyükparmakkapı sok. Tuna Apt. No 21/4 Beyoğlu - İstanbul **telfaks** 293 94 80 **yıl** 6 **sayı** 67 **ağustos** '02 **imtiyaz hakkı:** Nefes Yayıncılık adına Yücel Göktürk **sorumlu yazışleri müdürü:** E. Derya Bengi **ilan irtibat:** Şahan Nuhoğlu (0535 576 21 11) - Orhan Esen (231 53 48 - 233 49 41)

AYDA BİR YAYINLANIR

ROLLOVER

ECE AYHAN

Atından inmeden sevişmeye alışmalısın

Bence ne çıkacaksa, sorumluluktan değil, sorumsuzluktan çıkar, çıkacaktır. Karışıklık, kötülük, iyinin anasıdır. Bugünlerde geniş meşrepliler sanki insanda yurttaşlık duygusu bırakılmış gibi "sorumluluk"tan konuşuyorlar. Gençler sorumluluk duysun isteniyor. Oysa sınırlar yeniden çizilmeli. Her şeyin, yazın'ın, şiirin, coğrafyanın, dünyanın sınırları. Hatta nüfus sayımı bile yeniden yapılmalı. İskân yeniden. Kısacası, yepyeni bir dilbilgisi ve yepyeni bir sözdizimi zorunlu bize. Yeniden bir uygarlık tanımı, yeniden bir yurttaşlık tanımı. "Yeni sorumluluk" bile en sonda gelir. Türkiye yalnızca Çamlıca'dan görülmemeli. Kibariye, Çanakkaleli Melâhat, Roza Eskenazi, Kandıralı ve Arkadaşları, Erköse Kardeşler, Ağır Roman... da var.

Insanlar, sevişmek için bir kız bir erkek olarak çırılçıplak soyunurlarsa, yalnız iki türlü sevişebilirler, bilirsiniz. Birincisi: O iş ayakta yapılıyorsa, iki insan çift kıçlı bir tek insan olmuş gibi ya da bir tek insan varmış gibi gözükür ortada. Evet, her insan bir sevişmenin ilk ürünüdür. İkincisi ise: İki kaşık gibi iç içe olarak. Olacak iş değil ama, biz fakir şairler, ister İkinci Yeni densin, ister Sivil Şiir, üçüncü bir türü aramayı da denedik; yokluktandır.

Kim kimin sureti: Cemal Süreya - Yves Montand / Yaşar Kemal - İbrahim Tatlıses / Turgut Uyar - Frank Sinatra / Sezai Karakoç - Kani Karaca / İlhan Berk - Madonna / Sezer Tansuğ – Bimen Şen / F.H. Dağlarca - Nat King Cole / Yahya Kemal - Ella Fitzgerald / Füruzan - Gönül Yazar / Selim İleri - Dario Moreno / Attilâ İlhan - Edith Piaf / Edip Cansever - Muazzez Abacı / Nilgün Marmara - Billie Holiday / Ece Ayhan - Rasputin

Yakın akraba olmak istediğim şairlere gelince laf: Felsefe doktoru Rudi Dutsche, Heinrich von Kleist, Holger Meins, İsmail Beşikçi, Mabeyinci Fahri Bey, Beşir Fuat, Nesimi, düşünceyi didik didik ettiği için kendisine Hallac denmiş olabilen Mansur, bacağı kesildikten sonraki Rimbaud, hayalî Woyzeck, von Webern, Celan, Bunuel, Nâzım Hikmet, İlhan Usmanbaş, Şerif Mardin, Cemal Süreya...

Biliyor musunuz, ünlü besteci Schönberg aynı zamanda çok iyi de bir ressamdı, yeni ünlü ressam Kandinsky de besteci. İkisinin karşılıklı mektuplaşmalarını okumuş muydunuz, bilmem.

Ne hikmetse müzikçiler, özellikle yorumcular (ya da daha doğru bir deyişle, çalgıcılar) Türkiye'nin müzik dışında kültür olaylarıyla, oluşmalarıyla da pek ilgilenmezler. (Ama sözgelimi insan haklarına cümbür cemaat kesin karşı ve karşıt oluşuyla ünlenmiş bir başyöneticinin elini –herkesi çiğneyerek hem de– öperek 5 milyon aylığa kavuşarak İstanbul konser salonu yöneticiliğini alabilirler. Zaten denir ki, müzik ve sinema eleştirmenleri, bütün meslekler içinde en çok motor yağı tüketenlerdendir. Buna çok üzülürüm.)

Webern (ve tabii Schönberg de) "bu müziğe 'Atonal Müzik' diye çok kötü bir ad takılmıştır" der. Ne yapalım yani? Bir bakıma İkinci Yeni de öyle değil mi Türkiye'de? "Galat-ı meşhur, lûgat-ı fasihden yeğdir" derdi eskiler. Beğenilsin beğenilmesin, "Atonallik" 1912'den (daha doğrusu Birinci Dünya Savaşı'nın bitişinden) bu yana artık başka alanlara da girerek "Bakımsızlık", "Uçtalık", "Aykırılık"... anlamlarına da getiriliyor, getirilir. Çünkü insanların yeni bir dilbilgisi ve sözdizimi arayışıdır bu.

Ben sana tarih kitaplarında okuduklarımı söyliyeyim daha iyi. Söyliyeceğim. Derisi yüzülerek öldürülen şairler. Eklemleri kırılarak kazanda kaynatılan şairler. Boğdurulan şairler. Giyotinle boyunları kesilen şairler. Götünden kurşuna dizilen şairler... Ne yapalım, hem şair hem düşünce, her zaman, sürgünde olacaktır! Atından inmeden sevişmeye alışmalısın!

Ne diyorduk? Jim Jarmusch!

Ece Ayhan (1931-2002)

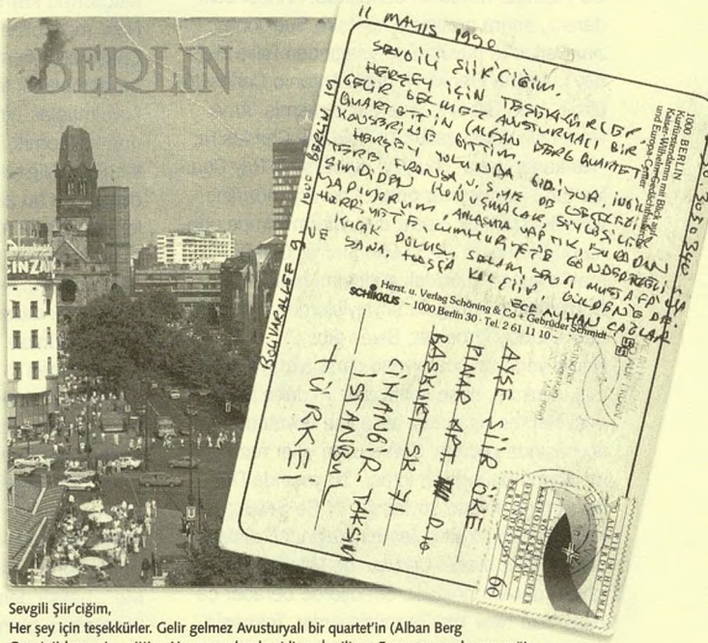

Sevgili Şiir'ciğim,
Her şey için teşekkürler. Gelir gelmez Avusturyalı bir quartet'in (Alban Berg Quartet) konserine gittim. Her şey yolunda gidiyor. İngiltere, Fransa vs.ye de geçeceğim. Şimdiden konuşmalar, söyleşiler yapıyorum. Anlaşma yaptık, buradan Hürriyet'e, Cumhuriyet'e göndereceğim. Kucak dolusu selâm, Mustafa'ya ve sana. Hoşçakal Şiir. Gülden'e de.
Ece Ayhan Çağlar, 11 Mayıs 1990

Kalbim sanki Çernobil / Hayatım Hiroşima / Ölmekten bin beter / Böyle sensiz yaşamak **RENAUD** *("Boucan d'enfer" şarkısından)*

Kendine tek bir soru sor: İnsan gerçeği ne diye söylemeli? Bizi böyle yapmaya zorlayan ne? Sonra, içtenliği niçin bir erdem olarak görmemiz gerekiyor? Farzet ki, bir balık olduğunu ve bizim hepimizin de balık olduğunu ileri süren bir deliyle karşılaştın. Onunla tartışır mısın? Ona yüzgeçlerin olmadığını göstermek için önünde soyunur musun? **MILAN KUNDERA**, Gülünesi Aşklar

Her şeyin bir sessizliği var; aşkınki gümbür gümbür. **GÜVEN TURAN**

Tom asla doğruyu söylemezdi ama söyledikleri hep doğru çıkardı, ki bu ikisi birbirinden farklıydı. **ELISEO ALBERTO**, Kabuk Sahili

İnsan kendini anlatmaya başladığında, nesnellik, yalanın süslenmişi olmuyor mu? **AMIN MAALOUF**, Doğunun Limanları

Eskiler alıyorum

Noir Désir İstanbul'dan bir geçti pir geçti. Muhteşem konserin yarattığı rüzgarın meyvelerini yemeye devam ediyoruz: Grubun eski albümleri artık kolaylıkla Türkiye'de bulunabiliyor. 1989'daki "Veuillez rendre l'âme (à qui elle appartient)", 1992'deki "Tostaky", 1994'deki double konser kayıtları "Dies Irae" (ki İstanbul'da da yorumladıkları Beatles şarkısı "I Want You"yu da içeriyor) ve 1996'daki "666.667 Club" isimli CD'ler satışta, haberiniz olsun. Fransız dörtlünün konserde çaldığı şarkıların orijinallerine ulaşmayı isteyenler, grubun bu noktaya nasıl ve nerelerden geldiğini merak edenler, Cantat'ya (veya Sergio'ya) bir görüşte aşık olanlar, gitarların hırçın okyanusuna dalmakta sakınca görmeyenler burdan buyursun...

Paul Weller'ın "Ilumination" albümünde misafirler sürüsüne bereket: Oasis'ten Noel Gallagher ve Gem Archer, Stereophonics'ten Kelly Jones, Ocean Color Scene'den Steve Cradock ve Damon Minchella ve iki de kadın şarkıcı: Carleen Anderson ve Jocelyn Brown. Albümü hayırlısıyla eylül ayında dinleyebileceğiz.

Manic Street Preachers, büyük ihtimalle "Forever Delayed" adını taşıyacak yeni bir single kaydetti. Şarkıya, grubun ekim ayında yayınlanacak "Greatest Hits" albümünde yer verilecek.

Danimarkalı yönetmen **Lars von Trier**, hem tatil hem iş için bu yazı Ibiza'da geçiriyor. Bir televizyon kanalı için hazırlayacağı belgeselin konusu clubber'lar.

NORAH JONES

son cool şantöz

Önce müzik listeleri keşfetti, sonra biz. Gencecik, güzel bir kız, oturmuş piyanosunun başına, dünyadan kâm almış sesiyle puslu baladlar söylüyor, cazla country arasındaki köprünün tuğlalarını sağlamlaştırıyor. İlk albümünde "benimle gel" diyor, ama önce tanışalım...

Adını ilk önce ya Harika Pazar'da duyduk, ya Neler Oluyor Hayatta'da: Muhabir, mutad Bodrum ziyaretini yapan Arif Mardin'e "yeni prodüksiyon"u Norah Jones'u soruyordu.
Hatırlayıverdik, İlhan Erşahin'in Wax Poetic'iyle de takılan bu kızı. Ardından Anoushka Shankar'ın üvey kardeşi olduğunu öğrendik. Norah Jones, annesinin Ravi Shankar'la küçük bir kaçamağının meyvesi. Fakat bu konudan bahsetmeye, istikbalini bu akrabalık üzerine bina etmeye niyeti yok. Babasını da, kardeşini de, şunun şurasında üç-dört yıldır görüyor. Hem annesine de öyle düşkün ki, bu bahislerle üzülmesini istemiyor...
23 yaşında, hayatının baharında. Annesi eski dansçı, sonra pratisyen hemşire Sue Jones. Kızını Dallas'ta büyütmüş, kulağından Billie Holiday'i, Aretha Franklin'i, hatta Antonio Carlos Jobim'i, Joao Gilberto'yu eksik etmemiş. Ama Norah'nın gönlü galiba en çok Ray Charles'ta: "Ne kadar daha 'country' olabilirsiniz Ray Charles'tan? Her şey var onda. Country müziğine yönelik büyük bir özlem duyuyorum içimde –bana büyükannem ve büyükbabamla Oklahoma'da geçen çocukluk günlerimi hatırlatıyor. Dünyadaki en duygulu söyleyişlerden bazıları o eski country'lerde var. Blues gibi..."
Norah yedi yaşında piyano dersi almaya başlamış, sıkılmış, düşe kalka dört yıl daha ilerlemiş. Hepten bırakmış, ama lise hayatı da piyano başında geçmiş. Sonra uzun yıllar caz eğitimi. Kamu önünde ilk icrası, 16 yaşında Dallas'ta bir kahvede söylediği "I'll Be Seeing You"; şarkıyı bir Etta James plağından dinlemiş... 1971 model Cadillac de Ville'i, adeta hayatının dönüm noktası. Şimdilerde beraber çalıştığı bazı New York'lu müzisyenler, Teksas'a doğru turneye çıkmışlar, okuluna da uğramışlar. Onları gezdirecek en büyük araba onda olduğu için, şoförlüğü de iş edinmiş. Fakat refakatçileriyle kaynaşmış, zaten çok geçmeden, New York yolları taştan...
Çalışmalar, besteler, demo kayıtlar... Blue Note, demolarını tezahüratla karşılamış. Kayda koyulmuşlar, ama şirket prodüksiyondan memnun kalmamış, işi Arif Mardin'e havale etmişler. Emekliliğinden sonra, Arif Mardin'in ilk prodüksiyonu bu albüme: "Norah'da doğal bir şeyler var. Küçük müdahaleler yaptık, azıcık keman, biraz org, kendi geri vokalleri –ki çok önemliydi bu. Norah'yla çalışmak egzersiz gibiydi. Gerçek müzisyenlerle çalışmak da harikaydı. Eski günlere döndüm sanki..."
Norah Jones'ta Arif Mardin'e eski zamanları hatırlatacak çok şeyler var: Temelde caz, ama epey country, biraz pop... Bağırmayan, aralara sessizlikler bırakan, ama insanı hemen içine çeken küçük gece müzikleri, iddiayla yükselmeyen, ama çok güzel, ince kumlu bir ses. Görebildiğimiz kadarıyla, son "cool" şantöz o... Norah'nın ilk albümü "Come Away With Me", halisinden bir ekip çalışması: İki şarkı kendisinin, birinde iştiraki var, diğer şarkılar basçı Lee Alexander'ın ve gitarist Jesse Harris'in. İki cover'dan biri Hank Williams'ın "Cold Cold Heart"ı, öteki sadece piyanosuyla okuduğu "The Nearness Of You"... Konserlerinde Roxy Music'in "More Than This"ini, Nick Drake'in "Day Is Done"ını okurmuş, şimdilik meraktayız.
"Come Away With Me" alkışlarla karşılandı, Rolling Stone'un, Jazziz'in, New York Post'un, neredeyse bütün yayınların ilgisine mazhar oldu. Tabii hemen yeni Billie Holiday, Peggy Lee, Eva Cassidy –hatta Willie Nelson– demeye de başladılar. Norah, takdirini hemen ilk 20'sine yerleştiği listelerde de buldu. Kendisininse öyle büyük taraklarda bezi yok. Amerikan pop-caz prodüksiyonlarından alıştığımız kızlara da hiç benzemiyor: Nerede topuklu ayakkabılar, nerede elbiseler, kuaförler; eski kotunun altına spor ayakkabılarını çekiyor, sırt çantasını yüklendiği gibi gazetecilere "gel şurda iki tek atarken konuşalım" diyor.
Rolling Stone muhabirine de öyle yapmış ve bir dinleyicisine müziğini tarif ederken adama küçük dilini yutturmuş. "Benim müziğim" demiş, "soft-cock rock" (kalkmamış babafingo rock'u)... Doğru mu duydum diyen muhabire eklemiş: "Hatta mock-soft-cock rock" (kalkmamış babafingo rock'unun taklidi)...

Yapı Kredi Yayınları, 2002/2*

*** Yapı Kredi Yayınları, 2002, Haziran-Aralık programından seçmeler**

İlhan Mimaroğlu New York Kapı Dışı Sanatı
Sait Faik Abasıyanık Birtakım İnsanlar-Kayıp Aranıyor
William Faulkner Kurtar Halkımı Musa
Enis Batur Başka Yollar
Hulki Aktunç Hep Seninle Konuştum
Jamal Mahcoup Görevli
Selçuk Altun "Bir Sen Yakınsın Uzakta Kalınca"
Isaac Bashevis Singer Bütün Öyküleri
Thomas Bernhard Ses Taklitçisi
Juan Goytisolo Osmanlı'nın İstanbulu
Uğur Kökden Kuğular, Kanallar, Salkımsöğütler
Giorgio Manganelli Düzyazının İnce Sesi
Rauf Mutluay Sebiller Su Vermiyor
Emin Özdemir Dilin Öte Yakası
Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi (Günümüz Türkçesiyle)
Cahit Uçuk Anılar
Ahmet Hamdi Tanpınar Ders Notları
Mallarmé Profil
Necmi Zekâ Şiirler
Yahya Kemal Beyatlı Kendi Gökkubbemiz
Ziya Osman Saba Bütün Şiirleri
Metin Eloğlu Bütün Şiirleri
Nicolaus Copernicus Gökcisimlerinin Dönüşü Üzerine
Francesco Petrarca Canzoniere
Lermontov Profil
Vedat Tek Kitabı
Samih Rifat Akla Kara Arası
Doğan Kuban Selçuklu Çağında Anadolu Sanatı
Memet Fuat A'dan Z'ye Nâzım Hikmet
Ara Güler Yeryüzünde Yedi İz
Sophie Calle-Paul Auster New York Kullanma Kılavuzu
Mazhar Şevket İpşiroğlu Ahtamar·
Özer Kabaş Yazılar
Jean-Paul Sartre Varlık ve Hiçlik
Michel Foucault Toplumu Savunmak Gerekir
Frederic Jameson Dil Hapisanesi
Halil İnalcık Osmanlı İmparatorluğu - Klasik Çağ 1300-1600
Gülru Necipoğlu Mimari, Teşrifat ve İktidar - 15. ve 16. Yüzyıllarda Topkapı Sarayı
John Freely Evliyâ Çelebi'nin İstanbul'u

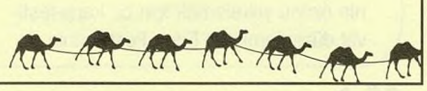

Bir bufalo buğulama yiyip sindirdikten sonra, son sıçışı bile olsa, gidip Bayan Dickinson'ın verandasına sıçmayı tasarlıyordu, karnından gurultular gelmeye başladı, sanki midesinde porselen bir yemek takımı parçalanıyordu.
ELISEO ALBERTO, Kabuk Sahili

Bilmiyordum'dan başka söyleyebileceği bir şey yoktu. Bu nedenle suçu, masum olmaktı. Bilerek masum olan bir adam kadar tiksinti veren bir şey daha var mıdır?
TONI MORRISON, Katran Bebek

Bu paradır işte, kokla bunu
Her işin başı budur,
Seni katil etti bu,
Beni memur.
İLHAN DEMİRASLAN

Sarılmayı bilen adam, iyi adamdır. **ORHAN PAMUK**, Benim Adım Kırmızı

Pılık pırtık adamların bakışlarında, parayı yakalamak için döndürdükleri fırıldakların rüzgârımsı izi vardı. Gümleyip giden güneşin berisinde sessiz, uçucu yürüyüşleriyle suçlu hayaletlere benziyorlardı.
LATİFE TEKİN, Buzdan Kılıçlar

Nick Cave'in gözüyle **Velvet Underground**: **DJ Chris Coco**'nun eylülde yayınlanacak "Next Wave"albümüne konuk olan Cave, Velvet'in "Sunday Morning" isimli ünlü şarkısını seslendirdi. Chris Coco, aynı zamanda Fleetwood Mac'in efsanevi gitaristi **Peter Green**'le de bir ortaklığa girdi. Gözlerine kestirdikleri parça ünlü "Albatross".

Sex Pistols'ın şarkıcısı **Johnny Rotten**'ın (gerçek soyadıyla Lydon) hayatı film oluyor. Yönetmense, "Wayne's World"den aşina olduğumuz **Penelope Spheeris**.

Fransızların 80'li yıllarından miras new-wave ikilisi **Les Rita Mitsouko**, sonbaharda "La Femme Trombone" isimli yeni albümünü yayınlayacak. "Triton" isimli ilk single radyolarda dönmeye başladı bile. İkilinin dişisi Catherine Ringer, yıl sonlarına doğru Alfredo Arias'ın müzikal komedisi "Concha Bonita" için sahneye çıkıyor. Yakışıklı bir Arjantinli delikanlının Paris gecelerinin kraliçesi haline gelmesinin mizahî hikayesini anlatan oyunun müziklerini **Nicola Piovani** imzalamış. Piovani'yi, Fellini'nin "Ginger ve Fred" ve Nanni Moretti'nin "Oğul Odası" filmlerindeki besteciliğiyle tanıyoruz.

Rolling Stones'un 1964-1975 arası yaptığı 22 albüm ("Aftermath"den "Let It Bleed"e, "Between The Buttons"dan "Baggers Banquet"e) "remasterize" edilerek bu yıl içinde piyasaya sürülüyor. Sonbahar aylarında **Bill Wyman**'ın merakla beklenen kitabı da yayınlanıyor: "Rolling With The Stones".

Francis Ford Coppola'nın oğlu **Roman Coppola**, **Strokes**'un "Someday" isimli şarkısına klip çekiyor. Guns N' Roses'ın gitaristi Slash ve Guided By Voices'a da klipte rol var... Oğul Coppola'yı, daha önce Fatboy Slim'in ödüllü klibi "Praise You"dan, Marianne Faithfull'un Kate Moss'lu klibi "Sex With Strangers"dan ve Air, Daft Punk, Moby için yaptığı çalışmalardan hatırlıyoruz.

Pulp sonbahar aylarında yayınlanacak "best of" albümünden sonra plak şirketi Island'la bağlarını koparıyor. Duyduğumuz kadarıyla şirket, anlaşmayı uzatmak için, gruba son derece düşük bir meblağ teklif etmiş.

Verve solisti **Richard Ashcroft**, ikinci solo albümü "Human Condition"ı ekim ayında yayınlamayı düşünüyor.

Radiohead, anti-küreselleşmeci çalışmalara hız verdi. Trade Justice Movement isimli harekete destek veren Thom Yorke ve Ed O'Brien, geçenlerde Financial Times'a verdikleri demeçte, Avrupa Birliği ülkelerinin tahıl fazlalarını azgelişmiş ülkelere ihraç ederek, bu ülkelerdeki tarımın gelişmesini sekteye uğrattıklarını söyledi... Ayrıca Radiohead temmuz sonlarında Lizbon'da verdiği bir konserde dokuz yeni parça birden seslendirdi. 2003'de yayınlanacak albümlerine girmeye aday bu şarkıların adlarını not edelim: "There There", "Scatterbrain", "Up On The Ladder", "We Suck Young Blood", "Strangely Enough", "I Will", "Sail (You) To The Moon", "Myxomatosis", "The Punch Up At The Wedding".

Who'ya başsağlığı

The Who'nun bas gitaristi John Entwistle, Las Vegas'ta Hard Rock Hotel'deki odasında 27 Haziran günü hayatını yitirdi. 57 yaşındaki sessiz efsanenin ölüm sebebi kokain kullanımına bağlı kalp krizi olarak açıklandı. The Who, bu acı olayın ardından, Amerika turnesini iptal etmeyerek, bütün konserlerde Entwistle'ın anısı için çaldı... Bu arada, The Who'nun 1978'de ölen davulcusu Keith Moon'un öyküsü sinemaya aktarılacağı kesin gibi; ancak filmdeki rol dağılımı hakkında dedikodular bitmek bilmiyor. "Austin Powers"ın yıldızı Mike Myers şu ana kadar Keith Moon rolünün en büyük adayı. Bu konuda Roger Daltrey'nin de desteğini almış durumda. Filmde Pete Townshend'ı ise Nicolas Cage'in oynaması düşünülüyor.

Jeff Buckley'nin yayınlanmamış erken dönem demo ve konser kayıtlarından oluşturulan "Songs Before Grace" albümü eylül ayında yayınlanıyor. Sanatçı, ölümünün beş sene ardından bu sonbaharda New York, Londra ve Paris'te bazı özel konserlerde anılacak. Katılımcılar arasında Bob Dylan, Patti Smith, Tom Waits, PJ Harvey, Coldplay gibi isimlerin olması bekleniyor. Bu arada BBC için çekilen Jeff'e adanmış dökümanter filmde Brad Pitt, Liz Frazer, Chrissie Hynde ve Jimmy Page'le yapılan söyleşilere yer verilecek.

Portekizli grup **Madredeus**, elektronik dünyayla förtte: "Electronico" albümünde Madredeus şarkılarını remikslemek için sıraya giren Télépopmusik, Alpha, Craig Armstrong, Dusted (Rollo), Rob Da Bank (Sunday Best), Buscemi gibi isimler grubun müziğine yeni bir şekil şemal verdi. Télépopmusik'in remiklediği "Oxala", albümün ilk single'ı olarak belirlendi.

Primal Scream'in aylardır beklenen yedinci albümü "Evil Heat" sonunda yayınlandı. Albümün üç mühim konuğu var: Vokaliyle Kate Moss, The Jesus & Mary Chain'den eski dost Jim Reid ve mızıkasıyla Robert Plant.

Bob Dylan'dan bir film şarkısı daha: 2000 yılında "Wonder Boys" filminde kullanılan "Things Have Changed"le Oscar alan Dylan, bu sefer de "Divine Secrets Of The Ya-ya Sisterhood" filmi için "Waiting For You" isimli bir şarkı besteledi...

No logo, yes festival

Yaz geldi mi, deniz, plaj bir yana, Avrupa'nın yaz festivallerine içimiz giderdi. Birkaç senedir gözümüz hiçbir yere kaymıyor, paşa paşa İstanbul'da oturuyoruz, şahane grupları ağırlıyoruz. Fakat yine de şikayetlerimiz olmuyor değil: Sanki bazen mesele müzik olmaktan çıkıyor da, müzik başka şeylerin parçası oluveriyor...

İngiltere'deyse şikayetler diz boyu: Bir sürü festival var, hepsi birbirine benziyor, habire aynı gruplar çıkıyor, upuzun kuyruklardan sahne görülmüyor, çayır çimende bile dev ekrana mahkum kalınıyor, girişteki arama-taramalardan yılmamak da imkansız... En fecisi de, logolarını, promosyonlarını, ürünlerini habire insanın gözünün içine sokan şirketler, büyük markalar... 60'ları, festivallerin güzel zamanlarını özleyenler harekete geçmişler, festival işinin özünü yakalamak için bir karşı-festival düzenlemişler. Eden Festivalinin ilk işi, sponsorlara set çekmek. Bryan Adams'ından Simply Red'ine, Status Quo'suna, festivale sponsorlarıyla dahil olmak isteyen herkesi de reddetmişler. Konserler, ülkenin hayli kırsal bir bölgesinde düzenleniyor. Organizatörler, haklı olarak, "yağmur ormanlarında McDonald's görmek istemiyoruz" diyorlar. Kısacası içeride şirket terörü yok... Projeye ilk dahil olan grupsa Pulp. Konuşmalarında hayli heyecanlı görünen Jarvis Cocker da, hem izleyici, hem sahne adamı olarak festivallerin mevcut yapısından çok çekmiş. Üstelik "We Love Life"ın pastoral rock'unu tabiatın göbeğinde yapmaktan da çok memnun. Spiritualized, Beth Orton ve Doves da tereddütsüz kabul etmişler. Temmuzda bu konserler gerçekleşti, ağustosta final gecesini WOMAD sanatçıları yapıyor. Yeni –eski?– bir festival anlayışına doğru, inşallah adım adım ilerleniyor...

"Parayı araya araya ray olduk" diyorlardı. Yakalayıp gırtlağına basıncaya kadar, saatler saatleri yutmuştu. Bugünkü hayat şartlarına kıyasla, görüş açıları yetersiz kalıyordu. Bile bile lades deyip dinî ananelere ters düşüyorlardı. Örneğin, iki gün önce, evlerine elleri boş dönecekleri az çok belli olunca, öfkeye kapılmışlar, Allahın cebinden peygamberi çalıp satmaya mecbur olmuşlardı. **LATİFE TEKİN**, Buzdan Kılıçlar

Şiirler beraber söylenen solo şarkılardır. **BEHÇET NECATİGİL**

Ben liseyi bırakıyorum müdür bey kusura bakma / Yürümeyi öğreniyorum yeniden konuşmayı düşünmeyi / Kırmızıdan başladım önce renkleri belliyorum bir bir / Papatya diyorlar yanına varıyorum hemen / Kırkbeş gün yaşarmış arılar kelebekleri öğrenemedim daha / Sen hiç nezle oldun mu müdür bey öyle keyifli şey ki / Apansızdan apşırması sabah olur gibi bir şey **CAN YÜCEL**

Biraz kötülük, senin için kötü değildir, senin iyiliğinedir. **ELISEO ALBERTO**, Kabuk Sahili

Çocuklara kötülük yapmaktan hoşlanan, yaşlı bir adamdır, zaman. **GEORGES SCHEHADE**

Filmin T-Bone Burnett tarafından hazırlanan soundtrack'inde ayrıca Macy Gray, Tony Bennett, Ray Charles ve "Selah" isimli yeni şarkısıyla Lauryn Hill yer alıyor... Callie Khouri'nin yönettiği filmde, annesi hakkındaki hakikatı araştıran oyun yazarı rolünde Sandra Bullock oynuyor. Amerika'da şu sıralar çok gözde olan film, ekim ayında Türkiye'de de gösterime girecek.

Led Zeppelin efsanesi **Robert Plant**, seneler sonra bir solo albüm yayınladı: "Dreamland". Albümde eski blues'ların yanısıra, Dylan'dan "One More Cup Of Coffee", Tim Buckley'den "Song For The Siren" ve Hendrix'ten aşina olduğumuz "Hey Joe" şarkılarının cover'ları da yer alıyor.

Tori Amos'un ekim ortasında yayınlanacak dokuzuncu albümü "Scarlet's Walk", sanatçının politik bakışını iyice yansıtan bir çalışma olacak: Kızılderili katliamından pornografiye, 11 Eylül'den Oliver Stone filmlerine kadar pek çok konunun deşildiği albümün prodüktörü Tori Amos'un bizzat kendisi. Amos'un en büyük desteğiyse davulcu Matt Chamberlain ve basçı Jon Evans.

"A Little Less Conversation" şarkısının Junkie XL remiksi reklamlarda kullanılıp **Elvis Presley** ismi (tam yirmi yıl sonra) yine liste başlarına yerleşince, plak şirketlerinin avuçları kaşınmaya başladı. Elvis furyasının ilk ürünü "Elvis: The Great Performances" isimli üç DVD'lik bir set olacak ve ağustos ayında yayınlanacak. "Elvis 30 Number One Hits" isimli 30 şarkılık toplama albümse ekim ayında çıkıyor. Bu albüm –tıpkı Beatles'ın "One"ı gibi– liste başı parçaları bir araya getiriyor... Bu sene gösterime girecek Walt Disney serisinden bir filmde de Elvis parçaları kullanılıyor.

Beck'in uzun süredir beklenen akustik folk albümü büyük ihtimalle eylül sonlarına doğru piyasada olacak. Sanatçı şu sıralar üç kişilik unplugged grubuyla Amerika turnesi yapıyor ve küçük salonlarda yeni şarkılarını prova ediyor. Bu arada Beck'in, albüm sonrasında yapacağı büyük turne için Flaming Lips elemanlarını kendi grubuna davet ettiği söyleniyor.

Wu-Tang Clan'in baş aktörlerinden **RZA**, "The World According To RZA" isminde bir proje albümü hazırlıyor. Dünyanın dört bir yanından hiphopçuların katılacağı bu albümün ilk single'ı kasım ayında yayınlanacak: Parça, RZA ve Fransız Saïan Supa Crew işbirliğinin bir ürünü.

Echo & The Bunnymen'in şarkıcısı **Ian McCulloch** solo albümü üzerinde hazırlıklarını sürdüredursun, plak şirketi Warner grubun 80'lerdeki ilk dört albümünü sonbahar aylarında yeniden yayınlayacak.

Zeki Müren klasikleri

Müzeyyen Senar'ı nasıl "jazzy" bir sesle tanıyorsak, Zeki Müren'i de vurgulu, kelimelerin altını çizen bir tonla hatırlıyoruz. Halbuki bu bir "genç kuşak" yanılsaması. Müzeyyen Senar'ın taş plaklarda kalan şırıl şırıl sesini bugün bulamıyoruz ama, allahtan Zeki Müren'in 60'lardaki filmleri imdadımıza yetişiyor. Fakat evveli, onun da bir taş plak devri var. Acemkürdî sengin semai şarkılar, dilkeşhâveran curcuna şarkılar, "Saklayıp kalp-i mükedderde seni", "Kamer çehre peri-rû tende cânım", "Söyle nedir bâis-i zârın gönül"... Zeki Müren'in Kalan Müzik'ten duble CD olarak yayınlanan "1955-63 Kayıtları", tamamen klasik eserlerden oluşuyor. Bugün duyamadığımız bu şarkılarla tanışmak bile bir saadet ya, bir de Zeki Müren'e Sadi Işılay, Şerif İçli, Şükrü Tunar, Yorgo Bacanos gibi üstadlar çalıyor ki, tadlarına doyum yok. Öpsün sizi Zeki Müren!

POSTEXPRESS ENTERNASYONAL ŞAŞALA

sayı 15

Düzce'de devrim var
Domates sadece domates değildir: Postexpress gitti, gördü, ayakta alkışladı

Troyka ve tersbükey durumlar
"Öteki DSP"nin yazarı Atilla Akar'la siyasi kriz üzerine

Seattle'ı Türkiye'de üretmek
Sosyalist Emek Hareketi'nin sözcülerinden Hüseyin Hasançebi anlatıyor

Topyekûn maymunlaşma
Kadir Cangızbay izah ediyor

Anadolu dergilerinin Gümüşlük zirvesi
Postexpress oradaydı

Erkeklikten kadınlığa
Esmeray'ın öyküsü

Şairin ardından
Lale Müldür, Ünsal Oskay ve İbrahim Yılmaz'ın gözüyle Ece Ayhan

Her ayın 15'inden itibaren gazete bayilerinde ve kitapçılarda

Yolumdur giderim, ölüm dur, geliyorum. **BEHÇET NECATİGİL**

"Şu anda Marilyn Monroe sağ olsaydı, sence ne yapıyor olurdu?.." İyi geceler diliyorum. Arabanın tavan döşemesi lifler halinde tepemizden sarkıyor ve Tyler diyor ki: "Tabutunun kapağını tırmalıyor olurdu." **CHUCK PALAHNIUK,** Dövüş Kulübü

Dilediler yaşansın / Ölünsün aynı günde / Yas kokan bu düğünde / Irmak çok yavaş aksın **SABAHATTİN KUDRET AKSAL**

O cumartesi günü ölüler her zamankinden daha canlıydı. **ELISEO ALBERTO**, Kabuk Sahili

Bir süre hapishanede bulunmamış bir kişiye asla güvenmemek gerekir. **JERRY RUBIN**

Kapalısın / Kendi dört duvarında / gündüz –biraz sınırsız– / gece –evde odada– **ERAY CANBERK**

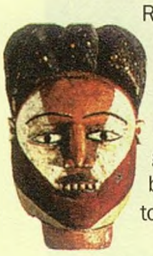

Soft Boys "Nextdoorland" albümüyle geri dönüyor. Robyn Hitchcock ve arkadaşları en son 22 yıl önce "Underwater Moonlight" albümünü yayınlamıştı.

Post-rock ve elektronika sektöründe faaliyet gösteren Alman grup **Tarwater**, üçüncü albümü "Dwellers On The Threshold"ı ağustos sonunda yayınlıyor.

Dinosaur Jr'ın lideri **Jay Mascis**'den haber var: Grunge yıllarının örnek adamı, en büyük "slacker" ekim ayında "Free So Free" isimli ikinci solo albümüyle geri geliyor.

Rhino şirketi **Ramones**'un dört albümünü birden bu ay içinde yeniden yayınlıyor: "End of the Century" (80), "Pleasant Dreams" (81), "Subterranean Jungle" (83) ve "Too Tough to Die" (84) albümleri, bu baskılarında çeşitli ilave kayıtlar da içerecek. Geçen sene içinde grubun 1976-78 dönemine ait dört albümü daha piyasaya verilmişti: "Ramones", "Leave Home", "Rocket to Russia" ve "Road to Ruin".

David Bowie'nin "Ziggy Stardust" ve Lou Reed'in "Transformer" albümlerinin kapaklarını hazırlayan ve Blondie, Queen ve Iggy Pop gibi sanatçıların akıllarda yer etmiş fotoğraflarını çeken **Mick Rock**, bu sefer Supergrass için çalışıyor. Grubun "Life On Other Planets" isimli yeni albümünün kapak çekimleri bir devekuşu çiftliğinde gerçekleştirilmiş. Albüm eylül sonunda yayınlanıyor, ilk single "Grace" ise eylül ortasında.

1999'daki "7th Deadly Sin" den bu yana albüm yapmayan **Ice-T**, önümüzdeki sene iki ürün birden verecek. Rap'çi Smooth The Hustler'la birlikte oluşturdukları SMG (Sex, Money and Guns) kod isimli proje, bunlardan birincisi... Diğerindeyse Ice-T rocker yüzünü gösterecek: Yeni oluşturduğu grubunun adı Perverted Sex Cult.

Que hora son cim bom bom

Duymayan kalmamıştır, Manu Chao haziran sonlarında, Danimarka'nın ünlü rock festivali Roskilde'deki konserine İstanbul hatırası Cimbom formasıyla çıktı... Bu arada Manu'den başka iyi haberler de var: Geçen sene verdiği bir Paris konserinin kayıtlarını bir albüm halinde sonbaharda yayınlayacak. Böylece Radio Bemba Sound System eşliğindeki punkçı Manu, sadece anılarımızda yaşamakla kalmayacak, her an elimizin altında olacak. Albümle birlikte aynı konserin bir de DVD'si çıkacak piyasaya. Filmin sorumlusu, Mano Negra ve Manu Chao kliplerine daha önce de imza atan François Bergeron... Bir de tribute albüm haberi: Geçen aylarda yayınlanan "Mano Negra Illegal", ünlü ünsüz genç grupların yorumlarıyla Mano Negra şarkılarını bir araya getiriyor.

Dave Matthews Band yeni albümü "Busted Stuff" yayınlar yayınlanmaz Amerika listelerinde bir numaraya oturdu.

Paris'te, Cite de la Musique isimli merkezde 19 Ekim-12 Ocak arasında kapsamlı **Jimi Hendrix** günleri düzenleniyor. Sergiler, konserler ve belgesel filmlerle sürecek etkinlik, ilk gün gitarist Nguyên Lê ve dörtlüsünün konseriyle start alacak.

Ben Folds ekim ayında bir konser albümü yayınlıyor. Solo albümü "Rockin' the Suburbs"ün yanısıra grubu Ben Folds Five'la yaptığı şarkılara da yer var. Ayrıca yakında Divine Comedy ile bir turne düzenleyecek olan sanatçının **Neil Hannon**'la birlikte düet projelerine imza atması da muhtemel.

White Stripes ikilisi dördüncü albümünün kayıtlarına Londra'da başladı. Önümüzdeki yılın başlarında yayınlanması beklenen albümün adı şimdilik "Elephant" olarak belirlendi. Jack White'sa bir yandan "Cold Mountains" isimli filmin müziklerini de yazıyor.

Ryan Adams eylül ayında "Demolition" adı altında, son iki senede yaptığı demo kayıtlarından oluşan 13 şarkılık bir albüm yayınlayacak.

Gilberto Gil, "Bob Marley-tribute" niteliğindeki albümü "Kaya N'Gan Daya"yı yayınladı.

Charlatans'dan live albüm: Geçen senenin sonlarında verdikleri Manchester konserinin kayıtları "Live It Like You Love It" albümünde toplandı.

U2 kasım ayında ikinci best of albümünü yayınlıyor: "U2-Best of 1990-2000", grubun Pavarotti ve Brian Eno ile kaydettiği (daha önce Passengers ismini kullanarak çıkardıkları "Original Soundtracks Vol.1" albümünde yer alan) "Ms Sarajevo" şarkısını da içeriyor. Albümde iki adet de hiç yayınlanmamış parça olacak.

BİR STAR, BİR ŞARKI, BİR KLİP

Herhalde görmüşsünüzdür: George Michael'ın "Shoot The Dog" adlı şarkısının klibi hem çok matrak, hem de zehir zemberek. Haliyle, savaş lordları ve konsensüs imalatçıları fena öfkelendi ve yaylım ateşine başladı. Jimi Hendrix üzerine yazdığı kitapla tanınan Charles S. Murray'ın, Guardian'daki, "mesele"nin ne olduğuna fener tutan makalesine bağlanıyoruz...

Konsensüse darbe

"George Bush'a ve Cherie Blair'e atıfta bulunan yeni single'ı dolayısıyla kariyeri vefat eden George Michael'a başsağlığı diler, taziyelerimizi sunarız." Popbitch adlı internet sitesi böyle diyor. "Shoot The Dog" hakkındaki bu yargı Popbitch'le sınırlı değil. George Michael'ın "teröre karşı savaş" politikasını hicveden şarkısı ve ona eşlik eden çizgifilm klibi, tabloid'lerden ciddi gazetelere, basının yaylım ateşine maruz kalıyor.

Başkan Bush'un, bir generalin kendisine ABD'nin dış politikasını izah etmesi üzerine, soluğu Blair çiftinin yatağında alması ve Beyaz Saray'ın bahçesinde Mr. Tony'nin göbeğini "cici kuçu kuçu" diyerek gıdıklaması gibi sahnelerin olduğu klibi, Sun gazetesi "şapşal", "sapık" ve benzeri terimlerle yorumlamakla kalmadı, bunun mesleki bir intihar olduğuna hükmetti.

Radio 4'ün, Milliyetçi Cephe'nin liderini editörü olduğu programa sık sık konuk etmesiyle ünlü ismi Rod Liddle da, Guardian'daki köşesinde, tartışmaya entellektüel bir boyut kattı. George Michael'ı azarlamak onu kesmemiş olacak ki, Bono ve Bob Geldof'un da kulaklarını çekti. Liddle'a göre, işleri toplumu eğlendirmek olanların, değil siyasi fikirlerini ifade etmelerinin, siyasi konularla ilgilenmelerinin bile kabul edilebilir bir tarafı yoktu.

Liddle, aslında düzenin zihniyetini savunmaktan başka bir şey yapmıyor: Siyasi konularda yorum yapmak düzenin temsilcilerinin tekelindedir...

Ancak, Liddle, rock ve pop müziğin, öfkeli bir azınlığın hissiyatıyla buluşmasının birkaç kez vuku bulduğunu teslim etmekten geri kalmıyor ve Neil Young'ın "Ohio"suyla Sex Pistols'ın "God Save The Queen"ini örnek veriyor. Gelgelelim, "o zamanlar, müzisyenler maalesef şimdiki gibi, kurulu düzene mensup değillerdi".

Mesele tam da bu. George Michael "eli bayraklı" bir muhalif, "burnundan soluyan" bir düzen aleyhtarı değil, kendi döneminin, kendi kuşağının Elton John'u. Yaklaşık yirmi yıllık parlak bir kariyeri, bir sürü hiti olan, hali vakti yerinde, keyfi gıcır bir pop starı.

Eğer "Shoot The Dog" gibi bir şarkıyı Billy Bragg, Joe Strummer ya da eski tüfek punk'çılardan biri söyleseydi, ortada bir mesele olmazdı. Zira onlardan beklenen tam da buydu zaten.

Aynı şekilde, MTV'de dönüp duran, "bakın ne kadar uçuğuz" diyen, kibirli ve güya radikal kliplerde de, George W. Bush'un ve Tony Blair'in tiye alınması da mesele olmamıştı.

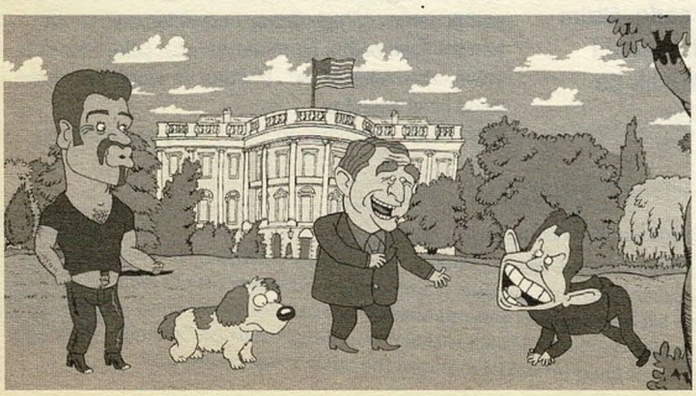

"Shoot The Dog" gibi bir şarkıyı Billy Bragg, Joe Strummer veya eski tüfek punk'çılardan biri söyleseydi, mesele olmazdı. Mesele, etliye sütlüye karışmayan bir pop starının "teröre karşı savaş" politikasını eleştirmesi.

Mesele, etliye sütlüye karışmayan bir pop starının "teröre karşı savaş"ı eleştirmesi... Kraliçenin 50. yılının kutlamasında konser vermek için sıraya giren ve Kraliyet ailesi tarafından başları okşanan, ağzı var dili yok yeniyetme ve eski kaşar popçulara alışmış olanlar neye uğradıklarını şaşırdılar.

"Shoot The Dog" olağanüstü bir plak değil, bunu itiraf etmek zorundayım. Ama varlığı insanı yüreklendiriyor. Rock kuzularının siyasi sessizliği son yıllarda kulaklarımızı sağır etmişti. Son yılların belki de en hüzünlü görüntüsü, Körfez Savaşı'nı protesto eden bir konser düzenlemek için kolları sıvayan Lenny Kravitz ve Sean Lennon'ın, hatırı sayılır hiçbir isimden olur alamamalarını konu edinen belgeseldi.

11 Eylül sonrasında Paul McCartney ve Neil Young'ın neredeyse "savaşa bir şans tanı" raddesindeki tavırları da çok moral bozucuydu.

Bob Dylan'ın 60'ların ortasında toplumsal eleştiriyi folktan rock'a nakletmesinden beri, protest şarkılar pop müzik paletinin aslî renklerinden biri olageldi. Üzücü olan, protest şarkıların gözden düşmesi değil yalnızca, meşruiyetlerinin bile reddedilir hale gelmesi.

"Shoot The Dog"un, hükümetle Britanya halkı arasında bir diyalog olmadığı yolundaki kişisel fikrini ifade eden siyasi bir hiciv olduğunu söyleyen George Michael, sözlerini şöyle sürdürüyor: "Dünyayı değiştirmek ya da birilerine hakaret etmek için değil, konunun kamuoyunun gündemine gelmesi ve tartışılması için yazdım bu şarkıyı. Eğer bir tartışma yaratırsa, insanları güldürüp eğlendirirse, şarkım amacına ulaşmış olacak."

İster medyatik bir hamle olsun, ister yürekten gelen bir itiraz, "Shoot The Dog", gerçek tartışmaları marjinalize eden, eleştirileri "anti-Amerikan" ve "Yahudi düşmanı" diye etiketleyip rafa kaldıran, seçmenlerle tek yönlü iletişim kurmayı tercih eden hükümetlere ve medyanın başrolde olduğu konsensüs imalatına bir darbe niteliğinde.

George Michael, "Shoot The Dog"u ABD'de yayınlamasa bile, müzisyenlerin büyük çoğunluğu kafalarını kuma gömerken elini taşın altına koydu ve meslektaşlarının birçoğundan ve eleştirmenlerden daha becerikli ve cesur olduğunu göstermiş oldu.

Charles Shaar Murray *(çev. Yücel Göktürk)*

Suede

İSTANBUL EKİM 2002

Haziran sonu temmuz başı üst üste dört gecemize damga vuran H2000 Festivali'nin assolisti Brett Anderson ve saz arkadaşlarıydı. En güzel, en doyurucu (doğrusunu isterseniz, festivalde çoğu performans dört dörtlüktü) konserlerden biri de onlarınkiydi. Eksik olmasınlar, birkaç ay içinde yayınlayacakları "A New Morning" albümlerinden de şarkılar çaldılar, ama esas geçmişteki hitleriyle ortalığı dağıttılar... Konser gecesinin sabahında Mat Osman ve Brett Anderson Roll'un sorularını yanıtladı.

HAYATIN İÇİNDEYSEN APOLİTİK OLAMAZSIN

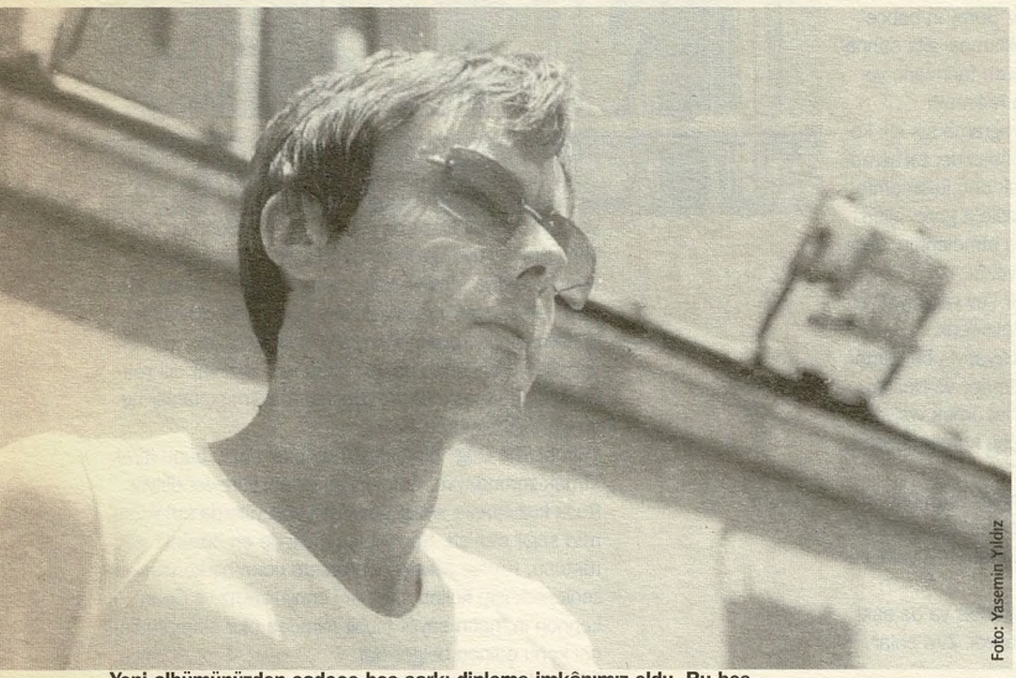

Foto: Yasemin Yıldız

Yeni albümünüzden sadece beş şarkı dinleme imkânımız oldu. Bu beş şarkıdan edindiğimiz izlenim, yeni albümün bir önceki albümden daha farklı olduğu. Bundan önceki albümünüz deyim yerindeyse daha "funky" idi, buysa daha çok Brit-pop kulvarında yüzen bir albüm. Doğru mu?

Mat Osman: Daha geleneksel bir albüm olduğu kesinlikle doğru. Asıl fark, bu albümde şarkıları önceden yazmış olmamız. Bundan önceki albümde işi stüdyoya bırakmış, tamamlanmamış şarkılarla kayda girmiş, drum machine'ler, loop'lar vs. kullanarak şarkıları stüdyoda inşa etmiştik. Bu seferse bütün ilham, şarkıların yazılma aşamasında, stüdyodan önceki aşamada yoğunlaştı. Önceki albümde boğuştuğumuz teknolojik aletler bizim için taze ve ilham vericiydi. Bu deneyi sonuna kadar götürmeye çalışmıştık, bu albümdeyse farklı dinamikler vardı. Bütün teknolojik fasafisoyu bir kenara bırakıp şarkı yazmak istedik.

Elektronik müzik bugünlerde hiçbir grubun ya da müzisyenin es geçemeyeceği bir üslûp haline geldi. Kendinden söz ettirmenin, listelerde tırmanmanın neredeyse vazgeçilmez unsurlarından biri, ama siz bu albümde akıntıya karşı kürek çeker durumdasınız. Özel bir sebebi var mı?

Mat: Tek nedeni, kendimizi tekrarlamak istemiyor olmamız. Daha önce bunları yaptık, teknolojiden alabildiğine faydalandık. Benim için teknoloji ve elektronik aletler ağız armonikasından farklı değil. Onlar da birer enstrüman. Nasıl ve niye kullandığınıza bağlı her şey.

Brett Anderson: Bu albümde aslolan şarkıydı. Şarkıların bestesi her şeyden önce geliyordu. Dolayısıyla şarkıları yazış biçimimiz, kullandığımız akorlar enstrümanları da belirledi. Eğer şarkıları iki akor etrafında doğaçlamayla yapmış olsaydık daha elektronik sesler kullanacaktık muhtemelen. Ama durum farklıydı, şarkıların önplanda olduğu kayıtlar yapmaktı amaç.

Biraz geri dönelim; ilk parladığınız zamanlarda Amerika'da da büyük bir grup haline geleceğinize dair bir umut vardı, ama Amerika maceranız biraz hayal kırıklığıyla sonuçlandı. Oysa İngiltere ve Avrupa'da gerçek değerinizi buldunuz. Zaten bir şarkınızda "bizim oyun sahamız Avrupa" diyorsunuz. Bir söyleşinizde de, tamamen İngiliz pop müziğinin çizgisinde yürüdüğünüzü söylemişsiniz. Avrupa ve İngiltere sizin için ne ifade ediyor. Amerika'dan farkı ne?

Brett: Sevdiğimiz müziklerin çoğu Amerikan kökenli. Müziğimizi etkileyen müzisyenlerin ve müzik kültürlerinin ağırlıklı bir kısmı Amerikan. Dolayısıyla, bahsettiğimiz şey müzikal bir üslûp değil, daha çok kültürel bir şey. Biz uzun süreden sonra Avrupa'yı ciddiye alan ilk İngiliz grubuz belki de. Şu anda da İngiltere'de tanınan ve iyi satan gruplar var, ama İngiltere dışına çıktıklarında neredeyse hiçbir etkileri yok. Biz bu takımdan olmayı istemedik. Ta başından beri kişisel olarak ve grup olarak kendimi Avrupalı hissediyorum. Avrupa'da olmak, yabancı bir ülkede değil, kendi evimde olmak gibi bir şey. İskandinav ülkelerinin, Orta Avrupa'nın benim için İngiltere'den çok farkı yok.

Bir röportajınızda da, anadili İngilizce olmayan seyircilere çalmayı özellikle sevdiğinizi söylemişsiniz. Avrupa bu isteğinizi de tatmin ediyor herhalde. Hele İstanbul!

Mat: Evet, müzik sözlerden ibaret değil, ama bu olaya nasıl yaklaştığınıza bağlı. Müzik endüstrisi, müzik dergileri, televizyon, albüm promosyonları etrafında çok fazla yoğunlaşıp insanların müziğe yaklaşımlarını sözcüklerle kısıtlıyorlar. Oysa müzik daha farklı çalışıyor. Biz şarkı yaparken kimi zaman aylarca Brett'in ne söz yazdığını ya da yazacağını bilmeden çalışabiliyoruz. Müziği ortaya çıkarırken illâ da sözlere ihtiyacınız yok.

Brett: İnsanların müziği anlayabilmek için çaba sarfettiği durumlar çok daha etkili. Bu da müziğin temelde teorik bir olgu olduğunun kanıtı. İnsanlarla iletişim kurmak için sözlere dayanmamanız gerekiyor. Öyle İngiliz grupları var ki, İngiltere dışına, dolayısıyla konuştukları dilin dışına çıktıkları anda iletişim kuramıyorlar, çuvallıyorlar.

Bazı eleştirmenler tarafından apolitik bir grup olarak damgalandınız. Ama geçmişinize baktığımızda hiç de öyle olmadığınıza dair ipuçları var. Elvis Costello'nun politik şarkısı "Shipbuilding"i cover'lamanız ya da kendisi hayli politik bir müzisyen olan Luke Haines'le yakın arkadaşlığınız vs... Politika ve müzik sizin kafanızda nasıl kesişiyor?

"Shipbuilding" politik bir şarkı olmasına rağmen, savaş kötüdür, işsizlik kötüdür gibi klişe cümleler kullanmayan, çok kişisel, bir grup insanın hikayesini hayatın içinden anlatan bir şarkı. Bizim kafamızdaki politiklik de bu işte.

Mat: En iyi örnek "Shipbuilding"i seçme nedenimiz

bakınız

Suede otuzdördüncü sayıda Roll'daydı.

"Brett Anderson: Okul hayatımdaki tek olumlu şey Orwell'i keşfetmiş olmamdır. "1984"ü okuduğumda 16 yaşındaydım. O dönemde kitap ile Thatcher hükümeti arasında bağlantı kuracak en ufak bir entellektüel araca sahip değildim. Sınıftaki bütün sersemler "haa, Rusya'yı anlatıyor" diyordu, ama Rusya'yla alakası olmadığını biliyordum." (sayı 34, ağustos 99)

galiba. Bu şarkı politik bir şarkı olmasına rağmen, savaş kötüdür, işsizlik kötüdür gibi klişe cümleler kullanmadan, çok kişisel, bir grup insanın, bir kasabadaki tersane işçilerinin hikayesini hayatın içinden anlatan bir şarkı. Bizim kafamızdaki politiklik de bu işte. Hayata dair bir şeyler yazmaya çalışıyoruz ve hayatın içinde kaldığınız sürece apolitik olmanıza imkan yoktur. Ama evet, bir tür manifesto ortaya sunmuyoruz. Büyük politik laflarımız yok, çünkü bunun doğru olduğuna inanmıyoruz.

Brett: Ben insanî durumlarla ilgili yazmaya çalışıyorum. İnsanî durumların içinde de mutlaka politik bir taraf vardır, ama bayrak sallamayı sevmiyorum, bunu ciddiye de alamıyorum. Ortalıkta müziğiyle bir şeyler söyleyemeyen o kadar çok grup var ki ve birden çıkıp politik sözleri olan şarkılar yapmaya başlıyorlar. Bunu nasıl ciddiye alırsınız? Şarkı yazarı olarak korumaya çalıştığım şey kendi sesimle, kendi sözcüklerimle konuşmak, 60'ların Jimi Hendrix'inin sözleriyle değil. Ve duruma nesnel olarak baktığınızda, ben de 20. yüzyıl sonu İngilteresinin bir ürünüyüm. Bu benim sesim ve bunlar benim sözcüklerim.

Peki 20. yüzyıl sonu İngilteresinde hava nasıl? Bir şarkınızda dediğiniz gibi, "İngiliz bayrağında çatlaklar var" mı? Mesela buradan izlediğimiz kadarıyla, Ana Kraliçe'nin ölümüyle birlikte Kraliyet ailesinin varlığı tekrar sorgulanmaya başlandı, aile ilk defa korkunç meblağlar tutan yıllık bütçesini halka açıkladı... Diğer yandan İşçi Partisi hükümetinin göçmenlere karşı çıkardığı yeni yasalar var...

Mat: Kraliyet ailesinin kimsenin umrunda olduğunu zannetmiyorum. Ana Kraliçe'nin ölümünü abartan da halk değil, medyaydı bence. Kimse umursamıyor onları. Diğer yandan İşçi Partisi'nin oy veren herkesi hayal kırıklığına uğrattığı bir gerçek. Umulduğu gibi radikal adımlar atılmadı. Ama İngiltere'nin, çocukluğumdaki kadar bölünmüş bir ülke olmaktan çıktığı da kesin. Eski Kuzey-Güney ayrımı yok artık. Üstelik göçmen karşıtı yasalara, milliyetçiliğin Avrupa'ya paralel olarak gelişmesine rağmen, son yapılan bir araştırmaya göre İngiltere Avrupa Birliği'ndeki en az milliyetçi ülke. İşte bu insana gurur veriyor. "Bir şeyler iyi gidiyor" dedirtiyor.

Fransa'da aşırı sağın yükselmesine benzer durumlar İnglitere'de de yaşanıyor mu?

Brett: Olmaz olur mu! Mesela son yerel seçimlerde BNP Bradford'da sandalye kazandı. İngiltere'de de aşırı sağın belli bir yükselişi var. Ama bütün Avrupa'da aşırı sağın yükselme nedenine baktığımızda ne görüyoruz, Federal Avrupa'ya karşı geliştirilen bir tepkiyi. İnsanlar Federal Avrupa gibi büyük ve tahayyül edilemez bir kavramın karşısında kimliklerinin elden gittiğini, şimdiye kadar kendilerini tanımladıkları tüm değerlerin silindiğini hissettikleri için muhafazakâr değerlere kaçıyorlar. Başlarının üzerindeki koca bir makinenin onları kendilerini yeniden tanımlamaya zorladığını düşünüyorlar.

Yeniden müziğe dönersek, ilk müzik sahnesine çıktığınız zaman müziğiniz ve Brett'in hal ve tavırları Bowie'yle kıyaslanmıştı. Siz de Bowie'ye olan hayranlığınızı saklamadınız. Gün geldi, Bowie de sizi takdir eder oldu. Bu yıl küratörlüğünü yaptığı Meltdown festivaline çağırdığı isimlerden birisiniz. Bowie tarafından takdir edilmek nasıl bir his?

Mat: Güzel bir his elbette, ama bir tek biz çağırılmadık tabii. Festival güzel geçti. Konsere on kişilik bir yaylılar grubuyla çıktık.

Şarkı yazarı olarak korumaya çalıştığım şey kendi sesimle, sözcüklerimle konuşmak, 60'ların Jimi Hendrix'inin sözleriyle değil. 20. yüzyıl sonu İngiltere'sinin bir ürünüyüm. Bu benim sesim ve bunlar benim sözcüklerim.

Daha önce de "Still Life", "Indian Strings" gibi parçalarda yaylılar kullanmıştınız...

Mat: Evet, ama ilk defa canlı olarak yaylılar grubuyla çaldık. Bu başka bir his. Dahası, ilk defa başka müzisyenlerle çaldık. Her zaman kendinizi daha ileriye götürmek, zorlamak iyidir.

Rock müziğinde yaylılar kullanmak neredeyse moda oldu. Sizce yaylılar bir şarkıya ne katıyor?

Mat: Genel olarak konuşursak, hiçbir şey. Genellikle süsleme için kullanılıyor. Ya da bir şeyleri örtmek için. Ya da sound'u olduğundan daha görkemli kılmak için. Biz eğer başka enstrümanlardan daha ilginç bir sound ortaya çıkaracaksa tercih ederiz yaylıları.

Brett: Mesela "Indian Strings"deki düzenlemeler oldukça ilginçtir. Sonik frekanslar olarak düşünüyoruz bu düzenlemeleri ve konsepte de oturuyorsa, niye olmasın? Sanat olsun diye değil!

Bir hikaye var: George Martin, "Yesterday" şarkısına yaylılar eklemek için Beatles'ı ikna etmeye çalıştığında, Paul McCartney'in ilk tepkisi "saçmalama, biz rock'n'roll grubuyuz" demek olmuş.

Mat: Sonun başlangıcı gibi, değil mi? Çok büyüdüğünüzde ve ilham kaynaklarınız tükenmeye başladığında, yaylılarla oynamaya başlıyorsunuz demek ki...

Suede müziğinde prodüktörlerin rolü nedir? "Head Music"de uzun bir süreden sonra prodüktör değiştirmiştiniz ve müziğiniz de değişikliğe uğramıştı. "Coming Up" döneminde de Flood ve Brian Eno ile çalışmak istemiştiniz. Bu işbirliği olsaydı o albüm daha mı farklı olurdu mesela?

Brett: Bu çok büyük bir soru. Kariyerimizde öyle prodüktörlerle çalıştık ki, ses mühendisliğinden başka bir şey yapmıyorlardı. Aslında şöyle diyebiliriz: Prodüktörden prodüktöre değişiyor. Steve Anderson mesela, sound'la çok ilgiliydi. Kaydettiğimiz müziğin sound'u üzerinde uğraşıyor, ama şarkı yapılarına falan çok kafayı yormuyordu. Bir başka prodüktörümüzse sound'la çok ilgilenmiyor, şarkıların yapılarını yönlendirmeye, oluşturmaya çalışıyordu. İyi bir prodüktör tam bir ilham kaynağı olabilir.

Son soru: Yeni şarkınız "Beatiful Loser"ın Leonard Cohen'in romanıyla (Beautiful Losers / Görkemli Kaybedenler) bir alâkası var mı?

Brett: Kitabı okumuş ve sevmiştim, ama çok da hayran kaldığım söylenemez. Doğrusu, ismi çok güzel, o yüzden romanın ismini yürüttüm.

Söyleşi: ***Ogan Güner***

EVEREST

Ağustos

www.everestyayinlari.com

Fredi Yermanos / *Tereza* *(Roman)*

Efsanevi isimlerle tanışmış, Hamingway'le unutulmaz bir aşk yaşamış, Picasso'ya modellik etmiş efsanevi bir kadının gerçek yaşam öyküsü...

Marek Halter / *Mesih* *(Roman)*

16. yüzyılda Türklerin hâkimiyetindeki topraklarda bir Yahudi Krallığı kurmak isteyen David Reubeni'nin gerçek hikâyesi...

Angela Carter / *Büyülü Oyuncakçı Dükkanı* *(Roman)*

Zengin ailesinden dışlanmanın acısını küçük yeğenlerinden çıkarmaya çalışan oyuncakçı dükkanı sahibi despot Philip Dayı ve Carter'in gotik dünyası...

Ahmet An / *Kıbrıs Nereye Gidiyor* *(Siyaset)*

Resmi politika dışında bir bakış açısıyla Kıbrıs sorunu ve büyük güçlerin Doğu Akdeniz'deki oyunlarına ışık tutan çarpıcı açıklamalar...

Didem Madak / *"Ah"lar Ağacı* *(Şiir)*

Kim bir şairi kırsa
Şair gider uzun bir dizeyi kırar mesela
Bilirim kim dokunsa şiire
Eline bir kıymık saplanacak...

YAZ 2002 İSTANBUL

Roll'u takip edenler bilir, Calexico'cu Joey Burns ve John Convertino, Atina'dan arkadaşımız olur! Meğer onlar da uçakta bizden bahsetmişler, "o arkadaşlar bugün konsere gelir herhalde" diye düşünmüşler. Konserle kalmadık, otelde de ziyaretlerine gittik, Burns'le serbest stil muhabbet ettik. H2000'in uzaklardan, ta Arizona'dan gelen mütevazı misafiri huzurlarınızda.

asya'dan bir kartpostal

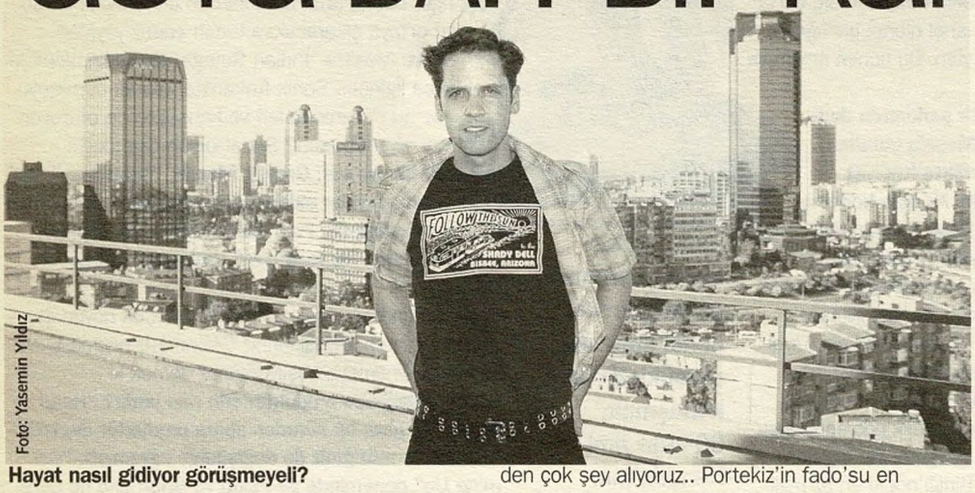

Foto: Yasemin Yıldız

Hayat nasıl gidiyor görüşmeyeli?

Joey Burns: Kafa dinledik biraz. Son birkaç senedir turnelerle, albüm hazırlıklarıyla, kayıtlarla çok haşır neşirdik. Özellikle Avrupa'da işler iyi gitti.

John Convertino bir solo albüm yapacakmış.

Evet evet. Ama şimdilik sadece bir 45'lik. Geçen gün dinledim, ikisi de birbirinden güzel şarkılar. Her zaman onu veya çevremdeki diğer arkadaşları cesaretlendirmeye çalıştım. Gidin, içinizden geleni yapın, ister solo olsun, isterseniz grupla çalalım... John'a mesela, hep başladığı bir şarkıyı sonuna kadar götürmesini söylerim. Kendisi oldukça çekingendir, biliyorsunuz..

Calexico şarkılarına benziyor mu John'un besteleri?

Evet, benziyor sayılır. Enstrümantal zaten. Piyano, vurmalılar... Daha çok piyanoya ağırlık verdi. Ama dedim ya, utangaç olduğu için evinde 4 kanallı teybine kaydediyor, öyle getiriyor stüdyoya.

Çok çeşitli sanatçılarla da ortak şeyler yapıyorsunuz...

Evet. Neko Case'le, Giant Sand'le... Neko Case inanılmaz bir şarkıcı. New Pornographers diye bir grupla da çalışıyor. Tuscon'lu başka sanatçılarla da çalıştık. Şehrin merkezi bizim için gerçekten önemli. Temposu, hareketi... Bazen bir yerde durmak ve toprağı hissetmek lazım.

Fransızlarla sizin gibi Amerika'nın güneyinden gelen gruplar arasında bir yakınlaşma var... Siz de Amor Belham Duo, Françoiz Breut, Jean-Louis Murat'yla çalıştınız mesela...

Evet. Sadece Fransızlarla değil, Almanlarla da, hatta tüm Avrupa'yla bir temasımız var. Bütün enstrümanlarınızı toplayıp getiriyorsunuz; tarihinizi, dışavurmak istediklerinizi, ifade biçiminizi, kültürünüzü, kısaca tüm birikiminizi... Onlar da aynı şeyi yapıyorlar. Yavaş yavaş birbirine geçişmeye başlıyor her şey.

Bu ortak çalışmaların hemen hepsinde ibre, sanki güneyli seslere daha yakın duruyor. Ama hem tanıdık, hem yepyeni bir hibrid çıkıyor ortaya...

Belki. Ama biz de yaşlı kıtadan, Avrupa kültüründen çok şey alıyoruz.. Portekiz'in fado'su en başta geliyor mesela. Büyükbabam Alman-Amerikan kökenli, John'un (Convertino) ailesi de İtalyan. Akordeon, piyano çalan bir babası var. Bizim evde de polkalar filan çalınırdı. Bilemiyorum, bir tür kontakt işte.

İnsanın geçmişinde izleri bulunması da gerekmiyor galiba. Mesela Blur'den Damon Albarn'ın Malili müzisyenlerle yaptığı harika bir albüm var. Dinlediniz mi?

Aa hayır, iyi mi albüm? O şarkıcıyı oldukça beğenirim. Gitaristlerini de tabii. Afrika kültürüyle böyle birleşmeler, denemeler bir süredir epey revaçta... Mesela Bonnie Raitt de Afrikalı bir grupla albüm yapmıştı, keza Paul Simon...

David Byrne'ün de Afrika ve Latin tutkusu malûm...

Ah, elbette David Byrne... O adam muhteşem. Bir keresinde karşılaştık ve tanıştık. Büyük bir ilham kaynağı... Bu tür kolaborasyonların gelecekte daha da artacağını tahmin ediyorum. Internet bütün kapıları açtı, rahatça karşılıklı konuşmak, sıkı bir iletişim sağlamak mümkün. Deneyimi, birikimi paylaşmak kolaylaştı, bir yerden bir yere gitmeye gerek kalmadı. Gerçi ben seyahati tercih ederim, o ayrı.

Tur listenize bir göz attık, 14 günde 13 konser veriyorsunuz. Dün Viyana'da konserdeydiniz; İstanbul'dan hemen sonra, yarın akşam Köln'desiniz... Çok yoğun değil mi?

Eskiden genellikle kendi kullandığımız bir karavanla turneye çıkardık. Uzun mesafelerde bu işi yapmak neredeyse imkânsızdı ama. O yüzden içinde yatacak yerleri olan bir otobüs kiraladık. Şimdi bu uzun mesafelerin altından kalkmak çok daha kolay. Bir boş günümüz vardı, onu da Viyana'da geçirdik. Viyana çok güzel. Ama iki haftalık bir program bizim için çok kısa sayılır. "Momentum"u korumak her zaman iyidir. Turnelerde çok boş gün olduğunda çok daha masraflı oluyor, bir de o momentum'u bir ölçüde yitiriyorsun. Turneden sonra tatil yapmak her zaman mümkün. Ben de öyle yapacağım. Bu turneye Tuscon'dan bir arkadaşımı getirdim. Rainer Ptacek'in oğlu. Rainer çok meşhur bir slide gitaristi. Tuscon'da yetişmişti. Howe Gelb'in (Giand Sand) de yakın dostuydu. Birkaç yıl önce beyin tümöründen genç yaşta öldü. Turne bitince oğluyla Prag'a gidip babasının akrabalarını ziyaret edeceğiz. Yanında babasının küllerinden getirdi. Bu yolculuk onun hem ilk uçak yolculuğuydu, hem de Avrupa'ya ilk gelişi. Çok da keyif alıyor. Birisinin Avrupa hakkındaki ilk izlenimlerine şahit olmak da çok keyifli. Avrupa'nın güzelliği karşısında dili tutuldu.

Yarın Köln konseriniz olmasa, İstanbul'da daha uzun vakit geçirmek ister miydiniz?

Çok isterdim. Gerçi Köln de harika bir şehir. Daha önce defalarca çaldığımız bir kulüpte çalacağız. Kulübün bir nevi yıldönümü olacak; buna katılıyor olmak da çok güzel. Ama burada kalmayı, tarihî yarımadayı gezmeyi ve Asya tarafını görmeyi tercih ederdim. Geçen hafta babamın doğumgünü vardı, Asya yakasına geçip ona oradan bir kart atmak ve buraya özel birkaç heyecan almayı isterdim. Bu köprüler *(bulunduğumuz yerden Boğaz Köprüsü görünüyor)* olmadan önce insanlar ne yapıyordu? Vapurla mı geçiyordu?

Çevrenizde çeşitlilik olduğunu bilmek çok hoş bir şey. İnsanı sorular sormaya yönelten bir durum: Kimiz, ne yapıyoruz, hayatı nasıl iyileştirebiliriz?

Evet. Vapur hâlâ var, ama iki yaka arasındaki ana bağlantı köprüler. Bu ilk köprü 1973'te yapıldı.

1973'te mi? Ama daha önce de başka köprü vardı herhalde?

Hayır, sadece vapur vardı...

Cool!..

Aslında biz de sizin gibi bir sınırda yaşıyoruz. Asya, Avrupa, Doğu, Batı... Her gün kıtalararası yolculuklar yapılıyor.

Çevrenizde çeşitlilik olduğunu bilmek çok hoş bir şey. İnsan her dakika bir şeyler kapıyor. Ger-

bakınız

Calexico'yla otuzbirinci sayıda telefonlaştık, kırkdördüncü sayıda Atina'da el sıkıştık.

"Çölden geçerken Meksika sınırı tarafını gösteren bir ok gördük. Calexico yazıyordu. Küçük bir sınır kasabasıymış. Meksika tarafındaki kasabanın adı ise Mexicali'ydi. Sanırım orası tek bir kentti, ülke sınırları bölününce Californıa tarafında kalan Calexico adını aldı, Meksika tarafında kalan ise Mexicali oldu. Bir grup için saçma bir isim. Ama hikaye enteresan." (sayı 31, mayıs 99)

Burns ve Convertino'dan klasik bir "sınır kasabası" pozu... Yan sayfada ise İstanbul hatırası: Burns, Dedeman'ın terasında.

çi çeşitlilik içinde yaşamak her zaman kolay değil, ama kıymetini biliyorsunuzdur. İnsanı sorular sormaya yönelten bir durum; kim olduğumuz, ne yaptığımız, hayatı nasıl iyileştirebileceğimiz gibi sorular. Dinleyerek, öğrenerek... Son birkaç yılda çalışma tempomuzu yavaşlatmamızın nedenlerinden biri buydu. "Neler oluyor?", "şu anda neredeyiz?" gibi sorulara cevap aramak ve bulmak güzel. Oldukça iyi bir yere geldik. Bunları yapmış olmak çok hoştu, ama hayatta en önemli şeyler bunlar değil. "Müzikle ne yapabiliriz?" sorusuna cevap aradık. Ama ciddi olarak ve yapabileceğimizin sınırlarını bilerek. Çevremizdekilere yardım amaçlı çeşitli konserler veriyoruz, bazen programımızı kesintiye uğratıp belli bir zamanımızı başkalarına adıyoruz. Bazı yardım amaçlı albümler yaptık ya da Arizona'daki bazı yerel sorunlarla ilgilendik. Gençler için bir okul programına katkıda bulunduk. Mariachi Luz De Luna grubunun bazı elemenlarıyla birlikte evsizlere yardım projesine bir şarkı yaptık. Sınırın gittikçe daha fazla denetlenmesine karşı bir şeyler yapmaya çalıştık. İş bulmaya gelen Meksikalı göçmenleri durdurmak için daha fazla sınır devriyesi görevlendirildi. Göçmenler yine de geliyorlar. Hayatta kalmayı başarmak, çölde yolunu bulmak çok zor, çok kurak ve su yok. Şu ana kadar 14 kişi öldü. Birkaç yıl önce bölgedeki bir kilise ve rahibi bir su istasyonu inşa etti, insanlar hiç olmazsa su bulabilsinler diye. Göçmenler "coyote" (kır kurdu) dedikleri adamlar tarafından kandırılıyorlar. Bu coyote'ler göçmenleri Meksika'dan alıyor, para karşılığında onları çölden geçirmeyi ve ABD'de bir noktaya bırakmayı taahhüt ediyorlar. Ama göçmenler genellikle kandırılıyor ve kötü muameleye maruz kalıyor.

İnsan ticareti bu bölgede de büyük sorun. Göçmenler Avrupa'ya götürülecekleri vaadiyle teknelere bindiriliyor. Birçoğu batan gemilerle boğuluyor ya da alâkasız yerlerde terkediliyor.

Başaranlar oldukça, denemeye devam edecekler. Hayatlarını riske ettiklerine göre, onlar için bunun değeri çok fazla olmalı. Bazen ne kadar büyük bir risk aldıklarının farkındalar mı diye düşünüyorum. Ama olan oluyor. Kendilerine ve ailelerine daha iyi bir yaşam kurabilmek için deniyorlar... Duydunuz mu, bugün haberlerde gördüm, Afganistan yanlışlıkla bombalanmış. Böyle şeyleri duymaktan nefret ediyorum... Garip tabii, bütün bunlar evde kedimle oynarken ve çiçeklerimi sularken düşündüğüm şeyler. Ve şehirde bisikletime binerken.

Haberlerde gördüm, Afganistan yanlışlıkla bombalanmış. Garip tabii, bütün bunlar evde kedimle oynarken ve çiçeklerimi sularken düşündüğüm şeyler.

Sizin hep çiftlik gibi bir yerde yaşadığınızı hayal etmişizdir. Şehirde değil.

Bunu yapmayı düşünmüşümdür hep. Tuscon'da yaşadığımız yer çok mütevazıdır. Eyaletin, ülkenin değişik yerlerinden, başka ülkelerden insanlar gelir geçer oradan. Bir tür kavşak gibi... Kendi payıma, aynı anda birçok yöne çekiliyor gibiyim. Bir yanım uzak, yeşil ve sulak bir yerde yaşamayı arzuluyor. Ama diğer yanım da şehir merkezinde olmak istiyor. Çünkü şehir ilham veriyor. Her köşede bir hikaye var... İstanbul göründüğü kadarıyla aşırı büyük bir şehir, büyük bir liman. Burada eski yerlere gitmek isterdim. İhtiyar barlarına.

İhtiyar barları?

Neden söz ettiğimi anlıyor musunuz? Bazı yerler vardır, mobilyalar, masa, sandalye, içerdeki her şey eskidir. Belki yüz yıldır çivi çakılmamıştır. Bu tip yerleri keşfetmek isterdim. Tuscon'da böyle birkaç yer var. İçerdekiler genellikle feleğin çemberinden geçmiş insanlar. İnanılmaz hikayeleri var. Şehrin uzak, zengin mahallelerinde yaşayan insanlardan çok daha ilginç hayatlar... Öbürleri zengindirler, ama sığ ve mutsuzdurlar. Özellikle sınırı geçip Meksika'nın kasabalarına gidersen, fark daha da çarpıcıdır. Hissedersin. Hayatı çok daha dolu dolu yaşarlar.

Amerika'da zenci mahallelerinde gezerken, insanların topluca, cemaat halinde yaşadıklarını görüyorsun. Oysa zengin beyaz mahallelerinde sokakta insan yok. Bazen, Amerika'da zenci olmak lazım, onlar daha mutlu olsalar gerek diye düşünüyor insan.

Çözmüşsün meseleyi. Aynen dediğin gibi. *(gülüyor)*

Söyleşi: ***Cüneyt Cebenoyan - Gökhan Pamuk***

Cake

90'lar boyunca en sevdiğimiz gruplardan biri Cake oldu. Gitarlar, trompetler, vokaller, sözler... Sanki her şey tanıdıktı, ama ortada bambaşka bir kimya vardı. Bu kimya, bunca yıldır bozulmadı, ince ince işlenerek kanıyla canıyla İstanbul'a geldi. Tuborg Modern Rock Festivali kapsamında –fazla konuşmalı, ama iyi müzikli– bir konser veren Cake'in iki has elemanıyla buluşmak için Topkapı dolmuşuna bindik, Eresin oteline gittik. Buyrun "öteki Amerika"nın gül gibi insanlarıyla yarım saatlik sohbete...

İSTANBUL MAY 2002

Foto: Şahan Nuhoğlu

POSTACILIK KIYAK MESLEK

(Kendi söyleşilerinin yer aldığı Roll'un 28. sayısını uzatıyoruz) **Fotoğraflarınızın altında Türkçe yazılar görmek neye benziyor?**

John McCrea: Çok tuhaf. Bir kere, bu harfler bu fotoğrafa uymuyor diye düşünüyorsunuz. Bir de, okuyamıyoruz ya, belki de burada "18 bebek öldürüp gözbebeklerini yedim" yazıyordur. *(gülüyor)* Neyse ki öyle tiplere benzemiyorsunuz.

Daha önce yaptığınız röportajlarda, "biz star değiliz", "bizim yaptığımız gerçek müzik değil, sadece diğerlerinin arasında bir teneffüs", "kendimi hiç şarkıcı gibi hissetmiyorum" gibi şeyler söylüyordunuz, bizim de hoşumuza gidiyordu. Kendinizi ciddiye almıyor musunuz?

John: Bir kere bu söylediğinizi bir yorum olarak alıyorum; çok hoşnutum böyle şeyler duymaktan. Buralardan ne kadar net görülür, kestiremiyorum, ama bugün Amerika'da müzik o kadar ciddi, o kadar maço, o kadar acayip bir halde ki. Dağlara taşlara çıkmaları gereken arabalarla şehrin göbeğinde dolaşan tipler vardır ya, işte Amerika'da müzik o arabalar kadar büyük, ölçüsüz, ciddi, heyula gibi bir şey ve ben buna katlanamıyorum. Müzik değil yani, "MÜZİİİK"! *(kükreyerek söylüyor)* Ortalıkta dolaşan bir "güç" var, ama belli gayeleri olan bir güç de değil bu, sadece güç. Kendini güçsüz hissettiğin yerde müzik yaparsın; rap böyle bir şey mesela. 60'larda Black Sabbath da iyi bir gruptu bence. Şimdi ne yapılıyor? Bütün klişeleri topla, en aptalından rock yap. Bu güç ve erkeklik nasıl abartılıyorsa, diğer taraftan yaratılmış bir kadın arketipi de var. Britney Spears mesela, onun yaptığı da "müziiik"! *(miyavlayarak söylüyor)* Amerika'da bundan başka bir şey yapılmıyor ne yazık ki; ikisinin ortasında hiçbir şey yok. Bu bahsettiğim, kitlesel üretimi, pazarlaması, meydanlara, stadyumlara binlerce insanı toplaması kolay olan bir müzik. Bizse ne kadar küçük bir alanda konser veriyorsak, o kadar huzurlu oluyoruz. Bu "büyük" olana tapınma, hamburgerle değil de Big Mac'le yapılan "koca göt" dininin bir ibadet biçimi. Dilim bu kadar uzun olduğu için George Bush'un adamlarından biri yakalayıverecek beni; siz de bilirsiniz, insanlar birden yok olabiliyor.

Vince di Fiore: Britney Spears dediğimiz, refahın ve küçük güvenlik alanlarının müziğini yapıyor; tek tek bireylere kendi sistemini dayatıyor, üzerlerinde ciddi bir tahakküm kuruyor bu müzik. Konserler konser değil artık, toplu bir hipnotizma ayini. Sahnenin üzerinde psikoterapist gibi bir şey var. Herkesin bir mesajı var ve bütün mesajlar bir yerinden bireyi başka bir şeye dönüştürmeyi içeriyor.

Rock'n'roll Coca Cola eşliğinde "hey biz asiyiz" der, "patates kızartması satın almak ister misin?" Rock'n'roll şahane bir şeydi, ama 50'lerde.

Geçen sayımızda Elvis Costello şöyle diyordu: "Rock, 'roll'dan vazgeçtiğinden beri –epeydir öyle– bütün swing'ini, seksiliğini kaybetti, burnu büyük, ukalâ bir şey haline geldi. Punk, erken rock'n'roll'un swing'ine sahip olmasa da, hakikiliği, anın duygusunu vermeyi başardı. Punk'ın o tarafı hoşuma gidiyor, ama ben rock'tan çok roll'u seviyorum..."

John: Demin de diyordum ya, rock çok öfkeli ve kükrer hale geldi. Sanırsınız ki, bir sürü oduncu, ellerinde testereleri, aynı anda çalışmaya başlamışlar. Aynı zamanda her şey kuralına göre, dümdüz bir çizgi üzerinde. Bazı şeyler bükülmek ister, kırılmak değil. Canlı olan, doğal olan her şey esnektir. Bugünün rock'u bir şeyler kıracakmış, kendi de kırılacakmış gibi çıkarıyor sesini, ama sadece ölü şeyler katıdır. Bu müzik de aslında ölü olan bir kültürün parçası.

Vince: Bana Vizigotların müziğini çağrıştırıyor ya, hadi neyse... Bir yandan da paranoya, korku ve şüphenin yüceltilmesi gibi geliyor bana bu müzikler. İnsanlar kendi hayatlarında da ne yapacaklarını bilmiyorlar. Müziğin durumu insanlığın durumuyla doğrudan alâkalı yani. İşte bu yüzden müzik yapmamaya, müzisyen olmamaya karar verdik. Müzik neden yapılır ki, amaç nedir yani? Biz sadece bir şeyler yaratmak istiyoruz.

John: Onu öyle yapmalısın, bunu şuraya kadar şöyle yaparsın... Öyle değil işte, kulağını kullanmak, beyne hitap etmek zorundasınız. Benim için önemli olan iyi müziktir, ama insanlar bu yaratılmak istenen aşiret kültürü içinde çok fazla kapana sıkışmışlar. Bir de işin diğer tarafında, kendi kendini daraltan bir çeşit "bilinçlilik" durumu var: "Tamam, ünlü olana kadar o grubu çok seviyordum, ama artık fazla ünlüler." Hatta daha önce sevdiklerini bile inkâr ederler.

Cake sound'u birçok şeyin bileşimi, ama nerede duysak tanıyoruz...

John: Ne kadar insan için bu geçerli, bilmiyorum. Bizi seven ve gerçekten anlayan belirli sayıda bir kitlemiz var. Hâlâ bir şeyler yapabiliyor olmamızı buna borçluyuz. Karşılıklı bir aydınlanma süreci söz konusu.

Müziğinizin aslî unsurlarından biri de trompet...

John: Yazdığımız ve nereye koyacağımızı bilemediğimiz melodiler vardı. Zaten şarkı söylüyoruz, zaten bir gitarımız var. Öyle Satriani tarzı ikinci gitar falan istemedik. Trompet tam bize göreydi. Meksikalılar bu işi iyi bilir. Grubu kurmadan ön-

ce, ben de, Vince de Sacramento'da yaşıyorduk. O doğaçlama caz yapan bir grupta çalıyordu. Trompet çaldığı punk-rock grupları da vardı.

Vince: Aslında benim daha klasik bir geçmişim var. Okul zamanında da orkestralarla, senfonik gruplarla çalıyordum.

John Zorn'u nasıl buluyorsunuz? O da cazcı, ama düpedüz punk yapıyor bazı albümlerinde...

Vince: Evet, emprovize caz yaptığım dönemde, onu tanıyan ve seven çok kişi vardı etrafımda.

Bir röportajınızda kendinizi "müzik işçisi" olarak tanımlamışsınız, başka yerlerde de bir ayakkabı imalatçısından farkınız olmadığını söylüyorsunuz. Sizin derdiniz sanatkârlıktan çok, zanaatkârlık galiba...

John: Kesinlikle. Müzisyenin büyük meseleler adına yaptığı bir müzikten ziyade, müzik için yapılan müzik demek bu. Albüm kapaklarımızı ve kliplerimizi de bu mantıktan yola çıkarak düşünüyoruz. İlk albümümüz küçük bir şirketten çıkmıştı, bir-iki bin tane bir şeydi, çoğunu elden dağıtmıştık. Zaten Vince bizi şöyle tanımlıyor: "Fazla ileri gitmiş bir zanaat projesi"!

Çok mu ilerlettiniz işi?

John: Yok, o kadar da değil, ama büyük bir plak şirketiyle çalışmaya başladığımızda acaba azıtıyor muyuz diye bayağı korktuk da.

Vince: Hiç anlaşılmıyor, ama onların kendilerine has kapanları var. Onun için ayrı bölüm, şunun için ayrı departman; aslında hiç görünmek istemediğiniz bir biçimde sunabilirler sizi.

John: Mesela bu konser için arkamıza Tuborg panosu koymak istediler. Bizim de üzerimizde bira şişeli alengirli kıyafetler olacak, kafamız şişenin içinden çıkacak, falan filan. Şey gibi: "Selâm, işte o Cake biziz ve biz Tuborg içeriz"...

Albüm kapaklarınız ister istemez Andy Warhol'un işlerini çağrıştırıyor...

John: Basitliğiyle, evet. Şimdi bunu nasıl anlatsam ki, sanatın konsepti, bir anlamda iyi şarabın konseptiyle aynı bence... Güzel giyimli insanlar, şık siyah ayakkabılar... Bütün bunlar buramıza kadar geldiği için, albüm kapaklarımızın köpek maması gibi görünmesini tercih ettik. Sanat deyince aklıma zenginler geliyor benim. "Ay ben bunu severim", "Ooo, bu çok güzel", "Şu fazla karanlık bir iş, değil mi?.." Aslında yanlış söyledim, sanat deyince kaniş köpekler geliyor aklıma. Zenginler çok olduğu için bu kadar yoksul insan var.

John Lennon'ın lafını hatırlattı bu bize: "Arkadakiler alkışlasın, öndekiler mücevherlerini şakırdatsın..."

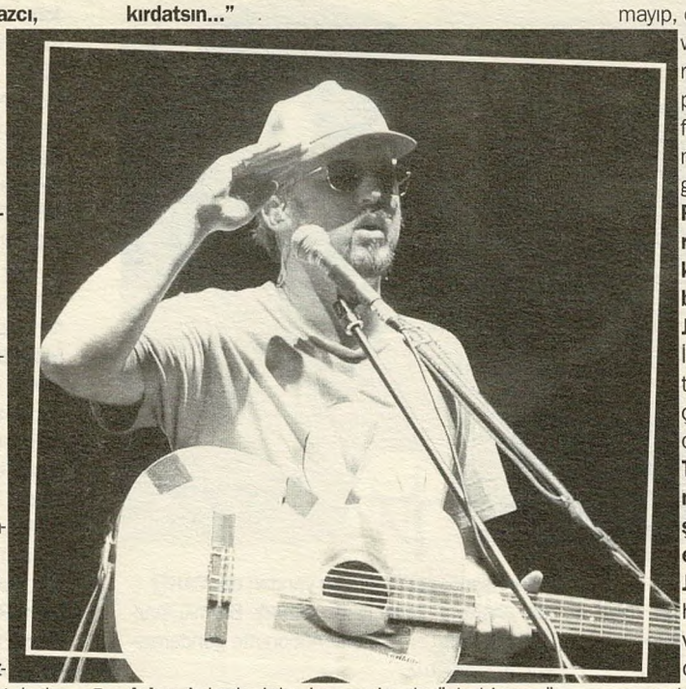

Foto: Muhsin Akgün

John: Aslında John Lennon'ın da öyle bir popülaritesi vardı, ama takdir edilecek bir emek bilinci de mevcuttu. "Working Class Hero"yu unutmamak lazım. Başka böyle şarkıları da var, şahane folk şarkıları...

Albümleriniz için "herhangi bir ürün işte" diyorsunuz. Son kullanma tarihleri de oluyor mu albümlerin?

John: Bilmiyorum, mesele de bu zaten. Bugünün müzik kültürü de, büyük plak şirketleri de son kullanma tarihinizin mümkün olduğu kadar kısa bir süre olmasını istiyorlar. Çaylak gruplar gelsinler, onlara albümlerini versinler, ama daha sonra işler iyi gittiğinde çok para ödemesinler. İlk başta yaptıkları sözleşmelerde müzisyenlere verdikleri paranın ne kadar az olduğuna inanamazsınız. Çok çabuk şişirip çok da çabuk patlatırlar, kıçınıza tekmeyi yersiniz. Sırada daha ucuz ve daha taze birileri vardır nasıl olsa. Bizim o kadar şişirildiğimizi sanmıyorum. Az buz değil, on yıldır buralardayız. Hâlâ her şey mümkün tabii, bunu da kabul etmek lazım. Bir de bizim müziğimiz popüler trendlerin dışında durduğu için, duruma göre şu parmağımıza yüzük takmayıp, duruma göre şunu giymeyip, konserimizi verip evimize gittiğimiz için belki raf ömrümüz daha uzun olabilir. Amerika'da punk-rock da sadece diğer insanlardan farklı görünmek üzerine kurulu; asla normal bir işte çalışmazsınız mesela. Ama gelin görün ki hayat para üzerine kurulu.

Punk İngiltere'de işçi sınıfı merkezli hareketti. Ama Amerika'da daha ziyade kültürel bir durum olarak yaşandı galiba...

John: Tam punk hareketinin sonrasında İngiltere'deydim, ama o zamanlar da pek tıfıldım. Amerika'daysa insanlar bir işte çalışmadan da idare edecek durumdalardı. Amerika'nın punk-rocker'ları zengindi.

Tişörtünüzdeki sapan resmi insanın aklına bir sürü şey getiriyor. Çocuklara yakışan bir şiddet var, basit, ama yaratıcı, etkili... Şarkı sözleriniz gibi biraz...

John: Sapan çocuk oyuncağı, ama öyle hemen de es geçmemek lazım. Sizde de var mıdır Davut'un hikâyesi? Davut, ondan kaç kat daha büyük olan dev Calut'u sapanla gözünden vurur ve öldürür.

Bu yüzden de hem gerçek anlamında, hem de sembolik olarak bir silah sapan...

John: Tabii ki, Filistinler için öyle mesela.

Siz cover'larınızla da meşhursunuz, ama sanki pop şarkılarını bir halk şarkısı mantığıyla söylüyorsunuz...

John: Orada yaptığınız iş sanattan da çıkıyor, çünkü, evet, geleneksel bir halk şarkısını alıp tekrar insanlara sunuyoruz. Bir Türk grubunun barda eski bir türküyü söylemesi de aynı şey. Beni rahatsız eden şu parlak şeyler: Starlık ve sanat...

Country ve folk şarkılarına da düşkünsünüz. Özellikle sözlerde geleneksel şarkılarla Cake

Arkamıza Tuborg panosu koymak istediler. Üzerimizde bira şişeli kıyafetler, kafamız şişenin içinden çıkacak... Şey gibi: "Selâm, işte o Cake biziz ve biz Tuborg içeriz."

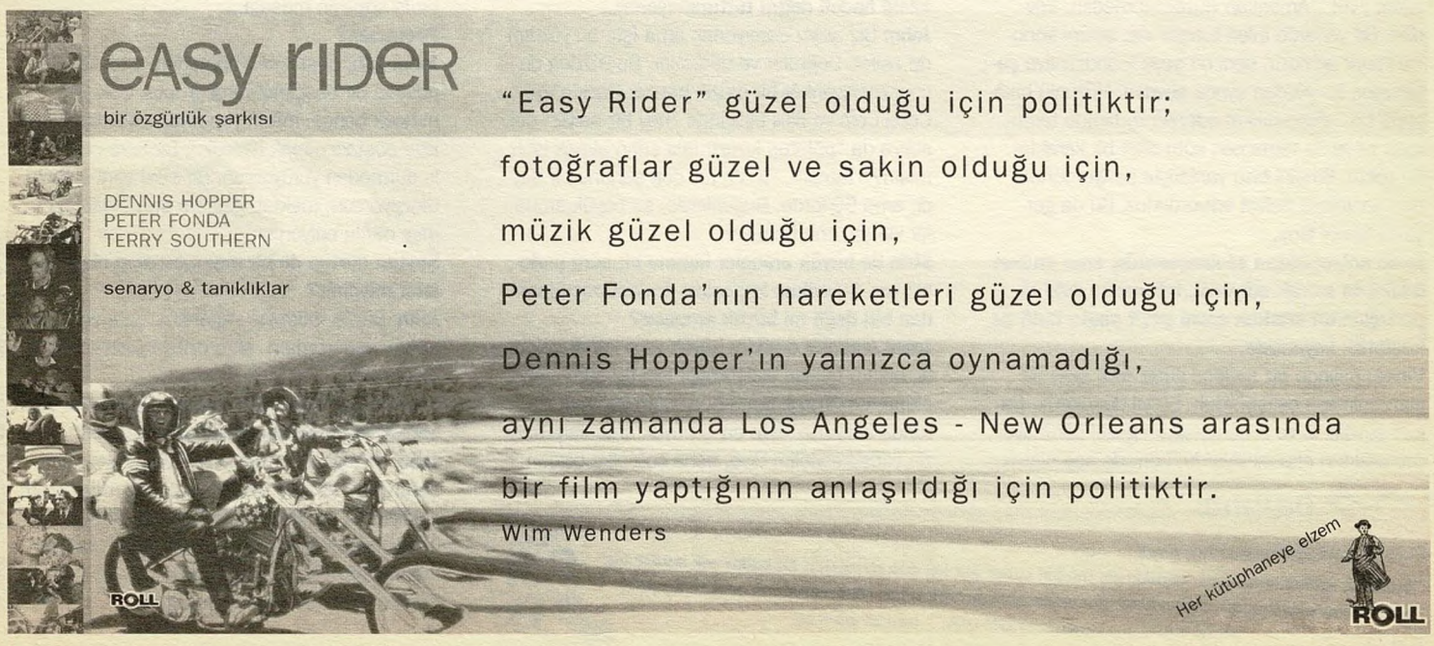

Vince di Fiore ve John McCrea

şarkıları arasında bir bağlantı kurmamız yerinde olur mu?

John: Zaten normalde şarkı sözlerinin böyle olması gerekiyor, ama biz nedense sanatla insan hayatının ayrı şeyler olduğuna inanıyoruz. "Çok mutsuzum, çünkü beni terketti ve artık onu başka birisiyle birlikte görmek zorundayım; dayanamıyorum". Bitti; bu kadar basit işte. Orijinal olacağım diye yırtınmamak gerekiyor, çünkü mesele bundan ibaret. Sakin olalım, dürüst olalım.

Sakin olduğunuz kesin. En öfkeli haliniz bile "Dur iki dakika, sana bir şey söyleyeceğim, bir kahve koy kendine, fazla sigaran varsa bana da ver, sonra da dinle" edasında.

John: Evet, tam da öyle. Müziğimizin burada Amerika'da olduğundan daha iyi anlaşıldığını bilmiyordum, gerçekten şaşırdım. Öyle değil mi Vince?

"Amerikan Güzeli"ni izlediniz mi? Tipik bir Amerikan ailesinin hayatını anlatıyordu, ama alttan alta çok politikti; bunu da, meselesini iri laflarla vurgulamadan, gündelik hayatı popüler bir sinema diliyle göstererek yapıyordu. Sizin şarkılarınız –özellikle de "Comfort Eagle"– bu filmi akla getiriyor...

John: Evet, "Amerikan Güzeli"ni izledim, sevdim. Bir yerlerde ipleri tutuyor da, sesini sonuna kadar açmıyor, seni bir şeye inandırmaya çalışmıyor, bu yüzden ayrıca sevdim. Hüzünlü hikâyeydi be... Ama dikkat ederseniz, filmde tamamen iyi ya da tamamen kötü olan bir karakter de yoktu. Birisini bazı yanlarıyla seviyordunuz, bazı yanlarıyla nefret ediyordunuz. Bu da gerçekçi kılıyor filmi.

Belki anlatmaktan sıkılmışsınızdır, ama grubun ismini de merak ediyoruz. İnternette eski röportajlarınızı ararken envai çeşit pasta tarifi de keşfettik sayenizde.

Vince: Aslında biz sadece güzel sesi olan bir isim bulmaya çalışıyorduk. Bir yıl düşündük, Cake'i sevdik. C ve K hem kağıtta güzel görünüyordu, uzaktan okunabiliyordu, hem de ses olarak hoştu.

John: Aslında küfür gibi bir yandan da: CAKE! Yani pastayla, kekle işimiz olmadı. Bizimki fonetik bir karardı, ama Marie Antionette göndermesini de seviyoruz.

Rap hakkında ne düşünüyorsunuz? Vokal tekniğiniz rap'i andırıyor...

John: Rap yelpaze içinde bir renk. Bence farklı bir tür müzik bile değil, farklı bir gölge, bir nüans, müzik topografyası içinde başka bir yer... Öyle çok net ayrımlar yok. 50'lerde yapılmış bazı country parçalar var, düpedüz rap.

Rap'i siyahların, country'yi de beyazların müziği diye düşünüyoruz, hatta country redneck'lere de mal ediliyor sık sık ve yekten gerici bir pozisyona düşüyor. Bu doğru bir yaklaşım mı sizce?

John: Aslında kültürleri o kadar benziyor ki. Redneck kültürünün zenginlerden çok, siyahlarla paylaştığı bir sürü şey var. Mesela ikisi de biraz paralanınca altınlar, mücevherler, parlak şeyler, büyük arabalar satın alırlar. Birbirlerini yiyecek sorunları yok bence.

Country'cilerin hep bir dertleri oluyor, ama sanki hedefi doğru tutturamıyorlar...

John: Biz asiyiz demiyorlar, ama işte bu yüzden de asiler. Doğrular ve dürüstler. Bu yüzden de country isyankâr bir müzik bence. Rock'n'roll Coca Cola ve bira eşliğinde "hey biz asiyiz" der, sonra da "patates kızartması satın almak ister misin?" Tamam, rock'n'roll çok şahane bir şeydi, ama 50'lerde. Bugünlerde, şu büyük arabalar var ya, ona benziyor.

Sizin de büyük arabalar üstüne bir sürü şarkınız var. Amerikan imgesinin önemli unsurlarından biri değil mi büyük arabalar?

John: Arabalar o kadar büyük ve o kadar çoklar ki, onlara benzin yetiştirmek için bir sürü insanı öldürerek Afganistan'a boru hattı yapmak zorunda kalıyoruz. İşte biz o büyük arabalara benzin yetiştirebilelim diye, daha çok ülke bizden nefret edecek.

Biz Sacramentolu sayılırız. Hidayet Türkoğlu yüzünden, maçlarınız büyük bir coşkuyla ve "ribauntu alıyoruz, farkı 15'e çıkarıyoruz" falan diye, birinci çoğul şahısla anlatılıyor televizyonlarda.

John: Gerçekten mi? Ben spordan pek anlamam, Vince'in alanı o.

Vince: Sacramento zaten küçük bir şehir ve takımın NBA'de oynaması başlı başına bir olay. Benzeri çok yok. Ayrıca bu yılı da çok iyi çıkardı. Keşke kazansalardı da, hak ediyorlardı. Belki seneye.

John: Spordan nefret ederim dedim, ama Hidayet'i biliyorum. Çok sağlam bir oyuncuya benziyor. Bir kere çemberden basket kaçırdığını görmedim, nasıl yapıyor bilmiyorum, adam atıyor, fırt diye geçiyor top.

Müzikten önce nelerle uğraşıyordunuz?

Vince: Ben psikoloji okudum; öğretmenlik ve danışmanlık yapıyordum. Master'la uğraşırken, grup işleri iyi gitmeye başlayınca bıraktım.

Hangi cenahtansınız: Freud mu, Jung mu?

Vince: Bence insanlar Freud'u takdir etmekle birlikte, tek düşünce biçiminin onunki olmadığını kavradılar artık. Savunma mekanizmaları üzerine kuramları gerçekten önemli ama...

John: Reich'çı mısın yoksa?

Vince: Ona da kafayı takmıştım bir ara.

Reich Amerika'da öldü, değil mi?

Vince: Evet, deneylerini yaptığı bir laboratuarı ve bir evi vardı. İnsanlar deneylerine bakıp onun deli olduğunu düşünüyorlardı.

John: Aslında tam hayatı film yapılacak adam Reich.

Vince: Jung da ilginç aslında. Herkes için çok "pratik" bir adam değil ama.

Peki siz ne işle uğraşıyordunuz?

Arabalar o kadar büyük ve o kadar çoklar ki, onlara benzin yetiştirmek için bir sürü insanı öldürerek Afganistan'a boru hattı yapmak zorunda kalıyoruz.

John: UCLA'da, beyin araştırmalarında teknisyen olarak çalışmıştım bir ara. Öğlen yemeğimi yerken bir adamın beyin zarı kesiliyordu, ben de izliyordum mesela. Sonra bir ara masabaşı işi yaptım, bir ara kamyon şoförüydüm. Okulu bırakmadan önce İngilizce ve antropoloji okuyordum aslında, ama sonra aklınıza gelebilecek her işi yaptım. Doktorluk, mühendislik dışında bir iş söyleyin mesela...

Postacılık?

John: Tüh, postacılık yapmadım, ama bir ara postacı bir basçımız vardı grupta. Çok kıyak bir meslek bence, müzik yapmıyor olsaydım kesinlikle postacı olmak isterdim. Bir kere çok sağlıklı, durmadan yürüyorsun. Bir sürü yeni insanla tanışıyorsun, mektup getirdin diye büyük bir kısmını mutlu ediyorsun.

Şeytan dürtüp de bir mektubu açıp okumak ister miydiniz?

John: Büyük ihtimalle yapardım. *(gülüyor)* Meraktan kudururdum, ama ortaya çıkarsa da federal suç.

Tanımadığınız insanlar karşınıza geçip de size sorular sorduğunda daralıyor musunuz?

John: Yaptığımız müzik hakkında konuşurken sorun yok. Ama iş sosyal ve politik meselelere geldiğinde, ne bileyim, boyumuzdan büyük laflar etmekten korkuyorum. Ben hiçbir şeyin uzmanı değilim ki, bir palyaçoyum. Ya da şöyle diyelim, sadece müzik yapıyorum.

Söyleşi: ***Pınar Öğünç - Merve Erol***

bakınız

Cake yirmisekizinci sayıda Roll'daydı.

"İnsanlar, tarihte daha önce, müzikle hiç şimdiki kadar çok içli dışlı olmadılar, bu kadar çok müziğe bu kadar kolay ulaşmadılar. Bu hem heyecan verici, hem de korkutucu. Bütün bunların sonucu da şu ki, en iyi müzik hep soysuzlaşmayla gelir." (sayı 28, şubat 99)

Los de Abajo

Los de Abajo, Türkçesiyle "aşağıdakiler", David Byrne'ün Luaka Bop etiketiyle müzikseverlere sunduğu Meksikalı bir grup. Bütün üyelerinin politik örgütlülükten geldiği Los De Abajo, Caz Festivali kapsamında İstanbul'da çaldı, sokaktaki sıradan vatandaşlar adına söz aldı, Babylon'da iki gece üstüste Manu Chao'vari bir atmosfer yarattı... Konserler öncesi solist Liber Teran'a teybimizi uzattık...

SİBERTROPİK MAGANDAGÜCÜ

Grubunuz adını, Mariano Azuela'nın Meksika edebiyatının ilk devrimci romanı olarak nitelenen "Aşağıdakiler" kitabından alıyor. Neden bu ismi seçtiniz?

Liber Teran: Romana adını verenler, yani "aşağıdakiler", Meksika devrimine katılan bazı devrimci gruplar. Ama Emiliano Zapata'nın esas ordusu değil de, kendi hesabına çarpışan, kenarda köşede kalmış çapulcu tayfası. Politik bir anlamı olmasının yanısıra, yaptığımız müzikle bir bağlantısı olduğuna inanıyoruz bu ismin. Sonuçta sokak müziği yapıyoruz. Alt tabakadakilerin, Mexico City'nin kenar mahallelerinin müziği. Buralarda yaşayanlara "chilango" denir. İkinci albümümüzün adı da "Cybertropic Chilango Power".

Meksika'da "vatana hizmet et, bir chilango öldür!" diye bir slogan olduğunu duyduk...

Doğru, zamanında böyle bir slogan vardı. Dünyanın herhangi bir yerinde rastlayabileceğiniz, büyük şehir - taşra çekişmesinin bir ifadesi. Meksika'da başkentten başka gelişmiş şehirlerin olmadığı dönemlerin sloganı; şimdi Guadalajara, Tijuana gibi başka büyük şehirler de var. Mexico City'yi öbür büyük şehirlerden farklı kılan, neredeyse bütün nüfusunun göçmenlerden oluşması. Benim ailem Meksika'nın kuzeyinden göç etmiş örneğin. Tabii büyük şehirler daha önce sanayileşiyor, orada hayat daha yoğun, suç dünyası daha baskın. Taşra ise her zaman sükûnetin karşılığı olmuş. Biz Los de Abajo olarak, chilango terminolojisini daha olumlu bir anlamda kullanıyoruz. Taşralılara buyurgan ve üçkağıtçı bir tavırla yaklaşan lumpenler yerine, yaşadıkları bütün zorluklara rağmen eğlenmeyi bilen, mahalleler arası dayanışmalar gösteren, büyük şehirde ayakta kalabilmek için her sabah hayatlarını doğaçlama yaparcasına yeniden kuran insanların müziğini yapmak amacımız. Bu sokakların kahramanı chilango ise kısır bir bölgeciden çok, farklı kimlikleri kuşanabilen bir kenar mahalle kahramanı.

Meksika kimliği, hatta üçüncü dünya kimliği üzerine Octavio Paz'ın "Yalnızlık Dolambacı" adında dünyaca ünlü bir kitabı var. Meksika'daki halkların nasıl bir kimlik bunalımı geçirdiği hakkında ufuk açıcı saptamalar yapıyor. Subcommandante Marcos ise, bir bildirisinde Paz'ı sağcı düşünürlerin sonuncusu olmakla suçluyor...

"Yalnızlık Dolambacı" çok önemli bir kitap. Zaten Octavio Paz da, her şeyden önce çok iyi bir şair. Ama Paz'ın birçok düşüncesinin tepkisel olduğunu düşünüyorum. Şüphesiz önemli bir entellektüel, ama son dönemlerinde gerilla savaşı, sendika hareketleri, öğrenci hareketleri ya da Küba devrimi gibi konularda oldukça tutucu bir tavır takındı. Subcommandante Marcos ise solcu bir entellektüel. Evet, silahlı bir mücadele yürütüyor, ama bir askerden çok düşünür ya da yazar olduğunu söyleyebiliriz. Bana kalırsa, Marcos'un eleştirisi, bir ideolojik geleneğin yansıması: Sağ ile solun karşı karşıya gelmesi. Daha önceleri de Maria Vargas Llosa gibi entellektüellerin giderek sağa kaydığına tanık olmuştuk. Kimlik hikayesine dönersek; Meksika'da bu her zaman güncelliğini koruyan bir konu. Ta fetih dönemlerinden kalma bir kimlik hikayesi var Meksika'nın. Bana kalırsa iktidar savaşıyla, ideolojilerle doğrudan bağlantılı. Aslına bakarsanız, İspanyollarla olan hikaye epey bir süredir tabu olmaktan çıktı. Bunu Carlos Fuentes gibi yazarlar da yazdılar çizdiler. Artık bizler kendimizi Meksika kültürüyle İspanyol kültürünün ortak çocuğu olarak görüyoruz ve bundan gocunmuyoruz. Daha güncel kimlik tartışmalarıysa, yüzyıl başına, devrim zamanına dayanıyor. Emiliano Zapata ya da ünlü anarşist lider Flores Magon –aynı isimde bir şarkımız olduğunu da ekleyeyim– gibi kişilikler devrimci bir kimliği ön plana çıkarırlarken, devrim sonrası hemen hemen bütün 20. yüzyılı tek parti olarak iktidarda geçiren PRI, bu kimliğin içinin boşaltılmasından başka bir şeye yaramadı. Meksika'da sol sürekli geriledi, 40'larda, 50'lerde komünist parti yeraltına itildi. 70'lerde başını Lucio Cabana'nın çektiği gerilla hareketleri görmezden gelindi, ya da gerillalar adi birer üçkağıtçı, isyankâr olarak gösterilip onlara zulmedildi. Sonuçta 90'lara geldiğimizde bütün dünyada olduğu gibi Meksika'da da sol hareket darmadağın oldu, zeminini kaybetti. Bugün Meksika'da sol deyince genelde irili ufaklı sivil toplum örgütlerinden oluşan bir kitle söz konusu. Bir de tabii Zapatistalar. Zapatistalar'dan aldığımız en büyük dersse, kendi kimliğimize, sorunlarımıza sahip çıkmamız gerektiği oldu. Alışılagelmiş partilerin ya da herhangi bir çokuluslu şirketin sıradan insanların derdine derman olamayacağı artık çok açık.

Zorluklara rağmen eğlenmeyi bilen, mahalleler arası dayanışmalar gösteren, her sabah hayatlarını yeniden kuran insanların müziğini yapmak amacımız.

"Amorres Perros" (Paramparça: Aşklar Köpekler) son yıllarda Meksika'dan uluslararası seyirciye ulaşan önemli bir film olarak kabul ediliyor, film hakkında siz ne düşünüyorsunuz?

Birbirinin içine geçen bu üç hikaye Mexico City gerçeğini oldukça başarılı bir şekilde aktarıyor bana kalırsa. Özellikle Mexico City'de yaşanan şiddeti. Haberlerde hiçbir zaman karşılaşmadığınız bir yeraltı dünyası var Meksika'da. İşte o ilk hikayedeki köpek dövüşleri, kenar mahallelerde yaşanan bunaltıcı aile ilişkileri ya da ikinci hikayede anlatılan manken-gazeteci ilişkisi, dışarıdan bakıldığında parıltısıyla gözünüzü kamaştıran ama aslında içi tamamen boş bir orta sınıf hikayesi, zamanında ideolojik inançları uyarınca gerilla olup yılların geçmesiyle para için adam öldüren bir tetikçiye dönüşen ihtiyar... Bütün bu hikayeler özenle gündeme getirilmekten kaçınılan bir

Meksika'yı çok başarılı bir şekilde ortaya koyuyor. "Amorres Perros" son zamanlarda seyrettiğim en güzel Meksika filmi.

Manu Chao bütün dünyada Zapatistalara yakınlığıyla bilinen bir müzisyen. Manu hakkında ne düşünüyorsunuz?

Şüphesiz özel bir insan. Mano Negra zamanından beri kendisini ilgiyle takip ediyoruz, bütün Latin Amerikalılar gibi. Manu'nun şarkı sözleri, müziği yapış biçimi, ondan da önemlisi hayatla ilgili kaygıları, kısacası varoluş biçimi bize çok uyuyor; hepimiz onun düşlerini, düşlerimizi gerçek kılmasına elimizden gelen katkıyı yapmalıyız diye düşünüyorum. Bir keresinde Mexico City'de, Zocalo meydanında düzenlenen 1 Mayıs kutlamalarında aynı sahneyi paylaştık. Yaklaşık 150 bin seyirci vardı, inanılmaz bir geceydi. Manu'yla çok fazla muhabbet edemedik, her zamanki gibi bir yerlerden gelip bir yerlere gidiyordu.

Manu Chao'yu son dönemde tanımış dinleyicilerin Mano Negra'ya burun kıvırdıkları oluyor zaman zaman. Siz ne düşünüyorsunuz?

Manu'nun albümleri belli bir tema etrafında oluşturulmuş albümler sanırım. İçine girmesi daha kolay. Ama Manu hâlâ konserlerinde Mano Negra'yla yaptığından çok farklı bir şey yapmıyor. Durmaksızın, makinalı tüfek gibi çalmayı biz ondan öğrendik. *(gülüyor)*

İlk albümünüzü yayınlamanızda David Byrne'ün de payı var, nasıl tanıştınız?

Uzunca bir süredir Mexico City'de ufak tefek kulüplerde çalıyorduk. Albüm yapmak istiyorduk, ama hiçbir şirket bizimle çalışmak istemedi. Sonunda davulcumuzun üstün çabalarıyla güç bela bir demo yapmayı başardık, kaydı David Byrne'e göndermeye karar verdik. Çok geçmeden New York'tan uçak biletleri geldi. Müziğimizi beğenmişlerdi, bir-iki toplantıdan sonra Luaka Bop'tan bir ekip Mexico City'ye geldi, konserlere takıldılar ve kontrat imzaladık. Meksika'da televizyonda ya da radyoda bizim şarkılara rastlamak hemen hemen imkânsız. Ama David Byrne'e ne kadar teşekkür etsek az, belki Meksika'da henüz popüler değiliz, ama dünyanın neresine gitsek gayet iyi karşılanıyoruz.

Uzun zamandır turnede olduğunuzu duyduk. İstanbul'dan sonra nereye gidiyorsunuz?

Evet, yaklaşık üç aydır evden uzaktayız. İngiltere, İspanya, İtalya, Almanya, Japonya derken kendimizi Türkiye'de bulduk, buradan da İsveç'e gidiyoruz. Sonra tekrar İngiltere, WOMAD festivali. Müzik söz konusu olunca İngilizlerin hakkını vermek lazım. Haziranda Glastonbury festivalinde konser verdik. Biz kapıdan girerken ana sahnede Manu söylüyordu, binlerce insanı görmeliydiniz, acayipti.

Söyleşi: ***Alişan Çapan***

Foto: Şahan Nuhoğlu

Antibalas

Fela Kuti'nin yaktığı Afrobeat ateşinin en taze temsilcileri olarak kabul edilen New York çıkışlı Antibalas, Caz Festivali kapsamında Babylon'da verdikleri iki konserle İstanbul'a misafir oldu. Grubun davulcusu Phill Ballmann'la solist Duke Amayo'yu bir köşeye çektik; Fela'yı, Brooklyn'i, Nijerya'yı, hatta kung-fu'yu konuştuk...

FELA, CLASH, KUNG-FU FİGHTİNG

Fela Kuti'nin açtığı Afrobeat yolunda yürüyorsunuz. Afrobeat yapmaya nasıl karar verdiniz?

Phil Ballman: İlk defa Fela Kuti'yi dinlediğimde, "aman allahım, ne kadar güzel bir müzik bu; kesinlikle Afrobeat çalmalıyım" demiştim. Bizi bir araya getiren öngörülü kişi Martin Perna oldu, Desco Records adlı mütevazı bir plak şirketiyle çalışıyordu. 98 yılıydı, New York'ta Afrobeat yapmak için çok uygun bir ortam vardı. Fela'nın çalışmaları ilk defa derli toplu bir şekilde yayınlanmış, oğlu Femi Kuti saygın bir müzisyen olarak kabul görmeye başlamıştı. Er ya da geç birileri Afrobeat'e el atacaktı, bu nedenle Martin için öngörülü sıfatını kullanıyorum. Başlangıçta altı-yedi kişilik kemik bir gruptuk, ilk konserimizi Harlem'de St. Nick Pub'da verdik. Afrobeat'in çok renkli dünyasına tam anlamıyla girmemiz, farklı alanlarda çalışan birçok yetenekli müzisyenin aramıza katılmasıyla oldu. Şimdilerde bazı konserlerimizde sahnede yirmi kişi oluyoruz.

Afrobeat yapan bütün müzisyenlerin her daim karşısına çıkan sorunla yüzleşmek zorundaydık: Fela Kuti'nin gölgesinde kalmadan nasıl Afrobeat yapılır?

Bu kadar kalabalık olmak, sahnede işinizi zorlaştırmıyor mu?

Ballman: Her şeyden önce, Antibalas'ın bir jam grubu olmadığını söylememiz lazım. Farklı türlerden gelen müzisyenler olarak, Afrobeat çatısı altında toplanmaya karar verince, sıkı bir çalışma döneminden geçmemiz gerekti. Bu dönemde ilk farkına vardığımız şey, Afrobeat'in bütün deli doluluğuna, enerjisine rağmen, sıkı kuralları olduğuydu. Bunu söylerken, müziğimizin doğaçlamaya tamamen kapalı olduğunu iddia etmiyorum; hele büyük çoğunluğumuzun caz aşkını hesaba katarsanız, bunun mümkün olmadığı ortada. Ama sonuçta bu kadar geniş bir kadroyla, böyle deli dolu bir müzik yapıyorsanız, ilk anda dışarıdan görüldüğünden daha planlı programlı davranmanız gerekebiliyor, aksi halde çalanların da dinleyenlerin de pek hazzetmeyecekleri bir karambolle karşılaşmanız uzak bir ihtimal değil.

Müziğin oturması zaman almış olsa gerek, bahsettiğiniz çalışma dönemini nasıl geçirdiniz?

Ballman: Antibalas gibi bir grup için en iyi çalışma, şüphesiz konser vermek. Biz de Lower Manhattan'da No Moore adlı bir kulüpte Africalia adlı geceleri başlattık: Afrobeat'le sınırlı olmayan, dub, funk, Latin soul, cumbia, batacuda gibi birçok farklı müziğe açık partiler. Bütün bu türleri Afrika diaspora müziği olarak da nitelendirebiliriz. Grup çaldıkça kalabalıklaştık, müziğimiz de gitgide oturmaya başladı. Amerika'nın çeşitli yerlerinde konserler, California, Chicago derken, Kanada'da caz festivallerine katıldık. Aldığımız tepkiler olumluydu.

New Yorklu beyaz caz müzisyenlerinin ağırlıkta olduğu bir grup olarak Afrobeat yapmanız garipsenmedi mi hiç?

Ballman: "Bu çocuklar Fela'nın müziğini nasıl yapabilirler ki" diyenler de oldu, "Fela Kuti'yi kopya etmekten öteye gidemezler" diyenler de. Biz bir Afrika diaspora müziğinin varlığına inanıyoruz, yani Afrobeat de saf bir müzik değil, cazdan, soul'a, funk'a va-

ran bir sürü kaynaktan beslenmiş bir müzik söz konusu; New York da bütün bu müziklere açık bir yer. Ama Afrobeat yapan bütün müzisyenlerin her daim karşısına çıkan sorunla yüzleşmek zorundaydık: Fela Kuti'nin gölgesinde kalmadan nasıl Afrobeat yapılır? Fela o kadar büyük bir insan ve müzisyen ki, onun gölgesinde kalmak gibi bir endişe taşımak yerine, onun birikiminden faydalanmak, onun müziğini kendi birikiminizle birleştirmeye çalışmak çok daha akıllıca. Dersimize iyi çalıştık.

Antibalas'ın davulcusu olarak, Afrobeat'in "beat"ini yaratan adam Tonny Allen hakkında ne düşünüyorsunuz?

Ballman: Tonny Allen'ın gölgesi hep üzerimde. *(gülüyor)* Ama bu olumlu bir etki yapıyor. İki yıl kadar önce bir caz festivalinde kendisiyle birlikte çalma olanağımız oldu, harikaydı.

Albüm kaydetmeniz nasıl oldu?

Duke Amayo: Kısa ve maceralı bir Londra turnesinden sonra, Brooklyn'de benim evin altında prova ve kayıt yapabileceğimiz bir stüdyo kurduk. Afrospot adını verdiğimiz bu mekânın Antibalas'ın çalışmalarını yürüteceği bir yer olmaktan çok, hayata bakışımızı çevrenin gençleriyle paylaşabileceğimiz bir yer olmasını arzuluyorduk, komünal bir yapı da denebilir buna.

Sonuçta, gençlerin müziğin dışında, resimden tiyatroya, hatta kung-fu'ya kadar birçok alanda faaliyet gösterdikleri bir yer oldu Afrospot. Oraya kapanıp ilk albümümüz "Liberation Afrobeat Vol. 1"ın kayıtlarına giriştik.

İlk albümünüz hakkında ne düşünüyorsunuz?

Amayo: Bütün eksikleri bir yana, aşkla yapılmış bir albümdü. Bize hangi noktada olduğumuzu gösterdiği için önemliydi. Eğer Fela'nın müziğine biraz aşinaysanız, onu taklit etmenin bile azımsanmayacak bir çaba gerektirdiğini bilirsiniz. Artık albümü olan bir gruptuk, turnelere kaldığımız yerden devam ettik. Montreal'de çaldığımızda Amon Tobin'le tanıştık, kendisi Ninja Tunes'la çalışıyordu; albüm çok hoşuna gitmişti. Böylece Kanada ofisi üzerinden Ninja Tunes'la yollarımız kesişti. Ninja Tunes albümü kendi etiketiyle tekrar basmak istiyordu, o ana kadar her işimizi kendimiz yapmıştık ve nihayet birileri gelip "sıkı müzik yapıyorsunuz, biz sizin yapımcılığınızı üstleniyoruz" deyince rahatladık. Albüm Ninja Tunes tarafından yayınlanınca İngiltere ve İrlanda'yı kapsayan iki haftalık bir turneye çıktık. Turne çok başarılı geçti, Barbican'da African Roots and Shoots adlı etkinlik kapsamında 1200 kişilik bir dinleyici kitlesine çaldık. Londra Jazz Café'de kapalı gişe çaldık, keyfimiz yerine gelmişti. Aynı yılın sonlarında Montreal Caz Festivali'nde Femi Kuti'yle beraber sahneye çıktık, giderek Afrobeat'in hatırı sayılır temsilcilerinden biri olarak kabul gördüğümüz söylenebilir.

İkinci albümünüz "Talkatif"le geniş bir kabul gördüğünüz söylenebilir mi?

Amayo: Evet, "Talkatif" çok olumlu eleştiriler aldı. Biz de bayağı mesafe katettiğimizi düşünüyoruz. Çıraklık dönemini atlatıp kalfalığa terfi ettiğimiz söylenebilir.

Fela Kuti, müzisyen kimliğinin dışında, Afrika'nın çıkardığı en önemli muhalif kişiliklerden biri olarak kabul ediliyor, Nijerya'da yaşadığınız zamanlarda kendisini tanıma olanağınız oldu mu?

Amayo: Çocukluğum, Fela'nın kulübünün arka sokağında geçti. Gerçi Fela'nın sürekli aynı yerde yaşayacak lüksü hiçbir zaman olmadı ama, onun varlığı biz çocuklar için zaten inanılmaz bir olaydı. Fela Kuti'den bahsederken, onun müziği, muhalif kişiliği gibi ayrımlar yapmanın ne kadar doğru olduğu konusunda şüphelerim var. Fela başlı başına bir olaydı. Müzik onun dünyayı algılayış biçimini anlatmasına yönelik bir araçtı sadece. Muhalif bir kimlik değil, muhalefetin bizatihi kendisiydi. Ben hâlâ kendi çapımda onun izini sürmeye, onu anlamaya çalışıyorum.

Hayatla ilgili çok önemli gerçekleri Clash sayesinde öğrendim. Ama herifler de çok iyi müzik yapıyorlardı, yoksa Sandinistlerle ilgili sözlerine kulak kabartılmazdı.

Günümüzde Nijerya gençleri arasında Fela Kuti'nin takipçileri var mı?

Amayo: Nijerya'daki gençler dünyadaki bütün akranları gibi para kazanmak ve zengin olmakla kafalarını bozmuş durumdalar. Ama zaman içinde Fela'nın yaptıklarına tekrar tekrar dönüp bakacaklarına olan inancım tam. Ben mesela, bir süredir Mısır uygarlığıyla ilgili kitaplar okuyorum. Bildiğiniz gibi, son dönemlerinde Fela, Mısır uygarlığına bayağı kafayı takmıştı. Bu konuda çok iddialı değilim, ama yeni ev arkadaşım da kafayı Mısır'la bozmuş, bu konuyla ilgili okumadığı kitap kalmamış, bazen beni saatlerce esir alıyor, iyi de ediyor.

Antibalas, şarkı adları ve bir-iki şarkı sözü dışında, çok da politik bir tavır almıyor sanki?

Amayo: Evet, bu özen gösterdiğimiz bir nokta. Bana kalırsa, müziğin kendisi politik bir olgu. Bu konu açıldığında hep Clash örneğini veriyorum. Kuşağımdaki birçok insan gibi hayatla ilgili çok önemli gerçekleri Clash sayesinde öğrendim. Ama herifler de çok iyi müzik yapıyorlardı. O kadar iyi müzisyen olmasalardı, kimsenin Sandinistlerle ilgili sözlerine kulak kabartacağını sanmıyorum.

Duke Amayo

Biz de Antibalas olarak kimseye yanlışları, doğruları dikte etme eğiliminde değiliz. Aslına bakarsanız, oturduğu yerden laf üretmenin, kitlelerin aydınlanmasının önündeki en büyük engel olduğunu düşünüyoruz. Zaten Bush da kıçını kaldırmaya üşenip oturduğu yerden ahkâm kesenler yüzünden başkan seçilmedi mi? Bunun yerine kendi hareket alanınızda olabildiğince yardımlaşmanız lazım. New York'ta Bertolt Brecht Forum adlı bir oluşum var. İlerici, solcu arkadaşlar. Bir piyano almaları gerekiyormuş, çalışmaları için. Bizi aradılar, hemen ortak bir konser düzenledik, konser hasılatıyla piyanolarına kavuşmuş oldular. Bu gibi etkinliklere daha çok değer veriyoruz.

Sizin Antibalas dışında bir de Fu-Ra adında bir başka projeniz var. O grubla neler yapıyorsunuz?

Amayo: Belki garip gelebilir ama, benim esas işim moda tasarımcılığı. Bu yüzden işin görsel yanına da ilgi duydum her zaman. Fu-Ra ile tiyatro yapmak istiyorum. Hem müziğin hem de görsel öğelerin olacağı bir proje. Çocukluğumdan beri tiyatroya özel bir ilgi duyuyorum. Bunun da nedeni, sürekli yer aldığım Yoruba ayinleri. Fu-Ra ile şimdilik müzikler üzerinde çalışıyoruz, yavaş yavaş tiyatro kısmına da el atacağız.

Biraz önce Afrospot'ta kung-fu yapıldığından bahsetmiştiniz, kung-fu'ya bu ilgi neden?

Amayo: Çocukluğumdan kalma bir alışkanlık. Nijerya'da mahallede kung-fu salonlarına takılırdık. Şimdi de Brooklyn'deki gençlere kung-fu öğretiyorum. Bana kalırsa, eğer mücadele edilmesi gereken bir düşman ya da birleri varsa, bunu dört bir koldan yapmak gerek. Onun için hem Mısır kültürü üzerine kitaplar okuyup aynı zamanda Antibalas ile şarkı söyüyor, bir taraftan da tiyatro yapma yolları arıyorum. Kung-fu benim için bütün bunlara hizmet eden bir şey. Laf aramızda, bir-iki kitap karıştırdım, Yoruba kültürüyle Uzakdoğu kültürü arasında şaşırtıcı bağlantılar buldum. *(gülüyor)*

Söyleşi: **A.Ç.**

Sarah Jane Morris

Doğru tartar bir kantar gibi, ne eksik ne fazla, okuduğu her şarkının hakkını veren bir "tam şarkıcı"yı ağırladı Babylon, Caz Festivalinde. Sarah Jane Morris, kendi şarkılarından Nick Cave'lere, Leonard Cohen'lere uzandı, zımba gibi çalan bir quartet eşliğinde caz, rock, soul, rhythm & blues seyahatlerine bilet kesti... Morris'in hikayesi, aynı zamanda son yirmi yılın İngiltere'sindeki rock ve siyaset ilişkisinin de hikayesi...

İSTANBUL CAZ FESTİVALİ 2002

şarkıdaki janis joplin

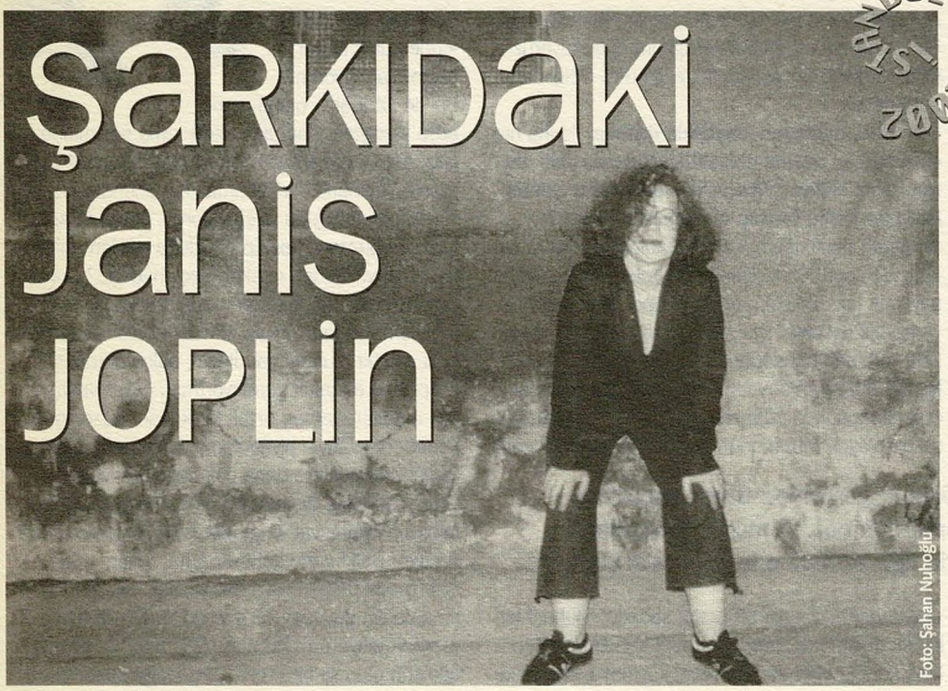

Foto: Şahan Nuhoğlu

Sarah Jane Morris: *(Roll'un son sayısını şöyle bir karıştırıyor, sayfalar arasında dolaşıyor)* Kate Bush! Çok severim. Özellikle müzik dünyasında kadınların yerini bulmaları açısından çok önemliydi Kate Bush. Ben gençken ve o kariyerinin doruğundayken ona hayrandım... Aaa, Costello. Biliyor musunuz, Costello'nun elemanlarından Steve Nieve'le bir çalışma yapacağım.

Costello rahatlıkla cover'layabileceğiniz bir şarkıyazarı gibi geldi bize.

Sahnede cover'lamışlığım var zaten. Steve yakın bir arkadaşım. Onunla çalışmak istememin bir nedeni de, onun aracılığıyla Costello'ya ulaşma ihtimalim. Bilirsiniz, Costello muhteşem bir adam, ama bir garip adam. Tom Waits'e benziyor biraz. Etrafına ördüğü duvarı aşmak çok zor. Hem biliyor musunuz, Costello'yla ortak bir noktamız var: Ben Pogues'a gelin gittim, o da Pogues'tan kız aldı. *(gülüyor)*

Evet, biz de bunu soracaktık.

Bu kim?

Aşık Mahzuni Şerif. Geçenlerde ölen bir halk ozanı.

Bu müzik aletinin adı neydi? Suz gibi bir şeydi...

Saz.

Hah, tamam. Eşim çalıyor, ordan biliyorum. Çok güzel bir derginiz var. Hiç pop değil, aklı başında, zeki bir dergiye benziyor.

Teşekkürler.

Marc Ribot'yla yaptığımız "August" albümünü dinleyebildiniz mi?

Evet. Ribot'yla ilk çalışmanız değil galiba.

Dört yıl önce "Fallen Angel" albümümde de konuk sanatçıydı. O zamandan beri gitar ve vokalin başrolde olduğu bir düet albümü yapmak istiyorduk. Marc Ribot'yu ilk seyrettiğimde kendime çok yakın hissettim. Belki de bu kadar yakın hissettiğim tek müzisyen o. Çünkü çaldığı enstrümanı benim sesimi kullandığım gibi kullanıyor. O pedallarını nasıl kullanıyorsa, ben de gırtlağımı öyle kullanıyorum. O saflık, o titreşim; çaldığı enstrümanla sanki çılgınlığını kontrol altında tutuyor. Ben de şarkı söylerken aynı şeyleri hissediyorum. Bağlı bulunduğum plak şirketinden ayrılıp kendi şirketimi kurduğumda, daha önce yaptıklarımdan farklı bir şey yapmak istedim. "August" albümü herhalde yapılabilecek en yalın, en temel albüm oldu: Gitar ve vokal! Hepsi bu!

Sizce "August" bir caz albümü mü?

Ne caz, ne rock, ne de soul albümü. Bu benim lehime oldu, çünkü eleştirmenler albümü kategorize edemediler. Bütün kategorilerin arasında dolanan, özgür bir albüm çıktı ortaya. Daha önce kendimi bu kadar özgür hissettiğim albümüm, Londra, Ronnie Scott's Club'da kaydedilen konser albümüm "Blue Valentine"dı. Malûm, konser albümleri de kolay kolay kategorize edilemez. Sizin o anda bulunduğunuz noktayı dışavurur. "August" da tamamen canlı kaydedildi. Üç gün içinde.

Halbuki üzerinde uzun uzun uğraşılmış gibi bir hali var.

Eğer böyle bir hava varsa, Marc'ın yeteneğinden kaynaklanıyordur. Marc Londra'ya geldi ve beni telefonla aradı. "Love and Pain" albümüyle uğraşıyordum o sırada. "Hadi gel kayıt yapalım" dedi. Ne yapacağım konusunda fikrim yoktu. Evdeki tüm CD'lerimi yüklendim ve gittim. Oturup CD'lerin içinde sevdiğim parçaları dinledik bir bir. Marc'ın da sevdiği, bir şeyler yapabileceğimize inandığımız parçaları ikinci bir defa dinliyorduk, Marc akorları not ediyordu, ben de lirikleri. Sonra da hiç provasız, bir defada çalıp söylüyorduk. Mesela Marvin Gaye şarkısı "Mercy Mercy Me". Üzerinde çok düşündük, çünkü Marvin Gaye neredeyse kutsal, dokunulmazlığı olan biri. "Yapalım mı, yapmayalım mı" diye kafa yorduk ve "niye olmasın" dedik. Johnny Thunders'ın punk şarkısı ise Marc'ın fikriydi. Sözleri kağıda yazdım, ama şarkının ortasında hem melodiyi hem de sözleri karıştırdığımı fark ettim, panik oldum. "Marc nefret edecek" diye düşünüyordum. Ama sonuçta güzel bir kayıt çıktı ortaya. Portebollo Road'da çok küçük bir stüdyoda yaptık kayıtları. Birbirimize dönük olarak oturuyor ve birbirimizin ne yaptığına bakarak yolumuzu buluyorduk.

Communards'la birlikte 80'lerde yaptığınız cover "Don't Leave Me This Way"i niye "August"ta da yorumlama ihtiyacı hissettiniz? Üstelik açılış parçası olarak?

Bu şarkıyı tekrar söylememin nedeni, kariyerimde çok önemli bir yere sahip olması. "Don't Leave Me This Way"in hem çok iyi hem de çok olumsuz etkileri oldu hayatımda. Bir şekilde bunu dışavurmak istedim, insanlara "siz beni bu şarkıyla tanıyorsunuz, ama bende bundan daha fazlası da var" demek istedim.

Çok sık cover'lanan, ama her defasında orijinalindeki gibi disko parçası olarak yorumlanan bu şarkıya çok farklı bir hava katmışsınız. Sanki bir balad gibi...

O ritmlerin üzerinde sözler ve şarkıdaki keder hiç anlaşılmıyordu. Bütün bu disko süslerini kaldırıp parçayı soyduğunuz zaman neredeyse delta blues kokan bir şarkıyla karşılaşıyorsunuz. "Elleri bomboş kalan bir kadınım / Ve yalvarıyorum sana / Terketme beni böyle..." Gerçekten çok güzel bir parça.

Marc Ribot birkaç yıl önce Los Cubanos Postizos'la Türkiye'ye de gelmişti.

Öyle mi? Marc gerçekten çok yetenekli bir gitarist. Onunla düzenli olarak albüm yapmaya karar verdik. Önümüzdeki sene bir albüm daha yapacağız. Yine oturup çalacağız temelde, ama bu sefer daha çok insan olacak.

"August" albümünde de konuk sanatçılar var, az da olsa.

Mesela albümü kaydettikten sonra "Mercy Mercy Me"nin üzerine eşim başka enstrümanlar ekledi. Temelde albüm gitar ve vokale dayanıyor.

Paul Weller bana yine şarkı yazacak. "Into My Arms" yorumumu çok beğenen Nick Cave de öyle. Belki Tom Waits ve Costello da yazar. Gerçi şarkıyazarlığım hayli gelişti. Bu insanlar olmasa da, kendime güveniyorum.

Garip bir şekilde ticarî başarısı da yüksek oldu. Bir kere, eleştirmenlerce caz dünyasında da varolduğum tescillendi. Bugüne kadar pop kulvarında işler yaptığım için, hep pop sanatçısı gibi görülüyordum. Şimdi caz da söyleyebildiğimi gösterdim. Bu albüm bir sonrakinin yolunu da açtı.

Demin bahsi geçen "Love and Pain" albümünü mü kastediyorsunuz?

Evet. Bu defa özgün şarkılardan oluşuyor. Yine akustik olmakla beraber, groove tabanlı bir albüm. Davulcum Martyn Barker'la birlikte yazdık parçaları. Aynı zamanda Billy Bragg & The Blokes'la çalıyor. Martyn'in çaldıklarını kaydettik, sonra kendi loop'larımızı yarattık ve bu loop'ları temel alarak şarkıyı yazıp başka enstrümanlar

ekledik. Üç kişiyiz, ben, Martyn ve Calum MacColl. Biliyor musunuz Calum, Ronan Keating'in prodüktörü. Pop prodüksiyonundan kazandığı paraları bizimle yiyor. *(gülüyor)* Ne yapacaksınız, bu da bu endüstride tutunmanın bir yolu. Calum, MacColl kardeşlerden biri. Babaları Ewan MacColl. İngiltere'nin en ünlü solcu folk sanatçısıdır. Annesi de Amerikan folk sanatçısı Peggy Seeger. MacColl ailesi bir tür müzik tarihi gibidir.

Bir de Kirsty MacColl vardı, geçen yıl öldü, değil mi?

Evet. Onun da vakti zamanında Pogues'la "A Fairytale of New York" diye bir hiti vardı. Kirsty çok yakın arkadaşımdı. Benim için yaptığı bir bestesi var, ama hâlâ kaydedemedim. Belki ölümü yüzünden, bilemiyorum, ama bir gün mutlaka kaydedeceğim o şarkıyı.

Kadınlığın çelişkilerini kutsayan şarkılar yazdım. Mesela "Dirty Woman Blues": "Pazar günleri kilisedeyim / Ama pazartesileri nerede olduğumu bilmez Tanrı".

Vokalinizin yanısıra şarkıyazarlığınızın da öne çıktığı bir albüm olacak galiba.

Kadın olmanın çelişkilerini kutsayan 12 şarkıdan oluşan bir albüm. Yılbaşına doğru piyasaya çıkacak inşallah. Tom Waits ile Massive Attack'in karışımı bir albüm diyebilirim. Söz olarak Tom Waits'inkiler gibi umulmadık alanlarda dolanıyor, ama Massive Attack gibi groove'lar üzerinde. Mesela sevgilisi çok kıskanç olan bir kadın var. Adam fotoğraflardan, kadının geçmişte ilişki kurduğu herkesin gözlerini oyacak kadar kıskanç, ama yine de kadın onu terketmiyor ve seviyor. İşte kadınsı bir çelişki. Ya da "Dirty Woman Blues" şarkısında dediğim gibi: "İsa'yı seviyorum / Ama şeytana ihtiyacım var" ya da "Pazar günleri kilisedeyim / Ama pazartesileri nerede olduğumu bilmez Tanrı".

Cazın ve soul'un merkezinde, Amerika'da ilgi görüyor mu müziğiniz?

Geçtiğimiz yıl New York'a iki konser vermeye gitmiştim. Paramı kendi cebimden ödeyerek. Bottomline gibi Tom Waits'in falan da sahneye çıktığı saygın bir kulüpte çaldık. Tarih 10 Eylül'dü. Amerika'dan dışarıya çıkan son uçakla oradan ayrıldık, arkamızda neler bıraktığımızı bilmeden. Aradan bir süre geçti ve Billboard dergisinden aradılar beni. "Sizi burada gördük, seyrettik, siz kimsiniz, necisiniz, biz sizi niye tanımıyoruz?" Onlara hikayemi anlattım. Gerçekten de hakkımda uzun bir yazı yayınladı Billboard ve arkasından bir sürü plak şirketinden teklifler almaya başladım. Sonuçta, Amerika ve Japonya için artık dört plaklık bir anlaşmam var. "August", "Love and Pain" ve sonraki iki albüm için. "August" gibi saygın bir albüm yapmış olmam ve "Love and Pain"in radyoda çalınabilecek, single çıkarılabilecek bir albüm olması büyük avantaj. Ama hâlâ tüm anlaşmalarım kendi plak şirketim üzerinden.

Yani kontrol sizin elinizde.

Kesinlikle. Bundan sonra da kimsenin insafına bırakmam kendimi. Bütün bunlar olup biterken, yeni bir menejerlik firmasından teklif aldım. Son bir buçuk yıldır menejersiz idare ediyordum. Kendi menejerliğimi yapıyordum yani. Neredeyse büroda yatıp kalkıyordum. Bir yandan küçük bir çocuğunuz varken, diğer yandan altı kişilik bir grubu bir arada tutmak, tüm anlaşmaları yapmak, turneleri organize etmek falan ne demek biliyor musunuz? Tam bir ızdırap! Her neyse, daha dün kesinleşen bir anlaşmayla bundan böyle Pete Jenner'la çalışmaya başlıyorum. Tanıyorsunuz, değil mi: Kendisi Clash, Billy Bragg, David Bowie, Marc Bolan, Pink Floyd gibi büyük isimlerin menejerliğini yapmış, sektörde çok saygın bir isim. Bir kere şöyle bir durum var: Bir kadının politik geçmişi olması ona birçok kapıyı kapatıyor. Erkeklerin politik olması sektör içinde kabullenilebilir bir durum, ama bir kadınınki hiç kolay değil. Pete Jenner'ın saygınlığı bu dezavantajı ortadan kaldırıyor... Kısacası, önümde çok farklı yollar açıldı birden. Bu yüzden heyacanlıyım. Belki olgunluğun da getirdiği bir fark var. Bir plak şirketiniz ve iyi bir dağıtımcınız varken, interneti tanıtım için doğru bir alan olarak kullanıyorsanız, endüstrinin geri kalan bir sürü fasafisosuna ihtiyacınız yok aslında. Müzik yapmaya devam edecek kadar satıyor plaklarım, pop yıldızı olmayı, milyonlarca single satmayı falan da arzulamıyorum. Ama yolumun üzerine böyle fırsatlar çıkarsa, kendi tercihlerime aykırı olmadığı sürece, hayır da demem.

Müzik endüstrisi kadınlara karşı gerçekten bu kadar acımasız mı?

Evet. k.d. lang, Annie Lennox gibi kendi kendini inşa etmiş isimler var elbette, ama genel olarak bakıldığında endüstri kadın sanatçılara uzun vadeli yatırım yapmıyor. Dans müziğinin uzun yıllardır revaçta olması da, piyasaya sürülen kadın sanatçıların çoğunun bu türde pazarlanmasına neden oldu. Bir dönem ortalıkta çok kadın sanatçı vardı, hatırlarsanız. Sanki kadınlar açısından olumlu bir gelişme var gibi görünüyordu. O isimlerden kaçı bugün ortalıkta? Kadınları kısa vadeli olarak piyasaya sürüyorlar ve bir-iki albüm sonra da unutuyorlar. Diğer yandan Kylie Minogue, Britney Spears gibi tamamen endüstriyel ürün olan isimler var. Bu isimler için çaba gerekmiyor. Tamamen bitmiş albümler önlerine sürülüyor, bir-iki miksle iş kotarılıyor ve ortada büyük paralar dönüyor. Bu Kylie Minogue'un kötü olduğu anlamına gelmez, ama bir denge olması lazım. O denge yok! Sonra şu oluyor: İzleyici yaş olarak büyüyor, pop dünyasının temsil ettiği değerler hayatından yavaş yavaş çıkıyor ve bu sanatçılar da yavaş yavaş eğlenceye, kabareye dönüşüyorlar. Seslendikleri kitleleri eğlendirebilmek için ellerinde kalan tek şey kendileri oluyor. Yaptıkları iş hayatın bir parçası olmaktan çıkıyor ve bu insanlar eşcinsel camianın eğlence ikonlarına dönüşüyor.

Kabare kelimesini tam olarak ne anlamda kullanıyorsunuz? Bir müzik tarzı olarak gayet olumlu tınlıyor kulağımızda...

Şu anlamda kullanıyorum: Orta yolcu, korkutucu olmayan, çekici, ama bir şey söylemeyen... Donna Summer olup çıkarsınız yani. Sizin dediğiniz anlamda kabare başka bir şey tabii. Teatral bir anlamı var; söz ve müzikle izleyenleri bir maceraya sürüklemek, müziğin içinde bir hikaye, hikayenin içinde bir müzik anlatmak gibi. Benim kastettiğim şeyin doğru kelimesi "pastiche" belki de. Bir tür karikatür. Müzik endüstrisi de otuz yaş üstündeki dinleyicilere pek aldırmıyor. Burada nasıl bilmiyorum, ama İngiltere'de müzik endüstrisi şöyle işliyor: Bir yanda MTV gibi müzik kanalları var. Buralarda yayınlanmak için pahalı klipleriniz ve bunları finanse edebilecek plak şirketiniz olması lazım. MTV'de klip yayınlatan şirketler, radyolara da bu parçaların çalınması için yüklü miktarlar ödüyor. Bu sistem içinde kendi olanaklarıyla, başına buyruk iş yapmak isteyenin hiç şansı yok... Bunların üzerine bir de politik kimliğiniz eklenince iyice dezavantajlı duruma düşüyorsunuz... Şunu da unutmamak lazım, iyi ve akıllı müzik her zaman buralarda bir yerde duruyor. Arayıp bulmak gerekiyor sadece.

Politik kimliğinizden bahseder misiniz biraz? 80'li yıllarda hayatınızda müzik ve aktif politika iç içe.

Hayatımı değiştiren Bertolt Brecht'tir. 17 yaşındayken, liseden mezun olup bir tiyatro okuluna gitmeye başladım. Oradaki hocam, hayata bakışımı değiştirdi. Brecht'in eserleriyle tanıştım ve o güne kadar ailemin bana öğrettiği tüm değerlerin

17 yaşımdayken dünyada beni durduracak hiçbir güç yoktu. Şimdiki gençlere bakıyorum ve bu dünyada karşı çıkacakları bir şey olmadığını görüyorum. Çok üzücü.

dışında yepyeni bir dünyaya adım attım. Ben Elton diye ünlü bir İngiliz komedyen vardır. Aynı sınıfta ve aynı yaştaydık. Gerçekten çok yeteneklidir, o da beni etkilemiştir. Bu okulu bitirdikten sonra tiyatro camiasında kendime bir yer edinmek için uğraştım, ama National Theatre egemenliğindeki tiyatro camiası beni hayal kırıklığına uğrattı. Okuduğum okulun o dönem için bile çok radikal ve ilerici olduğunu farkettim. Dönem, karşısında durduğumuz her şeyi temsil eden Thatcher'ın iktidara yeni geldiği zamanlardı. Gereğinden uzun boylu ve sarışın değil de kızıl saçlı benim gibi bir kıza Londra'daki tiyatro dünyası şans tanımıyordu. Ben de Latin, Ortadoğu, pop karışımı müzik yapan, ama her şeyden önce politik kimliği konusunda ısrarlı on kişilik The Republic adlı bir müzik grubuna katıldım. Yaptığımız müzik gerçekten de o dönem için çok farklıydı. Bir anlamda Ortadoğu dans müziği. World music terimi icat edilmeden çok önce, 80'lerin başında world music yapıyorduk. İlk single'ımızla birlikte İngiliz müzik dergilerinin hepsine kapak olduk. Bizi patlama yapmak üzere olan bir grup olarak lanse ettiler. Herkes ve biz de buna inanıyorduk. Billy Bragg o zaman bizim konserlerimizin açılış grubuydu. Çok politiktik. Kraliyet ailesi karşıtı ikinci single'ımız çıktıktan sonra, birden bütün kapılar kapandı. Üç yılda üç single ve bir EP'den sonra, istediğimiz başarıyı yakalayamamanın verdiği hayal kırıklığıyla dağıldık. Daha doğrusu, iki parçaya bölündük. Ben ve altı

kişi daha, Happy End adlı politik bir müzik grubu olarak devam ettik. Geri kalanlar da Ortadoğu dans müziği yapan 3 Mustapha 3 adlı bir grup kurdular. Aralarında Berlin'den bir Türk de vardı hatta. Her iki grup da kendi çapında oldukça başarılı oldu denebilir. Biz politik gösterilerin gözde grubuyduk, ama politik olduğumuz için radyoda hiç çalınmadık. Özellikle maden işçileri grevi sırasında politik camiada sivrildik.

Madenciler yararına 100'den fazla konser vermişsiniz o dönem.

Evet, bu işe büyük hırsla sarılmıştık. Madenciler grevi sol politikanın cephesiydi, biz de bu savaşın kendimizce neferleriydik. O sıralarda Jimmy Somerville'le tanıştık. The Republic döneminde yaptığımız bir single, gay kulüplerde çok popüler olmuştu, çünkü Ortadoğu ritmlerine dayalı oynak bir parçaydı. Beni ilk kez bir kulüpte dinlemiş, ama erkek zannetmiş. Daha sonra Happy End'le sahnedeyken Richard Coles'la birlikte bizi dinlemeye geldi. Kadın olduğumu görünce çok şaşırdı. O dönem Bronski Beat'ten yeni ayrılmıştı ve Communards henüz çok tazeydi.

Birlikte çalışma fikri nasıl doğdu?

Jimmy'yle tanışır tanışmaz samimi olduk. Brixton'da madenciler yararına bir konserde birlikte sahneye çıkıp düet yaptık. Önceden hazırlanmamıştık. Billie Holiday'in "Lover Man" şarkısını söylemeyi teklif ettim. Erkek sesiyle bir kadının ve ince, kadınsı sesiyle bir erkeğin aynı erkekten bahsettiği bir şarkı söylemenin iyi bir fikir olduğunu düşünmüştüm. Gerçekten çok iyi performanstı. İzleyiciler arasında plak şirketi yetkilileri de varmış. Konserin ardından Amerika'ya uçup Communards'la plak çalışması yapmamı teklif ettiler. O ana kadar müzikten doğru dürüst para kazanamamıştım ve şimdi birdenbire Amerika'ya uçak biletim elime tutuşturulmuştu. Communards'la albümün başından sonuna çalıştık. "Lover Man" ve "Don't Leave Me This Way" parçalarında Jimmy'yle düet yaptık. Albümdeki hemen hemen bütün geri vokalleri ben yaptım.

World music terimi icat edilmeden önce, The Republic'le world music yapıyorduk. Dergilerin hepsine kapak olduk. Ama çok politiktik. Kraliyet ailesi karşıtı ikinci single'ımız çıktıktan sonra bütün kapılar kapandı.

Ardından Red Wedge macerası başlıyor galiba.

Evet, Jimmy'yle dostluğumuz Red Wedge oluşumunda da devam etti. Red Wedge hareketinin çekirdek kadrosu o, ben ve Billy Bragg'ten oluşuyordu. Elimizde bir tane fon müziği kasetimiz vardı, onu teybe takıyorduk ve başlıyorduk söylemeye.

Red Wedge hareketi, politika ve müzik eylemlerinin en çok iz bırakanlarından. 80'li yıllarda, rock'un politik cevherini kaybettiğinin söylendiği bir dönemde yaşanması açısından da önemli. Siz Red Wedge'e imza atanlar olarak nasıl yaşadınız bu tecrübeyi?

Red Wedge'in temel amacı gençleri oy sandıklarının başına çekmek, İşçi Partisi'ne oy sağlamaktı. Madness'tan Elvis Costello'ya, Paul Weller'ın grubu Style Council'a kadar birçok isim Red Wedge turnelerinde yer aldılar. Aralarındaki tek kadın bendim. Yıllarca Neil Kinnock'un politikalarını destekledim ve onun seçilmesi için uğraştım. Red Wedge, Neil Kinnock'un imzasını taşır fikir olarak. Neil Kinnock bildiğiniz gibi seçimleri kaybetti, ama Avrupa Birliği bünyesinde aynı politikaları savunmaya devam ediyor.

Red Wedge'in siyasi kanadında bugünün bağımsız Londra Belediye Başkanı Ken Livingstone da vardı. O dönem İşçi Partisi'nin sol kanadının bir temsilcisi ve Londra Anakent Belediye Başkanı'ydı, değil mi?

Evet. Ken'i de severim. Yeterince aşırı uçtadır diye tarif edebilirim. Bugün başında bir sürü skandal dolaşıyor ve birçok insanın nefretini üzerine çekmiş durumda. Ama savunduğu şeyler adına severim Ken'i. Bir keresinde bize tefle eşlik etmişti. Ritm duygusu sıfırdır. *(gülüyor)* Ayrıca Tony Benn'i de çok severim. Doğru politikaları sonuna kadar savunur. Tony Benn'le çok ilginç bir performansımız olmuştu. O sıralar Test Department diye bir gruptaydım. Konuşma Özgürlüğü için yapılan bir gecede Tony Benn'le birlikte İşçi Partisi tarihini rap olarak yorumlamıştık. Rap'çi olarak da çok başarılıydı. *(gülüyor)*

Red Wedge'in bir değişim yarattığına inanıyor musunuz?

Bence bir iz bıraktı. Tek tek bir sürü insanın politikaya karşı duyarlı olmasını sağladığına inanıyorum. Ama sorun şu ki, bir insan doğrudan politikaya atılıyorsa, onda güvenilmez bir yan vardır.

Peki İngiltere'de bugünkü politik hava nasıl?

Ürkütücü. Sorun sadece siyasi değil, İşçi Partisi'nin yarattığı hayal kırıklığı değil. Kendimi düşünüyorum. Ben 17 yaşımdayken her şeye karşı çıkmak için hazıroldaydım. Dünyada beni durduracak hiçbir güç yoktu. Şimdiki gençlere bakıyorum ve bu dünyada karşı çıkacakları bir şey olmadığını görüyorum. Bu çok üzücü.

Politik kimliğinizin ticarî kariyerinizi baltaladığı ortada. Kendinizi nasıl hissediyorsunuz?

Çocuk sahibi olduktan sonra ve Londra'dan da taşınınca, politik eylemlerin biraz dışında kaldım, tabii bu politikanın dışında kalmak anlamına gelmiyor. Londra'da yaşıyorsanız tüm yürüyüşlere katılmak çok daha kolay. Bir yandan merkezine çocuğunuzu koyduğunuz bir hayatı sürdürmek, diğer yandan da eskisi kadar aktif politikanın içinde olduğunuzu iddia etmek zor olur.

Bir noktadan sonra politik şarkılar yazmaktan korkar oldunuz mu peki?

Ne yalan söyleyeyim, korktum. Daha yeni yeni kendimde tekrar politik şarkılar yazacak gücü bulabiliyorum, çünkü bu benim önümde çok büyük engeller yarattı.

Red Wedge macerası devam ederken Communards albümü patlama yaptı, öyle değil mi?

Turnenin ortalarındayken "Don't Leave Me This Way" bir numara oldu. Hepimiz buna çok şaşırdık, böylesini beklemiyorduk. Bir yandan Happy End'le çalışmaya devam ediyordum ve birden Communards'la da turnelere çıkmam gerekti. Happy End'i seviyordum, onlardan ayrılmak istemiyordum, uzun bir süre oradan oraya koşturdum ve sonunda çöktüm. Dahası Happy End elemanlarınca da kazıklanmıştım. Düşünebiliyor musun, sosyalist bir gruptan kazık yemiştim. Gruptan ayrıldım.

Gerçek anlamıyla solo kariyeriniz bundan sonra başlıyor yani.

Evet. Communards'la kazandığım başarının ardından Jive Records'la anlaştım. Bugünkü Britney Spears'ın plak şirketi... Plak şirketinin benimle ilgili ciddi planları olduğunu sanıyordum, ama yanılmışım, benimle ne yapacaklarını bilmiyorlarmış meğerse. Neyse, ilk single'ımı çıkardım: "Me and Mrs Jones". Ve şarkı yasaklandı! Bir erkek ve evli bir kadın arasındaki yasak ilişkiyi anlatan şarkının sözlerini değiştirmemiştim. Bir kadın bu sözleri söylediğinde şarkı lezbiyenlik kokuyormuş. Beni itirafta bulunan bir lezbiyen olarak yaftaladılar ve şarkıyı yasakladılar. Communards gibi gay kimliğiyle tanınan bir grupla çalıştığım için, bu sansürün kılıfı da hazırdı. Bu anlattığım k.d lang'in ortaya çıkışından neredeyse beş yıl önce oluyor, dikkatinizi çekerim. Diyebilirim ki, bir heteroseksüel olarak k.d. lang'in yolunu ben açtım. *(gülüyor)* Her neyse, plak şirketim gelecek tepkilerden korktuğu için İngiltere içindeki bütün plaklarımı topladı ve single'ı sadece Avrupa'da yayınladı. Planlanmış olan tüm tanıtım faaliyetlerim bir anda iptal edildi ve adım anılmaz oldu. Aylar sonra Observer'da bir yazı çıktı, "Sarah Jane Morris diye bir kadın vardı, birdenbire ortadan nasıl kayboldu" diye. Avrupa'da, özellikle İtalya'da ise single liste başı oldu. Kimsenin sözlere aldırdığı yoktu orada. Bu olayların ardından plak şirketinden ayrıldım, Virgin'le anlaştım. "Heaven" albümünü yaptım, ilk olarak yine Avrupa'da yayınlandı ve büyük başarı elde etti. İtalya'da yine liste başı oldum. Tam o sırada EMI Virgin'i satın aldı ve yine olanlar oldu. EMI, politik geçmişim vs. yüzünden olsa gerek, –çünkü doğru dürüst bir açıklama yapılmadı bana– albümü İngiltere'de basmamaya karar verdi ve rafa kaldırdı.

İngiltere'de başınıza gelen tüm aksilikler İtalya ve Yunanistan gibi ülkelerde sizi neredeyse star durumuna getirmiş. Oralarda niye bu kadar çok tutuyorlar dersiniz sizi?

Bir kere, Akdeniz ülkelerinde güçlü kadın sesleri genel olarak beğeniliyor. Bana söylendiği kadarıyla, sesimin zenci-beyaz melezi olması onlar için makbul. İtalya'da kızıl saçlı ve politik bir kadın olmamın pozitif etkisi var. *(gülüyor)* Ama daha önce anlattığım son gelişmelerle birlikte Japonya, Almanya ve Kanada da albüm satışlarım iyi gitmeye başladı. Amerika'da yaptığım plak anlaşması orada da ilgi uyandıracak gibi geliyor.

Yıllardır Londra'da sahneye çıktığınız küçük mekânlar var. Vortex Gallery ve "Blue Valentine"ı kaydettiğiniz Ronnie Scott's gibi... Ama Avrupa'ya gittiğinizde daha büyük mekânlarda konserler veriyorsunuz. Bu küçük mekânlar ne ifade ediyor size?

Her iki yer de çok özel, müzik endüstrisinin kötü anlamıyla kapıdan giremediği, insanların çok sıcak olduğu yerler. Buralarda söylerken müzik yapmak için hiçbir kaygınız olmuyor. Yeni şarkıları sahnede ilk defa deneyebiliyorsunuz falan. Canlı müziğin aslî unsuru olan "samimi olmak" teriminin hakkının verildiği mekânlar bunlar.

Eşiniz David Coulter, Pogues'la bir dönem ilişkisinin yanısıra, İngiltere'nin önemli deneysel müzisyenlerinden biri. Theremin'den mandoline, didgeridoo'dan saza çalmadığı enstrüman yok galiba. Onunla kapsamlı çalışmalar yapmıyor musunuz?

Albümlerime katkıda bulunuyor, ama yeni yeni daha büyük projelerimiz var. O daha çok televizyon ve çağdaş dans müzikleriyle uğraşıyor. Birlikte bir sahne projemiz var. Aslına bakarsanız, eşimle ilgi alanlarımız farklı. Kesiştiğimiz nokta galiba bir tek Tom Waits oluyor. *(gülüyor)* O Tom Waits'in çok daha solunda John Zorn gibi yenilikçi cazcılara takılıyor, bense Tom Waits'ten daha pop olanlara.

Hiç Van Morrison şarkısı yorumladınız mı?

Hayır, ama çok isterim. Bence o en iyi beyaz soul şarkıcısı. Ve müthiş bir şarkıyazarı. Muhteşem bir adam. Ama grubumdaki insanların birçoğu onunla çalışmış; birlikte çalışması en zor adamlardan biri olduğunu duydum. Yanındakilere korkunç davranırmış. Ama müziği bir başka. O da İrlandalı, ben de yarım kan İrlandalıyım.

Paul Weller'la görüşüyor musunuz? Onun sizin için yazdığı "Leaves Around The Door" şarkısını "Blue Valentine" albümünde seslendirmiştiniz.

Arada görüşüyoruz. Yakın bir gelecekte, muhtemelen bir sonraki albümde tekrar benim için şarkı yazacak. Nick Cave de öyle. Nick, "Into My Arms" yorumumu çok beğendi mesela. Kim bilir, belki Tom Waits ve Costello da bana şarkı yazar. Gerçi şarkıyazarlığımın da son yıllarda hayli geliştiğini biliyorum. Benim için şarkı yazacak insanlar olmasa da, yoluma devam edecek kadar kendime güveniyorum.

Tom Waits'le tanıştınız mı? Ondan da "Blue Valentine"ı cover'lamıştınız.

Tanışmıyoruz, ama eşim ve ben gelecek yıl Robert Wilson ve Tom Waits'in ortak eseri "Black Rider"da çalışma teklifi aldık. Orada Tom'la tanışıp yakınlaşacağımı umuyorum.

Öncelikli tercihiniz müzik mi, oyunculuk mu?

Her ikisi de. Sevdiğim iki işi de bir arada yapacağım yani.

Peki konser sizce nasıl geçti? Hoşunuza gitti mi Babylon'da söylemek?

Çok güzeldi. Seyirci de çok iyiydi. Kulübün bir caz

kulübü havasında, masa ve sandalyelerle düzenlenmesi de çok iyi. İlk bölümde çaldığımız akustik parçalara uyan bir ortam vardı. İkinci bölümde daha hareketli şeyler çalmaya başladığımızda da insanlar ayağa kalkmaya hazır hale gelmişlerdi.

Bunun gibi caz festivallerine bir "cazcı" olarak mı çağrıldığınızı düşünüyorsunuz? Çünkü "August" albümünden sonra sizi "caz divası" olarak tanımlayanlar da çoğaldı. Bir yerde yaptığınız müziğe "21. yüzyıl blues'u" denmiş.

Temelde blues hayat üzerine bir yorumdur. Benim müziğim de hayat üzerine sosyal ve politik bir yorum. Bu yüzden 21. yüzyıl blues'u tanımını severek kabullenirim. Ama temelde kendime r&b şarkıcısı derim ben.

Performansınızda klasik caz dönemine ait bir atmosfer de var. Billie Holiday tarzı.

Ben de Billie Holiday kadar kabayım belki de. Şöyle bir şey var: Ben farklı bir zamanda, farklı bir renkte, farklı sorunlarla doğmuşum. Billie Holiday'den farklı olarak uyuşturucu problemim yok mesela. Başka bir çağda aynı ortamı yaratmaya çalışıyorum. Bu işi en iyi başaranlardan biri, hiç kuşkusuz Tom Waits'dir. Şarkılarına baktığınız zaman günde iki paket sigara içip, bir oturuşta bir şişe viski deviren bir adam sanırsınız, ama bence hiç de öyle bir adam değil. Ama bu havayı yaratıyor. Ben de aynı şekilde, ne sigara içerim, ne de içki, ama sesimi kullanarak bütün bu hisleri karşımdakine aktarmak gibi bir yeteneğim var.

Bunda aktris olmanızın da bir payı var mı?

Var tabii. Aldığım oyunculuk eğitimini bir şekilde müziğin içinde kullanıyorum, insanları hikayenin içine çekiyorum.

Oyunculuk kariyeri yapmayı düşünmediniz mi?

Arada oyunculuk yapıyorum, ama içimdeki oyunculuk hırsını müzikle tatmin ediyorum. Şimdiye kadar gelen oyunculuk tekliflerinde gerçi hep şanslı oldum. En son hamileyken, hamile olan ama bundan pişmanlık duyan bir kadını oynadım. Aynı zamanda bu televizyon filminin müziklerini yaptım. Müziklerde içimdeki bebeğin gerçek kalp atışlarını kullandım ve benim için çok güzel bir tecrübeye dönüştü. Ama şunu itiraf edeyim ki, çok iyi bir oyuncu değilim. Gerçi benden iyi Janis Joplin olurdu, o ayrı. *(Konser sırasında anlattığı bir hikaye: Paramount Pictures'ın Janis Joplin'in hayatını anlatan bir filminde başrol teklif edilmiş kendisine. Ama daha sonradan rol Britney Spears'a verilmiş. Allahtan film bir sebepten dolayı rafa kaldırılmış.)* Janis Joplin'i oynamış olsaydım, belki de bir daha kendimi bulamayabilirdim. Konserde söylediğim Janis'le ilgili şarkıyı asla yazamazdım. Bütün bunlar yaşadığınız olumsuz şeylerin sonunda ortaya çıkan olumlu şeyler. Böyle düşünmeyi öğrendim.

Marc Ribot, gitarını, benim sesimi kullandığım gibi kullanıyor. O saflık, o titreşim; çaldığı enstrümanla sanki çılgınlığını kontrol altında tutuyor.

Söyleşi: **Ogan Güner**

AÇIKŞEHİR
www.aciksehir.com

SİNEMA • MÜZİK
RESİM • FOTOĞRAF
ve GRAFİK SANATLAR'dan
görsel bir dünya

İstiklal Cad. Elhamra Pasajı
No: 258/14 Beyoğlu/İstanbul
Tel: (0212) 244 18 11
e-mail: arslan@aciksehir.com

ROLL ve POSTEXPRESS'in eski sayıları AÇIKŞEHİR'de...

Zaman, bir avuç kum gibidir. Ne kadar kuvvetle sıkarsan, o kadar hızlı akar parmaklarının arasından. Ama okşarsan onu, taşlarının sertliğini değil, canlı hatırasında, zarifçe süzülüşünü bırakır.
Dead Head mektubu, 1981

Jerry Garcia
(Ağustos 1942 - Ağustos 1995)

arşiv: AÇIKŞEHİR

Taraf de Haidouks

Normalde şöyle olması gerekirdi: Dışardakiler, yoldan geçenler "bu müthiş sesler nereden geliyor" deyip içeri dalarak sahne etrafına üşüşmeliydiler... Tam tersi oldu: Taraf de Haidouks çaldıkça aşağıdan yukarıya, kapılara doğru bir akış yaşandı. (İster istemez aklımıza üç yıl evvelki Marc Ribot konseri geldi.) Rumen misafirlerimiz de inadına, tribünler boşaldıkça daha da iyi, daha da iyi çaldılar. Taş çatlasa 500-600 kişi tanık olabildi muhteşem finale... Bize Caz Festivali'nin en güzel gecesini yaşatan Haydutlar Orkestrası'nın hikayesini kendi ağızlarından dinledik...

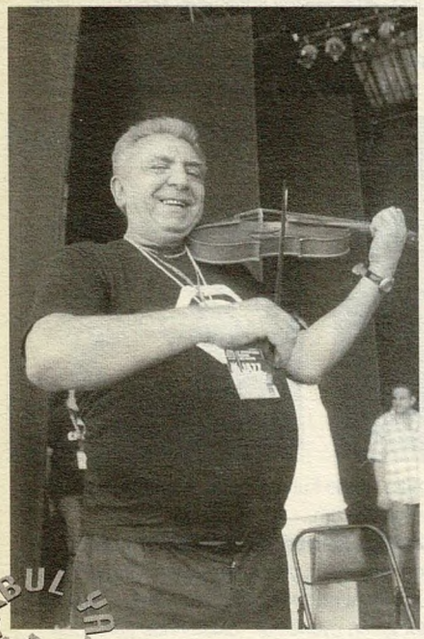

İSTANBUL CAZ FESTİVALİ 2002

ZİNDANDA BİR ADAM VE BİR YILAN

Foto: Yasemin Yıldız

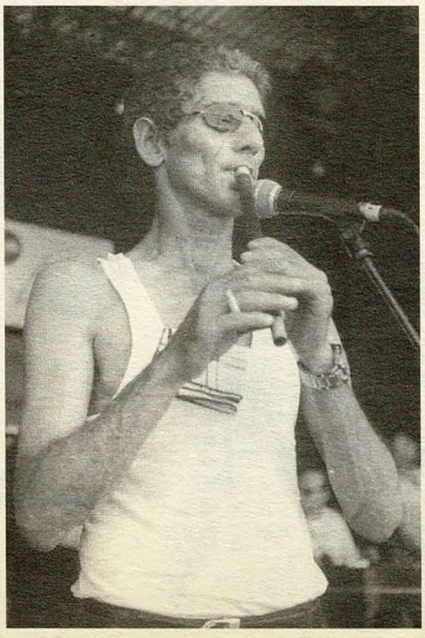

Biz Türkçede "haydut" diyoruz, Taraf de Haidouks adını almanız nasıl oldu?

Stéphane Karo: Orkestranın repertuarında "hayduk"ların zamanından kalma çok sayıda eski balad vardı, Türklerin Romanya topraklarında hüküm sürdüğü zamanlara dair şarkılar... Romanya'nın özellikle güneyinde Türk etkisi çok görülür, kullanılan kelimelerden yemeklere, ananelere varıncaya kadar... İktidara direnen bu haydutların şarkıları sebebiyle bu ismi seçtik.

Efsanevi haydut hikayeleri dinleyerek mi büyüdünüz?

Ionel Manole "Ionitsa": Birçok ünlü haydut var. Baladlar hep bu haydutların hikayesini anlatır. Bizde haydutlar, yoksullara vermek için zenginleri soyarlardı. Robin Hood gibi...

Yaşlılar size bu tür hikayeler anlatır mıydı?

Ionitsa: Mesela Miyu Hayduku'nun hikayeleri vardı. Çok yoksul bir aileden geliyormuş, sonra "boyar" (soylu, bey) onu kıstırmış. Bizim köyümüzde bile bir boyar vardı, Mikhail adında bir Sırptı.

Karo: Romanya'da Sırplar da yaşamış, biliyorsunuz. Clejan bölgesindeki son boyar, yakın diyebileceğimiz bir tarihte, 1800'lerin sonlarına doğru ölmüş ve köyün kilisesine gömülmüş. Halk ona Mişu diyor. O eski dünyanın son temsilcisi oymuş. Hatta orada bir yabancı diller okulu kurmuş, Fransızca, Almanca, İngilizce, Rumence, Türkçe gibi o dönemin bütün dillerinin eğitimi veriliyormuş. Küçük bir köy Clejan. En önemli balad şarkıcılarından biri şimdi çok ihtiyar; sadece uçakla seyahat edebildiği için, onu evde bıraktık. O bütün hikayeleri biliyor, burada olsaydı, size ne güzel anlatırdı. Ionitsa'nın sözünü ettiği Miyu Hayduku'nun hikayeleri halk arasında çok anlatılır. Miyu çetesiyle birlikte ormanda yaşar, boyarın orduları peşindedir. Sonunda, çoban kılığına girerek tek başına boyarın karşısına çıkar. Boyar haydutun o olduğunu anlamaz. Sonra o elbisesini çıkarır, "aradığın haydut benim" der. Böyle bir hikaye işte... Hepsi aşağı yukarı buna benziyor. Kimi komik, alaycı, kimi trajik. Zindanlar, ölümler, soygunlar...

Ionitsa: Haydutlarımızdan birinin şöyle bir hikayesi var: Boyarın adamları onu yakalıyor. Bir yılanla birlikte zindana hapsediyorlar. Yirmi yaşında hapsediliyor, elli yaşına kadar o hücrede yılanla yaşıyor. Ve yılan sürekli azar azar onun vücudunu yiyor, yılan büyüyor, haydut giderek yok oluyor.

Köyünüz Clejan Romanya'nın neresinde?

Ionitsa: Güneyde, Bükreş'e 40 kilometre, Bulgaristan sınırına 60 kilometre uzaklıkta.

Bir Çingene köyü mü?

Ionitsa: Üç bin nüfuslu bir köy, yarısı Çingene. Vaktiyle 200 aile müzisyenmiş. Şimdi daha az kaldı, çünkü müzisyen olarak iş bulmak zorlaştı. Romanya'nın en önemli müzisyenleri orada yetişmiştir. Repertuarımız da tamamen köyümüze özgü. Romanya, müziğin çok zengin olduğu bir ülke. Kuzey, güney, doğu, batı hepsinin tarzı birbirinden farklıdır. Ama Romanya'daki iyi müzisyenler hep Çingenedir, Romanya'nın en büyük klasik kemancısı da Çingenedir.

Sizin müziğiniz bütün Romanya'da dinlenip biliniyor mu, yoksa sadece kendi bölgenizde mi tanınıyorsunuz?

Karo: Müzisyenler kendi meslekleri için çalıştıklarında, yani vaftizlerde, düğünlerde, cenazelerde, köylülerin bütün bayramlarında, hasat zamanında çaldıklarında yerel düzeyde çalışıyorlar. Yerel derken, 200 kilometre çapında bir bölgeyi kastediyorum. Son on yıldır, devrimden bu yana, bu gelenekler hızla yok oldu. Çingene müzisyenler için bu şekilde çalışabilme imkânları kalmadı. Ya radyolarda çalınacak eğlence müziği yapacaksın ya da müzisyenliği bırakıp başka bir mesleğe geçeceksin. Biz yurtdışında çalma imkânı ya-

Taraf de Haidouks'un mucidi, kurucusu, menejeri Stéphane Karo ve küçük kızı

kalayarak, bu durumdan kurtardık kendimizi. Şu anda Taraf de Haidouks aşağı yukarı bütün dünyada tanınıyor. Romanya'da ise "kim bu Çingeneler ya?" diyorlar, dinlemiyorlar.

Eskiden dinleniyor muymuş?

Karo: Zor. Bir yandan, resmi bir folklor var, şu sıralar tekrar çok moda oldu. İçi tamamen boşalmış bir müzik. Maaş alan profesyonel şarkıcılar, kendi hayatlarıyla alâkası olmayan, ağaçlar, dağlar, çiçekler, ormanlar hakkında şarkılar söylüyor. Ama kendileri şehirde apartman dairesinde yaşıyorlar, altlarında arabaları var...

Çavuşesku döneminden sonra, hâlâ resmî müzisyenler var mı?

Karo: Romanya'da değişmeyen tek şey, bunları gösteren bir televizyon programı. Her şey değişti, o program değişmedi. Bir zamanlar biraz gözden düşer gibi olmuştu, şimdi yeni bir kanalda Etno adında bir folklor programı koydular. Habire aynı şeyleri çalıp duruyorlar. Yaşlı nüfusun buna bir nostalji duyduğu düşünülüyor herhalde.

Ionitsa: Dinleyici ne istiyor, duygu istiyor, heyecan istiyor, coşku istiyor. Bunu da gerçek müzisyenler yapar, televizyonda playback müzik yapan profesyoneller değil. Biz niçin bu kadar ünlü olduk? Çünkü konserde insanlarla evimizdeki gibi, düğünlerimizdeki gibi iletişim kuruyoruz.

Karo: İnsanlar bir pazar günü gerçek Çingene müziğini dinlemek için kalkıp bir köye gitmiyor. Arabalarının çalınacağından, saldırıya uğrayacaklarından, soyulacaklarından korkuyorlar.

Bu tür inanışlar çok yaygın mı?

Karo: Evet, tabii. Çingeneler hayatın çok dışında. Büyük bir ayrım var.

"Diktatörün Baladı" (Balada Conducatorolui) diye bir şarkınız var, Çavuşesku'dan söz ediyorsunuz. Bu şarkıyı ne zaman yapmıştınız, sözler ne anlatıyor?

Ionitsa: Şu an bizimle burada olmayan ihtiyar o şarkıyı bestelemişti. Tam bir balad ustası. Baladlar da, biliyorsunuz, olan biten şeyleri hikaye eder. Televizyonda Çavuşesku'nun düşüşünü seyrederken, Romanya devrimini izlerken gördüklerini şarkı haline getirmiş. Çavuşesku'nun kaçışını, Romanya devrimini anlatıyor.

Karo: Güncel bir hikaye, modern bir şarkı, ama eski tarzda söyleniyor, gerçek bir balad.

Çavuşesku dönemi sizin için nasıldı, sonra hayatınızda neler değişti?

Ionitsa: Şimdi bazı müzisyenler, "Çavuşesku zamanı daha iyiydi" diyor. "İşimiz vardı, evlilikler oluyordu, bol paralı düğünler vardı..." Sahiden, her gün en az bir düğün oluyordu, sadece pazar günleri değil, her gün. "Bütün hafta çalışıyorduk, para kazanıyorduk..." Hepsi diyor ki, "Çavuşesku Çingenelere iyi davranıyordu, çünkü kendi ailesi de Çingeneydi". Ama doğru mu, bilmiyoruz ki. Çavuşesku'nun ailesi kunduracıymış, onun için Çingene olduğunu söylüyorlar.

Karo: O zamanlar, "Romanya'da tek bir halk var, o da Rumen halkı, azınlık yok" deniyordu. Yahudiler, Almanlar, Çingeneler, diğer halklar azınlık olarak sayılmıyordu. Her bölgenin folklorunun, kıyafetlerinin, şarkılarının geliştirildiği bir zihniyet vardı, ama o kadar. Televizyonlarda gördüğün müzisyenlerin dörtte üçü Çingene olsa da, böyle bir şey yokmuş gibi davranılıyordu. Herkes Rumen! Sonra, Çingenelerin bir halk olarak talepleri olmaya başladı. Ve ırkçılık hortladı.

Çavuşesku'nun son günlerini hatırlıyor musunuz?

Ionitsa: Tabii, çok iyi hatırlıyorum. Şahsen devrilmiş olmasından memnunum. En sıradan örnektir, o dönemde Coca Cola bile yoktu alacak. Coca Cola çok önemli değil, ama hiçbir şey yoktu. Para kazanıyorduk, ama satın alacak bir şey yoktu. Paris'i, Eyfel kulesini bir gün görebileceğimi asla hayal edemezdim. Çavuşesku döneminde pasaport alamıyordunuz ki.

Sadece Çingeneler için mi, yoksa bütün yurttaşlar için mi yasaktı?

Ionitsa: Herkes için çok zordu. O zamanlar bir tek Romanya resmî orkestrası yurtdışına çıkabiliyordu.

Ama düğünlerde, cenazelerde müzik yapmanızın üzerinde baskı, yasaklama yoktu, öyle mi?

Ionitsa: O açıdan çok iyiydi. Gerçi Çavuşesku son beş yılında, şehirlerde düğünlere kısıtlamalar getirdi. Düğünler öğleden sonra 2'den akşam saat 10'a kadar sürebiliyordu sadece. Oysa köylerde düğün üç gün üç gece sürer. Son zamanlarında iyice delirmişti. Gelinlik giyilmesine bile tahammül edemiyordu. Etek-ceket giyilmesini istiyordu. Bütün diktatörler son zamanlarında iyice azıtıyor galiba. Ama sonuçta, direnemedi ve Romanya devrimi oldu.

Dinleyici duygu istiyor, coşku istiyor. Niçin bu kadar ünlü olduk? Çünkü konserde insanlarla evimizdeki gibi, düğünlerimizdeki gibi iletişim kuruyoruz.

Karo: Şarkı sözleri sansürden geçiyordu. Eski baladları alıp sözlerini değiştiriyorlardı, onlardan milliyetçi şarkılar yapıyorlardı.

Şu anda Romanya'da nasıl bir yönetim var, büyük değişiklikler oldu mu?

Ionitsa: Biz daha çok yurtdışında yaşadığımız için ne olup bittiğini tam olarak bilemiyoruz. *(gülüyor)*

Karo: Eski komünistler yine iktidara geldi. Partiden ihraç edilen eski bir komünist, Iliescu, devrimle itibarını kazandı. Yani, eski aparatçikler şimdi iktidarda.

Siz Belçika vatandaşısınız. Grubu keşfetmeniz, onlarla bir araya gelmeniz nasıl oldu?

Karo: Devrimden altı ay kadar önce Romanya'ya gitmiştim, onların köylerini buldum. Elimde tek bir plak vardı, onu biliyordum. Bulduğum grup aynı grup değildi, vaktiyle, onların köyünde bir takım Rumen etnomüzikologlar kaydetmiş plağı. Köyü bulmam da çok kolay olmadı, kimse beni götürmek istemiyordu. Sonunda, ulaştım köye. Onları dinlediğimde, yurtdışında müzik yaparlarsa büyük başarı yakalayacaklarını hemen anladım. Sonra geri döndüm. Bir gün telefonda bir arkadaşım "biliyor musun, Çavuşesku devrildi" dedi. Ben de bir arkadaşımı aradım, atladık arabaya, devrimden on gün sonraydı, Clejan'a vardık... Brüksel'e döndüğümde, sadece Belçika'da konser ayarlamak için çalışmaya başladım. İlk sene on konser verdik.

Siz köye ilk gittiğinizde bugünkü haliyle grup var mıydı?

Karo: Hayır, grubu ben oluşturdum. Eski şarkıları söyleyen yaşlılarla gençleri kaynaştırdım. Kübalıların parlamasından, Buena Vista'dan önceydi.

Grupta hiç perküsyoncu yok, değil mi?

Karo: Hayır.

Nefesliler de yok. Halbuki Türkiye'deki Çingene müziğine klarinet, darbuka hakim. Balkanlardaki, eski Yugosyavya'daki Çingene müziklerinde de bol nefesliler var. Sizin grupta bu enstrümanların olmaması bölgeye ait bir özellik mi?

Karo: Evet, tamamen bölgeye özgü. Akordeonun girişi de İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraya rastlıyor. Onunla birlikte büyük değişiklikler oluyor. Batıdaki gibi tonal müziğin tarihi şunun şurasında 60 yıl kadar. Akord sistemleri bile farklıydı, ihtiyarlar kemanı gençlerden çok farklı çalıyor, algılayışları da farklı. Akordeondan önce, sadece cimbalom ve keman varmış.

Cimbalom nasıl bir alet? Türkiye'de hiç kullanılmıyor.

Karo: Ama Romanya'ya özgü de değil, dünyanın dört bir yanındaki Çingenelerin dörtte üçü bu enstrümanı kullanır. Macarlar da kullanıyor, Yunanlılar eskiden kullanıyormuş, bırakmışlar. Cimbalom kanunun kuzeni sayılabilir, tek fark bagetlerle çalınıyor. İran'da da benzer bir alet var.

Cimbalom giderek yok olan bir enstrüman mı, yoksa genç kuşaklardan da cimbalomcular yetişiyor mu?

Ionitsa: Giderek azalıyor maalesef. Romanya'da çalınan genel olarak küçük cimbalomdu, artık küçük cimbalom gözden düştü, büyük cimbalom bütün Romanya'yı kapladı.

Karo: Büyük cimbalom büyük orkestralar için yapılmış bir alet. Piyanonun taklidi, modernize edilmiş bir alet. Akordeondan önce kobza denen bir alet vardı, bir tür ud diyebiliriz. Keman, viyolonsel, kontrbas, cimbalom ve kobza ile müzik yapılırdı.

"Band Of Gypsies" isimli son albümünüzde Türkiyeli darbukacı Tarık Tüysüzoğlu'yla çalışmışsınız, onunla ilişkiyi nasıl kurdunuz?

Karo: Yarı Fransız yarı Türk bir tanıdık, onunla temas kurmamızı sağladı. O Türk müziğiyle bizim müziğimiz arasında bir sentez yapmak istiyordu. Randevulaştık. Burada meyhanelerde çalan bir perküsyonistle geldi ve karşımıza Tarık çıktı. İkisi birlikte bir haftalığına Clejan'a geldiler. Birlikte çalıştık. Tarık köyü çok sevdi. Son albümde müzik tarzında bazı değişiklikler yapmak için yeni fikirler arıyorduk, farklı Balkan ülkelerinden müzisyenleri davet ettik. Perküsyona da Tarık'ı davet ettik, bir de Bulgar klarinetçi bizimle çaldı. Makedonyalı Koçani Orkestar'la da çalıştık.

Onlar birkaç defa Türkiye'ye geldiler...

Karo: Hangisi? Kavga ettiler, ikiye ayrıldılar çünkü. Şimdi iki Koçani Orkestar var.

İkisi de aynı adı mı kullanıyor?

Karo: Birinin adı Koçani Orkestar, ötekininki

Ionitsa gündüz Roll'la konuştu, gece akordeonunu konuşturdu... Gecenin starları ihtiyar şarkıcılardı.

Öz Koçani Orkestar. *(gülüyor)*

Buradaki konserinizde niye Tarık Tüysüzoğlu yok?

Karo: Onu kaybettik bir ara. Bulmak da zor oluyor.

Ionitsa: Stéphane, menejerden önce, müzisyen aslında. O da perküsyoncu, darbuka çalıyor. Bir kayıtta beraber çaldık. İngiltere'de büyük besteci Gabriel Yared'le birlikte bir film için kayıt yaptık. Tarık gelmemişti, Stéphane onun yerini gayet iyi doldurdu.

Tony Gatlif'in "Latcho Drum" filminde de siz varsınız...

Ionitsa: Gatlif 1992'de bizim oraya geldi. Çingenelerin yaşamıyla ilgili bir film yapmak istiyordu. Birçok ülkede çekim yapmıştı, Türkiye'de de çekmiş, Romanya kısmını köyümüzde çekti. Belgesel ağırlıklı bir filmdi.

Kulübünde çalmanız için Johnny Depp size 100 bin dolar vermiş diye bir hikaye var...

Ionitsa: Nerede okudunuz bunu? Evet, tamam 100 bin dolar verdi. Ama, 16 kişilik bir orkestranın uçak biletleri, bir hafta Hyatt Otel'de konaklama, kamyonet, yemek, bütün masraflar dahil...

Karo: Zaten sonuçta çok memnun kalmamıştık, geriye çok az bir şey kalmıştı. Hollywood bulvarına yıldız çaktıkları yerde çalmıştık. Çaldık, ama kimse kulak asmıyordu doğrusu. Bir sürü ünlü vardı, yıldız çakılıyordu. Johnny Depp gruba hayran kalmış, kulübüne davet etti. Taraf'ı çok seviyordu, bir İngiliz yönetmenin "The Men Who Cried" isimli filminde çalmıştık, filmde sadece büyük starlar vardı, Johnny Depp, John Turturro, Christina Ricci, Kate Blanchet... Nasıl olduysa, film fiyasko oldu. Hatta bu filmin müziğinin albümü de çıkmıştı.

Peki, kendisi Çingene olmadığı halde Çingene müziğinin popülerleşmesinde büyük payı olan Goran Bregoviç'i nasıl buluyorsunuz?

Ionitsa: Kusturica'nın filmleri sayesinde başarıyı yakaladı. Birlikte çalışmak için iki kez bizi aradı. Birincisinde plak şirketini aramıştı. İkincisinde doğrudan müzisyenlerle ilişkiye geçmek istedi, beni aradı. Ben de ona menejerimizle temas kurmasını söyledim. Ses seda çıkmadı bir daha. O, öyle sanıyorum ki, doğrudan Çingenelerle çalışıyor. Ama bizim albümlerimiz var, geçmişimiz var, bir menejerimiz var. Goran Bregoviç'in çalışma tarzı böyle değil.

Her şeye, herkese sahip çıkmaya çalıştığını mı düşünüyorsunuz?

Karo: Evet.

Ionitsa: Yaptıkları arasında sevdiğim şeyler de var. Bizim yaptığımıza kıyasla çok daha aranje bir müzik, bizim müziğimiz orijinal.

Karo: Çok daha karmaşık bir kompozisyon anlayışı var. Sao Paolo'da bir festivalde beraberdik; artık çok meşhur, Brezilya'da bile ünlü, orada gördüm, sahnede en az otuz müzisyen vardı. Yugoslavya Ulusal Orkestrasının neferleri, kendisi –biraz gitar çalıyor–, Rusya'dan bir erkek korosu, Bulgar kadınlar korosu, bir Çek keman-viyolonsel ikilisi, üstüne başka gruplar... Çok güçlü bir görüntü ve ses. Ama natürel değil. İçimden "bu adam delirmiş, kendini Wagner sanıyor" diye geçirdim. Eskiden beğeniyordum, ama bu görüntüler beni itti. Canlı değil, yaşamıyor. Filmlerde yaptığı küçük müzikler çok daha iyi, onları beğeniyorum.

Kusturica'nın filmlerini nasıl buluyorsunuz, mesela "Çingeneler Zamanı" sizce hakikaten Çingenelerin dünyasını yansıtıyor mu?

Ionitsa: Bak işte, onlara hayranım, bayılıyorum. "Çingeneler Zamanı" bir film ve ona bir film gibi bakıyorum. Hayatın kendisi değil, bir film. Kusturica bence dünyanın en iyi yönetmenlerinden biri. "Kara Kedi Ak Kedi" de mükemmeldi. Ben dili de anlıyorum ya, harikaydı, çünkü tercümeler aynı duyguyu vermiyor. Çingene dilini bildiğim için bütün ayrıntıları, incelikleri yakalayabildim. Filmdeki şahsiyetlerin hepsi şahaneydi.

Karo: "Kara Kedi Ak Kedi" bir anlamda hakikat; Çingenelerin hayatındaki komik ve trajik yanları sergilemek istemiş, ve bunları mükemmel bir şekilde bir araya getirmiş. Tıpkı bir Fransız ya da İngiliz komedisi gibi, o açıdan çok realist bir film. Ama bütün Çingeneler o filmdeki gibi mi? Bu ayrı bir konu.

Ionitsa: Kusturica filmlerinden nefret eden Çingeneler tanıyorum. "Bu biz değiliz" diyorlar. "biz böyle değiliz, niçin Çingene hırsızları gösteriyor?" falan filan. Ben bunu bir film olarak görüyorum.

Çingene dilinde bölgeden bölgeye çok büyük farklılıklar var mı? Bulgaristanlı bir Çingeneyle, Macaristan ya da Türkiye Çingenesi birbirini kolayca anlayabilir mi?

Ionitsa: Kolayca iletişim kurduğumuz Çingeneler var, Koçani Orkestar'dakilerin bir kısmıyla çok kolay anlaşıyorduk, ama bir kısmıyla da anlaşamıyorduk. Mesela Tarık'la hiç konuşamıyorduk.

Karo: Türkiye'deki Çingeneler çok daha fazla asimile olmuşlar. Tarık'ın Çingenecesi en fazla ononbeş kelimedir. Anne babası belki biraz daha iyi konuşuyordu. Türkiye'de şu ana kadar doğru dürüst Romani konuşan kimseye rastlamadım.

Kusturica'dan nefret eden Çingeneler tanıyorum. "Bu biz değiliz" diyorlar. "Niçin Çingene hırsızları gösteriyor?" Ben bunu bir film olarak görüyorum. Bence harika.

İnsan albümünüzü dinlerken Çingene dilini bilmediğine müthiş hayıflanıyor. "Dumbala Dumba" albümünüzde "Padure verde, padure" adında olağanüstü bir şarkı var. O şarkıda ne anlatılıyor?

Ionitsa: Bir aşk şarkısı. Sevgilisiyle birlikte adam ormana gidiyor. Aslında yaşlıca bir adam. Çok güzel bir kadına aşık. Ona "senin kölen olmak istiyorum" diyor. "Gündüzleyin bütün işlerini yaparım, geceleri kollarını yıkarım" diyor. Ormana gidip odun kesiyor, evde ateş yakmak için... Satirik bir aşk şarkısı...

Söyleşi: ***Siren İdemen***

Vernon Reid

Bir Living Colour vardı, çok eskilerde değil, 80'lerin sonuyla 90'ların başı arasında adlarını zirveye yazdıran simsiyah bir rock grubuydu, Hendrix'in halefi gözüyle bakılan Vernon Reid de o takımın kaptanıydı; Living Colour'dan sonra da yoluna devam etti. Caz Festivali kapsamında DJ Logic & Protect Logic'le birlikte Roxy'de sahne alınca, Roll'a buyur etmek farz oldu...

Bir sabah Mick Jagger olarak uyanmak

İSTANBUL CAZ 2002

Konserin başlangıcında, DJ Logic, konuk sanatçı olarak yer aldığınız "Protect Logic"in müziğini "başka bir yüzyılda başka türlü bir caz" diye anons edince, eski bir söyleşideki sözünüz geldi hatırımıza. Size "müziğiniz fütürist mi?" diye soruyorlar, siz de "hayır" diyorsunuz, "benim müziğim 'şimdici'..."

Vernon Reid: Öyle bir şey söylemişimdir muhtemelen. "Şimdi" buradayız, "şimdi"de yaşıyoruz. Dolayısıyla yaptığımız müzik de ister istemez "şimdi"nin müziği. Bu herkes için böyle.

Bu rock'un tarifi de olabilir mi? Rock'u polaroid fotoğrafa benzetenler var. Bir söyleşide "rock" dedikten sonra duralayıp "her neyse o" diyorsunuz...

Rock her şey ve hiçbir şey. Mesela Slipknot bir rock topluluğudur, Steely Dan de öyle. Ve Slipknot'la Steely Dan arasında dağlar kadar fark var. Rock, bir folk müziği formudur. Blues'u, Kelt müziğini ve envai çeşit dünya müziğini temel alan bir müziktir. Rock, folk müziğin teknolojiyle kafa kafaya çarpışmasından doğan bir müziktir; varlığını belli bir takım teknolojik gelişmelere borçludur. Mesela gitarin elektrifikasyonu olmasaydı, rock da olmazdı. Aslına bakarsanız, rock, temelde gitardır zaten.

Elvis Costello, rock'tan çok roll'u önemsediğini söylüyor. Sizin için de böyle bir ayırım var mı?

Costello öyle demiş ha? *(gülüyor)* "Roll"la "role" (rol) arasında bir akrabalık var; farklı yazılıyor, aynı okunuyor. "Rol", aynı zamanda toplumdaki yeriniz, konumunuz, sınıfınız demektir. "Roll", madalyonun öteki yüzü: Rock "yang"sa, roll da "ying"dir. Bir dualite, bir ikilik var işin içinde, ama birbirlerini tamamlıyorlar. Ben bazen birine, bazen ötekine yöneliyorum.

Eski grubunuz Living Colour şöyle tanımlanmıştı: "Heavy metal'in funk'la harmanlanıp siyasallaşması..." Sizce de geçerli bir tanım mıydı bu?

Böyle de tanımlanabilir, başka türlü de. Living Colour'la yaptığımız müzik özgürlük fikriyle ilgilidir. Bunun yanısıra, çocukluğumuzda severek dinlediğimiz müziğin benzerini yaratma gayretidir. Öte yandan sevdiğim sanatçılardan şunu öğrendim ben: Kendin ol! Aslında bütün büyük sanatçıların bunu söyler: Kendin ol! Mesele, Hendrix gibi, Santana gibi gitar ustalarına benzemeye çalışmaktansa, kendi yolunu bulmak, orada derinleşmektir. Benim angajmanım bu. Müziğim hayat hakkındadır: Hayat nasıl tezahür ediyor, ne tür şekiller alıyor, mânası ne, hikayeler ne? Mühim olan sadece kendi hikayen değil, başkalarının hikayeleridir. Anlatılacak milyonlarca şey var. Ama, günümüzde bir bezginlik hakim. Her şeyden bezmiş durumdayız. Bir sürü şey hakkında düşünmüyoruz, düşünmeyi es geçiyoruz. Halbuki insanı insan yapan düşünmektir. "Şimdi" neredeyiz, ne yapıyoruz, kimiz? Aklımızdan geçenler ne, duygularımız ne diyor? Bu, kısmen ilk sorunuzu da cevaplıyor galiba.

Foto: Yasemin Yıldız

Living Colour'la yaptığımız müzik özgürlük fikriyle ilgilidir. Bunun yanısıra, çocukluğumuzda severek dinlediğimiz müziğin benzerini yaratma gayretidir. Sevdiğim sanatçılardan şunu öğrendim ben: Kendin ol!

Çocukken severek dinlediğiniz müzikten bahsederken Hendrix ve Santana'yı andınız. Başlıca ilham kaynaklarınız bu iki isim mi?

Evet, benim esin perilerim onlar. İkisi de caz gitaristi değildi, ama ikisi de rock'a bir tür doğaçlama anlayışıyla yaklaştılar. Özellikle Hendrix... Santana ise Miles Davis ve John Coltrane'e tutkundu; o tür temaları kendi müziğine dahil etti. İkisi de caz duygusuyla rock yapan müzisyenlerdi. Ve bu beni çok etkiledi.

En çok sevdiğiniz Santana albümü hangisi?

"Caravanserai" (1972) müthiş bir plak. "Caravanserai"dan sonra yaptıkları aynı kalibrede olmayabilir, ama Santana bu albümle rock'n'roll'a etnik kökenini getirdi ve yaptığı melez müzik bir çığır açtı.

"Mistaken Identity" (1996) adlı solo albümünüzü ithaf ettikleriniz arasında Don Cherry ve Kurt Cobain var...

→27

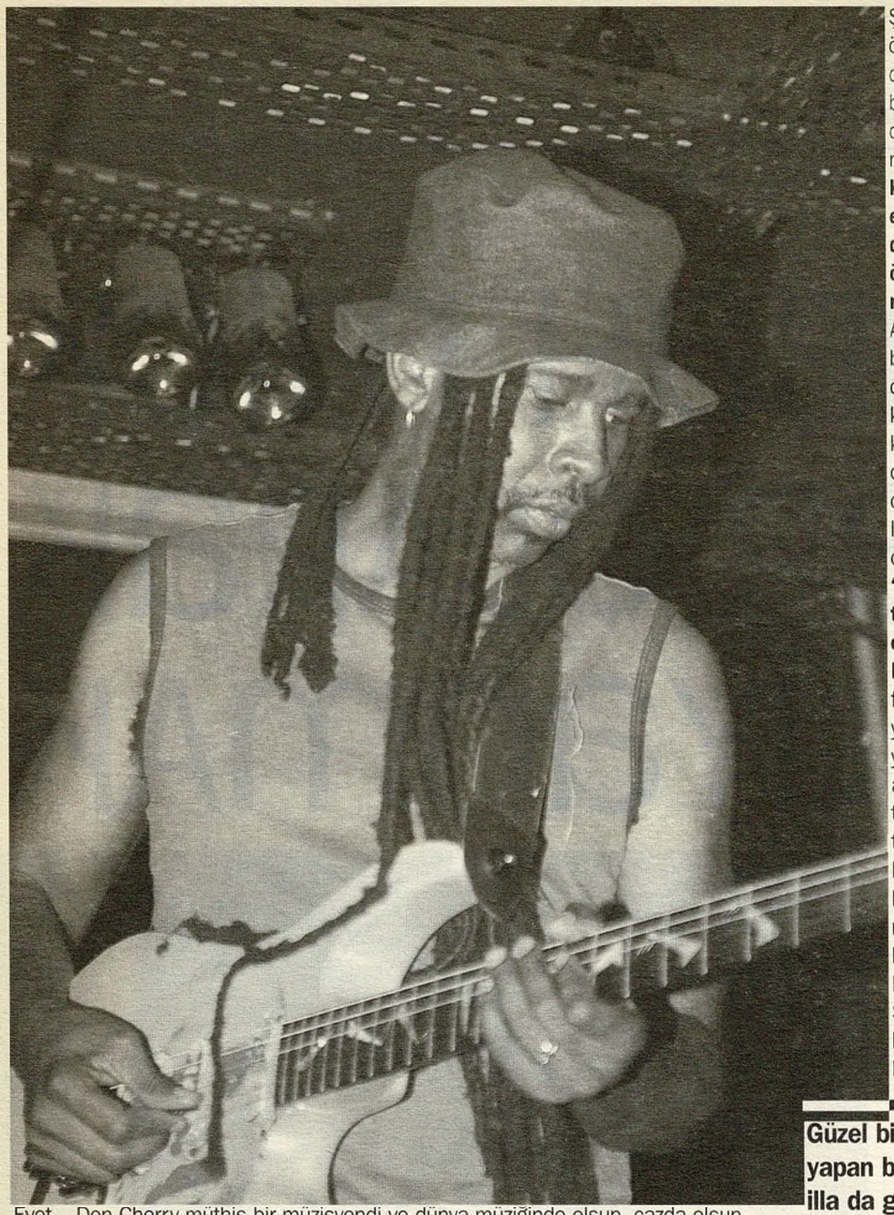

Evet... Don Cherry müthiş bir müzisyendi ve dünya müziğinde olsun, cazda olsun, olağanüstü bir kişilikti. Vefatından kısa bir süre önce onunla çalma onuruna nail oldum. "Mistaken Identity" onu kaybettiğimiz yıl çıktı. Don Cherry özgür ruhu temsil ediyordu; bayrağı çocuklarına, Eagle-Eye Cherry ve Neneh Cherry'ye devretti. Kurt Cobain'se en hüzünlü ve en etkileyici hayat hikayelerinden biri. Müziği tek kelimeyle fantastikti; Nirvana "Bleach"ten son albümlerine kadar olağanüstü bir gruptu. Harikulade sözlerle heavy rock'u bir araya getirmeyi başardılar. "Smells Like Teen Spirit"i ilk dinlediğimde, "bu grup Metallica'yla R.E.M.'in sentezi" diye düşünmüştüm. O zamanlar daha grunge kelimesi yoktu, yapabileceğim tek kıyaslama oydu. Cobain, yapmak istediklerinde çok samimiydi. Nirvana büyük bir isim olduğunda, başa çıkamayacağı bir varlığa dönüşmüştü. Ailede intihar eden insanların olması küçük çocukları çok kötü etkiliyor, Cobain'in iki amcası intihara teşebbüs etmişti, dolayısıyla o da o riski taşıyordu. Yardıma ihtiyacı vardı, ama etrafında bunu yapacak kimse yoktu. Başına gelenler beni çok sarstı.

Don Cherry'nin bir de İstanbul macerası var. James Baldwin'in burada sahnelediği "Düşenin Dostu" adlı oyunun müziklerini yaptı.

Hadi ya! Baldwin de büyük adam. Üslûbuna hayranım.

En çok sevdiğiniz eseri hangisi?

"Amin Köşesi" (The Amen Corner) adlı oyunu. Müthiş eser. Geçenlerde bir biyografisini okudum, "Amin Köşesi"nden söz ederken, her kitabını, her oyununu bir tek cümlenin üzerine inşa ettiğini söylüyor. Her şey o cümlenin etrafında dönüyor. Bu beni çok şaşırttı, çünkü "Amin Köşesi"ni okurken karakterlerden birinin ağzından çıkan bir cümle adeta metinden fırlamıştı. Ben de "bu oyunun anahtar cümlesi bu" demiştim kendi kendime.

Neydi o cümle?

"Aşkın asla ölmemesi ne büyük felaket." Biyografisinde, "Amin Köşesi"ni bu cümle üzerine kurduğunu söylüyor. Oyunu biyografisinden önce okumuştum ve o cümle, dediğim gibi, metinden fırlayıp yüzüme çarpmıştı adeta. Biyografisinde, "Amin Köşesi"ni doğuran cümlenin o olduğunu okuyunca çarpıldım resmen.

Şarkı yazarken size de öyle oluyor mu? Bir cümle –müzikal ya da sözel– geliyor ve şarkıyı o cümle mi doğuruyor?

Şarkıyla roman, oyun farklı şeyler tabii. Ama yine de biraz öyle oluyor, sanırım herkes için geçerli bir şey bu. Bir cümle değilse de, bir söz, bir deyiş, bir cümlecik belki. Çok mânalı bir şey de olmayabilir bu. Mesela Beckett'da ya da Joyce'da bazı kelimeler vardır, birçok şey onların etrafında döner. Kelimenin anlamından çok sesi önemlidir sanki.

Kurt Vonnegut, en çok sevdiği Joyce cümlesinin Bloomfield adlı karakterin ağzından çıkan "yorgunum" cümlesi olduğunu söylüyor. O kısacık ifade, Vonnegut'a göre, ondan önceki bütün uzun cümleleri, tahlilleri ve söz konusu karakterin halet-i ruhiyesini özetliyor...

Ama o cümleye nüfuz etmek, duygusunu, ruhunu kavrayabilmek için romanın bütününe vakıf olmak gerekiyor... Ancak o zaman o duyguyu hissedebilir insan. "Finnegan's Wake"de ya da "Dublinliler"de öyle kelimelerle karşılaşırsınız ki, o ana kadar anlattıklarının bütün duygusu o tek kelimede içerilmiş gibidir. Mesela Roy Orbison, şarkısında "bitti" dediğinde, o kelimeyi söyleyişinde, sesinde öyle bir acı, öyle bir kabulleniş vardır ki, "bitti"nin mânasını, duygusunu derinden hissedersiniz.

"Mistaken Identity"de de öyle bir durum var galiba. Bütün albüm "yanlış kimlik" ifadesinin, bu kavramın etrafında dönüyor gibi...

Haklısınız, bütün albüm o ifadenin etrafında örülüyor. Kimlik fikri, nosyonu, statik bir zihnin kimliğe bakışı, kimliği algılayışı... Bildiğiniz gibi ben Amerikalıyım, annem babam Karayibli. Karayibler'de hiç bulunmadım, Londra'da doğdum, ama orada çok az yaşadım. Karayibler'e yetişkinliğimde gittim; herhangi bir turistten farkım yoktu. Salif Keita'yla birlikte 1999'da "Papa" diye bir albüm yapmıştık, o sebeple Mali'de bulundum. Afrika'yı çok sevdim, ama Afrikalı değilim. Müzikal bir aileden gelmiyorum, sülalenin ilk profesyonel sanatçısıyım. Bütün bunlara bakınca, şu soru insanın kafasına takılıyor: "Şu anda konuşan kim? Ben kimim?" Kimilerine göre, kimliklerini belirleyen şeyler deneyimleri: Şurada top oynamışlar, burada okula gitmişler; kimileri muhafazakâr, kimileri radikal. Bu kimlikler ne kadar gerçek, ne kadar kurmaca? "Mistaken Identity", bu fikirler etrafında, kimlik kurguları etrafında bir gezintiydi. Kimlik kurgulanan bir şey: Bir kimliği satın alabilirsin, bir kimliğe yatırım yapabilirsin. "Biz" ve "onlar" nosyonuna bakalım mesela. Senin belli bir kimliğin var, bir de senden farklı insanlar var. İnançları farklı, derileri farklı, şehrin farklı bir semtinde oturuyorlar, kılık kıyafetleri farklı... Ve bu insanlar hakkında "hikayelerimiz" vardır. Onları tanımayız aslında, onun için de hikayeler kurarız. Kimliklere yaptığımız yatırım –bu bir siyasi partiye olabilir, bir futbol takımına, milliyetçiliğe– silahlanıp birilerini öldürmeye yol açabilir, çünkü birileri, güvendiğiniz birileri, o insanların düşman olduğunu söylemişlerdir. Mesela annen baban der ki, "ırmağın öte tarafında yaşayanlar kötü insanlardır; o insanlardan uzak durun, size yaklaşırlarsa canlarını yakın". Kimliğinizin ya da ait olduğunuzu düşündüğünüz kültürel kimliğin müziği, mimarisi vesairesiyle özdeşleşip kendini üstün görebilirsin, başka türlü müziği, mimarisi, kültürü olanları küçümseyebilirsin, aşağılayabilirsin. Kimlik karmaşık bir mesele. Birçok tuzağı var. Mesela, bir müziği dinleriz, seversek, bize iyi gelmişse, iyi duygular vermişse, "bunu yapan da iyi bir insandır" diye düşünürüz. Hatta onu kimliğimizin bir parçası haline getiririz. Uzun süre fan olmuş birisi olarak zamanla farkettim ki, güzel bir şarkı yapan bir insanın illa da güzel bir insan olması diye bir şey yok aslında. Bu gerçek birçok insanın canını yakmıştır. Müziği kişiyle özdeşleştirirler ve onu benimserler. Halbuki, o güzellik, bir insanın hayatındaki dehşetin ve çirkinliğin ürünü de olabilir. Tıpkı orkidelerin gübrede yetişmesi gibi...

Güzel bir şarkı yapan bir insanın illa da güzel bir insan olması diye bir şey yok. Bu gerçek birçok insanın canını yakmıştır. Müziği kişiyle özdeşleştirirler ve onu benimserler. O güzellik, bir dehşetin ve çirkinliğin ürünü de olabilir. Tıpkı orkidelerin gübrede yetişmesi gibi...

Keith Richards, çocukluğundan beri hayranı olduğu Chuck Berry ile tanıştığına pişman olmuş, fena hayal kı-

rıklığına uğramış...

Ee tabii. Chuck berbat bir herif. Rock'n'roll'un babasıdır, ama baba olduğu için iyi olacak diye bir şey yok. Çocuklarını döven bir sürü baba var. Babanız sizi dövse de, sonuçta babanızdır. Onu yok sayamazsınız. Chuck Berry çok yaratıcı bir şarkı yazarıydı, ama iyi bir insan değildi.

İkinci Living Colour albümü "Time's Up"daki (1990) "Elvis Is Dead" adlı şarkınızda rap yapan Little Richard da "baba"lardan. O nasıl biriydi?

Little Richard başka bir hamur. Allah gani gani rahmet eylesin, dünya tatlısı bir adamdı. Sıradışı bir uçuktu. Ve bence sadece Amerika'nın yaratabileceği bir kişilikti.

Niye öyle?

Sadece Amerika şartları öyle birini yaratabilirdi. Amerika'nın güneyinin ürünüdür Little Richard. Çok güçlü bir kişiliktir; 30'larda, 40'larda ırk ayrımı çok sertti, o tür şartlar içinde güçlü kişilik sahibi olmak çok zordur. Little Richard'ın çok güçlü bir kişiliği vardı ve bu yüzden tehlike arz eden bir tipti. Güçlü kişiliği sayesinde cinselliğini çok açık olarak ifade edebiliyordu ve bu da tehlikeli bir şeydi. Ayrıca, rock'n'roll da o zamanlar tehlikeli bir şeydi. Amerika'yı dehşete düşürmüştü. Çünkü bir takım insanlar çıkıp kendi hikayelerini anlatıyordu. Söyledikleri şeyler korkutucuydu. "Kim oluyor bu zenciler? Duymak istemediğimiz şeyleri bağıra çağıra söyleyen bu kendini bilmezler niye susturulmuyor?" Elvis de bu sürecin ürünüydü. Yasaklanan müzikleri dinliyordu. Bir beyazın o şarkıları dinlememesi gerekiyordu. Elvis ortaya çıktığında Amerika dehşete düştü, ama sonra kendine geldi ve dedi ki: "Bir dakika, bu bir beyaz, yakışıklı da, belki de onunla işbirliği yapıp olayı tersyüz edebiliriz." Sonra da Elvis'in imajını temizlemeye, beyazlaştırmaya başladılar. Little Richard'a dönersek, ona hayranım. Amerikan müziğinin büyük, büyük, büyük ismi.

Kimse ikinci Woodstock'tan bahsetmiyor şimdi. Ama birincisi hâlâ hatırlarda. Rock'n'roll'a olan da bu. İlk dönemi hâlâ hatırlarda ve hep esin kaynağı olmaya devam edecek. Ama bugünün rock'n'roll'u ikinci Woodstock gibi.

Onunla nasıl tanışmıştınız?

Rolling Stones'un "Steel Wheels" turnesinde (1989) ön gruptuk. Little Richard sahne arkasına geldi ve "doğru yoldasınız çocuklar, aman bozmayın" dedi. Yaptığımız işe bir onay gerekiyorsa, en kralını almış olduk.

Little Richard'ın parladığı günlerden söz ederken "o zamanlar rock'n'roll tehlikeli bir şeydi" dediniz. Şimdi nasıl sizce?

Şimdi statüko. Büyük ticaret, büyük sanayi. Hâlâ müthiş bir müzik, hâlâ harikulade şeylerin fışkırdığı bir kaynak. Öte yandan, bir endüstri ve bir yaşam biçimi; neyin olabileceğini, neyin olamayacağını belirleyen bir sürü kural ve düzenlemeler bütünü. Mesela ikinci Woodstock'u ele alalım. Niye yaptılar onu? Berbattı. Nostalji üzerine inşa edildi. İlk Woodstock'sa birçok sanatçının sihirli performansına sahne olmuş ve Hendrix'in "Star Spangled Banner"ıyla son bulmuştu. İkinci Woodstock ticaretti. Ve birincisindeki sihir yaratılamadı; o aşkın an tekrarlanamadı. Müzikal anlamda kayda değer hiçbir şey olmadı. Kimse ikinci Woodstock'tan bahsetmiyor şimdi. Ama birincisi hâlâ hatırlarda. Rock'n'roll'a olan da bu. İlk dönemi hâlâ hatırlarda ve hep esin kaynağı olmaya devam edecek. Ama bugünün rock'n'roll'u ikinci Woodstock gibi.

Müzik dünyasındaki ırkçılığa karşı mücadele etmek için 1884'te kurulan Black Rock Coalition adlı örgütün iki kurucusundan (diğeri gazeteci Greg Tate) biri olarak, Michael Jackson'ın geçenlerde "müzik endüstrisindeki ırk ayrımı"nı protesto etmesini nasıl karşıladınız?

O haberi görünce ne yaptım, biliyor musunuz? TV'yi kapattım! Black Rock Coalition'ın kuruluşundan bugüne, yani 15-20 yıldır o insanlardan hiçbiri, ne Michael Jackson'ı, ne Prince'i, ne diğerleri, bizimle temas kurmaya yanaşmadı, çağrılarımıza aldırmadı. Michael'ın meselesi şu: Bir plak yaptı ve tutmadı. Müzikteki ırkçılık hafife alınamayacak ciddilikte bir mesele. Olan biten de bu: Hafife alınıyor. Ve bunun için de hoşuma gitmiyor. Plağı beş, altı, yedi, on milyon satsaydı, bu söylediklerini söylemeyecekti. Onun göğüslemesi gereken gerçek şu: İyi bir albüm yapamadı, dolayısıyla yankı bulmadı. Ne yapması lazım? Oturup bir albüm daha yapması, iyi bir albüm çıkarması lazım. Bence bunu becerebilir. →

Fakat epeydir yanlış plaklar yapıyor; yapması gerekeni yapmıyor ve ırkçılıktan söz ediyor. Eğer konuyu ciddiye alıyorsak, ciddi bir tartışma yapmamız gerekiyor, şov değil. O basın toplantısını görünce içim döndü.

Beyazlaştırılmış teniyle öyle bir toplantı yapması da manidar değil mi?

Evet, Amerikan sürrealizmi işte bu. "Mistaken Identity"nin bukletinde tavuk kılığında bir adam var ya, silindir şapkalı. O büyük vodvil sanatçısı Burt Williams'dır. *(geçen ayki Roll'da, Gayd sayfasındaki fotoğraf)* Sahneye tavuk kılığında çıkardı. O resmi gördüğümde, "işte Amerika'daki ırk meselesi" dedim. Kelimenin tam mânasıyla sürreal. Tamamen çarpık, marazi bir durum. Amerikan ırkçılığının tuhaf bir cazibesi var. Feci bir kaza olmuş ve gözünüzü ondan ayıramıyorsunuz gibi. Michael Jackson, Amerika'daki ırkçılığın sürrealizmi. Ete, kana bürünmüş bir sürrealizm. Çok acayip ve rahatsız edici.

Amerikan ırkçılığının tuhaf bir cazibesi var. Feci bir kaza olmuş ve gözünüzü ondan ayıramıyorsunuz gibi. Michael Jackson, Amerika'daki ırkçılığın sürrealizmi. Ete, kana bürünmüş bir sürrealizm.

Bir şey okuduk: Lise yıllarında bir gece radyo dinlerken DJ'in "Hendrix siyah ama, müziği bana hiç siyah gelmiyor" demesine fena öfkelenmişsiniz ve bütün gece programa telefonla bağlanmaya çalışmışsınız, ahize elinizde uyuyakalmışsınız... DJ'in o lafı sizi niye o kadar öfkelendirmişti?

Siyah müziğin ne olduğunu tanımlayan kim? Mesele bu. Bütün gece telefon etmeye çalışmamın sebebi de o. Lisedeydim ve acayip hiddetlenmiştim. O DJ siyah müziğin ne olduğunu söyleme hakkını nereden alıyordu? Bir siyah olmama rağmen, bu siyah müziğidir, bu değildir diyemem. Siyah müziği, benim ona yapacağım tarifin ötesindedir. Siyah müziği o kadar çok şeyin içiçe geçmesidir ki. Bir bakıma, Andre Watts'ın piyanoya oturup Bach çalmasıdır. Bu siyah müziği değildir diyebilirsiniz, ama o bir siyahın çaldığı, yorumladığı bir Bach'tır. Ya da bir siyah müzisyenin Rahmaninov çalışını düşünelim. Onu kendi kültürüyle yoğurup yorumlayacaktır. Bunun siyah müziği olmadığını kim iddia edebilir? Bestecisi bir Alman olsa bile...

Black Rock Coalition'ın temel fikri bu muydu? Bir beyanatınızda "müziği siyah-beyaz diye ayırmak yanlıştır" diyorsunuz.

Mesele aslında siyah-beyaz meselesi değil. İnsanlara ve müziğe sınır koymamak... "Bunu bunlar söylebilir, çalabilir, bunu da şunlar çalabilir; bu, şu insanların müziği, bu da şu insanların müziği" dememek... Mesela benim saç stilime bakıp reggae çalmamı bekleyenler var. Arada bir çaldığım oluyor tabii, hüzünlü olduğum zamanlar, neşelenmek için çalıyorum. Benim reggae çalmamı beklemek ne kadar yanlışsa, Bach çalmama şaşırmak da o kadar yanlış.

DJ'in lafına kızıp telefona sarıldığınızda Hendrix'in müziğiyle ilişkiniz nasıldı? Bir dinleyici olarak sevdiğiniz bir müzisyen miydi, yoksa kendinize örnek aldığınız bir sanatçı mıydı?

Hayranlığın ötesinde, gitarımla onu taklit etmeye başlamıştım bile. Kendi kendime onun şarkılarını çalıyordum.

En çok hangilerini seviyordunuz?

"Machine Gun"ı ve "Star Spangled Banner"ı. "Machine Gun" o günlerde olup bitenlerin ürünüydü. Bütünüyle zamanın ruhunu temsil ediyordu. Sadece marifetli biri bir şarkı çalıyor gibi değildi, zamanın ruhu konuşuyor gibiydi. "Machine Gun"ın iki versiyonu var. İlk versiyonu gayet güzel, ama ikincisi inanılmaz bir şey. Çünkü her şeyden bahsediyor. Savaştan, ölen askerlerden, her şeyden. "Star Spangled Banner"sa müthiş güzeldi. Amerikan milli marşının en güzel yorumudur o şarkı. Aynı zamanda, "o an"ın şarkısıdır, Amerikan tarihinin o momentinin ifadesidir.

Hendrix'i ilk dinleyişinizi hatırlıyor musunuz?

Tabii ki! TV'de Dick Cavett Show diye bir eğlence programı vardı, ilk defa orada görmüştüm. "Maviler içindeki bu siyah kim?" demiştim. O zamanlar siyahlar pek seyrek görünürdü televizyonda. "Foxy Lady"yi söyledi o gün. Çarpıldım.

Charles Shaar Murray'in Jimi Hendrix üzerine yazdığı "Crosstown Traffic"in ithaf listesinde sizin de adınız geçiyor. Nasıl buldunuz o kitabı?

Çok beğendim, çünkü Hendrix'i yerli yerine oturtan ilk kitap o. Hendrix'i bir rhythm & blues müzisyeni olarak ele alıyor, bir blues gitaristi olarak değil. Hendrix blues da çalabilen bir rhythm & blues'cuydu. Ritm duygusu Curtis Mayfield'ınki gibidir, Mayfield olağanüstü bir gitaristtir, Hendrix de o ekoldendir. Murray'ın kitabı bugüne kadar gözardı edilen bu noktaların altını çiziyor. Onun için çok beğendim.

Hendrix'in politik konularda doğrudan tavır almadığı gerekçesiyle eleştirilmesine ne diyorsunuz?

"Machine Gun" ve "Star Spangled Banner" yeterince doğrudan bir tavır değil mi? Eğer ırkçılığa karşı tavır almadığı söyleniyorsa, onun her hali bir tavırdı. Fazladan bir şey söylemesine gerek yoktu. Ama nedense siyah caimanın bir kısmı ona hep "beyazlaşmış siyah" gözüyle baktı. Bu da Hendrix'e çok koyuyordu. Experience'ı bırakıp Band of Gypsys'i kurmasının sebebi de oydu. Hendrix olağanüstü bir sanatçıydı ve bir özgürlük timsaliydi. Doktriner bir söylem geliştirmesinin ne gereği vardı, ne mânası. O özgürlüğün ta kendisiydi.

Yaşasaydı neler yapardı, hangi yönde giderdi diye bir sürü tevatür var. Sizce nasıl bir müzik yapardı?

Bence içine kıstırıldığı çemberi kırıp çıkar ve muhteşem şeyler yapardı. Miles Davis'le birlikte bir albüm yapmayı düşündüğü söylenir. Müthiş bir ikili olurlardı. Yine de, "yaşasaydı ne olurdu"yu tahmin etmenin imkânı yok. Hendrix, James Dean gibi: Hafızamızda ve kalbimizde hep güzel, genç ve seksi olarak kalacak.

Little Richard'dan konuşurken "Steel Wheels" turnesinden söz ettiniz. Stones'a ön grup olmak nasıl bir şeydi?

Müthiş bir tecrübeydi, her bakımdan. Bize –Living Colour'a– acayip kıyak davrandılar. O turneyle ilgili en canlı hatıram şu: Charlie Watts'la Boston Sanat Müzesi'nde turalarken efsanevî caz davulcusu Bob Moses'a tosladık. Charlie, Bob'un çaldığı albümleri, birlikte çalıştığı isimleri birer birer sayınca, Bob dondu kaldı. Görülmeye değer bir sahneydi.

Mick Jagger'ın "Primitive Cool"unda ve Keith Richards'ın "Talk Is Cheap"inde çaldınız. O sıralarda araları da açıktı.

özel gitar ve davul dersleri

20 yıllık deneyimli hocadan
PENA STİLİ ÖZEL GİTAR DERSLERİ

Rock, Blues, Country, Jazz, Heavy Metal, Pop...
severler için geniş kapsamlı eğitim
Ders müfredatı:
- Nota eğitimi ve solfej
- Senkron ve kondisyon çalışmaları
- Ustalardan örnek parçalar ve sololar
- Harmony eğitimi
- Harmonik ve melodik analiz
- Akor-gam ilişkileri
- İmprovisation tekniği
- Aranjman tekniği

Konularıyla ilgili yüzlerce metod
Ayrıca sıfırdan başlayanlara özel eğitim ve pratik çalışmalar
NOT: Özel anlaşmayla evlere gidilebilir.

Nautilus'un davulcusundan
ÖZEL DAVUL DERSLERİ

Rock, Jazz, Blues, Heavy Metal, vs. tarzlarında çok sağlam temellerle eğitim arayışındaysanız...

İZİ Eli 'Nautilus' *Tel: (0212) 241 62 61 - 231 45 21*
Geniş bilgi için: www. geocities.com/izieli

Jaggar-Richards ilişkisi hakkında ne düşünüyorsunuz?
"Primitive Cool" da, "Talk Is Cheap" de güzel albümler. Ama birlikte müzik yaptıklarında bambaşka bir kimya çıkıyor ortaya. O günlerde Keith ve Mick çok zor bir dönemden geçiyorlardı. İlişkileri hiçbir zaman kolay olmadı galiba. Çünkü birbirlerini çok seviyorlar. Hatta bence birbirlerine aşıklar...
Living Colour'ın dünyaca ünlü bir grup olmasının hikayesi de, kimlik meselesine dair anlattıklarınız bağlamında ilginç bir örnek. Siz daha kendi halinizde bir grupken çaldığınız kulübe Mick Jagger geliyor, sizi dinliyor, çok beğeniyor, sonra adeta Living Colour'ı kanatları altına alıyor, bir plak sözleşmesi kotarıyor, ilk albümünüz "Vivid"deki (1988) iki şarkının ("Glamour Boys" ve "Which Way To America") prodüktörlüğünü yapıyor. Bu öyküden farklı bir Mick Jagger portresi çıkmıyor mu?
Mick'le uzun zamandır görüşemedik. Bildiğiniz gibi "sir" ilan edildi. Herhalde bu en çok onu şaşırtmıştır... Benim ve Living Colour'ın kariyerinde tam anlamıyla bir kaldıraç oldu Mick. Bizi hakikaten kanatları altına aldı ve yola çıkardı. Stüdyoda da çok iyiydi...
Yani dendiği gibi "egosantrik", "artist" filan değil...
Hiç değil... Size bir hikaye anlatayım: Bir arkadaşım Bob Dylan'la çalışıyordu, davul çalıyordu. Bir gün bana dedi ki: "Bir sabah yataktan Bob Dylan olarak kalktığını düşünsene. Bütün o şarkıları sen yazmışsın. Bütün dünyanın gözü üzerinde. Çok ürkütücü bir durum değil mi? Kâbus..." O anda aydım. Hiç öyle düşünmemiştim. "Vay be" dedim, " hakikaten ağır mesai". Bir sabah Mick Jagger olarak uyandığınızı düşünsenize. Başa çıkılır iş mi? Mesela "Sympathy For The Devil"ı söyleyen sensin... "Müsaadenizle takdim edeyim kendimi, hali vakti yerinde zevk sahibi biriyim..." Mick Jagger gerçekten de öyle. Hali vakti yerinde, hep öyle oldu, ama asıl önemlisi zevk sahibi bir adam. Ve kırk yıldır zirvede. Akıl alır iş değil; dile kolay, kırk yıl!
Living Colour'ın öyküsü, medyanın Mick Jagger'a biçtiği kimlikle çelişmiyor mu? Tıfıllığında Chuck Berry, Muddy Waters dinleyerek, hayran olarak müziğe başlayan, eski blues parçalarının yorumuyla sivrilen ve sonra dünya çapında şöhret kazanan biri, küçük bir kulüpte dört siyahtan oluşan bir grubu dinliyor, onlara hamilik yapıyor... Mick Jagger kimliği hakkındaki yargıları gözden geçirmemizi öğütleyen bir öykü değil mi bu?
Bence bu öyküden çıkan şu: Demek ki, Mick Jagger'ın siyah müziği denilen müziğe ilgisi, sevgisi samimi. Ve onu Mick Jagger yapan kültürle hâlâ irtibat halinde. Ama bu biraz da onun kuşağıyla ilgili bir şey. Gerçekten yaşayan bir kuşaktı o, hayatı son katresine kadar tatmak isteyen, bu uğurda ölümü göze alan bir kuşaktı. Jagger, "ucunda ölüm bile olsa yapmak istediğim şeyi yapacağım" diyen bir kuşağın üyesi. O "kedi"lerin birçoğu erkenden çekip gitti, çünkü yapmaları gerektiğini düşündüklerini yaptılar. Sonuçları göze almışlardı. Müziğe yoğunlaşmışlardı, müzik onlar için yoğunlaşılacak bir şeydi. Jack Bruce'la çalıştım bir süre. Onun için de müzik bir hakikat, insanın bütün benliğiyle yaşadığı bir şey. Sonraki kuşaklardan da müzikle aynı şekilde ilişki kuranlar var, ama büyük çoğunluk müzikten sıkılıyor. Her şeyden bezmiş bir halleri var. Olağanüstü şeyleri dinlediklerinde bile omuz silkip geçebiliyorlar. Yeni kuşakların en belirgin özelliği de bu zaten: Omuz silkmek. Benim kuşağım geçiş dönemiydi. İlk omuz silkme benim kuşağımda başladı. İnsanlar duygulanmak istemiyor, kendilerini duygulardan korumaya çalışıyor. Jagger'ın kuşağıysa duygular için yaşıyordu, duyguları son raddesine kadar yaşamak istiyorlardı. Ama şimdi insanlar sadece enformasyon depoluyor.
Bu değişimin sebebi ne sizce?
Bunda medyanın büyük rolü var. Her şeyin içini boşaltıyor. Ama tek sebep medya değil. İnsanların hayatla, dünyayla kurdukları ilişki fena halde değişti. Hayat bir mucizedir. Bunu herhangi bir dinî anlamda söylemiyorum. En bilimsel açıdan baksanız bile, ortada bir mucize var. Niçin bu gezegende hayat var da, mesela Venüs'te yok? Ama bunu umursamıyoruz. Havayı kirletiyoruz, toprağı kirletiyoruz. Bazı türler yok olup gidiyor. Umursuyor muyuz? Güney Amerika'da bir kurbağa türünün yok olduğunu, bir daha öyle bir türün dünya yüzünde olamayacağını öğrendiğimizde umursuyor muyuz? Omuz silkip geçiyoruz. Çok hüzünlü. Uçağın biri koskoca bir binaya dalıyor. Donup kalıyoruz, sonra hayat devam ediyor. Üzerinde düşünmekten vazgeçiyoruz.
11 Eylül'de ne hissetmiştiniz?
Duygularımın sıfırlandığını hissettim. O anda Brooklyn'deydim. O uçağı gördüm, ama olayı algılayamadım. İkinci uçaktı. İlk bina alev almıştı, arabamı kenara çekip aşağı indim. Gökyüzüne bakıyordum. Sonra o uçağı gördüm. Ve o patlama... "Hassiktir" deyip duruyordum. Sonradan dank etti nasıl bir felaket olduğu. Dünya Ticaret Merkezi benim gidip geldiğim bir yerdi. İçinde insanlar vardı. Hayat bir bilimkurgu gibi şimdi. James Bond filmi gibi. Bu tür olaylar orada olurdu. Şimdi gerçek hayatta oluyor.
İlk şok geçtikten sonra neler düşündünüz?
Hiroşima ve Nagazaki geldi aklıma. O uçaklardaki eylemcilerin halet-i ruhiyeleri üzerine düşündüm. Uçakların kötü işler için kullanılmalarından beri böyle bu. Bir köyün üzerinden uçuyorsun ve o köyün üzerine bir bomba bırakıyorsun. Niye? Çünkü o köydeki insanları düşman bellemişsin. 11 Eylül'deki böyle bir şey: Kibir ve nefret dolu. Hiçbir şey bu eylemi meşrulaştıramaz. ABD çok kötü şeyler yaptı. Ama, ona verilecek cevap bu olamaz. Can yakarak, katliam yaparak çözüm üretilemez. Sadece düşmanlıklar ebedîleştirilir. Orada ölen insanların çocukları ömür boyu İslâm ve müslüman düşmanı olacaklar.
Tıpkı Filistin kamplarında büyüyen çocukların Batı ve Amerika düşmanı oldukları gibi...
Evet, o kamplarda yapılanların affedilir bir tarafı yok. Ama orada olanlara son vermenin yolu da bu değil. 11 Eylül'de yapılan, düşmanlıkları körüklemekten başka bir şey değil. O eylemde annelerini, babalarını kaybeden çocuklar, belki de barış için mücadele edecek insanlar olacaktı. Şimdi sadece nefret edecekler.
Vedalaşmadan önce son soru: Siz Joey Ramone'la da çalıştınız. O nasıl biriydi?
Joey Ramone büyük bir rock'n'roll'cuydu, gerçek bir rock'n'roll'cuydu, çünkü müziğin dönüştürücü gücüne inanıyordu. Ve harika bir insandı. Hepimiz onu çok özlüyoruz.

Yeni kuşakların en belirgin özelliği omuz silkmek. Benim kuşağım geçiş dönemiydi. İlk omuz silkme benim kuşağımda başladı. İnsanlar duygulanmak istemiyor, kendilerini duygulardan korumaya çalışıyor. Jagger'ın kuşağı duygular için yaşıyordu, duyguları son raddesine kadar yaşamak istiyorlardı.

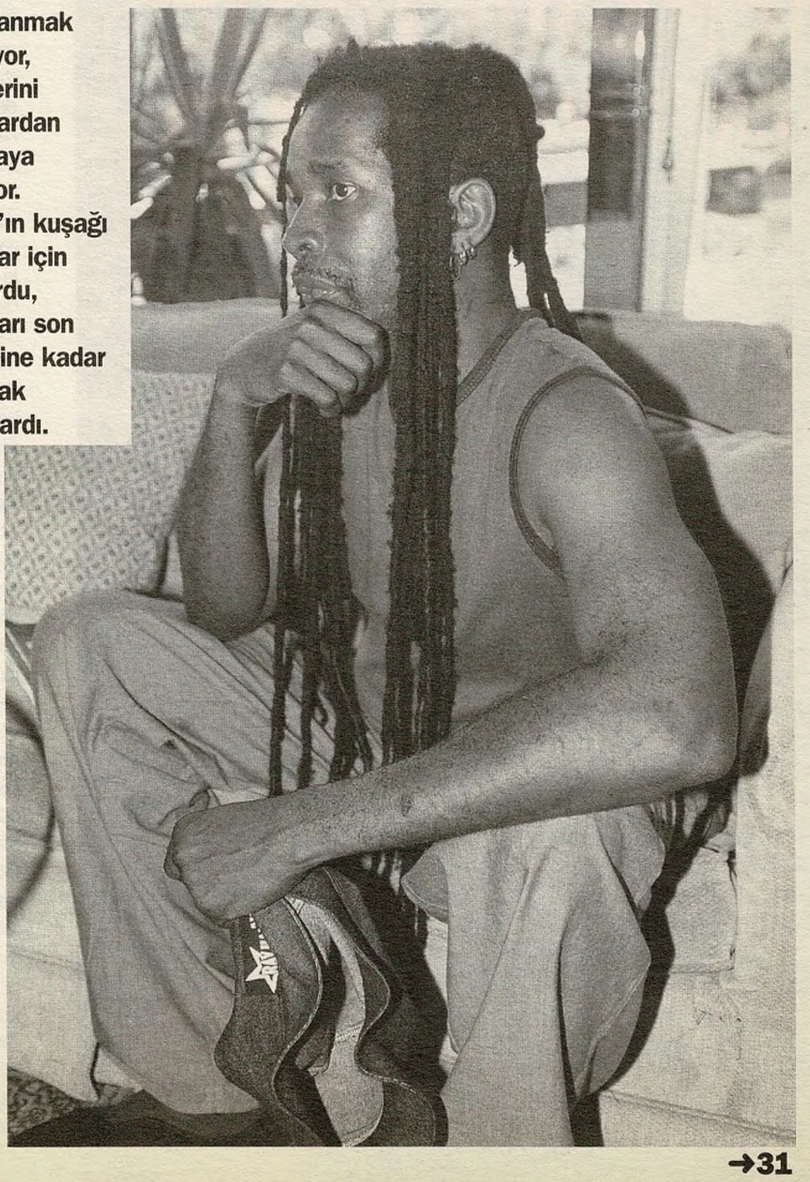

Söyleşi: *Yücel Göktürk*

DOUBLEMOON
www.doublemoon.com.tr

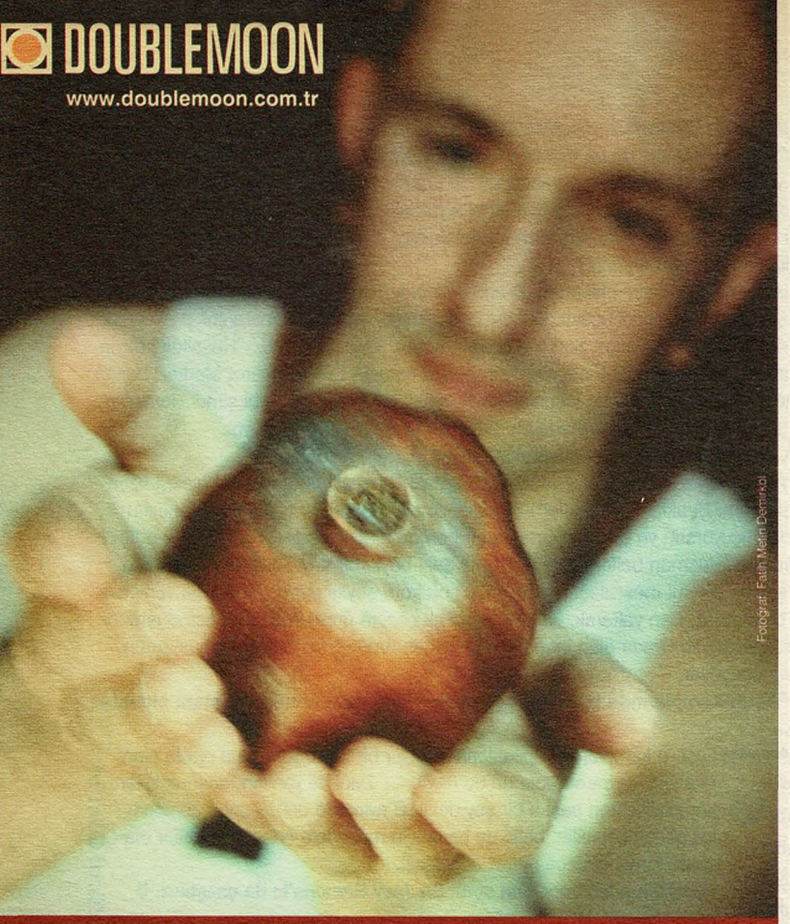

Fotograf: Fatih Metin Demirkol

MERCAN DEDE
SECRET TRIBE
NAR

"Nar" albümü, Mercan Dede'nin "Secret Tribe" (Gizli Kabile) projesi kapsamında gerçekleştirdiği Avrupa ve Türkiye konser deneyimlerinden damıtılarak 2002 yılında Montreal ve İstanbul'da kayıt edildi. Albümde yer alan parçalar Mercan Dede'nin ilk albümünden bu yana yoğrulup olgunlaşarak yepyeni bir kimliğe bürünen fikirlerinin kristalleri. Bir başka deyişle, kendisiyle özdeşleşmiş sufi-electronica müziği çevresinde dönen ustaca kurgulanmış bir Mercan Dede öyküsünden seçkiler; Türk, İran ve Hint müziğinden esintiler; incelikli ritm katmanları ve doğa kayıtları. Albüm, hepsi de enstrümanlarında virtüöz olan müzisyenlerin usta icralarıyla zenginleşiyor.

Mercan Dede: Ney, ses, elektronik sesler, klavye, perküsyon, ritm program, ritm sazlar, kurbağacıklar, su ritmleri, vokal, ziller, vurmalı sazlar
Scott Russell: Ritm program, perküsyon, vurmalı sazlar, bas, klavye
İzzet Kızıl: Darbuka, bas darbuka, ziller, tef, ritm vokal, küp
Hugh Marsh: Elektrik keman, bas, klavye, elektronik sesler, ses efektleri
Göksel Baktagir: Kanun
Cem Görk: Konuşma ve radyo sesleri
Yunus Balcıoğlu: Gazel
Yurdal Tokcan: Ud, cümbüş , perdesiz gitar
Neva Özgen: Kemençe
Isara: Vokal
Hüsnü Şenlendirici: Klarinet

Rh Pozitif Müzik Yapım Sanayi ve Organizasyon Tic. A.Ş.
Hüseyin Sok. No:54 80060 Gümüşsuyu / İstanbul / Türkiye
Tel: (90 212) 292 97 71/72 Faks: (90 212) 292 97 73
e-mail: doublemoon@rhpozitif.com

Genel Dağıtım: EMI-KENT Elektronik San. Ve Tic. A.Ş.
Tel: (90 212) 514 10 20 Faks: (90 212) 519 10 66

MERCAN DEDE
SECRET TRIBE
NAR

Mari Boine

Şamanlar, sürgün şairler, kuşlar, orman ve koç
lerden Mari Boine, Norveç'ten buraya uçtu, Sa

en güzel ba

İSTANBUL HAZ 2002

Ciwan Haco'nun arkadaşı olduğunuzu duyduk. Nasıl tanıştınız?
Mari Boine: Kürtlerin Newroz bayramı kutlamaları için verilecek konsere davet edilmiştim. Birlikte şarkılar söyledik. Şivan Perwer de dostum. Bir şekilde onlarla aynı mücadeleyi veriyoruz diyebilirim. Birkaç Kürt arkadaşım daha var. Fakat buradaki Kürtlerin durumlarıyla ilgili tek bildiğim, ağır bir hayat sürdükleri...
Bu tür buluşmalar için "Jung işi" diyebilir miyiz? İsviçreli yazar-psikolog Jung sıkı bir Hristiyan eğitiminden geçmesine rağmen din kavramına çok özel yaklaşımlar getirdi. Paganlarla, agnostizmle ve tabii ki yerlilerle ilgileniyordu. Sonuçta ortak bir bilinçdışından, arketipsel durumlardan kaynaklanan duygudaşlıktan bahsediyor Jung.
Biyografisini okudum, mükemmel biri. İhtiyacın olduğunda karşına çıkıyor. Köklerimi merak ediyordum. Benimle aynı duyguları hisseden birinden öğrenmek istiyordum her şeyi. Okuduğum kaynaklar hep Batı bakış açısıyla yazıldığından pek güvenemiyordum onlara. Jung diğerleri gibi yaklaşmıyor olaya. Biyografisini okuduğumda, "kesinlikle evine gidip görmem gerek" dedim, bilmiyorum neden, ama gitmek zorundaydım. Zürih, Küsnacht'ta, göle bakan bir ev.
Samitler şu anda tam olarak nerelerde yaşıyorlar?
Binlerce yıl yaşadığımız topraklar, tıpkı Kürtlerin toprakları gibi, yok sayıldı. İnsanlarımız 500 yıl önce hıristiyanlaştırıldılar. Bütün şamanistik ritüeller, 200-300 yıl önce yasaklandı. İnsanlarımız kolonileşip dörde ayrıldı. Şu anda İsviçre, Norveç, Rusya ve Finlandiya'da yaşıyorlar. Yüzyıllar önce doğudan oralara gelmişler. Fince, Macarca ve Türkçe kökenli bir dilimiz var. Şimdi durum eskiye kıyasla daha iyi. 1972'den beri çocuklarımız kendi dillerini öğreneceği okullara sahip.
Sizce şamanizm yasaklanabilir mi? Ağaca "bir daha tohumlarını rüzgara kaptırma sakın ha!" demek gibi bir şey sanki.
Gerçek anlamıyla yasaklanamaz tabii, ama bunu içlerinde yaşayanları cezalandırabilirsin. Korkuyu yaratırsın böylece. Her kültür kökeninde şamanisttir. Çünkü doğaya ve insana çok yakın şamanizm. Zaten kontrol edilemez bir şey olduğu için yasak koydular. Çünkü her şeyi içinde yaşarsan, kiliseye gitmeye ihtiyacın kalmaz. Sadece doğayla ilişkide olursun.
Kullandığınız geleneksel "joik" tarzını biraz anlatabilir misiniz?
Tam geleneksel müzik yapmıyorum aslında. Benimki bir karışım. Ama joik içimde ve beni etkilemeye devam ediyor. Geleneksel anlamda çok farklı stiller var. Joik de bunlardan biri. Şamanistik ritüelin bir parçası. Kilisenin yasaklarıyla birlikte başladı bu. Yüz yıldır, insanı ve doğayı karakterize ettiğimiz, katatonik ve çok kelime gerektirmeyen, ritmik bir atmosfer yaratıyoruz.
Kulağınızdaki bu küpeler Samit bayrağı renkleri galiba...
Aaa evet, farkında bile değildim. Doğru, kırmızı, sarı, mavi ve yeşil. Sadece sevdiğim için almıştım. Eskimoların yaptığı küpeler bunlar.
İsveç'te Urkult festivalinde verdiğiniz konserden bir fotoğraf gördük, sırtınızda Sami bayrağı vardı. Bayraklarla nasıl aranız?
Çok abartıldığında korkutur beni milliyetçilik. Bayrak, eğer bastırılmışsan ve yok sayılıyorsan, önemli olabilir. O zaman senin de varolduğunu söyler. Bence, insanların en önemli bayrağı, kalpleri.
Björk "Vespertine" albümünde "Pagan Poetry" diye bir şarkı yaptı. Dinlediniz mi?
Daha son albümünü dinlemedim, ama eskimolarda da şamanizm rahipler tarafından yasaklanmıştı. Onun da böyle bir parça yapmış olması güzel.
İlk albümünüz "Jaskatvoda man-

ca doğa, bir akşam Babylon'a doluştu... Dünya müziği deyince ilk akla gelen isim- mitler (ya da Laponlar) ve bütün azınlıklar için Caz Festivalinde şarkılar söyledi...

YRAK KALBİN

Foto: Muhsin Akgün

na"da (After the Silence) Lennon'ın "Working Class Hero"su üzerine yazdığınız bir parça var. Hikayesi nedir?
Yazdığım ilk şarkı sözüydü. Lennon'ın neler söylediğini tam bilmiyordum o zaman. Sadece benim durumuma uyduğunu düşündüm. İşçi sınıfı hakkında söylüyordu, o kadarını biliyordum ve onlar da her zaman ezilmiş bir sınıf.
1994'te "Goaskinviellja, ornebror" (Eagle Brother) albümünüzle Norveç Grammy ödülünü aldığınızda ne hissettiniz? Norveçlilerin artık sizi ödüllendiriyor olması büyük bir başarı olsa gerek.
Bir zamanlar kültürümüz üzerinde baskı kurmaya çalışan insanların artık müziğime saygı gösteriyor olması, bana doğru yolda olduğumu gösterdi. Artık onlar da kendi kültürlerini bizim kültürümüze açmaya başladılar. İki taraf da birlikte büyüyor ve birbirlerine açılıyor. Benim insanlarım için de iyi bu; kendi değerlerini anlamalarını sağlıyor.
Sizin gibi insanlar çoğaldıkça silahlara pek gerek kalmayacak diyebilir miyiz?
Tabii ki silahlardan çok müziğin gücüne inanmak isterim. Ama bazen barış içinde, şarkılarla çözülemeyecek problemler oluyor. Kürtlerin ve Filistinlilerin durumu mesela... Şarkılar ancak küçük sayılabilecek problemleri değiştirebiliyor.
Son albümünüz "Gâvcci Jahkeogu"da (Eight Seasons) Bugge Wesseltoft'la çalıştınız. Geçen sene de "Remixed" albümünüzde, eski parçalarınız Biosphere, Nils Petter Molvær, Jah Wobble, Bill Laswell gibi isimlerce remikslendi. Bu albümde de yer alan Illumination'ın "Chilluminati" remiksi "Cafe Del Mar" derlemesinde çok dikkat çekti. Böyle modern, elektronik çalışmalara devam edecek misiniz?
Fazla elektronik olmamak kaydıyla, trance ve Samit müziği mikslerine devam etmek istiyorum. İki oğlum var ve beni bu tür müziklerle tanıştıranlar onlar aslında.
Kimleri dinliyorsunuz?
Portishead, Massive Attack, Tricky, Chemical Brothers... En çok istediğim şeylerden biri, Arap müzikleriyle bir şeyler yapmak. Bunun için yeni müzikler arıyorum.
Şamanlar, "normal" insanların mucize olarak değerlendirdiği bir takım güçlere sahip oluyorlar. Sizin böyle yetenekleriniz var mı?
Şamanizm büyük tecrübe gerektirir. Bazıları bunun bir haftada öğrenilebileceğini sanıyor. Benim kültürümde iyileştirici insanlar var ve bu çok normal. Ama artık bu tür şeyleri bilen çok insan yok. Bunlar nesilden nesile geçen şeyler. Şamanların çoğu asılıp yakılınca, bunları öğretecek pek kimse kalmadı. Bana gelince; sanırım bu gücü müziğimde kullanıyorum. Ya da o beni kullanıyor, bilmiyorum.

Silahlardan çok müziğin gücüne inanmak isterim. Ama bazen barış içinde, şarkılarla çözülemeyecek problemler oluyor. Kürtlerin ve Filistinlilerin durumu mesela...

Genelde şaman ayinleri ve bu tür güçler insanları korkutur.
Çünkü insanlar kendi kendilerinden korkuyorlar. Doğayla kavga etmek bu.
Peyote ve mushroom gibi bitkilerle de araları iyi şamanların. Sizin nasıl?
Hiç denemedim, ama nelere kadir olduklarını okudum. Şamanlar bu tür bitkileri kullanırlar, ama modern zamanlarda, biliyorsunuz, hepsi yasak. Rahipler gibi sistemin bir parçası olmalısın. Çünkü, bunları kullanıp doğayla birleşirsen, o zaman kontrol de edilemezsin
Söylemek istediğiniz son bir şey var mı?
Bütün Kürt kardeşlerime ve müziğimi sevenlere selam gönderiyorum.

Söyleşi: ***Berrin Karakaş***

DOUBLEMOON
www.doublemoon.com.tr

East 2 West™
Global Departures From
Istanbul, Flight 001

Doublemoon Records sizi, medeniyetlerin kavşağından güncel sesler ve titreşimlerden oluşan bir dünyaya davet ediyor. Doublemoon etiketiyle yayınlanan 13 albümden seçilen müziklerden oluşan "East2West", bugüne kadar İstanbul'dan çıkan en iddialı ve cesur müzikleri bir araya getiren toplama bir albüm.

Kendini farklı dünyaların en iyilerini bir araya getirmeye adayan Doublemoon, caz ve dünya müziği geleneklerinin mihenk taşlarından ilham aldı. Sufi-elektonika'sından groove alla turca'ya gypsy funk'tan caz'a, oryantal hip-hop'tan anadolu blues'una kadar uzanan yelpazemizle "yeni bir tarz" yaratmak tek amacımız.

Mercan Dede_ Brooklyn Funk Essentials featuring Laço Tayfa_ Aziza A._ Wax Poetic_ Sultana_ Orientation_ Burhan Öçal & Jamaaladeen Tacuma featuring Natacha Atlas_ Baba Zula_ Craig Harris & The Nation of Imagination featuring Barbaros Erköse_ İlhan Erşahin _ Aydın Esen_ İstanbul Blues Kumpanyası_ Hüsnü Şenlendirici & Laço Tayfa

Bonus Video: RTÜK tarafından yasaklanan video klip: Sultana - Kuşu Kalkmaz

Rh Pozitif Müzik Yapım Sanayi ve Organizasyon Tic. A.Ş.
Hevyar Sok. No:54 80060 Cihangir, İstanbul/Türkiye
Tel: (90 212) 292 97 71/72 Faks: (90 212) 292 97 73
e-mail: doublemoon@turk.net

Genel Dağıtım: EMI- KENT Elektronik San. Ve Tic. A.Ş.
İ.M.Ç. 6. Blok No: 6302, 34470 Unkapanı, İstanbul
Tel: (90 212) 514 16 22 Faks: (90 212) 519 10 65

Caz Festivalinde, Fransa'dan gelen bir kalabalık "küçük orkestra" takır takır çalıp söyledi bir Roxy gecesinde. Le Petit Orchestre gençleriyle konserden iki gün önce buluştuk, geçmişi ve geleceği birlikte düşündük...

ELBETTE SENEGAL

Le Petit Orchestre

Foto: Yasemin Yıldız

İSTANBUL CAZ FESTİVALİ 2002

Yaşadığınız Vienne şehri nasıl bir yer?

Stéphane Dumon: Lyon yakınlarında, 35 bin nüfuslu küçük bir şehir. Fransa'daki en büyük caz festivaline ev sahipliği yapıyor. Şehir için büyük bir olay, temmuzun başından itibaren 15 gün boyunca herkes festival havasına giriyor. Dört resmî sahne var. Her gün öğleden sonra konserler başlıyor, geceyarısına kadar devam... Dünyanın dört bir yanından sırf festival için gelen çok kişi oluyor, nüfus ikiye katlanıyor.

Albüm kapağında Vienne Belediye Tiyatrosu'na teşekkür ediyorsunuz; belediyeden bir destek görüyor musunuz?

Stéphane: Belediyeyle değil ama, belediyenin düzenlediği festivalle olan ilişkimiz sayesinde iki kez İspanya'da, bir kez Senegal'de çaldık. İstanbul'a gelmemiz de o sayede oldu. Bağlantılarımıza yardımcı oluyorlar, yurtdışında çalabilmemiz için finansal katkıda bulunuyorlar.

Senegal festivali nasıl geçti?

Max Long: İki sahne vardı. Biri dünyanın çeşitli ülkelerinden gelen büyük cazcıların çıktığı sahne. Diğeriyse nehir kıyısında, herkese açık, giriş bedava. Bazı Senegalli müzisyenleri de sahneye davet ettik, birlikte çaldık. Çok iyi konserdi.

Dünya Kupası'nda Fransa-Senegal maçında kimi tuttunuz?

Stéphane: Tabii ki Senegal'i. Başka türlüsü olamazdı. Fransa'nın kupayı alacağına dair küstahlığa varan müthiş bir iddia vardı. Çabuk elenmemiz, durumu normalleştirdi biraz. Johnny Hallyday Fransa milli takımı için şarkı yaptı; hakikaten katlanılır gibi değil. Bütün reklamlar, her şey bunun üzerine kuruluydu...

Grubunuza tevazudan mı Küçük Orkestra ismini koydunuz? Sekiz kişisiniz, hiç de küçük sayılmazsınız.

Stéphane: Öyle denebilir, aşağı yukarı hepimizin ilk grubu bu. Başka müzisyenlerle de çalmışlığımız var, ama bu kendi grubumuz. Kalıcı olmak istiyoruz. Müzik yapmayı öğrendiğimiz bir okul oldu bizim için bu grup.

Biraz bilgi edinmek internette grubu ararken, çok sayıda LPO (Ligue pour la protection des oiseaux / Kuşları Koruma Derneği) sitesine rastladık. Siz de grubun adını aynı şekilde kısaltmayla yazıyorsunuz, o kuruluşa bir gönderme var mı?

Stéphane: Onlarla mahkemelik olduk. *(gülüyor)* Şaka, şaka. Kuşlarla aramız fena değil. Ama ismi koymadan önce bu derneğin varlığından haberdar değildik.

Martin Lefranc: Bir kere yolda üstünde kocaman LPO yazan bir kamyon gördüm, içimden "vay, plak şirketi bize bir kamyon almış!" diye geçirdim. *(gülüyor)*

Kendi isminizi taşıyan ilk albümle ikincisi arasında müziğinizde büyük değişiklikler oldu mu?

Max: İlk başlarda daha reggae ağırlıklıydı. Reggae hâlâ devam ediyor ama, üstüne eklenen çok şey oldu: funk, rap, biraz caz... İkinci albüm çok daha rap.

Etkilendiğiniz müzisyenler kimler?

Stéphane: Başlangıçtan beri birlikte olduğumuz Martin, Max ve ben kesinlikle Bob Marley'i çok seviyoruz. İlk zamanlar Ben Harper da çok dinliyorduk. Kolektif ve eğlenceli bir şey yapmaya imkan tanıyor reggae. Saf müzik yanlılarına göre, bizim yaptığımızın reggae'yle alâkası yok. Ama mühim olan, kendimizi bu müziğe koyuyor olmamız.

Müziğinizde birçok tarzın karışımı var; grup üyeleri farklı etnik kökenlerden mi geliyor?

Stéphane: Etnik dağılımımız zengin. Max Kamerun asıllı Fransız, İtalyanlar var, Mickael Ermeni kökenli... İlk albümümüzde diğer rap'çimiz Cezayir asıllıydı. Grupta Türk yok şimdilik, ama çok Türk arkadaşımız var Fransa'da.

Beraber müzik yapmayı arzu ettiğiniz müzisyenler var mı?

Stéphane: Çok sevdiğimiz Amerikalı Me'shell Ndegéocello var, basçı ve şarkıcı bir kadın. O da melez bir müzik yapıyor... Mümkün olsa, birlikte çalışmayı çok isteriz.

Rap de sizin için reggae gibi temel referanslardan biri mi?

Dominique Lucidi: Bizim için çok güçlü bir kaynak. Afrika'da çaldığımızda da çok tuttu. Afrika'da sayısız rap'çi var. Afrika ülkelerinde şu anda en çok tutulan müzik rap.

Fransa'nın rap'in neredeyse ikinci vatanı olmasını nasıl açıklıyorsunuz?

Stéphane: Rap'in tuttuğu ülkelerde varoş fenomeni var. Toplumla bütünleşmekte sorunları olan, dışlanan, kabul görmeyen insanların bütün bunları aşmak için bir takım ifade araçlarına ihtiyacı var. Mesela Marsilya büyük bir rap şehri oldu. Fransa'nın güneyindeki insanların konuşma biçimlerinin, rap'e, rap'in akışına çok uyduğunu düşünüyorum.

Fransa'da son dönemde Zebda, Noir Désir, Manu Chao gibi müzisyenler siyasi fikirlerini dile getiriyor. Sizin siyasetle ilişkiniz nasıl?

Stéphane: Siyasi bir yanımız, toplumsal bir angajmanımız var. Ama öyle dosdoğru mesaj verme gayretimiz yok. Şarkı sözlerimiz politik, ama metaforlar kullanıyoruz, şiirselliğe önem veriyoruz.

Martin: İnsanlara şarkılarımız aracılığıyla mesaj verebiliriz. Politik bir bilinçle şarkı yazmadığımız takdirde, bu işi yapmamızın hiçbir anlamı yok. Müzik insanın düşüncelerini, duygularını açığa çıkarmasının bir yolu. İnsan notalarla da karşısındakine bazı düşünceleri geçirebilir, ama şarkı sözü yazıyorsan bir sorumluluğun var demektir.

İkinci albümünüzün adı "Geleceği düşünmek" (Panser à demain). Geleceğinizi nasıl görüyorsunuz?

Stéphane: Hayatımızın çok önemli bir dönüm noktasındayız. Bir sürü yeni şey oluyor. Aramızda yeni baba olan bile var. "Geleceği düşünmek" kavramı öyle kendiliğinden çıktı. Dünya ölçeğinde de önümüzdeki birkaç yıl içinde önemli dönüşümler olacak herhalde.

Fransa'da seçimlerde iyice netleşen siyasi hava sizi şaşırttı mı?

Stéphane: Ben açıkçası, şaşırmadım ama şoke oldum. Bütün her yerde demagoglar, gırtlağına kadar yolsuzluğa batmışlar, acımasızlar iktidara geliyor, bir tarafta Şaron, öbür tarafta Bush, Fransa'da Chirac... Le Pen'den iyidir deyip ona oy vermek zorunda kalmak acıklı. Ama zaten politikanın mantığı daha az kötü olanı tercih etmeye sıkıştı. Fransa'da beş yılda bir oy veriyorsun, arada duruma müdahale etme gibi bir şansın yok. İnsanlar giderek daha az politikayla ilgileniyor. Son seçimlerde oy kullanmayanların oranı da durumu gösteriyor, yüzde 40'a yakın oy kullanmama oranı çok yüksek.

İnsan notalarla da karşısındakine bazı düşünceleri geçirebilir, ama şarkı sözü yazıyorsan bir sorumluluğun var demektir.

Martin: Hiçbir parti kafana uymuyorsa, durumu protesto ediyorsan, gidip geçersiz oy kullanabilirsin, bu bir harekettir, bir tavırdır. Ama, oy kullanmamak tamamen ilgisizlik.

İktidar değişikliğinin gündelik hayattaki yansımaları neler olacak?

Dominique: Güvenlik önlemleri aşırı derecede artıyor, her yerde daha fazla polis olmaya başladı bile. Yabancılara tepki paranoya düzeyine vardı. Gazeteler ve televizyon da gençlerin yaptığı soygun gibi olayları çok öne çıkarıyor. İnsanların ruh halini medya belirliyor. Herkes ekmeğini, işini kaybetme korkusuna sürüklendi. Fransa'da her zaman nüfusun bir kesimi ırkçılığa eğilimli oldu. Şimdilerde güvenlik meselesi obsesyon halini aldı.

Hayatınızı müzik yaparak mı kazanıyorsunuz?

Stéphane: Hepimizin çeşitli işleri var. Ben demiryollarında çalışıyorum. Max bir lisede gözetmenlik yapıyor; bu işi genellikle öğrenciler birkaç yıllığına yapar, o hayatı boyunca yapacak anlaşılan. Dominique mahallede sosyal hizmetlerde, Martin elektrik idaresinde çalışıyor. Az paralarla idare ediyoruz.

İstanbul'dan sonra yolunuz ne tarafa?

Vienne'e dönüyoruz, bir hafta sonra Sergent Garcia konserine ilk grup olarak çıkıyoruz. Konser mekânı çok güzel, bir antik tiyatro.

Söyleşi: **Siren İdemen**

Los Amigos Invisibles

Son günlerde radyolarımızda sıkça çalınan şarkıları "Amor" ile aşina olduğumuz Venezuela çıkışlı, New Yorklu grup Los Amigos İnvisibles, festivaller henüz kapıya dayanmadan, haziran ayında Babylon'dan geçti. Grubun gitaristi Jose Luis Pardo ve solist Jose Bricano'yu karşımıza aldık, Caracas günlerinden New York'ta David Byrne tarafından keşfedilmelerine kadar bir sürü şey konuştuk...

ALO, BEN DAVID BYRNE!

Caracas günlerinizden başlayalım: İlk ortaya çıktığınız Caracas, bir rock grubuydu yanılmıyorsak...

Jose Luis Pardo: Evet, hatta Venezuela'da rock ödülleri de aldık. Ama aslına bakarsanız, her zaman dans müziğinin peşinde olduk. Bir grup olarak ortaya çıkmadan önce, Caracas'ın çeşitli kulüplerine takılıyor, partiler düzenliyorduk. Daha o günlerden yaptığımız rock müziğinin farklı tarzlarla alışveriş içinde olmasını istiyorduk. Beş yıl boyunca Venezuela'nın çeşitli yerlerinde çaldık, bir sürü festivale katıldık. Sonuçta bir arkadaşımızın maddi desteğiyle albüm kayıtlarını yapmaya başladık. Kayıtların ortasında yardımsever arkadaşımız aniden evlenmeye karar verdi ve çekti gitti. Biz de yarısı kaydedilmiş bir albümle kalakaldık. Neyse ki Desorden Publico'nun basçısı Caplis imdadımıza yetişti de, EMI Venezuela ile bir albüm anlaşması yaptık.

Jose Briceno: Albümü güç bela çıkarttığımız günlerde Venezuela ciddi bir ekonomik bunalım içindeydi. Gerçi Venezuela'da kriz olmayan bir dönem pek hatırlamıyorum ama. *(gülüyor)* Ülkede bize ekmek olmadığına karar verdik, 1996'da New York'a kapağı attık. Geçinebilmek için çeşitli işlere yazıldık, fırsat buldukça Brooklyn'de sağda solda, kulüplerde çalıyorduk. O zamanlar arkadaşımız, sonradan menajerimiz olan Alberto Cabello bir plakçıya bizim CD'lerden yirmi tane bırakmıştı. Plakçıya gelen David Byrne bizim CD'yi almış, dinlemiş; hoşuna gidince CD'nin kapağındaki numarayı çevirip "bu herifler ne yapıyor bir bakalım" demiş. Buluştuk, bir-iki konuşmadan sonra Luaka Bop'la sözleşme imzaladık. Byrne bize mükemmel bir çalışma ortamı sağladı ve ortaya "The New Sound of Venezuelan Gozadera" çıktı.

Müzikal olarak bu ilk albümünüzü nereye koyuyorsunuz?

Pardo: Bu albümde de Latin müziğinden tutun da caza, rock'a, hatta diskoya uzanan müzik türlerini dans müziği olarak harmanlamak istedik. Daha sonra yaptığımız işlerle kıyaslandığında oldukça lounge, yumuşak bir müzik olduğu söylenebilir. Bugünlerde elektronik dans müziği yapan müzisyenlerin büyük bir çoğunluğu dijital donanım kullanıyorlar. Bugün kolaylıkla bir drum machine ya da 808 alabilir, müziğinize elektronik bir sound verebilirsiniz. Biz bunun tam tersini yapmaya çalışıyoruz. Genellikle akustik ve analog seslerle o elektronik sound'u yakalamanın peşindeyiz. Her türlü teknoloji, müzik türü DJ'lerin ellerinin altında, ama canlı çalmanın da getirdiği bambaşka bir enerji var. Bizim amacımız dinleyenlerin tempolarını düşürmeden dans etmelerini sağlamak. Bazen canlı performanslara plak çalarak başlıyoruz, gece boyunca aralarda girip çıkarak dörtbeş saat boyunca çaldığımız oldu.

Akustik ve analog seslerle o elektronik sound'u yakalamanın peşindeyiz. Canlı çalmanın getirdiği bambaşka bir enerji var.

Dans ortamlarında canlı çalmanın biraz ihmal edildiği kanısındayım, yine de Roni Size-Reprazent ekibine, Groove Armada'ya ya da Fransa'dan Rinôçérôse'a baktığınızda canlı performansa bir yönelme olduğu söylenebilir.

"Arepa 3000 A Venezuelan Journey Into Space"te daha önce sözünü ettiğiniz lounge sound'undan ayrıldığınız gözleniyor sanki, şarkılar daha enerjik?

Bricano: Bu albüm öbürüne oranla daha elektronik. House müziği çok taze ve güçlü buluyoruz. New York'ta temelli yaşamaya başladığımızdan beri çok farklı müzikleri takip etme olanağımız oldu. Grupta herkes kafasına göre takılıyor; house, tec-house, trip-hop. Özellikle Fransız house'u ortak paydamız. Rinôçérôse, François K, Dimitri From Paris gibi isimleri ilgiyle takip ediyoruz. House'a yönelmemiz ticarî anlamda da karşılığını verdi, iki Grammy adaylığı var "Arepa 3000"in.

Ticarî başarınızın en iyi örneği, Türkiye'de de oldukça popüler olan "Amor" single'ınız olsa gerek?

Bricano: Evet, "Amor" çok popüler oldu. Birçokları "Amor"un yeni bir şarkı olduğunu düşündü. Oysa "Amor" Venezuelalı müzisyen Jorge Spiteri ve grubu Ma-ana tarafından yapılmış ve 1980 yılında İngiltere dans listelerinde bir numaraya kadar yükselmişti.

Son dönemde New York house camiasının önemli ikilisi Masters At Work ile çalışıyorsunuz...

Pardo: Daha New York'a ilk geldiğimiz günlerde elimize geçen ve demirbaşlarımızdan biri haline gelen bir CD keşfetmiştik. Bu CD Luis ("Little" Luis Vega) ile Kenny'nin (Kenny "Dope" Gonzales) Newyorican Soul adıyla yaptıkları çalışmalardan oluşuyordu. Bu isim altında daha önce Tito Puente, George Benson gibi isimlerle çalışmışlardı. Yıllar sonra tanışma fırsatı bulduk ve son dönemde bazı projelerde birlikte çalışmaya başladık.

Dans müziğinin olmazsa olmazı remiksler, siz remikslere nasıl bakıyorsunuz?

Bricano: Genelde olumlu bakıyoruz. Her remikste farklı müzisyenler, farklı fikirler atmış oluyor ortaya. Bizim şarkılarımızın üzerlerine kafa yorulması gururlandırır bizi. Geçtiğimiz Nisan ayında Masters At Work remiksiyle yeni bir single yayınladık, "Bruja". Önümüzdeki aylarda da bir New York house klasiği olan "Ease Your Mind"a biz bir remiks yaparak yayınlamayı düşünüyoruz.

Yeni albümünüzü ne zaman yayınlamayı düşünüyorsunuz?

Bricano: Şu anda üzerinde çalışmakta olduğumuz, tamamıyla jam'lerden oluşan 11 parçalık bir albüm var. Hemen hemen hazır gibi, Luis ve Kenny'yle çalışıyoruz, MAW etiketiyle yayınlanacak. Adı "Venezuelan Zinga Song". Yıl sonuna doğru çıkmış olacağını tahmin ediyorum.

İstanbul'a ilk gelişiniz, nasıl buldunuz?

Bricano: İlk bakışta insanı etkileyen bir şehir. İnsanlar çok sıcak, açık bir görüntü veriyor. Sokaklar kalabalık, gürültülü, biraz biz Latinleri andırıyor, pek yabancılık çekmedik.

On gün kadar önce Manu Chao İstanbul'da bir konser verdi. Nasıl buluyorsunuz Manu Chao'yu?

Bricano: İlkgençlik yıllarımızdan beri hayranlıkla dinliyoruz. Mano Negra'yla Caracas'a geldiklerinde, konserde en önlerdeki yerimizi almıştık. Duyduğumuza göre, burada da sabaha kadar süren meşhur konserlerinden birini vermiş. *(gülüyor)*

Venezuela'nın sürekli krizde olduğunu söylemiştiniz, başkan Chavez'i nasıl buluyorsunuz?

Bricano: Boşversene, adam delinin teki. Bence Manu Venezuela başkanı olsun, kesin yırtarız. *(gülüyor)*

Söyleşi: ***Alişan Çapan***

Télépopmusik

H2000'in üçüncü gün konukları arasındaydı Télépopmusik. Elektronika aleminde herkesin dikkat kesildiği Fransa topraklarında biten bu taze kuvvetle bir araya geldik, stüdyodan sahneye uzanan ince hattın detaylarını konuştuk...

GENETİK DÜNYA NİMETLERİ

Télépopmusik Fransa dışında çok konser veren bir grup mu?

Christophe Hétier: Birçok kez Londra'ya gittik. Pet Shop Boys'la turneye çıktık. Portekiz, İspanya, İtalya, hatta İskandinav ülkelerine bile gittik. Şimdi Kanada'ya gideceğiz.

İstanbul konseri de bir turnenin parçası mı?

Stéphane Haeri: Bir turne aslında. Festivallere katılıyoruz. Genelde bir tane konser verip geri gidiyoruz. Festivalleri tercih ettiğimizi söyleyemem. Gerçek konserler daha güzel oluyor. Çoğu zaman salonlar daha küçük, ama daha samimi bir ortam var ve seyirciyle çok daha direkt bir ilişki kuruluyor...

Elektronik müzik Fransa'da yükselişte şu an. Air, Daft Punk gibi grupların öncülüğünde "French touch" tarzı çok ilgi görüyor. Siz de Télépopmusik olarak bu akımın bir parçası olduğunuzu düşünüyor musunuz?

Stéphane: Tek benzerlik Fransız olmamız. Daft Punk'a, Air'e bakarsan, yaptığımız müziğin onlarla pek alâkası yok. "French touch" aslında house müziğinin uzantısı. Temelini daha çok disko müziklerinden alıyor. Zaten Air de bu bakımdan "French touch" sayılmaz bence. Ama Daft Punk öyle.

Christophe: Fransa'da ciddi bir kulüp müziği geleneği var aslında. Air ve biz bu gelenekten geliyoruz.

Fabrice Dumont: Fransa'da her zaman çok fazla disko prodüktörü olmuştur. 80'lerin başından itibaren yapılmış dünya çapında bir sürü popüler işin prodüktörleri hep Fransızdı.

Sizce bugünün elektronik müziği, 80'lerden gelen bu kulüp geleneğinin bir devamı gibi mi, yoksa gerçekten yeni bir şey mi?

Fabrice: Elektronik müzik, ille de kulüp müziği olacak diye bir şey yok. Bizim bazı parçalarımız daha dansa yatkın, bazılarının hiç alâkası yok... "Genetic World", farklı etkileşimlerin karışmasıyla ortaya çıkmış bir albüm. Zaten bir dans albümü olduğu söylenemez.

Bir söyleşide şöyle demişsiniz: "Biz pop rock kültüründen geliyoruz, ama bu kültür bizi tam yansıtmıyordu, oysa şimdi sampler'la birlikte bu mahkûmiyetten kurtulduk." Sampler'ın sizin için etkisi nasıl oldu?

Stéphane: Sampler'la birlikte çok ciddi bir teknolojik devrim yaşandı. Ben bunu elektrikli gitarın ilk defa ortaya çıkmasına benzetiyorum. Kendimizi bu alana verdik ve stüdyoda çalışmaya başladık. Çok büyük bir grup olmadığımız için evde de çalışabiliyoruz.

> **Sampler'la birlikte çok ciddi bir teknolojik devrim yaşandı. Bunu elektrikli gitarın ilk defa ortaya çıkmasına benzetiyorum.**

Daha önce rock gruplarında çalmışlığınız var. Çalışma tarzında ne gibi farklar oluyor?

Fabrice: Onlar bayağı ciddi pop ve rock gruplarıydı. Elektroniği o müziğin içine sokuşturmaya çalışıyorduk. Ama Télépopmusik'te çıkış noktamız elektronik.

Stéphane: Benzer bir noktaya tam ters yoldan çıktık. Yola elektronikten çıkarak, sonuçta yine pop parçalara ulaşmış olduk.

Christophe: Ama asıl önemlisi de konserler. Konserlerde gitar, bas, davul kullanıyoruz.

Fabrice: Bazen, önce bir sürü akustik enstrümanla kayıt yapıp sonra elektronik aletlerle onların üzerinde oynayarak sound'u tamamen değiştiriyoruz... Aynı yöntemle yapılmış iki tane parça bile yok albümde. Mümkün olan bütün yöntemleri kullanmayı denedik. Bazen basit bir sound'dan, bazen akustik enstrümanlardan başladık.

Bir söyleşide yolunuzu şöyle özetlemişsiniz: "Müziği doğal bir temele oturtup, daha sonra üzerinde oynayarak dönüştürüyoruz." Galiba albümünüzün adı "Genetic World" tam da bunu yansıtıyor...

(hep bir ağızdan): Evet, evet, kesinlikle!

Noir Désir'in "One Trip One Noise" remiks albümünde "Tostaky" şarkısının iki yorumu var. Biri Gus Gus grubunun, diğeri de sizin. Ve iki yorum birbirinden tamamen farklı. Mesela onlar şarkıdaki gitar riff'lerini hiç kullanmamışlar, sizinkinde sonradan alttan alta gitarlar giriyor... Remiks yapmanın psikolojisi nasıl bir şey?

Fabrice: O şarkı, yaptığımız ilk remikslerden biriydi.

Christophe: Orijinali Fransa için zaten oldukça sert sayılacak bir parça. *(gülüyor)* Biz bunu elektronik bir temel üzerinden daha sert yapmayı deneyelim dedik. Çok da başardığımızı sanmıyorum ama...

Fabrice: Bence çok boktan oldu. *(gülüşmeler)* Ama yine de çok güzel geçişler vardı.

Noir Désir iki ay önce muhteşem bir konser verdi İstanbul'da. Onların son albümünü dinleyebildiniz mi? Sizce nasıl?

Fabrice: İnanılmaz enerjikler ve muhteşemler sahnede. Son albüm hakkında fazla fikrim yok, ama o son single'larını ("Le vent nous portera") sevmedim.

Sizin müziğinizde de stüdyo kayıtları ve konserler arasında çok fark oluyor mu?

Fabrice: İkisinin birbiriyle hiç alâkası olmuyor.

Stéphane: Bizim yaptığımız, kendi şarkılarımızın cover'ları gibi oluyor.

Konserlerde kaç kişi oluyorsunuz?

Christophe: Herkes tamamsa yedi kişiyiz. İstanbul'a bir kişi eksik geldik, rap'çilerden biri gelemedi.

Noir Désir mesela, yaptığı müzikle oldukça angaje bir grup. Sizce, elektronik müzik, söz ağırlıklı olmamasına rağmen politik bir rol üstlenebilir mi?

Fabrice: Belki ama, bizim için değil. Gerektiğinde bireysel olarak olup bitene tepkimizi verebiliriz.

Christophe: Bizim grup olarak politik bir mesajımız yok. Olsa da pozitif bir şeyler olurdu.

Fabrice: Kabaca şöyle bir şey: "Biraz nefes almak lazım, aşk insanı fena yapar..." *(gülüşmeler)* Zaten sözleri biz yazmıyoruz, rapper'lar kendileri yazıyor. Bazı rap bölümlerinde mesajlar yok değil, ama bunlar da direkt mesajlar değil, bir takım göndermeler...

Rap'lerde neden İngilizceyi Fransızcaya tercih ediyorsunuz?

Christophe: İlk başlarda Fransız bir rapper'la birlikte çalışmayı düşünüyorduk. Sonra bizimkilerle tanıştık, İngilizce başladı, Angela'yla (MacClusky) yollarımız kesişti...

Fabrice: Biraz da yıllarca takip ettiğimiz 80'lerin, 90'ların müzik aleminin İngiliz ya da Amerikan olmasının etkisi var. Sonuç olarak, İngilizce daha doğal geliyor insanın kulağına bir süre sonra. Çok garip ama, Fransızca şarkı yazarken bile, elindeki melodiyi çalarken aklından geçen kelimeler İngilizce oluyor... Şu da çok ilginç, Fransa'da çok büyük bir elektronik müzik piyasası var, evet, ama asıl büyük ilgiyi yurtdışından görüyor. İnatla Fransızca yapmayı deneyen bazı gruplar için sonuç gerçekten felaket oluyor.

Söyleşi: ***Alican Tayla***

36→ Télépopmusik: Stéphane, Fabrice, Christophe (foto: Emin Ekşi)

halkla ilişkiler

Hazırlayan ve sunan: Yasemin Yıldız - İlker Aksoy

ÖMERLİ'DE H2000 FESTİVALİ

İlker Gürsoy, 22, Uluslararası İlişkiler mezunu

Seni buraya getiren neydi?
Kız arkadaşım.
O kimin için geldi?
Bülent Ortaçgil.
Festival nasıl gidiyor?
DJ'ler gece uyutmadı bizi. Tuvaletler ve duşlar da kullanılacak gibi değildi. Bugün, protesto için main stage'in önünde toplandı insanlar, oradan "Festivale Özgürlük" sloganları atarak girişe kadar yürüdüler. Bunun üzerine, "saat 17:30'dan sonra festival alanından çıkanlar geri giremez" demeye başladı görevliler. Neyse ki uygulamaya kalkmadılar. Şimdi de, giriş çıkışlarda sigara paketlerinin içine kadar arama yapıyorlar. Hep birlikte gerildik kısaca.
Konserleri nasıl buldun?
Muse çok gürültülüydü. Bülent Ortaçgil, Mor ve Ötesi, Teoman, Kangroove ve The Climb'ı beğendim. Ceza ise önce bütün azınlıklara küfretti, sonra da "peace" deyip çekip gitti, anlayamadık ne yapmaya çalıştığını.

Hande Akgürgen, 17, Öğrenci

Festivaldeki favorin?
Muse.
Önceki Muse konserine gitmiş miydin?
Gitmiştim ama, yaşım küçük olduğu için içeri almamışlardı.
Çadırda kalmak eğlenceli mi?
Bizim çadırı su bastı.
Festivalde keşfettiğin yeni grup oldu mu?
Evet, Manchild.

İpek Sür, 20, Öğrenci

En beğendiğin konser?
Muse.
En son hangi konsere gitmiştin?
Koç Üniversitesi'nde Duman'a ve Maslak Venue'deki Muse konserine. Yani bu, Muse'u ikinci seyredişim.
Burada seyrettiğin ve sevdiğin gruplar oldu mu?
Maximum Roach ve Reamonn. Kangroove da çok iyiydi.
En çok hangi sahneye takıldın?
Önce ana sahneye, sonra da sabaha kadar, dans çadırına.

Alper Göker, 24, Reklamcı-Müzisyen,
Burak Özcan, 19, Öğrenci-Müzisyen

Festival nasıl gidiyor?
Mükemmel. Askerden dün gece geldim, bugün Demo Stage'de çaldım.
Grubunuzun ismi ne?
10$ Regular. Ska ve punk çalıyoruz. Ben gitardayım, Burak vokalde.
Konser nasıldı?
Beklediğimizden iyiydi. Bis bile yaptık.
Diğer konserler?
Bizim gönlümüzde yatan gruplar farklı işin aslı: Bad Religion, NOFX, Millencolin, Lagwagon...

Ozan Kıvanç, 19, Öğrenci

Seni festivale getirenler kimler?
Muse ve Jay-Jay Johanson.
Jay-Jay DJ'lik yaptı galiba...
Maç yapıyorduk arkadaşlarla, son şarkılara yetişebildim. Onlar da kendi şarkılarıydı.
Çadırda kalmak nasıldı?
Süper. Akşam kat kat giyin, sabah ter içinde uyan. Tuvaletleri de bir sefer kullanıp atmak için yapmışlar galiba.
Sahnede en çok kimi sevdin?
Reamonn. Solistleri Türkiye forması giymişti, o bile yeter.
Milli takımdaki favori oyuncunu öğrenelim?
İlhan Mansız.
Hakan Şükür nasıldı?
Hakan yoruyordu, İlhan atıyordu.

Onur Günaydın, 28, Gemi İnşaat mühendisi

En çok ilgini çeken gruplar?
Muse ve Suede.
Sen de çadırda kalanlardan mısın?
Evet, çadırda kaldım, ama pek bir şey anlamadım. Sabahın 6'sında uyanıp işe gittim her gün mecburen.
Hayallerini süsleyen festival nasıl olurdu?
Üç farklı sahne kurulurdu. Pop-rock stage'de Placebo, Kent ve Suede, Hard Rock stage'de Rolling Stones ve Black Crowes, Metal stage'de, Iron Maiden, Slayer ve Rob Halford.

AÇIKHAVA TİYATROSU

Lale Çiğşar, 38, Psikiyatr

Bugün festivalde Balkan gecesi.
Evet, Goran Bregoviç'den başlayarak, Balkan müziğini çok seviyorum.
Laço Tayfa veya Taraf de Haidouks'u daha önce dinlemiş miydiniz?
Hayır. İlk kez bu konserde dinledim.
Başka kimleri izlediniz festivalde?
Okay Temiz Ritm Atölyesi'ni ve Marianne Faithfull'u.
Favoriniz hangi konser?
Marianne Faithfull konseri.
Sizi etkileyen ne oldu?
Kişiliği, hem babaanne, hem rocker olmayı becerebilmesi... Bir yandan sigarasını içerken, bir yandan gözlüklerini takıp elindeki kağıttan şarkıları takip etmesi... Çok şaşırtıcı bir kadın...

İSTİKLAL CADDESİ

Zeynep Eren, 27, Psikoloji mezunu

Walkman'de ne dinliyordun?
Susheela Raman. Albümün ismi "Salt Rain". Hint kökenli, Avustralyalı. Elektronik müzikle Hint müziğini birleştiriyor.
İyi bir elektronik müzik dinleyicisi misin?
Genellikle alternatif rock dinliyorum. Pearl Jam, Cure, Morphine, Smiths...
Bu aralar bolca alternatif rock konseri var İstanbul'da... Mesela Cake'e gittin mi?
Evet. İyiydi. Sanırım Cake için de iyi bir konserdi. Herkesin şarkı sözlerini bildiğini düşünmemişlerdi herhalde.

Deniz Atay, 18, Öğrenci

Çalan ne?
Thin Lizzy dinliyordum.
Hangi şarkısı?
"The Boys Are Back in Town". Ama genelde etnik müzikler dinliyorum, Dead Can Dance gibi.
En son hangi albümü aldın?
Depeche Mode'un double-CD'si; best of gibi bir toplama.
Müzik dinlemek için özellikle gittiğin bir yer var mı?
En son Shaft'ı keşfettim.
Radyo?
Eksen, Oxi-gen...

Biliyorsunuz, geçen ay konser koşuşturmalarının arasında Gökalp Baykal'ın kapısını çaldık, konser mevzularının içine tam daldık... Sohbetimiz kaldığı yerden devam ediyor. Springsteen'den girdik, Neil Young'dan çıktık, sahne ve seyirci psikolojisini tartıştık, elektrikli ve "Akustik Anılar"ımızı tazeledik...

seyircinin gözlerini görmeyince...

Geçen sayıda, bir amaç uğruna yapılan konserlerden, Bangladeş'ten, Live Aid'den bahsetmiştik...

Gökalp Baykal: Bir garip örnek de, Amerika'da İkiz Kulelere yapılan saldırıdan sonraki konserler. Orada özgürlük gibi bir kavram ortaya konuyordu, acaba neyin özgürlüğü? O konserleri anlamlı bulmadım. Amerikalılar herhalde bayıla bayıla gitti ve hamasi nutuklar atıldı.

John Mellencamp'in o hamasi nutukları atmayıp "Peaceful World" gibi bir barış şarkısı söylemesi, keza Neil Young'ın "Imagine"i yorumlaması kayda değer değil mi?

Neil Young bir Kanadalı sonuçta. Bir çeşit misafir sanatçı. Kuşkusuz ciddi ve hoş bir tavır, ama ne kadar ciddiye alındı, bilemiyorum...

Büyük konserlerde müzikteki büyük değişimlerin açığa çıktığını söylemiştik geçen sefer... Dünya müziğinin yayılmasının da bir şekilde Live Aid'le bağlantısı olabilir mi? Her ne kadar yerel sanatçılar o konserde çalmasa da...

Tabii, insanlar dünyanın farkına vardıkça world music görünür oldu. Harrison, Beatles döneminde sitarları falan sokmuştu işin içine. Ayrıca geçen sefer Ravi Shankar'dan da bahsettik... Şimdiki world music de, belki Live Aid'den sonra bu denli ortaya çıktı. Mesela, Paul Simon'ın "Graceland" albümü de Güney Afrika Cumhuriyeti'ne ilgiyi yöneltti. Gerçi o zaman Paul Simon'ı çarmıha gereceklerdi ama, o sayede bir yığın şey değişti. Mandela adını duymuş pek kimse yoktu.

> **Sting "They Dance Alone"u Şilili kayıp anneleriyle birlikte söylemişti. Böyle etkileyici mesajları ancak konserlerle iletebiliyorsun, kliple yapmana imkân yok.**

Mandela için iki büyük konser düzenlenmişti Wembley stadyumunda o dönem. Biri 1988'de, Mandela'nın serbest bırakılması için, diğeri de 1990'da serbest bırakıldıktan sonra... Robin Denselow'un kitabı "Müzik Bittiği Zaman"da dünyanın en önemli politik rock etkinliği olarak gösteriliyor bu iki konser. İlk konser sonrasında İngiltere'de yapılan bir araştırma, 16-24 yaş kuşağı gençlerin dörtte üçünün Mandela'yı tanıdığını ve mücadelesini desteklediğini ortaya çıkarmış...

Çok önemli. O ikinci konserde özellikle Neil Young'ı hatırlıyorum, "Rockin In The Free World"ü çalarken. Özel parça seçimleri yapıyor hep bu tür etkinliklerde. "Son Vals"te Joni Mitchell'la beraber "Helpless"ı çalması da ayrıca ilginç... Mandela'nın serbest bırakıldıktan sonraki o konser hakikaten çok iyiydi. Daniel Lanois "stage band"di, Neil Young ve Lou Reed hariç, bütün sanatçılara onun grubu eşlik etmişti,. Peter Gabriel Simple Minds'la birlikte çalmıştı "Biko"yu... Tabii yine o dönemde Uluslararası Af Örgütü'nün turnesi önemlidir. Her gittikleri yerde, o ülkenin yerel sanatçılarını kadroya dahil etmeleri, sahnede birbirlerinin şarkılarını söylemeleri çok iyi fikirdi... Sting'in "They Dance Alone" şarkısını Şilili kayıp anneleriyle birlikte söylemesi geliyor aklıma. Böyle etkileyici mesajları ancak konserlerle iletebiliyorsun, kliple falan yapmana imkân yok.

Uluslararası Af Örgütü konserlerinin kilit karakterlerinden biri Bruce Springsteen.

Tam bir sahne adamı. Beş plaklık bir konser albümü vardır, "Live 1975-1985" adında, yıllar içinde verdiği konserlerin bantlarından derlenmiş bir albüm. Kilometrelerce bantı tarayıp bunları süzmüşler içinden. Bütün hit şarkıları ve plaklarında duymadığımız çeşitli parçaları var. Patti Smith'den dinlemeye alıştığımız "Because The Night" da dahil.

Ve bu albümü bir işçi sendikası yararına, plak fabrikası kapanmasın diye apar topar yayınlıyor... Springsteen'in bir "sahne hayvanı" tarafı var. Ne söylersin bu konuda?

Zaman zaman dört saat çalan birisi. Son "Live at New York City" de ilginç. Madison Square Garden'da kaydedilmiş. İlk albüm bayağı bir "greatest hits" turnesi gibi. İkincisiye, sanki pub'da çalınan bir rock konseri havasında.

38. sayımızda çok önemli bir söyleşi yayınlamıştık. Springsteen hayranı iki solcu entellektüel, Springsteen fenomenini tartışıyordu. Milyonlarca dolar kazanmasına rağmen işçi sınıfıyla karşılıklı bağının hiç zedelenmemesi hakkında çok ilginç bir yorum vardı: "Bruce o parayı hak etmek için kıçından ter damlayana kadar çalışmıştır."

O akan terin haddi hesabı yok. Bir rock müzisyeninden görmek istediğin her hareketi yapıyor. Mükemmel gitar çalıyor, çok iyi bir jimnastikçi, ses tellerini sonuna kadar kullanıyor, seyirciyle çok farklı bir diyaloğu var. Neil Young ve Bob Dylan gibi değil.

O tartışmanın başlığı şuydu: "Stadyumu köşedeki bara çeviren tek şarkıcı."

Çok doğru. Ve istediğinde bir Elvis gibi ortalığı yıkabiliyor. Kliplerinin büyük çoğunluğu da sahne görüntüsüdür. Mick Jagger da seyircinin arasına girip yürüyor, ama iki tarafından etten duvar oluşturuyor korumalar.

Küçük salonlarla stadyum konserlerini karşılaştırırsak neler görüyoruz?

Konser, neticede sanatçıyla seyirci arasında bir diyalogdur. Stadyumda ortamın geometrisinden kaynaklanan uzaklaşma ve kendini ayrı bir yerde hissetme durumu var. Halbuki bir kulüpte, seyirciyle iç içe, çok daha alçakta çalınıyor şarkılar. Stadyumda ground'un belli bir yerinden sonra, görsel iletişim de kopmaya başlıyor, büyük ekranlar devreye giriyor. Büyük ekranlar insanı sahneden koparan bir şey. Bir noktadan sonra, sadece ekranı izlemeye başlıyorsun. İzlediğin artık konser mi, yoksa televizyon mu, sinema mı, hepsi birbirine karışıyor. Seyirciyle göz temasının azalmasının getirdiği bir yabancılık var.

Bruce Springsteen: Terini silen "working class hero"

Stadyum gösterilerinin tarihteki en büyük gruplarından biri Pink Floyd'du. Sonuçta, "The Wall"u yapan ve sanatçıyla seyirci arasındaki faşizan ilişkiyi sorgulayan da onlar oldu.

Evet, çok ilginç. Göz teması bambaşka bir şeydir. O göz temasını kaybettiğin zaman çok farklı şeyler yapabilirsin. Orada ekranlarla yüceltiliyorsun, belki de biraz diktatörce bir hal alıyorsun... Mick Jagger o binbir çeşit sululuğu ve erotik şovları, galiba göz temasından uzakta olmanın rahatlığıyla yapıyor. İnsanların gözlerini görmemek, bir müzisyen olarak bana garip geliyor.

Bruce Springsteen nasıl başarıyor stadyumda insanların gözlerini görmeyi?

Benim gördüğüm konserlerinde sahneyle seyirci arasında mesafe

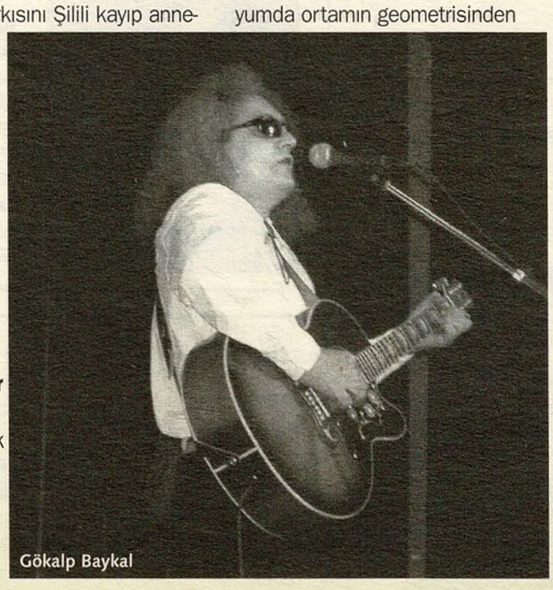

Gökalp Baykal

Apartman misali sunta amplilerin önünde Neil Young & Crazy Horse

yok. Seyirciye çok fazla eğiliyor ve dokunuyor, bunu çok sık yapıyor. Ve salon her zaman bayağı aydınlık. Sahne çok yüksekte değil. İnsanlar çok rahat, ona sarılıp öpüyorlar. Çocukluğumda gittiğim gazinolarda böyle şeyler çok olurdu ve performans aksardı. *(gülüyor)* Ama Springsteen, deneyimiyle performansını aksatmayacak bir hale getiriyor bunu.

Sen küçük bir yerde mi, yoksa stadyumda mı izlemek istersin sevdiğin sanatçıyı?

Küçük yerleri tercih ederim tabii. İstanbul'da Guns N' Roses konserine –gerçi Brian May'i izlemek için– gitmiştim ve bir daha artık stadyum konserine gitmem demiştim. Guns N' Roses büyük hayal kırıklıklarımdan biridir. Stones gelmeseydi, bir daha sahiden de gitmezdim. Ben grubu görmek istiyorum, istedikleri kadar kara gözlükler taksınlar, sanatçının mimiklerini, elinin, omzunun hareketlerini, eğilip kalkmasını, yana sallanmasını yakından görmek istiyorum. Stones'un sahne ortasına attığı köprü iyi bir fikirdi mesela.

Sen de bir sahne adamısın. Gittiğin konserlerde "şimdi bu sahnede olsaydım" diye düşünüp yorumlar yaptığın oluyor mu?

İlk stadyum konserine gittiğimde, "ben burada çalamazdım, çalsam da hiçbir şey veremezdim" dediğimi hatırlıyorum. Özel bir beceri gerektiriyor bence stadyumda çalmak. Guns N' Roses son derece beceriksiz gelmişti bana, halbuki Stones bu işin üstadı. Queen'in de bu işi çok iyi kıvırdığını televizyondaki konserlerinden biliyorum.

90'ların ortalarına doğru arena rock'un, stadyum rock'un ölümü konuşulmaya başlandı ve unplugged furyası başladı...

Evet, gösteri hemen hemen hiç yoktu o MTV konserlerinde. Herkes yerinde oturuyordu sahnede. Şovu reddeden bir yaklaşımdı. Gürültüyü azaltarak, parçaların daha geniş kitlelere ulaşmasını sağladı o konserler. Çok güzel parçalar, distorte enstrümanların, yüksek volümün arasında kaynayıp gidebiliyordu. Clapton'ın "Layla"sı en tipik örnek. Nirvana'yı da ilk unplugged konserinden sonra merak edip dinlemiştim. Şimdi hâlâ en iyi plakları "Unplugged In New York" bence. Ama o konserlerde facialar da yaşandı. Mesela Cure'unki bana çok keyifsiz gelmişti.

Hay allah! Halbuki en güzellerinden biri o değil miydi? O etrafta yanan mumlar falan...

Öyle mi? Tamam, görüntü olarak güzeldi. Normalde müziğini çok sevdiğim bir gruptur Cure. Ama o unplugged iyi gelmemişti bana.

Onların konser albümleri pek beğenilmez nedense.

"Show" ve "Paris" iyidir bence. İlk konser albümleri "Concert: Live" da var bende, pek beğenmiyorum onu. Sahnede çok komikler, şarkıları betlik üstüne kurulmuş da olsa, çok sevimli bir izlenim bırakıyorlar... Şu da çok önemli: Unplugged konserler, müzisyenleri, parçalarını başka türlü ele alma yönünde motive etti. Yaratıcılıklarını bir kez daha zorlamış oldular. Neil Young ve Bob Dylan için önemi yoktu bunun tabii. Zaten çıkıp her zaman yaptıkları bir şeyi yaptılar.

Neil Young'ınki, onun çok durgun bir dönemine denk gelmişti. Konser başarılı olunca yeniden ismi hatırlandı, dirildi sanki.

Evet, evet. Çok iyi oldu onun için. "Weld" turnesinden sonra kulaklarından rahatsızlanmıştı. Sahneye uzun bir ara verdikten sonra unplugged kaydını yaptı. Bende Neil Young'ın ilk çaldığı unplugged da var.

O da nesi?

Neil Young o seri içinde iki kere çalıyor. Ama ilki albüm olarak yayınlanmıyor. Onun korsanı var bende. MTV lafı geçmiyor, "Neil Young Acoustic Concert" adında bir korsan albüm. Çok güzel yorumlar var, ama repertuar farklı.

Kurt Cobain, MTV Unplugged konserinde

Gürültüyü azaltarak, parçaların kitlelere ulaşmasını sağladı o konserler. Nirvana'yı ilk unplugged'da merak edip dinlemiştim. En iyi plakları "Unplugged" bence.

Yayınlanan unplugged'daki şarkılar daha iyi seçilmiş ve daha geniş bir grupla yorumlanmış.

Neil Young, çiftçiler yararına yapılan Farm Aid konserlerinin de –Willie Nelson, John Mellencamp'in yanında– baş aktörlerinden.

İlk "çiftçilere yardım" lafını da Live Aid konserleri sırasında Dylan telaffuz etmişti. Pek yeri zamanı değildi ama, Dylan'ın patavatsızlığı malûm... Bir de Neil Young'ın Bridge School projesi var, özürlü çocukların öğrenim gördüğü okul yararına yapılan konserler... Bütün bunlar bize ne kadar uzak geliyor, sadece izlemekle yetiniyoruz. *(gülüyor)* Neil Young'ın 80'lerin başında, "Weld" turnesi de dahil, oluşturduğu bir sahne görüntüsü var, ondan da bahsetmek lazım. Bir manifesto gibi: Sahnede çok çok büyük, apartman kadar gitar amplileri var. Bunlar herhalde suntadan dekorlar. Ve bayrak direği gibi dev mikrofonlar var. Crazy Horse'la beraber sahneye çıktıklarında bu dekorun yanında bit kadar, sanki Gulliver'in cüceleri gibi kalıyorlar. Neil Young, "müzik endüstrisi bizi cüceleştiriyor" diyerek böyle bir görüntü hazırlamış. Başkaca bir şov da yok, Neil Young'ın kafa sallamalarının, ara sıra sara krizlerine tutulmasının dışında. Bildiğim kadarıyla konserlerinde sponsorları reddediyor ve kendi tesisatıyla gidiyor her yere. "This Note's For You" gibi bir şarkı yazarak bütün bu sponsorluk mekanizmasına giydirmesi de var tabii. Konserlerinde sık çaldığı bir şarkı; "Lucky Thirteen" albümünde konser yorumu var mesela.

İstanbul'da seyretmek istediğin kimler var?

Yıllardır Neil Young'ın gelmesini bekliyorum. Tabii ki canlı olarak Bruce Springsteen'i de görmek isterim doğrusu.

Açıkhava Tiyatrosu uyar mı? Sen seviyor musun Açıkhava Tiyatrosu'nu? Genellikle organizasyon yapanlar çok şikayetçi oradan.

Ben seviyor sayılırım. Plastik koltuklar konmadan daha iyiydi. Şu anda bir rahatsızlık hissediyorum. Minder koyup taşta oturmak daha rahattı, hareket etmek kolaydı, araya adam sıkıştırmak kolaydı. Zaten anfiteatr olunca, sahnedeki adam daha bir kavrandığını hissediyor seyirci tarafından. Sahne alçakta, seyirci yüksekte. Bu daha hoş bir şey.

Sen bugüne kadar en çok kaç kişiye çaldın?

Herhalde bin kişiyi geçmemiştir.

Konser vermeyi çok seviyorsun, değil mi?

Evet, stüdyodan daha çok seviyorum. Stüdyoda geriliyorum. Sahnede şov filan yapıyor sayılmam, çıkıp rahat rahat söylüyorum.

Barlarda söylemeye nasıl bakıyorsun?

Artık sevmiyorum. Çok yoğun bar programı zaten hiç yapmadım, ama iki sene öncesine kadar zaman zaman çalıyordum. 90 ortasından itibaren sadece kendi bestelerimi çalmaya başlamıştım. Ondan önce cover çalıyordum, Neil Young'dan Rod Stewart'a, Doors'dan Bob Dylan'a, hatta –çok komik ama– Chris Deburgh'e kadar...

Senin "Akustik Anılar" albümüne unplugged diyebilir miyiz?

Yüzde elli ölçüde diyebiliriz. Gitarlar kesinlikle unplugged. Manyetik takılmış akustik gitar değil. Ama mecburen elektrikli bas kullandık, synthesizer'ı da piyano tonuna getirerek kullandık. Çıkan sound akustik bir sound'du tabii.

Hangi konserlerden kayıtlara yer verdin "Akustik Anılar" albümünde?

Borusan'ın küçük salonundaki, bir de Maçka'da İTÜ Vakfı'ndaki birer konserden. Eko TV'de Güven'in (Erkin Erkal) programından da bir parça seçtim. "Kapatıyoruz" şarkısı da evde yaptığımız bir kayıt. Şarkılarımın en öz hali gibi geliyor bana bu kayıtlar. Bir şarkı hoşa gidiyorsa en basit, en minimal haliyle de hoşa gitmeli diye düşünüyorum. Yarısı yeni, hiçbir albümümde olmayan şarkılar. Ama konserlerde çoğunu çalıp söylüyoruz eskiden beri.

Çekirdek Sanatevi kasetlerini takip etmiş miydin 80'lerde?

Evet. Fikret Kızılok ve Bülent Ortaçgil'i bir kere izledim Çekirdek'te. Birbirlerinin şarkılarını söylüyorlardı. 38 kişilik küçücük bir salondu, bir apartmanın giriş katından kazanılmış bir mekândı orası. Bildiğimiz salon koltuğunda çalıp söylüyorlardı. Sahne filan denemez çaldıkları yere. Havadan sarkan bir-iki mikrofon vardı. Yandaki bir odadan da teybe direkt kaydediliyordu. Odada sohbetler oluyordu, çok hoş, sempatik bir ortamdı. Yine orada Robert "One Man" Johnson'ı da seyrettim, çok etkilenmiştim. Bir ayağıyla bas, bir ayağıyla simbal çalıyordu, kalan uzuvlarıyla da gitar, mızıka ve kazoo... Borusan konserleri de biraz Çekirdek konserlerine benziyor. 55 kişilik bir salon, ama her seferinde daha çok kişi geliyor, minderlere oturuluyor, bir kısım ayakta kalıyor. Sadece 30 santim yüksekte bir sahne var. Çok keyif alıyorum. İşin komik tarafı, "Akustik Anılar"ın tanıtım konserini yine Borusan'ın küçük salonunda yaptık. Bayağı az bastırdığım bir albüm. Her yerde bulunmuyor. Köstebek'te, Zihni'de, Açıkşehir'de, Anabala pasajında var. Öyle bir ara albüm olarak kalacak.

Söyleşi: ***Derya Bengi***

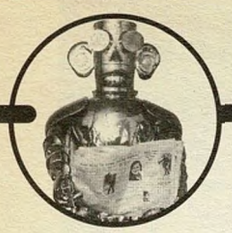

Derleyen: Ogan Güner

Otobüsü karakola çek!

Rock'n'roll'dan bahsediyorsanız, uçakları bir yana bırakın, turnelerin vazgeçilmez aracı turne otobüsleridir. Kimi allı pullu, kimi mütevazı, kimi lüks bir konut gibi... İşte size rock tarihinden otobüs manzaraları... Onlarca isme "kaptan şoförlük" yapmış rock emektarları anlatıyor:

"Şimdiye kadar rastladığım en korkunç grup PiL'di. 85 yılıydı galiba, haftasonu için Belçika'ya iki konser vermeye gidiyorlardı. Topu topu iki gün içinde otobüsümü çöplüğe çevirdiler: Yemek savaşları, bira kutuları, içine meyve suyu konmuş su tabancaları, parçalanmış deri koltuklar... Bana da sürekli küfredip duruyorlardı. 'Çöplerinizi lütfen çöp kutusuna atın' dememe kalmadan, bir 'siktir git lan' yapıştırıyorlardı. O haftasonundan sonra, pes ettim, neredeyse işi bırakıyordum."

"Stevie Wonder inanılmaz tatlı bir herifti. Müziğine saygı duyulmasını anlıyorum, ama kendisi de bir o kadar saygılı ve çok çok komik bir adamdı. Sürekli kör esprileri yapıyordu. Gece yanıma gelir, 'yorulduysan direksiyona ben geçeyim' falan derdi. Çoğu zaman kör olduğunu anlamanız bile imkânsızdı. Bir keresinde bir otel koridorunda hiç duraksamadan yürüyüp kapısını bulduğuna şahit oldum. Kapıların önünden geçerken dilini tıklatır ve bunu bir sonar gibi kullanarak kapıları sayardı."

"Bob Marley ve ekibi otobüste tam kargaşa içindeydiler. Cıgaralarını saracak ve Jamaika yemekleri yapacak özel adamları vardı. 'Sınıra yaklaşıyoruz, malları saklayın' diye bağırırdım, ama kimse oralı bile olmazdı. Bir keresinde onları Frankfurt havaalanından alacaktım. Bekledim, bekledim, gelmediler. Sonra Köln'deki bir numarayı aramam için bir mesaj aldım. Polis karakoluydu. Uçakta ot içtikleri için pilot onları polise teslim etmiş, içeri atılmışlardı."

"Bob Dylan ayrı bir alemdi. Garip bir adamdı. Bazen iki gün boyunca tek kelime etmeden otobüste öylece otururdu. Avrupa'daki otoyollardaki servis alanlarına bayılırdı. Gecenin bir yarısı onlardan birinde durmamızı ister, etraftaki çayırlarda birkaç saat gezinir, geri dönerdi. Oradaki dükkandan saçma sapan hediyelik eşyalar alırdı. Bir keresinde 64 çift tahta takunya aldığını hatırlıyorum. İskandinav şoförler bunları giymeye bayılırdı, Bob'un da bu takunyalara özel bir ilgisi vardı nedense."

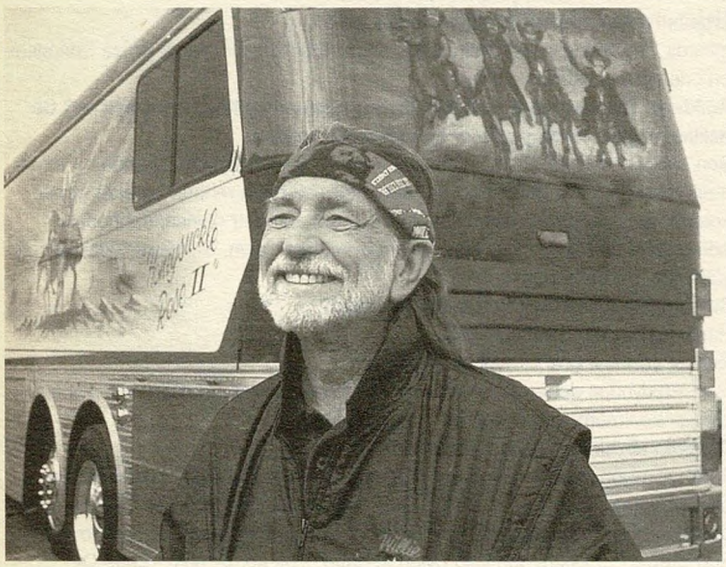

Dolly'nin parfümü

Turne otobüslerinin arasında Willie Nelson'ın otobüslerinin ayrı bir yeri var. Her beş yılda bir değiştirdiği otobüslerinin adı hep Honeysuckle Rose'dur. El yapımı ahşap işçiliği ve teknoloji donanımlı otobüsünü hem yolculuk için hem de gittiği yerde otel olarak kullanır: "Hem bir eviniz var, hem de oradan oraya gitme özgürlüğünüz. Otobüsüm tıpkı bir koza gibidir. Eğer dış dünyayla ilişkiye geçmek istiyorsam tüm donanıma sahibim, ama istediğim anda da yalnızlığa çekilebiliyorum. Unutamadığım otobüslerden biri Dolly Parton'dan satın aldığım ikinci otobüsüm. İçine girdiğimde hâlâ Dolly'nin parfümü tütüyordu havada. Onunla ilgili fanteziler kurdum."

PENCERE KENARI

- **Kraftwerk 84 yılında Avrupa turnesine çıktığında profesyonel bir bisikletçi olan Rolf Hutter tüm turne boyunca otobüsü bisikletiyle takip etmişti.**
- **R.E.M. 1989 yılındaki "Green" turnesinde iki otobüs kiralamıştı. Biri Michael Stipe, diğeri de geri kalanlar için. Grubun arasında bir gerginlik olduğu söylentisi çıkmıştı, ama işin aslı bu değildi Peter Buck'a göre: "Michael süt ve kurabiye dışında bir şey kullanmıyordu. Bizse bütün buzdolaplarımızı içkiyle yüklemiştik ve sabahlara kadar gürültülü müzik çalıyorduk. Michael kafa dinlemek istediği için ona ikinci bir otobüs tuttuk."**
- **Dolly Parton otobüsünü kendi zevkine göre yeniden döşemiş, tıpkı Tennessee'de doğduğu kasabadaki kütük evlerin içi gibi dekore etmişti: "Geldiğim yeri hep hatırlamak için..."**
- **1986 yılında Pogues turnedeyden, elemanları Caitlin O'Riordan Elvis Costello'yla birlikte olabilmek için ortadan kaybolmuştu. (Sonra evlendiler.) Grup başçısız kalmış ve çareyi otobüs şoförlerini başçı ilan ederek çözmüşlerdi. Direksiyona bir başkasını geçirip bir gece içinde şoföre tüm repertuarı öğrettiler ve ertesi günü sahneye yeni bir başçıyla çıktılar.**
- **MC Hammer'ın şöhret olması Körfez Savaşı'na denk geldiği için tüm ekip güvensiz addedilen uçak yolculuğu yerine otobüsü tercih etmişti. Tam altı otobüs MC Hammer'ın askeri düzeni içinde davranmak zorundaydı. Ciddi kurallar ancak Hammer'ın kendisi tarafından bozulabiliyordu. Örneğin, Zürih ve Madrid arasındaki 22 saatlik yol, Hammer'ın sahilde bildiği ve çok sevdiği bir lokantayı bulmak uğruna 36 saate çıkmıştı. Sahile varıldığında lokantanın kapalı olduğu görülmüş, bunun üzerine tüm ekip Hammer'ın emriyle plaj futbol maçı yapmıştı.**
- **Elvis Costello 1980 yılında şehirlerarası standart otübüslerden birini, Silver Eagle'ı alıp lüks bir turne otobüsü haline getirdi. İçini donattı, hatta küçük bir stüdyo bile yaptırdı. Amaç turne aralarında otobüsü başka müzisyenlere kiralamaktı. Ama rakiplerini tehdit etmiş olmalı ki, bir gece otobüsün lastiklerini parçaladılar, üzerine sprey boya sıktılar ve benzin deposuna şeker attılar. Costello pes etti ve otobüsü sattı.**
- **Ve son olarak turne otobüsü kurbanları: Martin Lamble (Fairport Convention, 1969), Randy Rhodes (Ozzy Osbourne'un gitaristi, 1982) ve Cliff Burton (Metallica, 1986)**

Bütün suçum tükürmekti

Beck'e bir söyleşide "hiç tutuklandınız mı?" diye sormuşlar, o da suçunu itiraf etmiş, aşağıdaki hikayeyi anlatmış...

Sekiz ya da dokuz yaşındaydım. Disneyland'deydik. Dönmedolabın tepesinden turistlerin üstüne tükürüp duruyordum. Herifler normal polisten daha sert gözüküyordu: Altı tanesi aşağıda dönmedolabın inmesini bekliyordu, beni çıkarıp herkesin gözü önünde duvara dayadılar ve üstümü aramaya başladılar. Sonra da dışarıya doğru sürüklediler. Bende travma etkisi yaratmıştı bu olay. Seneler sonra bir-iki ay önce tekrar gittim oraya. Doğumgünü münasebetiyle arkadaşlarım götürmüştü. Dönmedolabı kaldırmışlar artık...

Uykusuz her gece

Motörhead'in efsanevî basçısı ve şarkıcısı, rock'n'roll dünyasının en "kirli" insanı Lemmy'ye bir hayranı soru göndermiş: "1977'den beri uyumadığın doğru mu?"

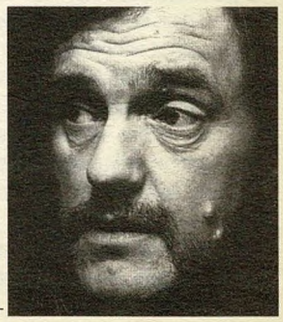

Lemmy: Yo, 1981'de uyumuştum bir kere. O kadar da değil canım! Uyanık kaldığım en uzun süre ne kadardı, dur bakayım... İki hafta! Ne güzel günlerdi onlar, etraftaki mallar çok kaliteliydi. "Speed öldürür" geyiği vardır ya, tamamen uydurma. Portakal suyunun içine üç tane speed at, tamamdır, uykuyu falan boşver. Speed'i her zaman kokaine tercih ederim.

Her gün gireriim kuyruğa • Beni sana götürecek otobüs için • Çok gerginimdir, oturup sıkılırım • Evin bir mil ötede yalnızca • Sağol şoför, getirdin beni buraya • Bak sen bileteci olacaksın hiç korkma • Niyetim mesele çıkarmak değil • Ama ah satsan sihirli otobüsünü bana •• Kaç paraysa mühim değil • Kendim sürmek istiyorum yarıuma "Magic Bus", The Who

İTHAKİ'DE FANTAZYA RÜZGARI

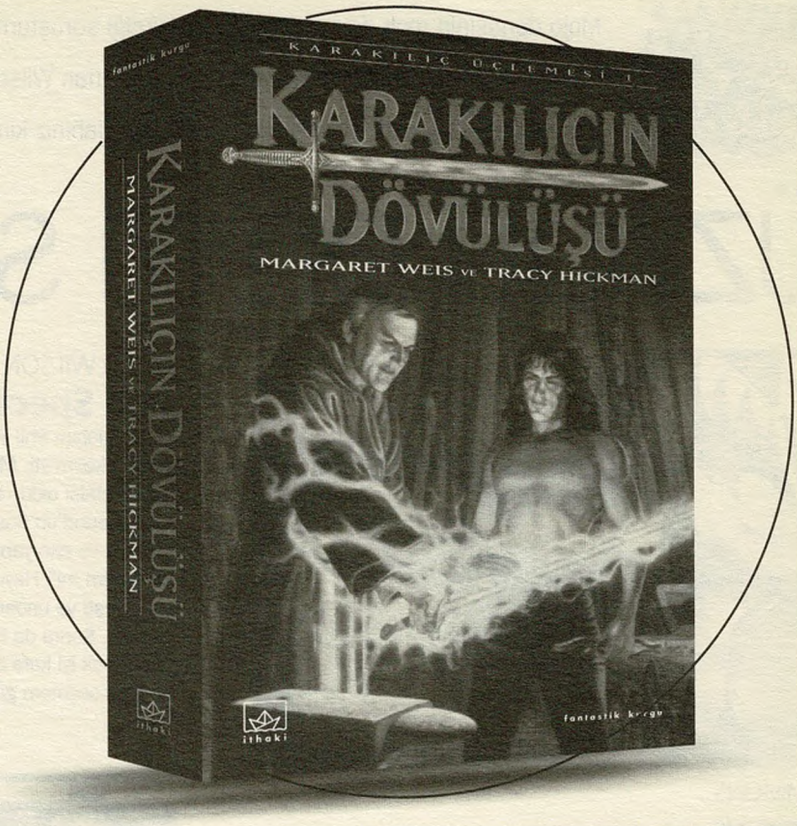

KARAKILIÇIN DÖVÜLÜŞÜ

Margaret Weis - Tracy Hickman

Merilon Âlemi'nde büyü yaşamdır. Büyü güçlerinden yoksun doğan Joram "ölü" kabul edilmiştir. Bir gün kendini savunurken bir adam öldürmek zorunda kalan Joram Yabantopraklar'a kaçar. Burada, kendisini "avlamak" için özel görevle gönderilen, fakat bunun yerine kendisini karanlık Duuk-tsarith kastından kaçak bir savaşbüyücüsü ile bir zekâ ve güç yarışı içinde bulan Saryon ile tanışır. Joram ile Saryon birlikte daha büyük bir yazgı arayışına başlarlar –zalim Blachloch'u devirmelerini ve güçlü, büyü emici Karakılıç'ı yapmalarını sağlayacak gizli kitapların keşfiyle başlayan bir yazgı.

Görkemli büyü, fantazya ve macera destanı KARAKILIÇ ÜÇLEMESİ'nin ilk cildi.

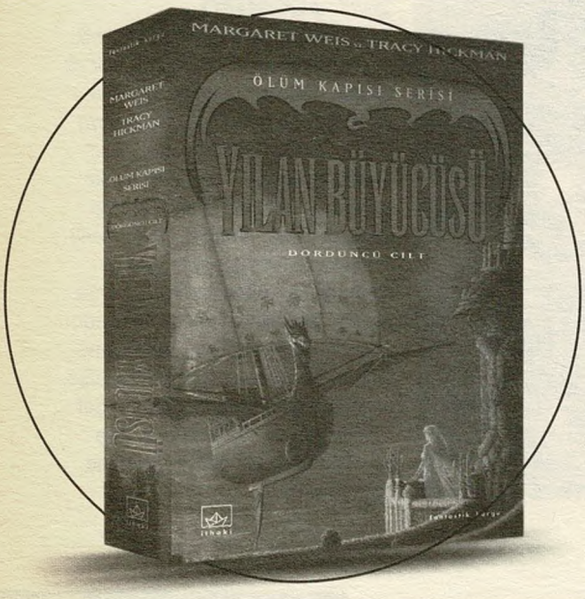

YILAN BÜYÜCÜSÜ

Margaret Weis - Tracy Hickman

Dört dünyada aradıktan sonra, Alfred sonunda Chelestra'da, deniz âleminde halkını bulmuştur. Ama yolculukları ona ihtiyatlı olmayı öğretmiştir... ve Alfred kısa süre sonra, ihtiyatlı olmakta haklı olduğunu görür, kendi halkı arasındayken bile. Alfred'in güvenebildiği tek kişi, gariptir ki, Patryn Haplo'dur. Bu iki kişi, şimdi insanların, elflerin ve cücelerin barış içinde yaşamayı öğrendikleri bir yere gelmişlerdir. Birbirlerinden daha eski –ve çok daha güçlü bir düşmanları olduğunu fark eden, yalnızca Alfred ile Haplo olacaktır.

ÖLÜM KAPISI SERİSİNİN DÖRDÜNCÜ CİLDİ

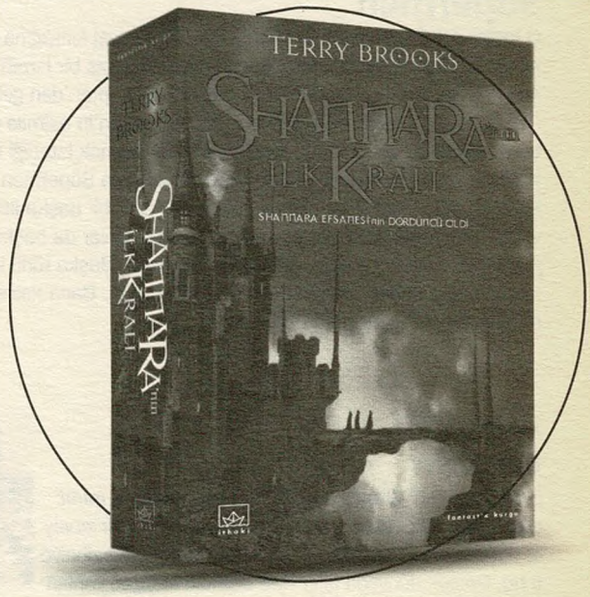

SHANNARA'NIN İLK KRALI

Terry Brooks

Yasaklanmış olan büyü sanatına duyduğu ilgi yüzünden Druidlerce dışlanan Bremen, karanlık güçlerin, Karabüyücü Lord Brona'nın önderliğinde harekete geçmiş olduğunu keşfeder. Dört Kara'nın halkları, sonsuza dek kötülüğün kölesi olmaktan ancak bir araya gelerek kurtulabilecektir.

Tüm zamanların en sevilen fantastik anlatılarından olan dizinin bu son kitabı, hayranlık veren macera ve büyü söylemine göz kamaştırıcı bir girizgâh yaparak bizi Shannara Efsanesi'nin doğduğu günlere götürüyor.

SHANNARA EFSANESİ'NİN DÖRDÜNCÜ VE SON CİLDİ

ithaki

Tarih Toplum Kuram:
MARKSİST-LİBERAL Mehmet Altan

Bilimkurgu:
DR. JEKYLL VE MR. HYDE R. L. Stevenson
FRANKENSTEIN Mary Shelley

İthaki Klasik:
VAHŞETİN ÇAĞRISI, BEYAZ DİŞ Jack London

Jules Verne Kitaplığı:
BALONLA BEŞ HAFTA, İNATÇI KERABAN-1 Jules Verne

TÜM KİTAPÇILARDA!

Mojo dergisinin rock devleriyle gerçekleştirdiği soruşturmanın tutanaklarını yayınlamayı sürdürüyoruz. Bu ay yerimiz dar, yenimiz dar, ama Kiss'ten Brian Wilson'a, Pixies'den Billy Bragg'a, Tori Amos'tan Sex Pistols'a kıymetli misafirlerimiz var. İşte "İlahınız kim?" sorusuna verdikleri cevaplar.

YÜZYILIN en İYİ saç TRAŞI

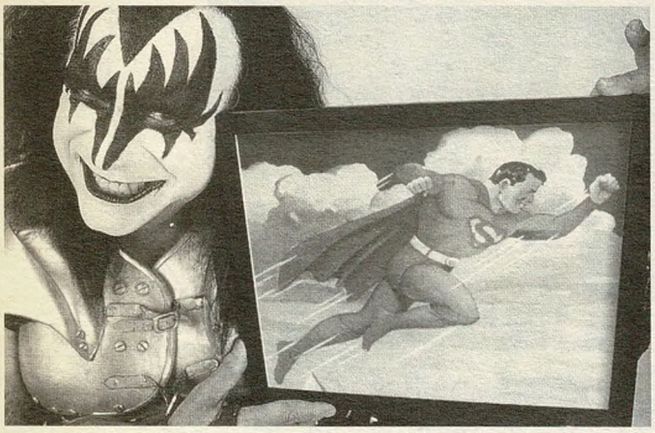

GENE SIMMONS

Süpermen

O kadar çok ilahım var ki... Fakat çoğu fena hayal kırıklığına uğrattı beni. İlahların da zafiyetleri var. Amerika'ya yerleşmiş bir İsrailli olarak ilk ilahım Süpermen'di. Başka bir gezegenden, Krypton'dan geliyordu. Komik bir kıyafeti vardı, benimki de öyle. Süpermen'in asimile etmek istediği bir alter ego'su vardı. Musevilerin de yapmak istediği bir şey bu. İngilizce giyinirler, İbranice düşünürler. Dolayısıyla Süpermen beni insanların etkilemediği bir biçimde etkiledi. Fakat bir başka ilahım daha vardı, beni Süpermen gibi etkileyen: Beatles. Onlar da başka bir gezegendendi. Saçları uzundu, kızlara benziyorlardı. Başka türlü konuşuyorlardı. Ve görüntüleri tuhaftı. Bu da çok önemliydi. Bana kalırsa, İngiltere'nin kralı da, kraliçesi de Beatles'dır.

JOHN LYDON

Gandhi

İlahım kim mi? Gandhi. *(yanında duran babasını işaret ediyor)* Gandhi babam. En gözde şahsiyet gibi bir zırvayla düşünmemek lazım. Top 10 misali bir rekabet zihniyeti bu. Gerçek dünyada işler öyle değildir. Reggae ilahları mı? Var tabii, ama o benim meselem, şahsî zevklerim. Benim zevklerim başkalarını etkilememeli. Reggae benim mevzum, sizinki değil. Bu ukalâlık mı? Kapa çeneni. Karşımda mikrofonlu bir götlek görmek istemiyorum. Şimdi uza bakalım burdan, yoksa bir Johnny tokadı yersin.

FRANK BLACK

Iggy Pop

Iggy Pop bir şair ve bir şovmen. Onu 18 yaşındayken keşfettim ve benim için katalizör oldu. Hep müzisyen olmanın hayalini kurardım, ama onu dinlediğimde, "tamam" dedim, "benim olayım bu". Müzik, şiir, tavır, harika resimler; Iggy buydu. İkonik enerjisini, o şovmen tarafını çok seviyorum, ama sanatı bence hakettiği takdiri görmüyor. Iggy'yi keşfetmek için "Lust For Life" ve "The Idiot" iyi bir başlangıç noktası. Müziklerin çoğu Bowie'nin, kayıtlar da teneke, ama öyle keskin ki. Özellikle fikrî tarafı çok güçlü. Hiç tanışmadım, ama bir keresinde, bir kulüpte tuvaletin kapısını açmıştım ona.

BRIAN WILSON

Phil Spector

Benim ilahım Phil Spector. 1963'te yaptığı "Be My Baby" ayağımı yerden kesmişti. Müziğinin gücü huşu vericiydi. Benim müziğime büyük etkisi oldu –bana prodüktörlüğü öğretti, bir enstrümandan en iyi sound'un nasıl alınabileceğini gösterdi. Ayrıca, davul çalmayı ve eko yapmayı da o öğretti. Ona olan hayranlığımı kaybettim mi? Hayır, plaklarını hâlâ çalıyorum. Giderek daha yetkinleşti ve underground plakların prodüktörlüğünü yapmaya başladı. Sonra da Beatles'ın "Let It Be"sine imzasını attı. Tanıştığımızda çok iyi kafa barıştırdık. Phil Spector'un sihrini temsil eden bir plak seçmem gerekirse, tercihim "Be My Baby" olur.

TORI AMOS

Şef Joseph

İlahlarımdan biri Nez Perce kabilesinin şefi Joseph'tir. Müthiş bir şair ve hatipti. Kabilesini öyle bir vizyonla yönetti ki, bir nevi Dalai Lama veya Gandhi gibiydi. "Bundan böyle hiç savaşmayacağım" diyen oydu. Bu kararı çok eleştirildi, yanlış yaptığı söylendi. Ama, Amerika'da kızılderililerin maruz kaldığı şeyler öyle bir karmaşa ki... Almanlar İkinci Dünya Savaşı'nda olanların bedelini ödedi, ama dünyanın en güçlü ülkesi Amerika, hiçbir zaman bu savaştaki payını görmek istemedi. Dedem de Şef Joseph gibiydi, "ilahınız kim" diye sorduğunuzda, ilk aklıma gelen de oydu aslında.

BILLY BRAGG

George Orwell

George Orwell diyeceğim, çünkü sanırım kimse onun adını vermeyecek. Sadece edebiyatın değil, 20. yüzyıl kültürünün deviydi. Dilimize bıraktığı deyişleri bir düşünün: "Çift düşünce" (double think), "yeni dil" (newspeak)... Orwell olmasaydı "Büyük Birader" olur muydu? Ayrıca, 20. yüzyılın en her şeyi önceleyen romanını, "1984"ü yazdı. "Yüzüklerin Efendisi"nin çok popüler olduğunu biliyorum, ama o kitabın bize ve zamanımıza dair söylediği bir şey yok. Ama "1984"ün post-endüstriyel dünyamıza nüfuz eden bir bakışı var. Totalitarizmin politikasını hicveden "Hayvanlar Çiftliği"nden de hepimizin öğreneceği çok şey var. Orwell kendi hayatında da olağanüstü şeyler yaptı. Örneğin, İspanyol içsavaşına gönüllü olarak katıldı. Göründüğü gibi olan, olduğu gibi görünen yazarlardan. Ayrıca, 20. yüzyıl yazarları arasında en güzel saç traşı da onundu.

BRONX GÜMBET'TE

1 Ağustos - 15 Ağustos

GRİPİN

adres: erguvan sok.
no: 29 gümbet / bodrum
tel: (0252) 313 24 73

Barikat

"Hiphop'u barlardan, diskolardan alıp çıkaran, gerçek sahipleri olan halka veren grup" olarak tarif ediyorlardı kendilerini... "Anlattım anlatacağım ben birebir / Mazlumların halini kimler bilebilir" diye rap'ler yazıyorlardı... Parçalarında sordukları "Neye barikat, kime barikat, niçin barikat?" sorularına yanıt aramak maksadıyla, Bursalı dörtlü Barikat'tan Jöntürk'le bir akşamüstü buluştuk... Dolmuş, dolmuş, yerinde duramaz olmuş, heyecanlı, yani canlı bir rapper çıktı karşımıza. Ama konuşmaya başlayınca "eyvahlar olsun" dedirtecek fikirler sıraladı birbiri ardına. Dolayısıyla karşılıklı birbirimizin damarına bastık, neşemizi kaybetmeden epey hırlaştık... "Güneşin Çocukları" albümüyle Türkiyeli hiphop'a yeni bir nefes üfleyen Barikat bu ay Roll'da.

Yaşar Kemal Bahane Simurg Şahane

Niye hiphop'çuların mutlaka başka bir ismi, bir lâkabı oluyor?

Jöntürk: Biz doğuştan belli kimliklere doğuyoruz. Seçim şansımız yok. İsimler de öyle. Benim ismim Alişan, aslında çok hoş bir isim, dedemin verdiği bir isim. Alişan Bey diye bir bey varmış bizim Erzincan'da. Halk tarafından çok sevilen biriymiş, o yüzden dedem bana bu ismi vermiş. Ama özellikle arabeskçi Alişan'dan sonra hoşuma gitmemeye başladı. Düşüncemi, bakış açımı yansıtan bir isim istedim. Uzun araştırmalardan sonra Jöntürk'e karar verdim.

Nasıl yani uzun araştırmalar?

Başka isimler de düşündüm. Mesela "Böcek" vardı. Gregor Samsa'yı belki bilirsiniz, Kafka'nın. Benim bakış açımı çok iyi temsil eden bir kitaptı o... Ondan sonra "Akıncı" vardı, "öncü" anlamında. En son Jöntürk ismine karar verdim.

Bizim bildiğimiz, lâkapları okulda, mahallede arkadaşlar birbirlerine verir. Hiphop'ta herkes kendi seçiyor galiba.

Arkadaşlarının verdiği ismi olduğu gibi kabul eden insanlar da var, ama genel olarak herkes kendi lâkabını kendisi koyuyor.

Galiba kökeninde şu yatıyor: Amerika'da ilk rap'çiler genelde suç işlemiş, kriminel insanlar. Sabıka kayıtları sonradan başlarına bela olmasın diye gerçek isimlerini saklıyorlar...

Olabilir. Türkiye'de böyle değil tabii. Ben o geleneğe uyayım diye değil, Alişan ismini hiphop'a uygun bulmadığım için değiştirdim.

Jöntürk hiphop'a uygun mu? Niye Jöntürk'ü seçtin?

Stratejik nedenlerle. *(gülüyor)* Barikat ismi hayattaki duruşumuzu, sisteme karşı çıkışımızı çok güzel yansıtan bir isim. Ama toplumda çok sert olarak algılanan, biraz da korkutan bir isim. Hareket alanımızı daraltan bir isim Barikat. Onu biraz yumuşatmak, insanlardaki önyargıyı kırmak için Jöntürk ismini seçtim. Kapılar önümüzde kapanmasın diye... İkinci bir nedeni de; ben Alevi kökenliyim. 700 yıl boyunca Osmanlılarla kapışmışız. Osmanlı sistemine karşı Anadolu'da insanlar isyan etmiş. Ve Osmanlıları mağlubiyete ulaştıran, neticede Alevi hareketi, Babai hareketleri, Celali hareketleri olmamış. Osmanlı'yı bitiren, Jöntürk hareketi olmuş.

Ama Jöntürklerin yola çıkışı, tam tersine, Osmanlı'yı kurtarmak.

Evet, yenilemek, güçlendirmek isterken bitirdiler. Bir eşyanın tabiatını değiştirmeye kalkıyorsanız, bu bitirmektir aslında. Jöntürkler padişahlık sistemini değiştirmek, demokrasiyi getirmek istediler. Akla dayanan bir toplumsal yaşantı getirmek istediler. Bu da Osmanlı İmparatorluğu dediğimiz bütünlüğü bozucu bir hareketti.

Şimdi yüz sene sonra, senin bu ismini insanlar nasıl algılıyor?

Bursa'da stüdyoya girdiğimizde, Ermeni kökenli bir müzisyen geldi. Tanışırken, "ben Jöntürk" deyince bir anda ürperdi, "ırkçı mısın" diye sordu. "Tam tersi" diye cevap verdim, "bırak ırkçılığı, insanların etnik kimliklerine göre biçimlendirilmesine bile karşıyım". Ama yine de anlatmakta zorlandım. "İsim yine de milliyetçi bir çağrışım yapıyor" diyorlar bana. Ortanın sağındaki insanların bu isme hoş baktıklarına şahit oldum. Ama sağcılara kendimi kabul ettirmek gibi bir düşüncem yok. Zaten albüme baktığınız zaman tavrımız oldukça net.

Jöntürk yabancı dillere de geçmiş bir kelime. Yer yer "Donkişot" gibi olumlu bir içerik taşısa da, her halükârda, tepeden inmeci bir elit hareketini yansıtıyor anlam olarak. Neticede, demokrat bir hareket değil.

Hareketin kendisi dayatmacı. Halk adına neyin yanlış neyin doğru olduğuna karar veren bir hareket. Ama şu var ki, bu elit hareketin temel hedefi, çağdaş, akılcı, insan haklarının, insanların bireysel kimliklerinin ön planda olduğu Batı normlarını getirmek. Ben her ne kadar demokratım desem de, Türkiye'deki siyasi anlamda sol insanlardan farklı düşünüyorum. Türkiye'deki 70 yıllık bocalamanın temelinde, 40'lardan sonra demokrasiye geçmemiz yatıyor bence. Doğruyu ve yanlışı bilmeyen, dünyayla ilgili bilimsel, kültürel birikimi olmayan insanlara "buyrun, çoğunluk sizsiniz, siz belirleyin" derseniz, onların seçeceği yönetim işte bugünkü insanlar olacaktır.

Tam bir Jöntürk gibi konuştun şimdi.

(gülüyor) Demokrasi sonuçta bir bilinç işi. 40'larda demokrasiye geçilmeyip, halkı bilinçlendirme anlamında bir şeyler yapılıp, yirmi yıl sonra geçilseydi, bugün Türkiye'nin tablosu çok daha olumlu olurdu.

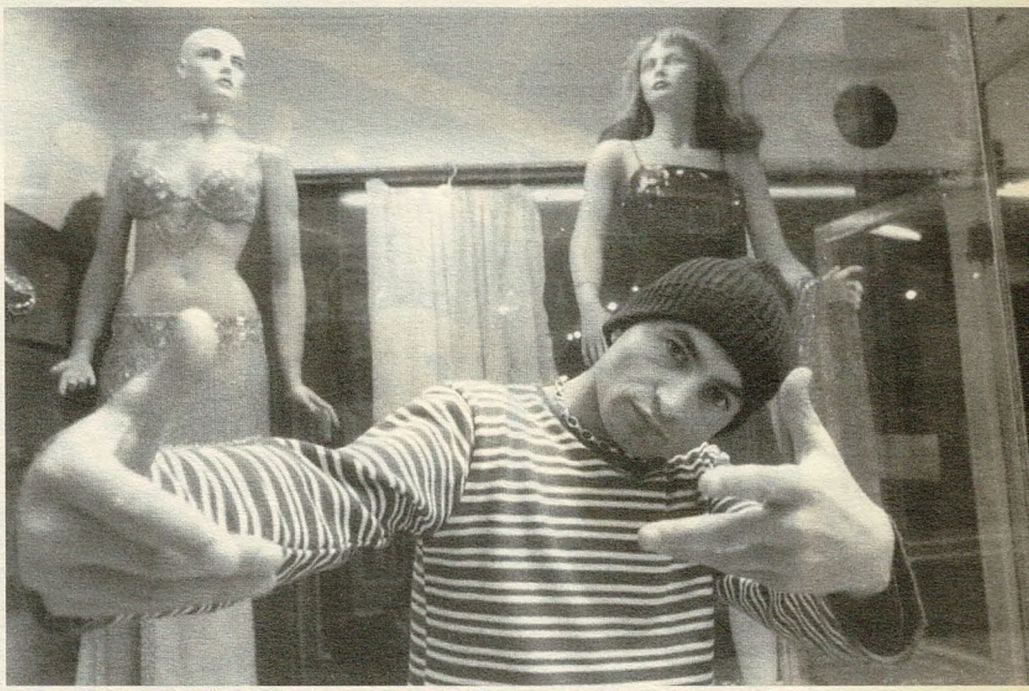

Foto: Şahan Nuhoğlu

Irkçılığa varan sözler var hiphop parçalarında. Belki de bunun bilincinde değiller. Sorduğunuz zaman "hiphop özgürlüktür" diyorlar, ama askerî düzeni övebiliyorlar...

Barikat: Murat Pakten, Jöntürk, Yargı ve Refleks

Tersine, 1920'de geçilseydi daha iyi olmaz mıydı?

(gülüyor) Aynı şeyi düşünmüyorum. Geleceğimiz, evrensel kültürden haberi olmayan insanlara devrediliyor. Amerikalı sosyologların teşhisleri şöyle: Geri kalmış ülkelerin gelişebilmesi, dünya standartlarını yakalayabilmesi için mutlaka ve mutlaka dikta sistemine ihtiyaçları vardır.

Amerikalı sosyologlar tabii ki bunu söyler. Amerikan egemenlik sisteminin temelinde zaten bu fikir yatıyor.

Türkiye'deki tıkanmışlık şu: Türkiye'deki yönetimi dışarıdaki bilgi ve kültürel birikimi yetersiz insanlar belirliyor. Dolayısıyla o insanların verecekleri oy, kendi köhnemiş düşüncelerine yakın olan insanlara yönelik olacaktır. Bugünkü partilerin hiçbiri bu sistemi değiştiremez. Çünkü köklü değişimleri yapmaya kalktığın zaman halk dur diyecektir. Siyasal partilerin tümü gücünü halktan aldığı için, ona muhtaç olduğu için mutlaka o insanların duygularını okşaması gerekiyor iktidarda kalabilmek uğruna. Dolayısıyla, değişiklikler halkın okey vereceği şeyler olacaktır, ki bunlar da köklü değişimler olamaz.

Sizin Barikat, demokrasiye karşı bir barikatmış meğerse.

Hayır, hayır, bilinçsiz bir grubun olduğu yerde, demokrasiyi uygulamaya çalışırsanız, ortaya çıkan şey çoğunluğun diktatörlüğü olur. Demokrasi bilinç işidir.

Bilinç demokrasi işidir.

Ama bunlar birbiriyle ilintisi olan şeyler.

Tamam işte, ilintisi olan şeyler.

Şimdi size ters düşecek bir şey söyleyeyim...

Zaten düz düşecek bir şey söylemedin ki sabahtan beri...

(gülüyor) Pir Sultan Abdal'ın demokrat olduğunu söyleyebilir misiniz? Yunus Emre veya Hacı Bektaş'ın da demokrat olduğunu söyleyemeyiz.

Lafı nereye getirmek istiyorsun? Bugünün kavramlarıyla yüzlerce yıl öncesini değerlendiremezsin ki...

Adamlar 700 yıl önce, bugün bile pek çok insanın lüks olarak gördüğü bir bilinci yakalamışlar. Köyde yaşamış, köyde ölmüş insanlar, ama kaynağını insan sevgisinden alan bir bilinçleri var. Bir evrensellikleri var. Oysa bugün kentte yaşayan insanlarda dehşet bir şekilde bağnazlık var. Mutlaka bir sistemin, o insanlara evrensel değerler dayatması gerekiyor.

Dayatmadan kastın ne? Bir örnek versene...

Senin bir yaşam alanın var, bu alanın içinde özgürsün. Arkadaşının da bir yaşam alanı var. Bu yaşam alanında özgür. Sen kendi yaşam alanını genişletmek için diğerinin yaşama alanına müdahale edemezsin. Mesela nüfus artışını ele alalım. Kendisine bile bakamayacak bir insan çocuk doğuruyor. Bu cinayettir aslında. Bu insana birilerinin mutlaka dur demesi gerekiyor. Demokraside dur diyemiyorsunuz. İstanbul bugün 17 milyon oldu. Bir yapının mutlaka bunu 10 milyonda kesmesi gerekiyor.

Sana evrensel değerler dayatacak iktidarı nerden bulacaksın afedersin? Demokrasi olmadan evrensel değerler olabilir mi?

Benim kafamdaki yönetim, aydınlar sınıfından kurulu bir yönetim. Sosyalizmdeki işçi sınıfı diktatörlüğü, bence insanları kurtuluşa götürecek bir sistem değil. İşçilerde sınıf bilinci de yok ki Türkiye'de. Ben artık 1 Mayıs'lara da gitmeyi bıraktım. Biz üniversite öğrencileri olarak Bursa'da 1 Mayıs'a gitmiştik, 3000 kişiden 2500'ü öğrenciydi. Biz yürürken, inşaat işçileri çaylarını yudumlayarak bize gülüyorlar, makaraya alıyorlardı. Biz hep başkaları adına hak mücadelesine giriştik ve ortaya çıkan sonuç da hüsran oldu. Öğrenci hakları dururken, işçi haklarını savunmam, öğrenci hakları alanındaki kazanımları engelliyor.

Demokratik ortamlarda yapılabilecek mücadeleden bahsediyorsun neticede işte...

Benim kafamdaki yapıda, iktidarda Aziz Nesin'in, Yaşar Kemal'in olması gerekiyor. Toplumun tarihini, dinamiklerini bilen yazarın, çizerin iktidar olması gerekiyor. Aşiret ağasını veya sermayedar adamı milletvekili yaptığınız zaman, o toplumda köklü değişimler sağlayamazsın.

Bırak Yaşar Kemal'i, şimdiki kimliğiyle, yazarak mücadelesini sürdürsün.

Bu toplum kendi haklarını savunan, halkın çıkarını savunan siyasi partilere oy vermiyor.

Bu ülkede askerî darbeler yaşandı, sendikaların, örgütlerin başı ezildi, insanlar hapislere atıldı, işkence gördü. Örgütsüz toplumun yasal temelleri de bu süreçte atıldı. Bütün bunları iktidardakiler yaptı.

Gücünü halktan alan bir iktidar bu.

Hayır, gücünü halktan aldığı falan yok. Padişahlıktan, senin Jöntürklerinden, Tek Parti yıllarından miras bir iktidar yapısı bu.

Ben padişahlığa veya diktatörlüğe benzer bir sistem istemiyorum. Aydınların bir şekilde yönetimi ele geçirmesi lazım. *(gülüyor)* Ve ben sadece bir geçiş döneminden bahsediyorum. O bilinci oluşturana kadarki yönetimden bahsediyorum. İlelebet sürmesi gereken bir şeyden bahsetmiyorum... Bilinçli bir topluma nasıl geçebiliriz diye düşünüyorum ve varsayımlarda bulunuyorum. Aslında ben normalde, iktidara da karşıyım. Yöneten de olmasın, yönetilen de olmasın.

Bak ne güzel söyledin. Lafı böyle bağlayalım da müziğe geçelim.

(gülüyor) Yönetenin ve yönetilenin olmadığı Simurg mitolojisini çok severim, ben o hikayeden çok etkilendim.

Barikat'ı Türkiyeli hiphop içinde nerede görüyorsun?

Bizim albüm bugüne kadar siyasi tavır anlamında en güçlü mesajları veren albüm. Türkiye'de maalesef milliyetçi, ülkücü hiphop grupları çok fazla... Türkiye'deki hiphop çizgisinin evrensellikten uzak olmasının temel nedeni de Cartel'dir.

Cartel'le problemin nedir? Biraz açar mısın?

Etnik kimliklerin bir tarafa bırakılmasını istiyorum. Cartel ve Avrupa'daki gruplar aynı şeyi yapıyor. Almanya'ya gidiyorsunuz, orda para kazanıyorsunuz, ama o insanlara müzik aracılığıyla küfür ediyorsunuz. Başka ülkeden biri Türkiye'ye gelsin, çalışsın, albüm yapsın ve Türklere küfür etsin. Bir gün yaşatmazlar. Cartel Almanya'nın her türlü olanağını kullanıyor, altlarında da Mercedes'leri var. Cartel'in çıkışı, Avrupa'daki Türklerin güya ezildim demeleri neticesidir.

Evet, bana göre "güya". Belki böyle demekte haklı nedenleri vardır. Ama bence bunların çözümü milliyetçiliğe sarılmak değildir. Oradaki Yeşilcilerle, sosyalistlerle, demokrat Almanlarla birlikte mücadele vermeleri gerekiyor. "Defol dazlak, seni sevmem, milletini sevmem" gibi sözlere hiç sıcak bakmıyorum.

Tamam ama, bu laflara sıcak bakmaman, oradaki Türklerin ezildiklerinin bir yalan olduğu anlamına gelmez. Şu "güya" lafını açar mısın? Amerika'da zenciler, Almanya'daki Türkler ezilmiyor mu?

Karakan, bir parçasının intro'sunda "biz yirmi yıl önce nasıl geldiysek halen de öyleyiz" diyor. Bu övündüğü şey bana abes geliyor. Bu insanlar Anadolu'nun köylerinden çıkıp gittiler oraya. Mutlaka ve mutlaka gittikleri yerin kültürüyle uzlaşmaları gerekiyor.

Ama bir Almanın "sen buraya geldin, benim gibi yaşamak zorundasın" demesi de çok abes. Karşına çıkan Alman figürünün uzlaşma gibi bir niyeti yoksa, senin adetlerini merak bile etmiyorsa, sana elini uzatmıyorsa, sen niye onunla uzlaşmak zorundasın?

Yirmi yıl boyunca şalvarla gezersen, parka gidip ordaki havuzdaki suyu boşaltarak eve götürürsen, yasak olduğu halde balkonlara yirmi yıldır çamaşır asarsan ve "gavur" anlamında yabancıları aşağılayan bir bakış açın varsa, Alman seninle niye uzlaşmak istesin ki?

Türkiye'de hiphop gruplarının rock müziğe, halk müziğine karşı düşmanlıkları var. Bence bu üç müziğin iç dünyaları, hedefleri, yaşam tarzı hiç de farklı değil.

Okulda, yaşıtlarının sana "pis Türk" deyip dışladığına şahit oluyorsan, "bir Türkü görmesek de kokusundan tanırız" gibi fıkraları duya duya büyüyüyorsan, duvarlarda Türken Raus yazılarını okuyorsan, bir hiphop grubu kurunca, bunları yaşamış biri olarak nasıl şarkılar yazarsın?

Erci E de bunları yaşadı. Ama Erci E çok farklı bir insandır. Karakan hakkında en ufak olumlu bir şey söylemem. Ama albümümüzde Erci E'ye selam gönderiyoruz. Erci E şarkılarının içinde Alman ırkının tümüne bir aşağılama yok, ama tabii ki ırkçı insanları eleştiriyor. Erci E yapıcı bir insan. Peter Maffay'la yaptıkları parça da dehşet güzel bir parça. Bilinçli bir adam, bu işin hakkını veriyor... İnsanların Türk veya Alman olması kendisinin dışında bir şey. Kendi kişisel kimliği olmadığı için kendini o şekilde tarif ediyor. Hazır kimliği üstüne geçiriyor, "ben Türküm" deyip rahatlıyor, egemen olduğunu hissediyor... Hep bir çifte standart var. Mesela Türkiye'de bir kilise yapmaya kalkın, yapamazsınız. Eski kiliseleri bile onaramıyorsunuz. Televizyonda Ceviz Kabuğu'nu izliyorsunuz, değil mi? Kıyameti koparıyorlar. Ama Avrupa'nın pek çok yerinde Türkler cami yapıyor. Sen kendi dinini "İslâm budur" diye her yerde anlatmak istiyorsun. O insan gelip Hıristiyanlığı anlattığı zaman "vayy, ülke battı, ülke bitti" diyorsun.

Cartel'e dönersek; onların söylemi "defol dazlak"tan, milliyetçilikten ibaret değildi ki. Bir parçada "Vatanımızda Almancı / Burada yabancı" gibi bir kimlik tarifi vardı mesela. Erci E de "Sen Türksün" diyordu ve ekliyordu: "Almanyalı." Senin küçüklüğünü, aile yapını düşünürsek, Alevi olmandan kaynaklanan bir dışlamayla karşılaştın mı?

Tabii ki. Cartel'in Almanya'da gördüğü baskıların belki on katını ben yaşadım Türkiye'de. 15-17 yaşlarımda, Alevi olduğumdan utandığım dönemleri biliyorum. Öyle dehşet bir suçluluk duygusu yaymış ki egemen sistem, benim on yıllık arkadaşımsınız, ama ben size Alevi olduğumu söyleyemiyorum... Alevi olduğumu reddettiğim bir dönem, iki-üç yıl boyunca tamamen İslâmcıların içine girdim, namaz kılmaya falan başladım. Benim düşüncelerimle hiçbir ilgisi olmasa da, kendimi orda buldum. Bu, yoğun baskılardan kaynaklanıyordu.

Bu baskıların etkisiyle kendi kimliğine kapanıp Alevi hiphop grubu da kurabilirdin.

Ama kurmadım, evet, bunu demek istiyorum. Pekâlâ Alevi kimliğime sarılarak topluma tepkimi duyurmak isteyebilirdim. Veya, ben aynı zamanda Türkmen kökenliyim, Türklüğü baz alan bir söylem de kurabilirdim. Bu ikisini de yapmadım. Ben Alişan'ım, ben Jöntürk'üm. Türklük, Alevilik benim kimliğim değildir, beni temsil etmez, ben ancak ben olabilirim.

Türkiye'deki hiphop çizgisinin evrensellikten uzak olmasının nedeninin Cartel olduğunu söyledin. Cartel yüzünden değil de, Cartel'i yanlış anlamak yüzünden olabilir belki.

Belki de Cartel'inki haklı bir tepkiydi, ama yolu yanlış bir tepkiydi. Ama Türkiye'de, bildiğimiz milliyetçilik olarak, Türk ırkının üstünlüğü olarak algılandı bu. Azerbaycan'da Dayirman (Değirmen) diye bir hiphop grubu var. Parçalarını dinleyince iğrendim, kustum. "Ermeni dölü", "Ermeni köpeği" gibi laflar söylüyorlar. Ermenistan'da benim gibi düşünen demokrat insanlar mutlaka vardır. Bir halkın tümü kötü olamaz ki. Çözüm, bir milliyetçiliğe karşı başka bir milliyetçilik koymak değildir. Çözüm milliyetçiliği aşmaktır.

Almanya'da Türk kimliğine sarılmakla, burada sarılmak arasında ciddi bir fark var. Demin Türkiye'de milliyetçi grupların fazlalığından bahsetmiştin.

Bırakın milliyetçiliği, ırkçılığa varan, militarist düzeni öven sözler var hiphop parçalarında. Ve işin tuhafı, belki de bunun bilincinde değiller, Cartel'in havasındalar halen. Sorduğunuz zaman "hiphop özgürlüktür" diyorlar, ama askerî düzeni övebiliyorlar... Cartel bir kıvılcımdır, ama Türkiye'de hiphop'un başlaması daha çok Almancılar sayesinde oldu. Almanya'dan Bursa'ya, İstanbul'a gelen insanlar arkadaş ortamlarında bunu yaydılar. Cartel çıktığı zaman yüzbinlerce satmıştı, bugün en iyi hiphop grubu bile beş bin, on bin satıyor. Türkiye'deki hiphop kendi içinde kavrularak gelişti.

Almancı var mı Barikat'ta?

Hayır. Benim hiphop'a başlamam da birilerini dinleyerek olmadı. 1995 yılında, Bursa'da, toplumu değiştirmek, gençliği biraz daha bilinçlendirmek, Avrupa'daki 60'lı kuşağı Türkiye'de yeşertmek için Güneşin Çocukları adıyla bir gençlik grubu kurduk. Otuz-kırk kişi bir araya geldik. Güneşin Çocukları diye bir gençlik dergisi çıkardık, yayınevi kurduk, tiyatro gösterileri, şiir dinletileri, konserler düzenledik. Bursa Amatör Yazarlar ve Sanatçılar Derneği'ni kurduk, başkanlığını ben yaptım bir müddet. Zaman içinde baktık ki, toplumun varolan kültürel yapısı bunu kaldırmıyor. Tiyatro için yirmi-otuz seyirciyi zor bir araya getiriyorsunuz, dergi çıkarıyorsunuz, satamıyorsunuz. Biz de bu toplumsal dönüşümü müzikle yapalım dedik. Toplantı masasında kurduk grubu. Hangi müzikle bunu yapabiliriz diye düşündük, dünya görüşümüze yakın üç müzik vardı: Türk halk müziği, rock müzik ve hiphop. Türkiye'de hiphop gruplarının rock müziğe karşı bir düşmanlığı var, halk müziğine karşı da düşmanlıkları var. Ama benim bakış açıma göre, bu üç müziğin iç dünyaları, hedefleri, yaşam tarzı hiç de farklı değil. Sonra halk müziğini eledik, çünkü kentte yaşıyoruz. Rock müziğini de eledik, çünkü toplumun geneline hitap edebilecek bir müzik değil, elit bir müzik. Rock müziğin çok fazla bir işlevi, misyonu kalmadı, sistem onu istediği gibi yönlendirebiliyor. Elimizde bir tek hiphop kaldı, sokaktaki, varoştaki insana hiphop'la daha rahat ulaşabiliyoruz. Bizim tarzımız Anadolu hiphop. Rock müziğiyle gittiğin zaman oradakiler seni satanist olarak görüyor. Ama hiphop'la gittiğin zaman, hele içine break dansı soktuğun zaman çok daha sıcak bakıyor. Bunu denedik ve hiphop'a karar verdik, 1997 yılında hiphop yapmaya başladık. Konserler verdik, partiler, yarışmalar düzenledik, en son şekliyle Barikat adı altında kadromuzu yeniledik ve "Güneşin Çocukları" albümünü çıkardık.

Bazı grupların albüm kapağında bile graffiti var, ben hiphop'çı olmama rağmen okumakta zorluk çekiyorum. Bu şekilde insanlara nasıl ulaşacaksınız?

Toplantıda hiphop yapabileceğinize aklınız nasıl kesti?

Bizim bakış açımızda yok yoktur. *(gülüyor)* Bir insan bir şeyi istediği sürece, onun gereklerini de yaparsa eğer, mutlaka hedefine ulaşır. Rock müzik çok daha zor geldi bize. Hem cihaz anlamında pahalıdır, hem de eğitim gerekir. Rap öyle değil. Rap temelde size ait bir şeydir, tek başınıza da yapabilirsiniz. Türkiye'de rock kitlesi çok daha elittir. Ailesi ekonomik olarak iyi yerdedir.

Evet. Oysa dünyada, işçi sınıfının müziği.

Türkiye'de işçi sınıfının rock'a karşı dehşet bir antipatisi var. Halbuki paylaşımcı ve özgürlükçü bir müziktir. Arabesk müziğine bu insanlar, çok sıcak bakıyor.

Sen sıcak bakmıyor musun?

İnsanî değerleri öne alan bir müzik değil. Bağnazlığı öne alan, insanların birbirinin üzerindeki tahakkümünü sağlayan bir müzik. Bursa'da biz çok uzun zaman, sokak çocuklarıyla ilgili, uyuşturucularla ilgili çalışmalar yaptık. Bir keresinde Altınokta Körler Derneği, Müslüm Gürses konseri düzenlemek istedi, hiphopçu olmamıza rağmen yardımda bulunduk. Arabesk dinleyen insanların tümünün vücudunda mutlaka faça vardır, mutlaka kavgacıdır, tutuculardır, dayatmacılardır, farklı gördüğü insanı ezmek ister... O müzikteki mistik hava yapıyor herhalde bunu. Türk sanat müziği dinleyenlere bakıyorum, hepsi uslu, kibar insanlar, karıncayı bile incitemiyorlar. *(gülüyor)*

Arabeskle Türk sanat müziği arasında ne kadar büyük bir fark var zannediyorsun ki? Halk müziğiyle Anadolu rock arasında nasıl bir bağlantı varsa, Türk müziği ile arabesk arasında da aynı bağlantı var... Kaldı ki, senin arabeskçilere böyle bakmanla, bir işçinin her gördüğü rock'çuya satanist demesi arasında hiçbir fark yok.

Bursa'da bir kafemiz vardı, Simurg Saklıkent adında bir gençlik merkezi... Bir bölümünde hiphop, bir bölümünde halk müziği, bir bölümünde rock çalardı. Bursa'daki bütün rock'çılar mutlaka Saklıkent'e gelirdi. Orası kaç kere basıldı. Çünkü "satanistlerin yeri" diye adı çıktı. Basanlar da arabeskçilerdi.

Bir de arabesk köşesi yapsaydınız. Dördünüz yan yana geçinip giderdiniz işte.

(gülüyor) Kesinlikle o insanlar uzlaşmacı değiller.

Siz sokaktaki, varoştaki insanlara nasıl sesleniyorsunuz? Anadolu hiphop dediğiniz şey nedir?

Konserimize gelenlerin hiphopçu olup olmaması beni ilgilendirmiyor. Hedef olarak tamamen halkı alıyoruz. Türkiye'de bu işi yapan insanlar, toplumun haklarını savunmak adına, sadece bir arkadaş grubu çevresinde müzik yapıyorlar hep. Tecrit edilmiş kapalı bir alanda parti yapıyor, konser düzenliyor, kendi hiphop arkadaş çevresini topluyor, alıyor eline mikrofonu, onlara anlatıyor. İki hafta sonra, iki ay sonra, iki yıl sonra yine aynı kitleye anlatıyor. Bu küçücük bir adım bile değil.

Peki Barikat ne yapıyor?

Biz halk konserleri yapıyoruz. Hedef kitlemiz halk. Bütün altyapımızı, sözlerimizi buna göre belirliyoruz. Sahneye çıkarken seyirciyle diyaloglarımız, kullandığımız sözler hesaplanmıştır. Bizim sözlerimizde küfür yoktur. Bu toplumu dönüştürmek istiyorsak, bu toplumun bir şeylerini yakalamak lazım. Mesela enstrümanlarını yakalayacaksın. Saz mı seviyor? Tamam, sazı kullan.

Saz kullanmanın tek sebebi bu mu?

Ney, darbuka, zurna, bunların hepsi var. Enstrüman benim için iletişim aracıdır. Müziğe de taşıyıcı bir araç olarak bakıyoruz. Önemli olan, halka mesajımı nasıl verebilirim? Pir Sultan Abdal, Aşık Veysel, Yunus Emre, Mevlâna, Hacı Bektaş... Bu insanlar yüzyıllarca bir şeyin mücadelesini vermişler. "72 millet birdir" diyorlar. Aradan 700 yıl geçtikten sonra, sanki yeni bir şey keşfetmişiz gibi, sanki bir rap'la bir isyan dalgası yaratıp bir şeyi mi değiştireceğiz? Türkiye'deki bütün hiphopçular peygamber kesilmiş. Hepsi kral, hepsi bir numara. Demo yapmaya başlayan insanlar "bir numarayız" diye çıkıyor. Oysa adaletsizliklere karşı verdiğiniz mücadele bu kadar basit değil. Bunun bedelini sizden yüzbin kat fazla ödemiş

insanlar var. Bizim bakış açımız Anadolu düşüncesinden kaynaklanıyor. Anadolu evrensel geleneğinin devamıyız.

Konserlerde neler oluyor? Gidiyor mu mesajlarınız halka?

Mesela Sivas'a gittik. Hiphop'la alâkasız dört bin insan vardı. Konseri üniversitede verdik, ama Sivas'ın içinden gelenler de çoktu. Kayseri'de, Çanakkale'de, Bursa'da şehir merkezlerinde verdik konserleri. İnsanları şuradan yakalıyoruz: Kıyafetlerimiz çok farklı geliyor, "kim bunlar" diye çözmeye çalışıyorlar önce. İlk parçamız genellikle "Kezban" oluyor. Albümde böyle halka yakın gelecek parçalar var. Ama "Kezban" da aile sisteminin içindeki kız ve erkeğin farklı misyonlarla büyütülmesini eleştiren protest bir parça. Ama mesela "Güneşin Çocukları" daha underground kaçıyor... Hiçbir konserimizde parçamızı duvara söyler gibi söylemiyoruz. İnsanları sahneye alıyoruz, sohbet ediyoruz. Konuşmalarımız oluyor, çevreden bahsediyoruz, çocuklardan, Anadolu'dan, insanların sıkıntılarından bahsediyoruz. Kayseri konserinin sonuna doğru sağanak yağmur altında bizi sahneden indirmediler, tekrar tekrar söylettiler... Ama Çorlu'da bir konserimiz oldu, dehşet üzüldük: Seyirci olarak çocukları bekledik, yaşlıları bekledik, kadınları bekledik, ama öyle bir organize etmişler ki, karşımızda sadece hiphop kitlesi vardı. Bir afiş hazırlamışlar, "Hiphop gençlik şöleni" diye yazmışlar, insanların anlamayacağı graffitiler yapmışlar. Halk tabii ki gelmez. Bizim kendi afişlerimizde "Barikat konseri" diye yazıyoruz, hiphop lafını bile kullanmıyoruz. Bizim albümümüzde bir tane bile graffiti yok. Halbuki graffiti hiphop'ın temel unsurlarından biri. Ama insanlara yabancı. Algılamıyorlar. Bazı grupların albüm kapağında graffiti var, ben bile okumakta zorlanıyorum. Bu şekilde insanlara nasıl ulaşacaksınız?

Demo yapmaya başlayan insanlar "bir numarayız" diye çıkıyor. Oysa ezene karşı verdiğiniz, adaletsizliklere karşı verdiğiniz mücadele bu kadar basit değil.

Hiphop kitlesini nasıl tarif ediyorsun? Mesela Sivas'taki konserle Çorlu'daki konser arasında seyirci açısından nasıl bir fark vardı?

Sivas'ta kızlarla erkekler neredeyse eşit gibiydi. Çorlu'daysa yüzde doksan erkekti. Futbol nasıl erkekçiyse, bizim rap ortamı da erkekçidir. Kullanılan dil de öyle. Dolayısıyla ortamda çok fazla kız yok. Rock kitlesinde kızların sayısı bazen erkekleri geçiyor, bizim Bursa'da öyle mesela.

Halbuki Almanya'daki Türk, İtalyan, Yugoslav hiphopçular arasında çok kız var.

Türkiye'de hazır kimlikler sadece milliyetçilik, mezhepçilik değil. Erkeklik var mesela. Hiphop'da dehşet biçimde erkekçilik var. Kullandığı dil o kadar erkek ki, cinsel içerikli kelimeler o kadar fazla ki, sonuçta sistemi besliyor... Daha çok varoşlara hitap ettiğimiz için biliyoruz; bizim hiphop kitlesinin insanları bir ortama gittikleri zaman kızla nasıl konuşulacağını bile bilemezler. O kadar argo, o kadar küfürlü konuşurlar ki. İletişimi sağlayamazlar. Pek çok bardan kovulan, atılan bir kitle bu... Sonra, hemşericilik de böyle bir hazır kimlik. Bizim albümümüzde "biz Bursalıyız, kafanıza bineriz" gibi laflar yok. Ama İzmir coast / İstanbul coast diye ayrımlar var, Türkiye'deki hiphopçular arasında. Amerika'daki east coast / west coast gibi bir hava yaratmaya çalışıyorlar...

Hiphop kitlesi, kendi aralarında da epey çatışmalar yaşıyor anlaşılan.

MC'ler de dansçıları, dansçılar da MC'leri küçümsüyor. Aslında hiphop bir çatı. Bu çatının altında break dans var, graffiti var, DJ var ve sözleri söyleyen rapper'lar var. Bu bütünün içinden bir şeyi çıkardığınızda, bir organı kestiğinizde o vücuttan sağlıklı bir şey bekleyemezsiniz. Türkiye'de hiphop'ın yaygınlaşması break dans sayesinde oluyor. Dans sayesinde hiphop'a geçen çok kişi var. Rap yapan insanların mutlaka dansçılara ihtiyacı var. Veya tam tersi: Dans tek başına bir şey ifade etmiyor, çünkü o dansın felsefesini, duruşunu yansıtan rapper'lara ihtiyaç var. Aynı zamanda, diğer müziklerle de dayanışma olması gerekir. Hiphop'ı kutsallaştırıp rock'ı, halk müziğini küçümsemek yanlış.

Senin rock'te sevdiğin kimler var?

Çok sevdiğim Moğollar var. Haluk Levent'i de rock olarak görüyorsak, onu da çok seviyorum. Yabancılardan nedense Beatles'ı çok severim. O isyan dalgasının başlangıcı olduğu için belki. Ama mesela Mick Jagger'ın kraliçenin önünde eğilip "sir" ünvanını alması bana komik geliyor. Hiphop'ın geleceği nokta da bu; ben size söyleyeyim. Çünkü ne kadar büyüyüp gelişirseniz, sistem sizi o kadar ele geçiriyor.

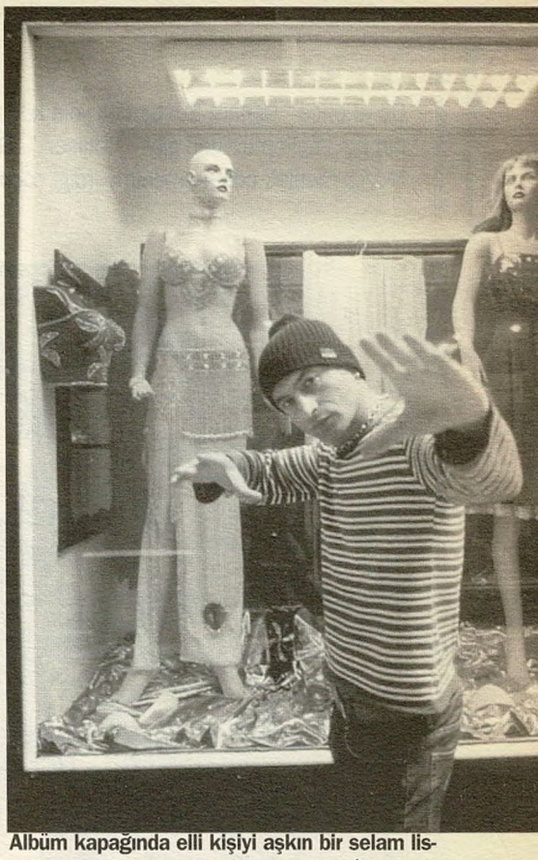

Albüm kapağında elli kişiyi aşkın bir selam listesi yayınlamışsınız: Yılmaz Erdoğan, İlhan Selçuk, Neyzen Tevfik, Ruhi Su, Unabomber, Şef Seattle, Sartre, Darwin, Allen Ginsberg, Manic Street Preachers, Erkin Koray, İlhan İrem, Nazan Öncel, Jack London, Kemal Sunal, Dylan, Beatles, Arif Sağ, Can Yücel, Murathan Mungan, Fatih Altaylı, Sezen Aksu, Küçük İskender, Barış Manço, Ahmet Necdet Sezer, Mustafa Kemal Atatürk...

Onlar teşekkür ettiğimiz ve selam gönderdiğimiz insanlar. Biz hiphop'ı yeni bir toplumsal düzeni kurmak için bir araç olarak görüyoruz. Bu insanlar da kendimizden tavır olarak uzak değil. Sanatsal olarak elbette ki bizden çok ileride olabilirler. Ama bu insanların verdikleri ortak mücadeleyi bizimkine benzer görüyoruz. Hiphop'ın sisteme karşı verdiği mücadeleyi bu insanlar da verdi veya veriyor. Mesela o listede Roll dergisi de var, ama yanlış yazılmış değil mi: İki "O", bir "L" ile. *(gülüyor)*

Söyleşi: ***Derya Bengi - Tacide Kaya Güner***

Saklıkent
Slow Food
Anne yemeği lezzetinde
Ev yemeği ederinde

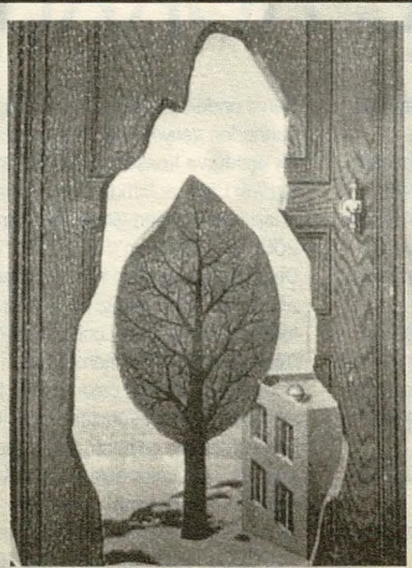

Aheste çek kürekleri
Mehtap uyanmasın

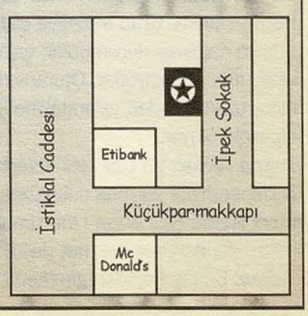

İstiklal Cad. Küçükparmakkapı İpek Sok. No:18 Kat: 2 Tel: 292 38 89

Vega

Üç yıl önce "Tamam Sustum"la yola koyulmuşlardı, şimdi yeni şarkılarıyla hiç de susmak niyetinde olmadıklarını gösterdiler. Yeni albümlerinin adı –tıpkı müzikleri gibi– "Tatlısert". Gitarlı, synthesizer'lı, adamakıllı melodiler ve insanın, aşkın binbir yüzünü hikaye eden sözler... Müziği meslek edinmemenin verdiği çocuksu heyecanla çalıp söyleyen "olgun" trio'nun karşısına geçtik, bir konudan öbürüne atladık.

ÇOCUĞUN UYKUSU, BÜYÜME KORKUSU

H2000 festivalinin üçüncü günü sahnedeydiniz. Nasıl geçti konser?

Deniz Özbey: Yeni albümden sonraki ilk konserimizdi. Parçalar sahnede ilk defa yorumlanıyor olmasına rağmen, üstesinden geldik. Erken saatte ve sıcakta çıktık, yine de çok keyif aldık. Birçokları, gurur yapıp o saatte çıkmayı kabul etmemiş.

Yaz festivalinde çalmak nasıl bir duygu?

Deniz: Harika. Grup sahneye çıktığında insanlar etrafta dağılmış durumdalar, çalmaya başlayınca ufak ufak toplaşıyorlar. Oturanından ayakta duranına, uzaktakinden yakındakine kadar herkeste bir tepki oluyor.

Tuğrul Akyüz: En uzaktaki insanın bile müziğimizle dansettiğini görmek çok güzel.

Mert Koral: Ses düzeni inanılmaz iyiydi. 30-40 metre ileriden bile çok net duyuluyordu.

Tuğrul: En dış kapıdan girerken bana şöyle geldi: Sanki öndeki arabanın hoparlörü açık. Halbuki sahneden geliyormuş. Ses o kadar netti.

İlk açıkhava konseriniz miydi bu?

Tuğrul: Ciddi anlamda evet. Daha önce bir-iki ücretsiz halk konseri gibi bir şey olmuştu. 2000'de, 23 Nisan'da biz ikimiz askerdeyken, Deniz başka bir grup kurup sahneye çıkmıştı. Bizim bir de B takımımız var. Deniz dışında, ikimizi tamamlayacak adam çok zaten. *(gülüyor)*

Deniz: Ben nöbetçi memurdum. *(gülüyor)* Klavyeyi kardeşim Serkan çaldı, canım benim, bir haftada öğrendi bütün şarkıları. Gitarı da davulcumuz Emre Yalçıntaş çalmıştı. Basçımız gene Cenk Turanlı'ydı. İkinci gitardaki Kerem Kanık da, ilk albümden beri peşimizi bırakmayan bir fan. Kurtulmak için gruba almak zorunda kaldık. *(gülüyor)*

H2000'de repertuarınız yeni albüm ağırlıklıydı değil mi? Cesur bir seçim.

Deniz: Cesur diyorsan cesur: Dokuz şarkı yeni albümden çaldık ve istediğimiz tepkiyi aldık. Eski albümden beş şarkı vardı.

Mert: "Tamam Sustum"la girdik konsere, insanlar o şarkıya çok kolay tepki veriyorlar. Sinyal müziğimiz gibi oldu artık. Yeni albüm "Tatlısert" henüz iki haftadır piyasadaydı. Benim arkadaşlarım hemen yanlarında birkaç kişiyi görmüşler, bayağı ezbere biliyorlarmış yeni şarkıları.

Tuğrul: Onlar da benim arkadaşımdı belki. *(gülüyor)*

Yeni şarkılarınız sahne için daha elverişli galiba.

Tuğrul: Zaten sahne tozunu yutmanın verdiği hisle yaptık yeni albümü. Çalarken bestelendi gibi o parçalar. Doğalarında çalınmak var.

Mert: İlkinde stüdyo tarzı bir yaklaşımdaydık.

Deniz: Biz evden çıkma bir grubuz. İlk önce müziğimizi kendimize yapıyorduk. Yaptığımız parçalar albüme dönüşünce hop diye sahneye çıkma durumunda kaldık. Ve sahne elektriği acayip hoşumuza gitti. Sahnenin tetikleyici etkisi oldu.

İki albüm arasında en belirgin fark şu galiba: Müziğiniz synthesizer ağırlıklı olmaktan çıkıp gitar ağırlıklı bir havaya bürünmüş.

Evden çıkma bir grubuz, ama hop diye sahneye çıkma durumunda kaldık. O elektriği sevdik. Sahne tozunu yutmanın verdiği hisle yaptık yeni albümü.

Mert: Daha akustik ve daha organik.

Deniz: Ne gitara bağlıyız ne synth'e. Biz melodi aşığıyız.

Tuğrul: İkinci albüm için bir ara "sırf synth pop yapalım" demiştik. Her şeyi bırakalım, davullar bile tamamen makine olsun, dibine kadar synth koksun her şey... Sonra vazgeçtik. Çünkü sahneye çıktık. Donuk bir şekilde Kraftwerk gibi çalmak yerine, gitarın verdiği sıcaklığı tercih ettik.

Sen gitarist olduğun için böyle düşünüyor olabilirsin. Bir de Mert'e soralım, bakalım synth'çi olarak ne diyor?

Mert: İşin tuhaf tarafı, parçaları gitarla yapalım diyen benim.

Üşendiğin için olmasın?

Tuğrul: Herkes kendi enstrümanından kaçıyor. Ben de her şeyi synth'le yapalım demiştim. *(gülüyor)*

Mert: Sadece gitar değil, bence davul daha da önemli. Çok enerji veren bir alet. Davulun gerçek olması benim için çok önemli.

Şarkı söyleyen için değişen bir şey var mı?

Deniz: Hepimiz aynı şeyleri dinleyerek büyüdük ama, ben grubun birazcık punk ağırlıklı tarafıyım. Çok işime geldi bu sound. Beni birebir ifade ediyor bu yaptığımız müzik. İlk albümde beni arkamdan iterek stüdyoya soktular. Hepimiz besteci olma iddiasında insanlarız. Bana vokal vaziyeti piyangodan çıktı. Albümden sonra, vokal tarzımla magazinsel bir tavırla uğraşıldı. Hiç hoşumuza gitmedi.

Roll'daki söyleşide de bu konuyu deşmiştik. "Magazinsel tavır" derken neyi kastediyorsun? Neler dediler senin vokalin için?

Deniz: Avrupa özentisi içinde olduğumuz söylen-

48→

di. Bunun kasıtlı zannedilmesi bizi çok üzdü. Şahsen bana tepkide bulunulunca belki kaldırabilirim, ama müziğimiz adına bunu kaldıramam. Vokalin ya da herhangi bir şahsiyetin ön planda olduğu bir proje grubu gibi algılanmayalım diye, ikinci albümde vokallere acayip önem verdim. Bunalımlara girdim, çıktım, çok çalıştım. Birincisinde zorlamayla olmuştu, ama ikincisinde görevi üstüme aldım.

Yani, tam bir şarkıcı gibi.

Deniz: Evet. Ama şarkıcı değilim, olmak da istemiyorum. Beste yapmak benim için daha önemli. Ama oraya ne yazıyorsan, ne nota koyuyorsan, onun arkasında duracak bir vokal olması lazım. Vega'yı mahçup etmemek için elimden geleni yaptım. Şarkıcı olmanın zerre kadar önemi yok, ama şarkılarımızı söylemenin anlamı var. Sadece sesi güzel diye, piyasadan parçalar toplayıp bir proje olarak albüm çıkaranlara da tilt oluyorum.

Vokalinde kendine örnek aldığın kimseler oldu mu?

Deniz: Yoo, hayatımda en az müzik dinlediğim dönemdi "Tatlısert"i hazırladığımız dönem. Söyleyiş biçimi açısından özendiğim kimse yok, ama kişilik açısından özendiklerim oluyor.

Sahne deneyimini barlarda mı edindiniz?

Mert: İlk albümden sonra Spica'da sahneye çıkmaya başladık. O deneyimin itici gücü oldu ikinci albüme girişmek için. Konserlerde kendi şarkılarımızdan oluşan bir repertuar istiyorduk öncelikle.

Tuğrul: Bir albümlük grup havası olsun istemiyorduk. Şimdi ucu ucuna bir repertuar çıkıyor.

Cover yapmıyor muydunuz?

Deniz: Evet. Ama nasıl cover'lar? Çocukluğumuzdan beri dinlediğimiz, büyümemize etkisi olan insanlara bir teşekkür babında birer şarkı ekliyoruz. Mesela Blondie, Eurythmics, The Cure, son dönemden de Garbage ve Cardigans. Bizi Cardigans'a benzetmişlerdi, biz de ilk albümden sonra "neymiş bu Cardigans" diye alıp dinledik, hakikaten çok sevdik.

Hangi şarkılar?

Deniz: Blondie'den "Call Me". Eurythmics'den de "Sweet Dreams"... Eurytmics'i çok severiz ama, o parçanın cover'ını cover'ladık, Marilyn Manson'ın yorumuyla söylüyorduk.

Marilyn Manson "Tainted Love"ı söylüyor şimdi.

Deniz: Evet, Soft Cell'in şarkısı. Süper adam.

Sizin gelişiminizde Cure en önemli grup galiba. Yeni albümünüzde Cure tarzı gitarlara rastlıyoruz...

Tuğrul: Etkilendik tabii. Gitarların Cure'a benzetilmesinden fazla gocunmam açıkçası. Hatta bazen karıştırıyorum, Cure dinlerken "bu bizim parçamız mı" dediğim zamanlar oluyor. *(gülüyor)* Ruh halinin yakınlığı. Onlar bizden 15 sene önce yapmış, helal olsun.

Cure'dan hangi parçanın cover'ını yapıyordunuz?

Deniz: "End". Türkçeye çevirmiştim, öyle söylüyorduk o şarkıyı. Sözler de, bu albümdeki "Desem de İnanma" şarkısının sözleri. Benim öyle bir hobim var: Sözleri çevirmiyorum ama, parçayı dinlediğimde hissettiğim şeyleri Türkçe yazıyorum. Sonra o sözleri kendi şarkılarımızda kullanabiliyoruz.

Böyle başka örnekler var mı?

Deniz: Tam böyle bir örnek değil ama, "Evet, Ne Var?" şarkısındaki dörtlüğü, televizyonda Cure konserinde, Robert Smith'in mimiklerine, kâhkülünün arkasından bakışına bir kere daha aşık olup yazmıştım. O dört satır, benim dilimden Robert özeti.

Hangi dört satır?

Deniz: Şöyle başlıyor: "Evet, ne var? Maskelerin arkasında yakalandım." O kadar çok açıdan yazıyor ki kendini, bir şarkıda bir ifadeyi gizli saklı bile verse, öbüründe muhakkak o gizlediği şeyi açık ediyor, maskesinin arkasında yakalanıyor.

"Evet, ne var? Hem oyundum, hem oyunumu bozandım." Burada Robert Smith nerede?

Deniz: Yine aynı şey, bir şarkıda bir şeylerin çözümünü bulmuşken, öbüründe yine kendi kendini tuzağa düşürüyor. Birgün öyle, bir gün böyle... Yazıyor, sonra kendini yalanlıyor, sonra aynı probleme başka bir çözüm buluyor. Ve sonra başka bir hileyle kendi aklını karıştırıyor...

"Evet, ne var? Koştum, yoruldum, oyalandım"?

Deniz: Konserde şarkı söylerken, yıllardır utangaç ve üstüne almadan söylüyor gibi. Bir yandan da heyecanlandığını, ama kırmızı yanaklı şişman bir çocuk gibi bunu sakladığını hissediyorsun. Yapacağını yapmış, bitirmiş ve konserde elini kolunu sallarken garip bir şekilde oyalanır gibi de... Bilge bir çocuk gibi.

"Evet, ne var? Yüzlerce kez sevildim, aldatıldım"?

Deniz: Adam binlerce aşk şarkısı yazmış; hepsini de birbirinden özel ve kendine has ifadelerle... Şarkılarında, biner kere seviyor, seviliyor, aldatıyor, aldatılıyor...

Yaşı ilerlemesine rağmen o eski makyajıyla, rujuyla sahneye çıkmasını eleştiriyor bazıları... Sizce hâlâ kendine yakıştırıyor mu?

Deniz: Her şeyinle güzelsin... Onunla karşılaşma sahnemi hayal ediyorum: Koşuyorum, koşuyorum, boynuna atlıyorum, döne döne bacaklarına kadar iniyorum.

Aslında H2000'e 30 Haziran'da Cure da geliyordu. Ama Robert Smith Dünya Kupası finalini evinde izlemek istediği için turneyi uzatmaktan vazgeçmiş.

Deniz: Var ya, gelselerdi, benim için milâttan önce, milâttan sonra durumu olurdu.

Tuğrul: Bana kalırsa, müzisyenler ne zaman müziği bırakması gerektiğini bilmiyorlar. Ben bunu Cure'da da hissediyorum, U2'da da hissediyorum.

Deniz: Ben bunu Robert Smith için hayatta söyletmem. Ama Bono için söyletirim. Bono bunadı bence. Fikirleri açısından süper saygıdeğer bir insan. Ama müziği şu noktada bırakması ya da şekil değiştirmesi lazım. Ailemizden birisi saçmaladı gibi hissediyoruz. Gene de, istiyorsan bunları yazma yaa.

İki albümünüz arasında üç sene var. Niye bu kadar beklediniz?

Deniz: 2000 yılında şarkıların hepsi evde bitmişti. 2001 ise stüdyo aşamasıyla geçti. Yedi ay gibi bir stüdyo imkânımız oldu.

İlk albüm için evde daha çok vakit harcamıştınız galiba.

Tuğrul: Evde gene çok uzun zaman harcadık. Synth mantığıyla yaptığımız şarkıların üstüne bir çarpı koyup stüdyoya taşıdık.

Deniz: Özellikle "Bihaber" ve "Isınamazsın Ağlarken" synth mantığıyla yapılmıştı, diğerleri direkt rock'n'roll başlamıştı.

Afedersiniz, üçünüz de iş güç sahibi insanlarsınız. Böyle ikiye bölünmüş hayat zor gelmiyor mu?

Tuğrul: Geceleri ve haftasonları çalıştık stüdyoda.

Deniz: İkisinin de çok iyi bir aile terbiyesi var. *(diğerleri gülüyor)* Edindikleri bir meslek var. Emek harcayıp okullarını iyi neticelerle bitirmişler ve aynı namusla devam ediyorlar. Dolayısıyla, müzik daha çok ruha hitap ediyor diye, yan çizmeye yönelmiyorlar içsel olarak. Aynı sevgi ve aynı görev bilinciyle sabah iş hayatına dönülüyor.

Tuğrul: Mesleğimi seviyorum. Bu seçtiğim bir şey. Sonuçta meslek olduğu için, tabii ki biraz daha soğuk davranıyorsunuz. Mesleklerde genelde duygu olmadığı için, o ihtiyacı müziğe yansıtıyorsunuz. Geçiş dönemleri problemli tabii: İşten eve döndüğünde o bir saatte mod değiştirmek zor. Kendimizi kaybettiğimiz, ne yaptığımızı bilmediğimiz dönemler oldu.

Mert: Üniversitede okurken de yine eve gidip müzik yapıyorduk. Bir formasyon olarak bu oluşmuş içimizde.

Tuğrul: Şu bizi üzdü: Parçalar bitmişti ama, teknik kısımları kalmıştı. O teknik kısımlar da iş kadar yorucu. Hatta, müziği sevimsizleştirecek kadar. Dolayısıyla 2000 rahat, 2001 yorucu geçti.

Böylesi bir hayatın daha iyi olduğunu mu düşünüyorsunuz? Müzikten yeterince para kazanıp mühendislik hayatına son verseniz belki de yaratıcılığınız törpülenecek...

Tuğrul: Olabilir valla. Belki ondan öbürüne, öbüründen de ona kaçıyorsunuz. Bazen müzikte de "ne yapıyorum ben" dediğiniz dönemler oluyor, işe kaçıyorsunuz, sonra işten sıkılınca müziğe kaçıyorsunuz. Bu geçiş anları insanı tazeleyen anlar.

Mert: İkisi de birbirinin sigortası.

Deniz ise mimar değil mi?

Deniz: Daha çok iç dekoratör olarak çalışıyorum. Mimarlık formasyonuna aşık bir insanım. Bir bakıyorum da, neler geçmiş hayatımdan: Matematiği çok seviyorum, okuldayken matematiğim çok iyiydi. Çok okumadığım halde, çok iyi yazardım. Dans delisiyim, bale yaptım. Arkasından mimarlık... Üstüne de bu müzik işi geldi. Baktığın zaman, hepsi de birbirini tamamlayan şeyler. Hiçbiri öbürünü sorgulamıyor ya da tehdit etmiyor.

Müzik, mühendisliği tamamlıyor mu peki?

Tuğrul: Müziğin kuralları vardır ve temelinde matematik vardır.

Mimarlık sanatın bir parçası olarak düşünülür,

Bu hayalperestlik matematikten geliyor. Müzik de buna çok uyum sağlıyor. Fen bilimiyle sanatı ayıran insanları anlamıyorum. Onlar doğa içinde zaten birlikte.

bakınız

Vega otuzbeşinci sayıda Roll'un misafiriydi.

"Türkiye'de şarkı sözlerinde hep genellemeler yapılıyor, geniş zaman kullanılıyor. Biz anlık, birkaç saatlik duyguları anlatan şarkıları seviyoruz. Cure'da vardır o: Adam o anda bir şey hissediyordur, başı dönüyordur, düşmek üzeredir, insanlardan nefret ediyordur, birkaç cümleyle o anı anlatır." (sayı 35, eylül-ekim 99)

mühendislikse daha köşeli, kuru, yaratıcılıktan uzak bir şey olarak kabul edilir.

Tuğrul: Bir kitapta okumuştum, "matematik bir şiirdir" diyordu. Gerçekten de doğru. Teknik kavramlar soğuktur, insanı heyecanlandırmaz derler ama matematikçiler şunu söyler: "İnsan matematiği keşfettiği yaşta kalır."

Deniz: İçimizde o yüzden o çocuksuluk hep var.

Matematikten gelen çocuksuluk, öyle mi?

Deniz: Evet, bir hayalperestlik, bir çocuksuluk ve bu matematikten geliyor. Müzik de buna çok uyum sağlıyor. Fen bilimiyle sanatı ayıran insanları anlamıyorum. Onlar doğa içinde zaten birlikte.

Oysa, okulda fenden, matematikten kaçmak için müzisyen olanlar ve çok iyi müzik yapanlar var...

Deniz: Onlar öyle zannediyorlar. Kaçılacak bir tarafı yok aslında. Zannediyorlar ki, o daha kolay ve uygun bir yol kendileri için.

İyi bir müzisyenin farkında olmasa bile iyi bir matematikçi olduğunu mu söylemeliyiz yani?

Deniz: Evet. Belki matematikten nefret ediyor, ama aslında ne kadar iyi bir matematikçi olduğunu bilmiyor. Bunlar insanın içinde. İçindeki matematiğe ve duygulara ister istemez aynı anda başvuruyor. Birçok insan bunu farketmiyor. "Ben sanatçıyım, duygularımla yaşarım" demeyi tercih ediylorlar. Farkında değiller Hanyanın Konyanın.

Tuğrul: Bu teknik konular için, bir çarkın bir parçası olmanın verdiği korku var insanlarda. Karınca gibi çalışıyorsunuz, mekanizmanın ufacık bir parçasısınız ve ona sahip değilsiniz. Ama müziği kendiniz ürettiğiniz için kendinizi yansıtma imkânınız oluyor. Ayrım bu. Tamam, kişilik olarak "ben varım, ben buyum" demek istiyorsanız müzik yapın, mühendislik yapmayın. Ama, takım oyunları daha hoşuma gider benim.

Deniz: İlk albümle ikincisi arasındaki fark da bu: Vokal olarak benim ön plana çıkacağımı zannettiler. Halbuki ne kişilik olarak ne de istek olarak bu bana uymaz. Arka plana geçip insanların müziğe fokuslanabilmesi için mümkün olduğu kadar iyi yapmaya çalıştım vokalleri. Biz bir takımız, mühim olan sunduğumuz müziktir. Tek başına sözü, vokali, gitarı veya davulu değildir.

Vokalin çok öne çıkmasın, içinde kaybolsun diye mi ciddiye aldın vokali?

Deniz: Evet, erisin diye. Konuyu dağıtmasın.

Bu albümde Mert de bir şarkı söylemiş.

Mert: Evet... Bununla ilgili bir soru mu var? Bir sorun mu var? *(gülüyor)*

Deniz: Herhalde erkek olması nedeniyle, ifadelerinde benden daha seçici. Yapı olarak da birbirimizden farklıyız. O çok daha özenli. Tabiat olarak, ayna gibi açılmak istemediği için çok özenli davranıyor. Ben bazı sözlerimle aslında başımı derde sokuyorum. Mert, kendini ifade ediş açısından, benim kadar savunmasız kalmak istemiyor. Anlatabiliyor muyum?

Sen başını ne gibi dertlere soktun?

Deniz: Derde sokmak değil belki ama, derde sokma ihtimali olabilir duygusal açıdan. Şarkı sözlerim haricinde de bir takım yazılarım var. İç dünyama ait çok fazla ipucu verdiğimi söylüyor insanlar. Ben bundan endişe duymuyorum, ama bazı insanlar benim adıma çok endişeleniyor. Çoğu insan kendini açmaya çekinir. Ben korkmuyorum. Çok değerli bir iç dünyam olduğunu düşünmüyorum. Herkes gibi bir gün iyi, bir gün kötü, bir gün şöyle, bir gün böyle. Herkes böyledir, benim hiçbir özelliğim yok, o yüzden de yazarım, bundan da gocunmam.

İlk albümde şarkılara küçük küçük synth sesleri koyduğunuzu, ama sonra bu seslerin budandığını söylemiştiniz. Bu duruma çok üzülmüştünüz. Oysa bu albümde de bu seslere rastlanmıyor.

Tuğrul: Bu sefer kendi kararımızla budandı. İşi zorlaştırdık. O minik minik sesleri gitarlara yansıttık. İçiçe melodileri çok seviyoruz. Her şarkıda 15-20 kanal gitar var. Her şarkıda gizli saklı bir sürü melodi var. O melodilerden bir albüm daha çıkardı aslında. Ama bir daha ne zaman albüm yaparız ki diye düşünüp hepsini koyduk. *(gülüyor)*

Albümün adı niye "Tatlısert"? Meşhur TV dizisini hatırlatıyor.

Tuğrul: Çocukluğumuzun dizisi.

Deniz: Süper cool insanlardı. Tatlıydılar ve serttiler. *(gülüyor)* Bize şöyle bir yorum geldi: "Sizin parçalarınızda insanın içini kıpır kıpır edecek bir ritm ve canlılık var, ama aynı parçada, aynı dakikada yüreği burkan bir melodram da var..." Bu yorumu bir kelimeye döktüğümüzde "Tatlısert" ismi çıktı. Her parça, hem tatlı hem sert. Sözler ve melodik yapı açısından tatlı ve sert.

Sözleri sert buluyor musun sahiden?

Deniz: Hırpalayıcı değil tabii.

Mert: Çaktırmadan, üstü kapalı bir sertlik.

Tuğrul: Sözler aslında işin tatlı kısmı. Sertlikler altyapıda.

Deniz: "Evet, Ne Var" en punk olarak yapmayı düşündüğümüz parça. Bpm'i en yüksek parça o: 160. Ama benim söyleyiş tarzım yüzünden, vermek istediği mesaj yumuşak algılanıyor.

Sözel anlamda, tuhaf biçimde en yumuşak şarkıda sertlik var: "Ateşe ver bizi, ateşe ver evimizi."

Deniz: Evet, yakıyor. Yakarak iz bırak diyor.

Mert: Vurgusu ve ifadesi en güçlü laf o. Ordaki yakmak sembolik tabii.

Deniz: Ama o şarkı ateşi direkt veriyor yani...

13 şarkıdan yedisinde "uyku" kelimesi geçiyor.

Deniz: Demin "insan matematiği öğrendiği yaşta kalır ve çocuk kalır" dedik ya... Uyku da çocuk kalmakla alâkalı. Çocuklar çok uyurlar, dünyaya bambaşka bir pencereden bakarlar. Bizde o pencere kalakaldı. Çocuk saflığı ve çocuk isyankârlığı: Uykunun bu kadar geçmesinin sebebi bu. Uyurgezer değiliz tabii.

Mert: Gerçek hayatta, bazı çözemediğimiz anlarda bir kaçış yeri gibi uyku.

Uykunun kendisi mi önemli, yoksa rüyalar mı?

Deniz: Hayır, uykunun rüya kısmı değil. Şarjı kapatıp ortalıktan çekilmek ve ertesi sabah yeniden başlamak. Dışta olanları anlamak için kendi içindekilere başvurma gibi bir süreç uyku. Dışarıdan maruz kaldıklarını sindirmek için panjurlarını bir süreliğine kapatıyorsun.

80'lerin müziğine hâlâ bağlılık hissediyorsunuz, değil mi?

Tuğrul: Belki 80'lerde çirkin çok şey var. Ama temellerimiz o zaman atıldı. Kendimizin farkına vardığımız zaman 80'ler. Dolayısıyla o yıllarla ilgili bir şey gördüğümüz zaman direkt hoşumuza gidiyor. Bu, belki de büyümekten korkmak.

70'lerin müziklerini dinleyenlere dinozor deniyor. 80'ler de bayağı eskidi, ama o yılların müziklerine takılanlara dinozor denmiyor. Niye acaba?

Mert: Şu anki müzikler, 80'lerdeki müziklerin evrim geçirmiş hali. Kullanılan melodiler ve teknik altyapılarda hep o yıllara gönderme var.

80'lerde hem kötü anlamda bir devrim oldu, yuppiler çıktı, hem de teknik açıdan bir devrim oldu. Rock star kavramını yıkan anlayışlar ortaya çıktı.

Tuğrul: 80'lerde bir devrim oldu. 70'lerdeki hippilik de bir devrimdi tabii. Ama 80'lerde hem kötü anlamda bir devrim oldu, yuppiler ortaya çıktı, hem de teknik açıdan bir devrim oldu. Rock star kavramını yıkan anlayışlar ortaya çıktı. Post punk ve endüstriyel müzikler açısından takdir ediyorum 80'leri.

O grupların albümlerini hâlâ çalıp dinliyor musunuz?

Deniz: Kesinlikle.

Peki 70'lerin gruplarını?

Mert: Pink Floyd'u hâlâ dönüp dönüp dinliyorum. Bazen Led Zeppelin, özellikle Queen.

Tuğrul: Ya da King Crimson... İşin tuhafı, 80'lerde 80'lerin müziğini dinlemezdik. Hep 70'leri dinlerdik. 80'leri, 80'lerin sonundan itibaren keşfettik. Şu andaysa şu anın müziği dinleniyor.

Mert: Türkiye kapalı bir ülkeydi o zamanlar, onun da büyük etkisi var.

Deniz: Teşekkür ede ede bitiremediğimiz TRT3 de, yeni şeylerden çok, eskileri çalardı.

Mert: O zamanlar yapılan müzik daha uzun yaşayan bir müzikti melodik yapı olarak. Şimdi fast food gibi, iki ay dinliyorsunuz, üçüncü ay sıkılmış oluyorsunuz.

Vega'nın da bu fast food'un bir parçası haline gelmesi ihtimali sizi endişelendirmiyor mu?

Tuğrul: Biz çok alternatif bir albüm düşünmedik. İnsanların ilk anda sevebilecekleri şarkılar yazdık. İnsan bir parçayı sevmek için zorlanmamalı. Hiç kimse eskisi kadar kafasını yormak zorunda değil. Ama kitsch'leşmeden kaliteli bir şekilde yapmayı amaçladık.

Deniz: Sonuçta, son dönem popüler müziğine dair herhangi bir iz bulamazsın bizim albümde. Hâlâ cepten harcıyoruz. "Tamam Sustum" zamanında kimse o albümün üstüne atlamadı ilk anda. Dinleyicisi zamanla oturdu. Hâlâ da radyolarda çalınıyor.

Tuğrul: Yine de bize göre çok pop bu yaptığımız parçalar. Çünkü, zamanında dinlediğimiz müzikler çok tuhaftı belki. Biz o zamanlarda geçmişi deşerdik. Pink Floyd'un 73 albümü, 80'lerde bana yeni gelirdi. Modern Talking'i o zamanlar hayatta sevmezdim. Ama şu anda seviyorum. Ne kadar komikmişler. Bu da çocuklukla ilgili. Bana o kirlenmemiş dönemlerimizi hatırlatıyor. Uyku muyku diyoruz ya, 80'ler de bir uyku belki.

Söyleşi: ***D.B.***

ROLL KİTAPLIĞI

Alessandro Baricco Kent (Can)
Carl Gustav Jung Anılar, Düşler, Düşünceler (Can)
Che Guevara Tekrar Yollarda (Everest)
D. Hopper/P. Fonda/T. Southern Easy Rider (Roll)
Derya Sayın Derya Kuzularının Sessizliği (Parantez)
Dick Pountain - David Robins Cool: Bir Tavrın Anatomisi (Ayrıntı)
Ece Ayhan Bütün Yort Savul'lar! (YKY)
Eliseo Alberto Kabuk Sahili (İş Bankası)
Ferzende Kaya Başım Belada (Anka)
Georges Perec W ya da Bir Çocukluk Hatırası (Metis)
Herbert Marcuse Karşıdevrim ve İsyan (Ayrıntı)
Immanuel Wallerstein Ütopistik (Aram)
James P. Jasper Ahlâkî Protesto Sanatı (Ayrıntı)
Joseph Roth Aziz Ayyaşın Efsanesi (Dost)
Karl Marx Fransa'da Sınıf Savaşımları (Sol)
Marilyn Yalom Memenin Tarihi (Çitlembik)
p.m. bolo' bolo (Kaos)
Rıfat N. Bali Tarz-ı Hayattan Life Style'a (İletişim)
S. Evren - R.G. Öğdül *(haz.)* Başka Bir Dünya Mümkün (Stüdyo İmge)
Vefa Zat Eski İstanbul Meyhaneleri (İletişim)

Sarı kaplan, Bengal kaplanı; hani o, müzik gibi duvarlardan geçmenin yolunu bilen kaplan.

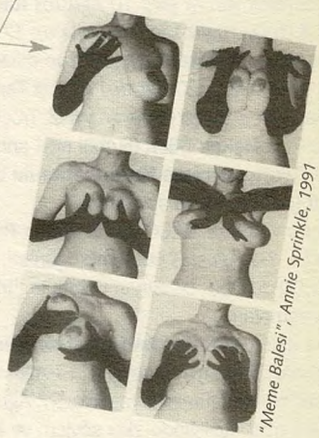

"Meme Balesi", Annie Sprinkle, 1991

Kim özgür bir hayduk olmak istiyorsa

İdeoloji ya da sınıf bilinci, normalde insanları hayduk olmaya iten güçler değildi. Tek tek haydutları yasadışılığa iten, suç özelliği taşımayan sorunlar bile pek yaygın değildiler. 1850'lerde bir Türk yöneticiyle belirsiz bir yasal sorun yüzünden kavga ettikten sonra 25 yaşında dağlara çıkan Bulgar hayduk başı Panayot Hitov (geriye paha biçilmez bir otobiyografi bırakmıştır) gibi örnekler var elimizde. Ancak genelde, bu tür haydutluğa ilişkin bilgimizin dayandığı temel kaynaklardan biri olan hayduk şarkılarına ve baladlarına inanacak olursak, insanları hayduk olmaya iten güç, kesinlikle ekonomikti. Bir şarkıda şöyle denir: "Kış kötü geçti, yaz kasıp kavurdu, koyunlar öldü." Böylece Stoian hayduk olmuştu: "Kim özgür bir hayduk olmak istiyorsa / Bu yana geçsin, benim yanımda dursun. / Böylece yirmi adam bir araya geldik / Ve aramızda sopalardan başka / Ne bir sert söz ne de başka bir şey vardı."

(...) Hayduklar her zaman özgür adamlardı; ancak Balkan örneğinde olduğu gibi özgür topluluklar değillerdi. Esasen akrabalık ilişkilerini koparmış bireylerin gönüllü birliğinden oluşan *ceta* ya da çete, anormal bir toplumsal birimdi; çünkü kadın, çocuk ve topraktan yoksundu. Çete, başka nedenle de doğaya aykırıydı, o da haydukun kendi yurdu olan köyündeki sivil hayata dönüş yolunun Türklerce tutulmuş olmasıydı. Hayduk baladlarında, kılıçları kızkardeşleri, tüfekleri karıları olan ve çete dağıldığında yitik bireyler olarak dünyanın dört bir yanına dağılmak üzere sessizce ve hüzünle el sıkışan adamlardan söz edilir.

(...) Hayduklar kesinlikle birer Robin Hood değildiler ve ellerine geçirdikleri her şey onların kurbanı olurdu. Baladlar, aşağıdaki sözlerin değişik biçimleriyle doludur: "Çok anaları ağlattık, / Çok kadınları dul bıraktık, / Daha da çoğunu öksüz bıraktık, / Çünkü biz de çocuksuz adamlarız." Hayduk gaddarlığı bilinen bir temadır. Hiç kuşkusuz hayduk, klasik sosyal hayduta göre köylü sınıfından daha uzak kalmıştır. Sadece başsız değildi, aynı zamanda –en azından haydutluk kariyerleri boyunca– çoğunlukla kimsesizdi de ("anasız ve kardeşsiz").

(...) Ormanda, dağ mağaralarında veya geniş steplerde, vahşi ve özgür br hayat yaşıyorlardı. "Bir adam boyu tüfekleri", kemerlerinde ikişer tabanca, yatağan ve "keskin frenk kılıcı" vardı; ceketleri işlemeli, omuz kayışlarıysa altın kaplamalı ve çaprazdı; kalın bıyıkları vardı. Dost ve düşman arasında ödüllerinin şöhret olduğunun bilincindeydiler. Kahramanlığın mitolojisi ve baladların törenselliği, onları prototip kişilikler haline getirmişti. Kahramansı anonimliğin oluşturduğu bulut, ancak zaman zaman kaybolur ve o zaman haydukluk bir meslek olarak en azından kısmen tarihin ışığına kavuşur.

Bu duruma bir örnek, Strumica (Makedonya) yakınlarında, bir Türk beyine hizmet veren bir çobanın oğlu olan Voyvodo Korço'dur. Bir salgın hastalık sürüyü öldürmüştü ve bey de babasını hapse atmıştı. Korço, Türkü tehdit etmek üzere dağa çıkmıştı ama boşunaydı, çünkü babası hapiste ölmüştü. Bir hayduk çetesinin başında olan Korço, daha sonra genç bir Türk soylusunu yakalamış, kollarını ve bacaklarını kırmış, başını kesip bir mızrağın ucunda hıristiyan köylerinde teşhir etmişti. Bu olaydan sonra bir on yıl boyunca haydukluk yapmıştı. Daha sonra kendine bir katır almış, haydukluk kıyafetini tüccar kıyafetiyle değiştirmiş ve yine bir on yıl boyunca en azından kahramanlık anıları dünyasından kaybolmuştu. Bu zamanın sonunda, 300 adamın (destanların yuvarlak sayılarını fazla kurcalamayalım) başında olduğu halde ortaya çıkmıştı. Babı-Ali'ye karşı olan ve vahşi *krdzali* birliklerini Sultan'ın daha sadık hizmetkârları üzerine yollayan, ünlü Pasvan'ın (Osman Pasvanoğlu, Vidin paşası, müslüman, Bosnalı) hizmetine girmişti. Korço, Pasvan'ın hizmetinde uzun süre kalmamıştı. Gene başını alıp sadece köle hayduklar ve şehirlerden nefret ettiği ve onlara güvenmediği için değil, şehir, babasının ölümüne neden olan beyi barındırdığı için de Strumica'ya saldırmış ve şehri ele geçirmişti. Beyi öldürmüş ve halkı katletmişti. Sonra Vidin'e dönmüştü. Bundan sonra tarih veya efsane onun izini kaybetmektedir. Korço'nun sonu bilinmez...

Eric Hobsbawm, Haydutlar (Logos)

[etkinlik]

Kara Kedi

Beyoğlu'nda bir kültür merkezi açıldı. Kütüphanesi, çayı, kahvesi mevcut. Sık sık film gösterimleri, imza günleri düzenleniyor. Yakında atölyeler de açılıyor (gitar, perküsyon, bağlama, resim, fotoğraf, heykel, İngilizce). Asıl güzel olan, konuları her ay değişen tartışmalar, söyleşiler, paneller. Bu ayın programı şöyle:

19:00 söyleşileri: *3 Ağustos* **Roni Margulies** (Sosyalist şiir, iyi şiir); *10 Ağustos* **Rıfat N. Bali** (Tarz-ı Hayat'tan Life Style'a); *17 Ağustos* **Dr. Şebnem Bozcalı** (Deprem ve devletin sağlık politikaları); *20 Ağustos* **Doğan Tarkan** (Karanlık arttıkça parlayan yıldız: Troçki); *24 Ağustos* **Hakan Dilek** (Futbol neyi anlatır?); *31 Ağustos* **Savaşa Hayır Platformu Bileşenleri** (Benim adıma savaşma)...

Her çarşamba 19:00'da **"Haftanın Gündemi"**... *1-8 Ağustos* perşembe günleri, 19:00'da Doç. Dr. Sinan Özbek'le **"Irkçılık"** tartışmaları...

Her salı 19:00'da **"Anti-faşist dersler"**: *6 Ağustos* (İspanya deneyimi), *13 Ağustos* (Faşizm altında gündelik yaşam), *27 Ağustos* (Türk milliyetçiliğinde ırkçı söylem ve imge –Rıfat N. Bali)

Her cuma 18:30'da **"Marksizm tartışmaları"**: *2 Ağustos* (Göl insanlarından nükleer savaşlara: Tarihi nasıl yorumlamalıyız?); *9 Ağustos* (Devlet: Toplumsal uzlaşma aracı mı?); *16 Ağustos* (Küreselleşme mi, emperyalizm mi? Sermayenin küreselleşmesi ve kriz); *23 Ağustos* (Küreselleşme mi, emperyalizm mi? II. Kriz ve savaşlar); *30 Ağustos* (İşçi sınıfı gücünü yitirdi mi?)

Karakedi Kültür Merkezi, İstiklal Caddesi'nden Büyükparmakkapı Sokak'a girince hemen sağda, 8 numaralı Hayat apartmanının 4. katında... Tel: 0.212.251 62 73...

[film]

Beyoğlu sinemasında yaz şenliği

2 Ağustos **Kayıp Çocuklar Şehri** (M. Caro & J.P. Jeunet) / *3 Ağustos* **Şarküteri** (M. Caro & J.P. Jeunet) / *4 Ağustos* **Piyanist** (Michael Haneke) / *5 Ağustos* **Dövüş Kulübü** (David Fincher) / *6 Ağustos* **Büyük Umutlar** (Alfonso Cuaron)) *7 Ağustos* **Asit Evi** (Paul McGuigan) / *8-17 Ağustos* **Mulholland Çıkmazı** (David Lynch) / *9 Ağustos* **Aşk Zamanı** (Wong Kar-Wai) / *10 Ağustos* **Underground** (Emir Kusturica) / *11 Ağustos* **Kayıp Otoban** (David Lynch) / *12 Ağustos* **Bilinmeyen Kod** (Michael Haneke) / *13 Ağustos* **Düşlerin Efendisi** (Philip Kaufman) / *14 Ağustos* **Pi** (Darren Aranofsky) / *15 Ağustos* **Buena Vista...** (Wim Wenders) / *16 Ağustos* **Ateşten Kalbe, Akıldan Dumana** (Guy Ritchie) / *18 Ağustos* **Ağlatan Oyun** (Neil Jordan) / *19 Ağustos* **Paramparça** (Alejandro G. Warritu) / *20 Ağustos* **Meleklerin Düş Yaşamı** (Erick Zonca) / *21 Ağustos* **Iris** (Richard Eyre) / *22 Ağustos* **Dalgaları Aşmak** (Lars von Trier)

Unutulmuş Arşivlerden Filmler Haftası

2-15 Ağustos **Cyrano de Bergerac** (Jean-Paul Rappeneau) / *3-14 Ağustos* **400 Darbe** (François Truffaut) / *4-13 Ağustos* **Kayıp Çocuklar Şehri** (M. Caro & J.P. Jeunet) / *5-12 Ağustos* **Yağmurla Gelen Adam** (Rene Clement) / *6-11 Ağustos* **Ayazda Bir Yürek** (Claude Sautet) / *7-10 Ağustos* **Siyah Gelinlik** (François Truffaut) / *8-9 Ağustos* **Ben, Şahsen, Bizzat, Kendim** (Pip Karmel)

Yeşilçam sineması, Beyoğlu İmam Adnan Sokak'ta, sağ kolda 10 numarada. Tel: 0.212.293 68 00...

Ayazda Bir Yürek

[konser]

Faithless Çeşme'de

Faithless, 10 Ağustos'ta Çeşme Seaside'ı disko panayırına çevirecek. Grup için devasa bir sahne de hazırlamışlar, geri sayımdalar. DJ Rollo rapper arkadaşlarıyla –hele Maxi Jazz'la– beraber gelecek, pürüzsüz ve tropikal bir elektronika inşa edecek. Muhtemelen Türkiye'de de meşhur single'larına, ama en çok yeni albümleri "Outrospective"e ağırlık verecekler. Gece böyle de bitmiyor: Dave Seaman sabaha kadar turntable'da olacak...

[mekân]

Bodrum Bodrum

Bodrum var, Bodrum var; Şamdanların, Televolelerin Bodrum'u var, Hadigari'nin Bodrum'u var. Tercihimiz ikincisi. Bir defa Hadigari'de caz dönüyor: Sibel Köse, Tuna Ötenel, Önder Focan, Neşet Ruacan ara ara orada. Sonra, –hadi cazın mirasçısı diyelim– yeni zaman müziklerinin yaz adresi de orası: Nu-jazz, house, r&b, giderek hiphop, DJ Leon, DJ Murat ve DJ Hayko'nun maharetli ellerinden çıkıyor. Yolumuz düşerse Bodrum'a biraz uyku, biraz deniz, gece Hadigari'deyiz...

[kitap]

Ney "Metod"

Süleyman Erguner, Erguner Müzik, 352 sayfa

Süleyman Erguner'den, yani işin ustasından, hocasından çok kapsamlı bir kitap geldi. Hazır neyin sevenleri ve heveskârları artarken, tam da zamanına denk düştü. Kitaptaki şecereden de anladığımız gibi, Erguner ailesi kuşaklar boyu neyzen. Şimdi bayrak, Kudsi ve Süleyman kardeşlerin elinde. Yani en emin yerden aldığımız bir ders bu kitap. Kitap ailenin şeceresi ve meşk silsilesiyle açılıyor –bir anlamda, bu toprakların ney tarihi gibi bu bölüm. İkinci bölüm, "ney hakkında genel ve tarihî bilgiler". Bu bölümde başpâre'den parazâne'ye neyin bölümleri, ney çeşitleri, çalgının yapımı öğretiliyor. Daha sonra ney çalmak için de gerekli olan genel musiki bilgilerine, nazariyata giriyoruz, usûlleri öğreniyoruz. Ve sonraki bölümde artık neyi elimize alıyoruz: Neyi nasıl tutacağız, –en zor kısmı– nasıl ses çıkaracağız, perdeleri nasıl kullanacağız, doğru sesleri nasıl bulacağız? İşin abecesini öğrendikten sonra da derin sulara açılıyoruz: Musikiyi meydana getiren dörtlü ve beşlilerin –hicaz dörtlüsünün, hüzzam beşlisinin, sabâ dörtlüsünün vs.– ney uygulamaları nasıl olur? Sonra da makamlar: Rast, segâh, acemaşîran uşşak, sûzinâk... Taksim çalışmaları ve transpozisyon bölümünden sonra Mevlânâ'nın neyle ilişkisine, neyzenler tarihine giriyoruz. Son bölümde de bol bol nota eklenmiş. Kitap içinde aynı zamanda iki de CD barındırıyor. Bu büyük boyutlu, güzel kağıtlı kitap, sadece bir ney kitabı değil, aynı zamanda Türk musikisine giriş mahiyetinde bir el kitabı. Sadece fiyatı biraz tuzlu: 90 milyon lira. Ama işin güzeli, bu paraya kıyıp cüzdanımız fakirleştikten sonra, neyi elimize alınca ruhumuz zenginleşecek. "Ney", Erguner hocanın en güzel dersi...

[mecmua]

Gezgin Yabancı

Bir Haluk Levent Dostlar Kulübü Yayını. Ama bir fan dergisi değil. Temmuz sayısının içeriğine bir bakalım: Haberlerle başlıyoruz, söyleşilere geçiyoruz: Nejat Yavaşoğulları, Demir Demirkan, Yücel Arzen, enstrüman yapımcısı Ekrem Özkarpat... "Türkçe hiphop" dosyasında Ceza, Jöntürk, Maho-B, Tuzak ve yapımcı Zihni Şahin'le konuşulmuş. Anadolu rock dosyası, Haluk Levent'in konser izlenimlerini yazdığı köşesi, yeni albüm tanıtımları demirbaşlar. Gezgin Yabancı, çevre meselesini de dert ediniyor: Safranbolu'yu tanıtan yazı bu minvalde okunabilir, ama bir de Samsun'a yapılması planlanan termik santral meselesi var. Aptülika da artık orada. Gezgin Yabancı, Türkiye'de yapılan rock müziği takip edebileceğimiz iyi bir kaynak. Bayilerde bulunabiliyor. Ellerine sağlık.

"Prahoda mindim sürdüm seyrana" sözleriyle başlayan bir türkü, TRT repertuarında "Gemilere bindim sürdüm Samsun'a" şeklinde yer alıyordu. Rusça tren anlamına gelen prahod kelimesinin kullanılması kabul edilmediğinden ve tren yerine geçecek öz Türkçe bir sözcük bulunmadığından, tren seyahatinin yerini gemi seyahati almıştır. İlkeli derleyici, seyran sözcüğünün Arap kökenini dikkate alarak seyranı, Samsun yapmış, yolculuğun seyrini de Bakü'den Iğdır'a çevirmiştir. Sonuçta ortaya çıkan gemi seyahati pek akla yatkın görünmemektedir. **MARTIN STOKES**, Türkiye'de Arabesk Olayı

Masalar olmalı yalnız sevenler için.
Kimse oturmamalı seyrek gelenler için.
BEHÇET NECATİGİL

Cehennem: Çok ateş olan cennet.
Cennet: Ateş olmayan cehennem.
5 yaşındaki Çınar'dan 9 yaşındaki Berrak'a ders notu

WILCO
Yankee Hotel Foxtrot
(Nonesuch)

Bugünün punk sonrası kırık sesleriyle yumak olmuş, kolay kolay "alternatif" şemsiyesine bile dahil edilmeyecek bir country'nin uçbeylerinden Wilco. Vaktiyle 90'ların başlarında aynı kulvardaki Uncle Tupelo'nun as elemanlarından Jeff Tweedy ve sonradan gruba dahil olan Jay Bennett'in başı çektiği bir Chicago'lu ekip. "Yankee Hotel Foxtrot", Billy Bragg'la birleşip Woody Guthrie projesi için yaptıkları "Marmeid Avenue"ları saymazsak, dördüncü albümleri. Plak şirketinin şarkıları biraz daha "anlaşılır" hale getirmeleri için baskı yaptığı, ama ekibin tek bir notasına, kelimesine dahi

dokunmayı reddedip ufak ölçekli bir şirketten yayınlamayı seçtiği son albümü. Gerçi artık Jay Bennett grubu terketmiş durumda, ama bu albümde de şarkıların çoğu yine Tweedy-Bennett ortak imzalı.

Önce adıyla aklımızı çelen albüme gelince... Öğreniyoruz ki, Mossad'ın kullandığı bir radyo çağrı parolasıymış bu "Yankee Hotel Foxtrot". Plağın kapağı da ilginç: Chicago'daki mısır koçanı biçimli ikiz Marina City binası süslüyor vitrinini. Sadece bunlar değil, prodüksiyonundan şarkılarına, akranlarına yakın durmayan bir sıradışılığı var Wilco'nun. Ortanın tamamen soluna bayrak açmış bağlantıları; Jim O'Rourke'un gruba "sonik" derinlik katan stüdyo işçiliği ve miksleri; Tweedy'nin "bütün yalanlarım hayallerimdir aslında" dediği "Ashes of American Flags" veya epey karamsar ama bir o kadar da müstehzi bakışıyla iç burkan "I Am Trying to Break Your Heart", "War On War" gibi şarkıları... Sonra "eski heavy metal gruplarını çok özlüyorum" deyip hafif tiye aldığı "Heavy Metal Drummer" veya "ne zaman istersen gel, ben burdayım" diye Isa'ya seslendiği "Jesus etc." gibi bayramlıklar...

Bildiğimiz country'nin bugün şehirlerdeki seyri, ne 60-70'lerin country-rock kesişmesine, ne de 80'lerin tatlı pop'uyla veya öbür uçta Violent Femmes'deki gibi punk'la flörtüne benziyor. Onlarla yan yana durmaktan öte, bazen "Southern" tarafından Meksika veya Latin topraklarıyla, bazen de Chicago veya Louisville'in soğuk iklimli, daha serinkanlı sesleriyle yatağını birleştiriyor. Aşk üzerine, hayatın sınırları üzerine, malûm günün sonrasında "reset" olmuş Amerika üzerine şarkılarıyla Wilco da epeydir bu yatağın köşebentlerden biri olarak yerini muhafaza ediyor.

Gökhan Pamuk

KORN
Untouchables
(Sony Türkiye)

Metal Hammer'a "Hitler'in cennete gittiğini düşünüyorum, eğer öyle bir yer varsa" demiş Munky, "çünkü yaptıklarının doğruluğuna inanıyordu, eğer haklı olduğunuza kalpten inanırsanız, hata yapmış olamazsınız". Bu sofistike yorum karşısında insanın kanı donuyor elbette. James "Munky" Schaffer Korn'un gitaristi; Korn da bir gençlik kuşağının, en azından bir bölümünün, sözcüsü. Öfkeli ama neden öfkelendiğini tam olarak çıkaramayan; kafası karışık olmaktan ziyade boş bir gençlik sözünü ettiğimiz; vokalist Jonathan Davis'in çocukluk yıllarında yaşadığı cinsel tacizlerden, arkadaşları tarafından horlanıp AIDS'li ve ibne diye alaya alınmasından bahseden şarkılarını kendilerine marş yapan Korn çocukları bunlar... İlk başta oldukça "masum" ve kendiliğinden gelişen bu ilişki, zaman geçtikçe plak endüstrisinin manipüle ettiği, Korn'un da, fanların da karşı koymadan kendilerine verilen rolleri oynadıkları bir show biz'e dönüştü... Korn'un tam dört milyon dolara mal olduğu söylenen beşinci albümü "Untouchables" (Hindistan'daki kast sisteminde en altta kalanlara, dokunulmayanlara bir gönderme bu) önceki albümlerine göre daha sık dokulu ve gürültülü. İlk dinleyişte pes etmezseniz, albümün geneline çekici bir kaosun hakim olduğunu düşünüyorsunuz, ama dinledikçe ve bu karmaşada yolunuzu bulmaya başladıkça, beklediğiniz cennete/cehenneme çıkışın olmadığını anlıyorsunuz. Diğer taraftan bu yolculuk da çok kötü sayılmaz. Bir önceki albüm "Issues"un oturmuşluğundan uzak da olsa, "Untouchables"da da hoşunuza giden bir şeyler bulmak çok zor değil. Korn, hip-hop'u da, trip hop'u da iyice boşlamış, poptan ses vermeye başlamış artık. Tercih etmek gerekirse, "Here to Stay" veya "Wake Up Hate" gibi daha çiğ parçaları seçeriz ama. Bill Laswell'ın Material grubunda klavye çalan, sonra onunla birlikte Herbie Hancock'un "Future Shock"uyla prodüktörlüğe soyunan, Marilyn Manson, Red Hot Chili Pappers, Hole, Soundgarden gibileriyle hit albüm ve şarkılar yapan Michael Beinhorn de yapımcı koltuğunda iyi iş çıkarmış. Lafı uzatmayalım, "Untouchables" kendi kulvarında, mükemmel değilse de, vasatın epey üstünde bir albüm olmuş... Bir de, "ne olacak bu gençliğin hali?" *İlker Aksoy*

PAPA ROACH
Lovehatetragedy
(Universal)

Dünya çapında peynir ekmek gibi satılan ilk albümleri "Infest"de sırtını turntable'lara yaslayan Papa Roach'un esas rock köklerine dönüş yaptığı ikinci albüm "lovehatetragedy", ilk albümden ciddi şekilde farklı –ama farklı olması iyi olduğu anlamına gelmiyor maalesef. Papa Roach vokalisti Jason Shaddix, albümün kompresör gürültüsünü aratmayan "M-80" adlı ilk parçasında "Güçlü ve korkusuzum / Çünkü hayatımda rock'n'roll var" buyurmuş ve Papa Roach'un bilindik rap-rock tarzının rap'ini çöpe atıp kalan kısmının neferi olduğunu dünya alem bilsin istemiş.

Gariptir ki, belirgin rap izlerinin görüldüğü "She Loves Me Not", albümün ilk single'ı olarak seçilmiş. Grubun müzikal değişimiyle taban tabana zıt bu karar, plak şirketinin "aman biz ilk single'ı sağlam kazığa bağlayalım, gerisi Allah kerim" tarzı bir pazarlama stratejisi seçmiş olma ihtimaline yormamız mümkün. Bu parça dışında, Shaddix ciddi ciddi şarkı söylemeye uğraşmış, sesi pek özellikli bir ses olmadığı için de bir yere kadar eğip bükebilmiş. Şarkıların çoğunda gitarlar gürül gürül akıyor, bir deste kadar sert rock şarkısı dinliyorsunuz, ancak kafanızda bir şey kalmıyor başağrısından başka. Temponun dalgalandığı parçalar da yok değil albümde; mesela baladımsı "Decompression Period" elle tutulur ender parçalardan biri. Çok iyi bir Pixies cover'ı olan ve Papa Roach'un kaliteli müzik dinlediğini gösteren iki dakikalık "Gouge Away" büyük ikramiye gibi, ama grup bu güzelliği de "bonus" şeklinde albümün sadece bazı versiyonlarına koyarak terbiyesizliğin sınırlarını zorlamış... Şarkı sözleri açısındansa ilk albümle pek farklılık göstermiyor "lovehatetragedy". Tüm elemanların sorunlu bir çocukluk, huzursuz bir aile, madde bağımlılığı, kaçıp giden aşıklar gibi ömür törpüleriyle uğraştığını düşünürsek, pek de optimist sayılmaz lirikler genel olarak. Kendine acıma, karşısındakinden nefret etme, elindekinden mutsuz olma, aşk mevzularında sınıfta kalma gibi temalar sarmaşık gibi kaplamış albümü. "Life Is A Bullet"taki "Hayat bir kurşun / Kan izleri de bunu kanıtlıyor", "She Loves Me Not"taki "Yaşam adil değil / Ben de işe yaramaz biriyim" ya da "Black Clouds"daki "Kaçmaktan yorgun düştüm / Artık şeytanlarımla yüzleşme vakti" gibi sözler durumun ümitsizliğini gösteren birkaç ufak örnek. "Time and Time Again"de duyduğumuz "Duygusal kılıçlar ruhumu kesiyor / Acılar kontrolü ele geçiriyor" sözleriniyse İngilizcemiz yetmemiş de anlamamış gibi yapalım isterseniz. Sözler biraz ucuza kaçıyor, ama haklarını yemeyelim, sevgiliniz sizi mahallenin en çekici kızı/erkeğiyle aldatıyorsa ya da babanız eve her gün sarhoş gelip herkesi sıra dayağına çekiyorsa, derin mânalar çıkarmanız mümkün! Kısaca 16 yaşını geride bırakmış müzikseverlere pek de tavsiye etmediğimiz bir albüm var ortada.

Yiğit Atılgan

Sever misiniz uzun, sıcak yaz günlerini? Hani en küçük bir esinti olmaz da, bunalırsınız. Yapraklara bakarsınız, kımıldamaz. Çevrenizde ne varsa, yakın uzak ne görüyorsanız, hepsi uyuşmuş, ezilmiş gibidir. Kendinizde bir güç bulursanız, sanki sürüne sürüne yalıya, deniz boyuna gidersiniz, orada da bir serinlik bulamazsınız. Siz de ezilmişe dönersiniz, siz de uyuşursunuz, bir dağ düşüne dalarsınız da geçersiniz kendinizden. Uyku mudur o? Dinlendirmez ki kişiyi! Uyanırsanız, ter içindesiniz, "kan ter içinde" derler, öylesine... Yakınıyorum mu sanıyorsunuz? Değil, ben severim yazı, bütün bunları bilirim de gene severim. Sorarım size: Yazın en sıcak, en bunaltıcı günlerini anıp da anlatırken bir acılık var mıdır içinizde? "Yandım da öldüm" derken bile bir sevinç duymaz mısınız? Gürültüsüz, gösterişsiz bir sevinç, dingin bir sevinç... **NURULLAH ATAÇ**

"Bridget Jones'un Günlüğü" diye süper salakça bir kitap var. Bana kalırsa, yasaklanmalı. **MARIANNE FAITHFULL**

MS. DYNAMITE

A Little Deeper

(Universal)

21 yaşında, azimkâr, çalışkan ve yetenekli bir kızcağız Niomi, nam-ı diğer Ms. Dynamite. Kendini en kısa zamanda sokaklara atmasının ardında, anne babasının 11 evladının en büyüğü olması yatıyor olabilir. Niomi ismini ilk olarak, İngiltere'nin Wu-Tang Clan'a cevabı olarak gösterilen So Solid Crew tayfasıyla beraber yaptığı çalışmalarla duyurdu. So Solid Crew'un rakiplik sıfatı da eleman sayısının Wu- Tang'a tur bindirmesinden kaynaklanıyor. 10 kardeşten sonra, bu ekip kendisine fazla "kalabalık" gelmiş olmalı ki, onlarla yollarını ayırıp hemen ilk solo albümünü yaptı Bayan Dinamit. Şu günlerde klibi sıkça dönen albümün ilk 45'liği "It Takes More"a yerli yabancı müzik kanallarının birinde rastlamış olabilirsiniz. "It Takes More", "kaderi kötü" Aaliyah'ın "Try Again"inden beri duyduğumuz en iç burkucu hiphop yapıtı bizim için. Albümün genel havasını yansıtmasına rağmen, açıkçası albümde bu şarkı ayarında başka şarkılara rastlamak biraz zor. Tıkanmış birkaç şarkı zaman zaman "A Little Deeper"ın su gibi akıp gitmesine sekte vurmuş. Oysa, daha önce P Diddy ile çalışmış olan Punch'ın prodüktörlüğünde hiphop aleminin birçok saygın ismi albüme el atmış görünüyor. Üstelik durumdan anlaşılan, Ms. Dynamite'ı el birliğiyle İngiltere'nin Kelis'i yapmaya soyundukları... Ortaya çıkan 15 parçalık "A Little Deeper", sonuç itibarıyla Kelis'in ilk albümünün eteklerinde dolanırken, ikinci Kelis albümünü kuşbakışı selâmlamayı başarıyor. Yol boyunca maço erkekler, AIDS, adalet gibi çeşitli sosyal konulara dalıp dalıp çıkan Dinamit Hanım'ın bu başlangıç albümü, açıkçası "biraz daha derine" nüfuz edebilirmiş gibi geldi bize. Gene de, sadece "It Takes More" için gözleri kapatıp peşinden dalmaya değer.

Atilla Aydoğdu

BELLE & SEBASTIAN

Storytelling

(Matador)

"Storytelling", Todd Solondz'un son filmi. Film, Kurgu ve Gerçek isimli birbirinden kopuk (ama bağlantılı) iki bölümden oluşuyor. Genel olarak acımasızlık, seks, intikam, sıradan hayatlar, garip aşklar gibi öğeleri harmanlamış yönetmen, fakat öyle ahım şahım bir film çıkmamış ortaya. Belle & Sebastian'ın (B&S) filmle aynı ismi taşıyan bu albümüyse filmin soundtrack'i, bir bakıma da değil. B&S filmin sadece ikinci yarısının müzikleriyle uğraşmış ve garip bir şekilde albümün bir kısmı da film görücüye çıktıktan sonra yazılmış. Zaten sadece altı dakikası duyuluyor albümün filmde, bu da Solondz'un kaybı. Bence filmi çöpe atalım ve "Storytelling"i bağımsız bir albümmüş gibi inceleyelim...

İki yıllık suskunluktan sonra, gruba obsesyon derecesinde tutkun olan hayranlar sabırsızlıktan çatlamak üzereyken ortaya çıktı "Storytelling". "If You're Feeling Sinister" albümüyle bir zirve yaşayan grup, o günden beri peşinde büyük bir deneysel müzik dinleyicisini koşturuyor. Özellikle şarkı sözleriyle dikkat çeken bir grup için vokallerin geri planda kaldığı bir tür olan film müziği yapma fikri tehlikeli gelebilir, ama bunu avantaja çevirmeyi bilmiş B&S. Albümde altı tane vokalli parça var, geri kalan 12 parça filmden diyaloglarla süslenmiş kısa orkestrasyonlar. Altı "esas" parça hayranların susuzluğunu azaltırken, diğerlerinde keman, harmonika ve piyano denizinde yüzerken buluyorsunuz kendinizi. Enstrümantallerin bir kısmı birbirini andırıyor ciddi şekilde, başlangıçtaki "Fiction" ne zaman bitti de "Freak" başladı, ne zaman "Nightwalk"a geldik, şaşırıyorsunuz. "Consuelo"daki baskın trompet ve arp dokunuşları bu enstrümantallerin doruk noktası. Esas parçalara gelince, pek bir bütünlük yok aralarında. "Storytelling" ve "Big John Shaft", konuları itibarıyla Solondz'a ve film endüstrisine inceden dokunduran, popa yakın, rahat dinlenen iki parça. "Wandering Alone" gitarist Stevie Jackson'ın Latin müziğiyle deneye giriştiği bir parça. Kısa ama tekrar tekrar dinlenesi "I Don't Want To Play Football"daysa Stuart Murdoch, kendini top oynamayan okulun süt kuzusu öğrencisi olarak portrelemiş. "Black and White Unite" ilginç bir şekilde herkeste Simon & Garfunkel çağrışımı yapmış, ama klasik bir B&S baladı. Son olarak bu albüme ait olmaması gereken "Scooby Driver" var; B&S "bakın, böyle de müzik yapabiliyoruz" deyip yavaş ve orta tempodaki parçaların içine garajınızda verdiğinlz punk partisinde gönül rahatlığıyla çalabileceğiniz bir şarkı koymuş, bir bildikleri vardır herhalde.

B&S'nin bu albümüyle ilgili en güzel şeylerden biri, Jackson ve Murdoch'ın yaratım sürecinde olaya el koyup diğer elemanları domine etmeleri, özellikle son EP'lerde tüm elemanların elbirliğiyle yaptıkları garipliklerden sonra. Kalabalık gruplarda (özellikle işin suyunu çıkarıp bazen sahneye 15-20 kişi çıkanlarda) demokrasi pek verimli olmuyor. Kötü haberse "Storytelling"in, zaman zaman vokal desteğiyle parlayan, viyolonsellerden sorumlu devlet bakanı Isobel Campbell'in grupla son çalışması olması, özleyeceğiz kendilerini. Sonuç olarak "Storytelling" albümü esinlendiği filmi fersah fersah aşan bir albüm, ancak tek elden çıkmasına rağmen film müziklerinin kronik problemi olan bütünlüksüzlüğü de yenememiş. "The Boy With The Arab Strab" albümünü dinleyenler nasıl küçük dillerini yuttuysalar, biz de kendimizden geçeceğimiz o B&S albümünü bekliyoruz. Obsesif sayılmayız, ama sabırsızlanmaya başladık bile. *Yiğit Atılgan*

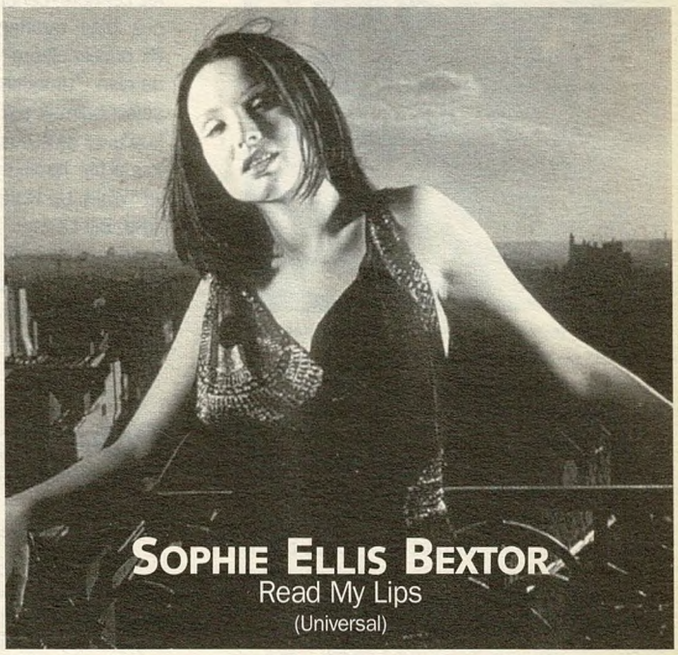

SOPHIE ELLIS BEXTOR

Read My Lips

(Universal)

Son derece fotojenik yüzü, dayanılmaz elmacık kemikleri ve Donna Summer-Grace Jones uzantısı sesiyle The Audience'dan miras tek isim Sophie Ellis Bextor. Hatta "theaudience" şeklinde yekpare yazdıkları isimlerini saymazsak, o gruptan çoğu insanın hatırında kalan tek "şey". O zaman vokal dışında pek katkısı olmasa da, grubun fazla entellektüel havası sayesinde, şimdi o da adanın indie-diva'larından biri. Üzerine Italyan DJ Spiller'ın kulüp klasiği "Groovejet (If This Ain't Love)"daki vokal performansı eklenince, herkesin mutlak solo albüm beklediği bir "ses"... İşte "Read My Lips" bu buluşmanın meyvesi.

"Read My Lips", aslında geçen yılın sonlarına doğru çıkmış bir albüm. Ama dünya çapında bir dağıtım-tanıtım eksikliği yüzünden yeniden yayınlanmış durumda. Telafi için olacak, şimdi bir-iki yeni şarkı ve "Groovejet..."in konser kaydı eklenmiş içine. Blur'den Alex James ve Moby'nin de bir ucundan dokunduğu albüm, Donna Summer-Giorgio Moroder zamanlarından taşıp gelmiş bir pist marşıyla açılıyor: "Murder On The Dancefloor". Ellis Bextor'un rotası artık pek itibar görmeyen indie-brit sahnelerinden tamamen dans pistlerine kaymış, ama yerini bulmuş gibi. Yalnızca "Murder..." değil, "Lover", "The Universe Is You", "I Believe" gibi kendiliğinden ritmine kaptıran şarkılarda da tam sürat yoluna devam ediyor Ellis Bextor. Biraz 80'lerin diskolarına girip çıkıyor, arada ortalığı soğutup tempo düşürüyor; hadi itiraf edelim, biraz tavsatıyor, bitiminde de "Groovejet..."in manyetik yivleriyle bir parmak bal bırakıp ortadan kayboluyor. Grace Jones gibi bulutların üstünde bir mevkiye ulaşması için daha yolu uzun, ama şimdilik yazlık dans mekânlarını rahatlıkla avucunun içine alıyor.

Gökhan Pamuk

54→

ÖZÜR KÖŞESİ: 1. Geçen ay Elif Şafak söyleşisinde Mahabad Kürt Cumhuriyetini, yanlışlıkla Mahabarat olarak yazmışız. **2**. Mojo'nun ilahlar soruşturmasını aktardığımız sayfada, Elvis Costello bölümünde, Joni Mitchell'ın "Blue" ve "For The Roses" albümleri tek bir albümmüş gibi "Blue For The Roses" şeklinde geçiyor. **3.** Yaz Festivalleri sayfasında Morcheeba'dan Paul ve Ross Godfrey kardeşlere Ross kardeşler demişiz. **4.** Aynı sayfada 19. İstanbul Caz Festivali'nden bahsediliyor. Halbuki dokuzuncu.

Bir zamanlar, birbirine düşman iki yılan vardı. Günün birinde, dar bir yolda karşılaştılar ve düşman oldukları için birbirlerini yuttular. İkisi de birbirini yutunca ortada bir şey kalmadı. Bu eski öyküden alınacak dersler var: İnsan ya komşusunu sevmeli ya da yiyeceğine dikkat etmeli. **ANA HATHERLEY**

Sen bakma çeng-i san'atı, âheng-i heyheyi / Hakkın ruûd-i levmine tercih edenlere; / Sen bak: nasıl donup düşüyor nağmeler yere / Sen bak: nasıl benizler uçuk, nazreler melûl **TEVFİK FİKRET**

Sözlüğe bakmak aynaya bakmaktan önemlidir. **HAKKI DEVRİM**

ALPINESTARS
White Noise
(EMI)

Elektro kökenli yeni bir grup sahaya çıktığında, bugünlerde hemen iki isimle mukayese edilmeye başlanıyor. Bu iki isim, Fransız kökenli olmalarına rağmen nedense Ingilizlerin medar-ı iftiharı konumuna yükselen Air ve Daft Punk elbette. Manchester kökenli Alpinestars'ın kaderi de bundan sıyrılmayı başaramamış. Bize göreyse, kendileri en çok Pet Shop Boys'a yakın duruyorlar. Elektro duayenleri Kraftwerk'le gönül bağı, New Order'la da hemşehriliği olan Alpinestars, tahmin edebileceğiniz gibi, iki adamlık bir proje. Zaten son dönemlerde, Massive Attack ve Underworld gibi üç kişilik ekipler bile eleman tenziline gitmiyor mu? Daha fazla eleman yerine daha fazla "misafir", bu tarz albümlerin kurtarıcı formülü oluyor.

Ikinci Alpinestars albümü "White Noise"un en hatırlı konuğuysa, Placebo'nun Brian Molko'su... Albümün ikinci single'ı olarak yayınlanan "Carbon Kid"de onun vokali var. Şarkı biraz Placebo'nun "Taste In Men"i tadında ve albümün en iyilerinden... 13 şarkılık "White Noise"dan, özellikle Avrupa'nın gay diskolarına çok malzeme çıkacağı kesin. Bunlar arasında ilk single "Snow Petrol", buruk bir Pet Shop Boys şarkısını andıran "Nu-SEX City" ve aynı ikilinin 80'li yıllardaki havasını solumuş "Vital Love Disciple" en şanslı parçalar. Sona doğru yer alan "New Ice Age" ve "Partisan Song" gibi şarkılarsa dinleyeni "dans sonrası sessizlik"e davet ediyor. "White Noise", dinleyenine, ışık ayarı dengeli, ses düzeni mesafeli, kapısında "drug" kontrolüne tabi kılınacağı tripsiz bir parti vaat ediyor. Sıkılıp sıkılmayacağınızsa ruh halinizle alâkalı... *Atilla Aydoğdu*

PARIS COMBO
Attraction
(Universal)

Paris Combo öyle bir grup ki, on parmağında on marifet, on kurdela, on yüzük: İki savaş arası Avrupasının dumanlı kabareleri, Django Reinhardt'dan miras Çingene damarı, Django'nun Stephene Grappelli'yle işbirliğini akla düşüren kıvrak swing atmosferi, sambası-salsası-texmex'iyle Amerika'nın belden aşağısı, ağır aksak ska darbeleri. Kaç oldu? Beş mi? Elele kolkola vals müzetler, ucundan kıyısından klezmer kokuları, oynak Arap havaları, Trenet'den Aznavour'a uzanan çizgide Fransız şansonları. Etti mi dokuz? Ve saçı taralı, mintanı kolalı da olsa, gecenin kirli kaldırımlardan fırlamış bir punk ruhu. (Hani, Manu Chao'nun Brel'e, Frehél'e, Piaf'a yakıştırdığı anlamda bir punk.)

Sekiz yıllık mazileri var: 80'li yıllarda çeşitli alternatif kabare, punk, new-wave ekiplerinden tanışan arkadaşlar 96'da Paris Combo'yu oluşturuyor. En önemli iki eleman Belle du Berry ismini kullanan şarkıcı/akordeoncu/balerin kız Bénédicte Grimault ve Avustralyalı trompetçi David Lewis... Ve gitar, banjo çalan Potzi, kontrbasçı Mano Razanajato, baterist François-François. Beşlinin ilk albümü 97'de çıkıyor ve kendi isimlerini taşıyor. Konserlerle süratli biçimde yolunda ilerleyen ekip 99'da "Living Room"u, geçen senenin sonlarında da şu an elimizdeki albüm "Attraction"u yayınlıyor.

Modern bir antikacı dükkanı gibi (nasıl oluyorsa!) Paris Combo'nun müziği. Varoluşçuluk öncesi Paris boheminin, dadaist, sürrealist yılların parfümü üstlerine o kadar sinmiş ki, ne kadar kaçmaya çalışsalar nafile. Ama yaptıkları, nostaljiden ekmek yemenin çok ötesinde bir şey. Gitarist Potzi gayet yerinde anlatıyor: "Biz pürist değiliz. Mesela ben Django Reinhardt'ın hastasıyım, o benim en büyük ilham kaynağım, sık sık zevkine kendi kendime onun bestelerini çalarım. Ama 1940'larda yaşamıyoruz ve Paris Combo da Fransız Hot Club'ünün beşlisi değil. Bugün çokkültürlülük çağında nefes alıp veriyoruz: Bütün tarzlar birbiriyle alışveriş içinde ve birbirine karışmış durumda. Her birimizin farklı ufuk noktaları var: François tekno dinler, Mano funk ve Küba müzikleriyle yatıp kalkar, David klasik formasyonunu bırakmıyor ama Arhur H, Manu Dibango gibileriyle çalışmaktan da geri durmuyor. Paris Combo bunların hepsinden ve daha da fazlasından oluşuyor..."

Peki ya Belle du Berry? Orda iki dakika durup düşünmek lazım. Şarkı sözlerini yazan da o (ki bu kafayla mizah dergisi de çıkartabilirdi), pürüzsüz, saydam sesiyle okuyan da o. Bestelerde imzalar ortak, ama grupta her şey Belle du Berry'nin kalp atışlarına bağlı gibi.

Bir ucundan Les Négresses Vertes'i hatırlatıyor Paris Combo. Doğrusu, referenans listesini, bu ay ağırladığımız konuklarımız Calexico'ya, Cake'e kadar uzatmamızda da bir mahzur yok.

Adı üstünde, "atraksiyonlu" bir albüm "Attraction". Hafif, havai, kanatlanmış uçuyor. İnsanı mıknatıs gibi çekiyor, siz kıpırtısız durmayı becerseniz bile, çizgi filmlerdeki gibi masanın, sandalyenin, dolapların ayaklanıp dansettiğini görüyorsunuz. Her yola geliyor. Kışın kestane, yazın dondurma niyetine. *Derya Bengi*

RAM-SES
MÜZİK ATÖLYESİ

Merkez:
İstiklal Cad. Aznavur Pasajı 212/6
Yapı Kredi Kültür Merkezi Karşısı Galatasaray
Tel: 0. 212. 245 02 21

Dersane:
İstiklal Cad. Toma Apt. Şanzelize Girişi Kat. 5
Tel: 0. 212. 245 32 94

www.ramisekinci.com / www.muzikatolyesi.com
bilgi@ramisekinci.com / bilgi@muzikatolyesi.com

Türk Halk Müziği ve Batı Müziği Konservatuarlarına, Müzik Eğitim Fakültelerine hazırlık kursları

• Ses eğitimi (şan) • Keman (Türk-Batı) • Viyolonsel - Viyola • Piyano - Klavye (org) • Klasik Gitar • Flamenko - Latin Gitar • Akustik Gitar • Elektro Gitar • Bas Gitar • Jazz Gitar • Davul - Perküsyon • Bağlama • Tambur • Ud • Kanun • Kemençe - Kemane • Flüt - Ney • Saksofon - Trompet • Kaval - Mey

OLAY KAMPANYALAR

Enstrüman alanlara
Enstrüman ve aksesuarlarını alana 3 aydan 4 aya kadar ücretsiz ders imkanı

Enstrümanını getirene
1 ay ücretsiz ders imkanı

Enstrümanını değiştirene
Değişen ve değiştirilen enstrümana göre 1 aydan 4 aya kadar ücretsiz ders imkanı

Stüdyo çalışmaları
Stüdyoda çalışma süresine bağlı olarak; % 10'dan % 40'a varan indirimler

Burslu sistem
4-6 ve 8 aylık dönemlerde; % 40'dan % 60'a varan burs imkanı

6-8 ve 12 aylık dönem indirimi
% 10'dan % 30' varan indirim

Ramis Ekinci'nin "Kopuşkılar" albümü Ada Müzik'ten çıktı. 2000 yılının en ilginç albümü (Kanal 6, Number 1)

ON ŞARKI

Animals Don't Let Me Be Misunderstood
George Michael Shoot The Dog
J Geils Band Centerfold
John Cale Dying On The Vine
Lloyd Cole Minor Character
Marilyn Manson Tainted Love
MC Solaar Inch Allah
Murat Kekilli Çılgın
Prince The Greatest Romance Ever Sold
Pulp Bad Cover Version

YİRMİ ALBÜM

Ahmet Kaya Başım Belada
Cake Comfort Eagle
Cemali Hayat?
Çar Newa Sî
David Bowie Heathen
Ece Dorsay Kum Saati
Elvis Costello When I Was Cruel
I Am Kloot Natural History
John Zorn John Zorn's Cobra
Jon Spencer Blues Explosion Plastic Fang
Living Colour Vivid
Marc Almond Open All Night
Mazhar Alanson Türk Lokumuyla Tatlı Rüyalar
Neil Finn & Friends 17 Worlds Collide - Live At St. James!
Pixies Surfer Rosa
Renaud Boucan d'enfer
Santana Caravanserai
Shivaree Rough Dreams
Sonic Youth Murray Street
Tom Waits Alice / Blood Money

ROLL DİSKO OTUZ

ANA BABA OĞLAN KIZ ŞARKILARI

Ama Babacığım - **Fikret Kızılok** • Annem - **Ay-Feri** • Annem - **Hülya Koçyiğit** • Babalar Küçük Oğullarına Söylesin Diye - **Hardal** • Baby Plays Around - **Elvis Costello** • Cici Bebek - **Mazhar Fuat Özkan** • Daddy's Tune - **Jackson Browne** • Demirden Leblebi - **Nazan Öncel** • The End - **Doors** • Father and Son - **Cat Stevens** • Father Cannot Yell - **Can** • Father Lucifer - **Tori Amos** • Gümüş Saçlarına Eğdim Başımı - **Münir Nurettin Selçuk** • Henry My Son - **Pete Seeger** • Hoşgeldin Bebek - **Zülfü Livaneli** • I Had A Good Mother and Father - **Palace Brothers** • Kızıma - **Timur Selçuk** • Kızıma Mektup - **Bülent Ortaçgil** • Lemon Incest - **Serge & Charlotte Gainsbourg** • Love Child - **Diana Ross and The Supremes** • Ma Fille - **Serge Reggiani** • Mama - **Dave Berry** • Mama's Boy - **Ramones** • Morgane de toi - **Renaud** • Mother - **Danzig** • Mother - **John Lennon** • Mother - **Pink Floyd** • Mother and Child Reunion - **Paul Simon** • Mother Fist - **Marc Almond** • Mother's Little Helper - **Rolling Stones** • My Baby Girl - **John Martyn** • My Boy - **Richard Harris** • My Darling Child - **Sinead O'Connor** • My Old Man - **Lou Reed** • Neyleyim - **Ahmet Kaya** • Old Man - **Neil Young** • No Lullaby - **Jethro Tull** • Oğluma - **Cem Karaca** • Oy Anam Oy - **Arda Kardeş** • Papa Don't Preach - **Madonna** • Papa Was A Rolling Stone - **The Temptations** • Teach Your Children - **Crosby, Stills, Nash & Young** • Tears In Heaven - **Eric Clapton**

İNGİLTERE ALBÜMLER

1. **Red Hot Chili Peppers** By The Way
2. **Oasis** Heathen Chemistry
3. **Idlewild** The Remote Part
4. **Ashanti** Ashanti
5. **Nelly** Nellyville
6. **Queen** Greatest Hits I, II & III
7. **Enrique Iglesias** Escape
8. **Bryan Adams** "Spirit..."
9. **Eminem** The Eminem Show
10. **Sophie Ellis Bextor** Read My Lips

İNGİLTERE SINGLE'LAR

1. **Gareth Gates** Anyone Of Us
2. **Scooter** The Logical Song
3. **Flip & Fill** Shooting Star
4. **Elton John & Alessandro Safina** Your Song
5. **Ashanti** Foolish
6. **Elvis vs JXL** A Little Less Conversation
7. **Beyonce** Work It Out
8. **Nelly** Hot In Here
9. **Jennifer Lopez** I'm Gonna Be Alright
10. **Bryan Adams** Here I Am

AMERİKA ALBÜMLER

1. **Dave Matthews Band** Busted Stuff
2. **Nelly** Nellyville
3. **Eminem** The Eminem Show
4. **Red Hot Chili Peppers** By The Way
5. **Avril Lavigne** Let Go
6. **Various Artists** Irv Gotti Presents The Inc
7. **Styles** A Gangster And A Gentleman
8. **Ashanti** Ashanti
9. **Counting Crows** Hard Candy
10. **Josh Groban** Josh Groban

=16 *Dört kere dört onaltı: Plakçılarda hangi albümler satıyor, kulüplerde hangi parçalar çalıyor?*

KOD MÜZİK / Atlas
1. **Tarwater** Not The Wheel
2. **Spylab** This Utopia
3. **Pelzig** Drive Your Engine Clean
4. **Marcus Guentner** In Moli

ZİHNİ / Akmar
1. **Mansoon** "Wedding" Soundtrack
2. **Barikat** Güneşin Çocukları
3. **Replikas** Dadaruhi
4. **David Bowie** Heathen

SHADOW / Ankara
1. **Moloko** Sing It Back
2. **Timo Maas** Shifter
3. **Kenny Dope** The Bomb
4. **Mo Horizons** Superworld

HADİGARİ / Bodrum
1. **Thrut feat. Rakim** Addictive
2. **Jason Downs** Cheerokee
3. **Satoshi Tomiie** Love In Traffic
4. **Public Domain** Operation Blade

KÖSTEBEK / Aznavur
1. **Marianne Faithfull** Kissin' Time
2. **Cake** Comfort Eagle
3. **Starsailor** Love Is Here
4. **Craig Armstrong** As If To Nothing

KARGA / Atlas
1. **Doves** The Last Broadcast
2. **David Bowie** Heathen
3. **Oasis** Heathen Chemistry
4. **Korn** Untouchables

MELEK / Beyoğlu
1. **Karakan** Evdeki Ses
2. **Pale** Dogs With No Tail
3. **Dario Moreno** Istanbul
4. **Ali Hassan Kuban** Habibi

KARGA / Kadıköy
1. **Joe Henry** Want Too Much
2. **Lounge Lizards** Yak
3. **Marianne Faithfull** Song For Nico
4. **Brian Eno** Juju Space Jazz

Tom Waits

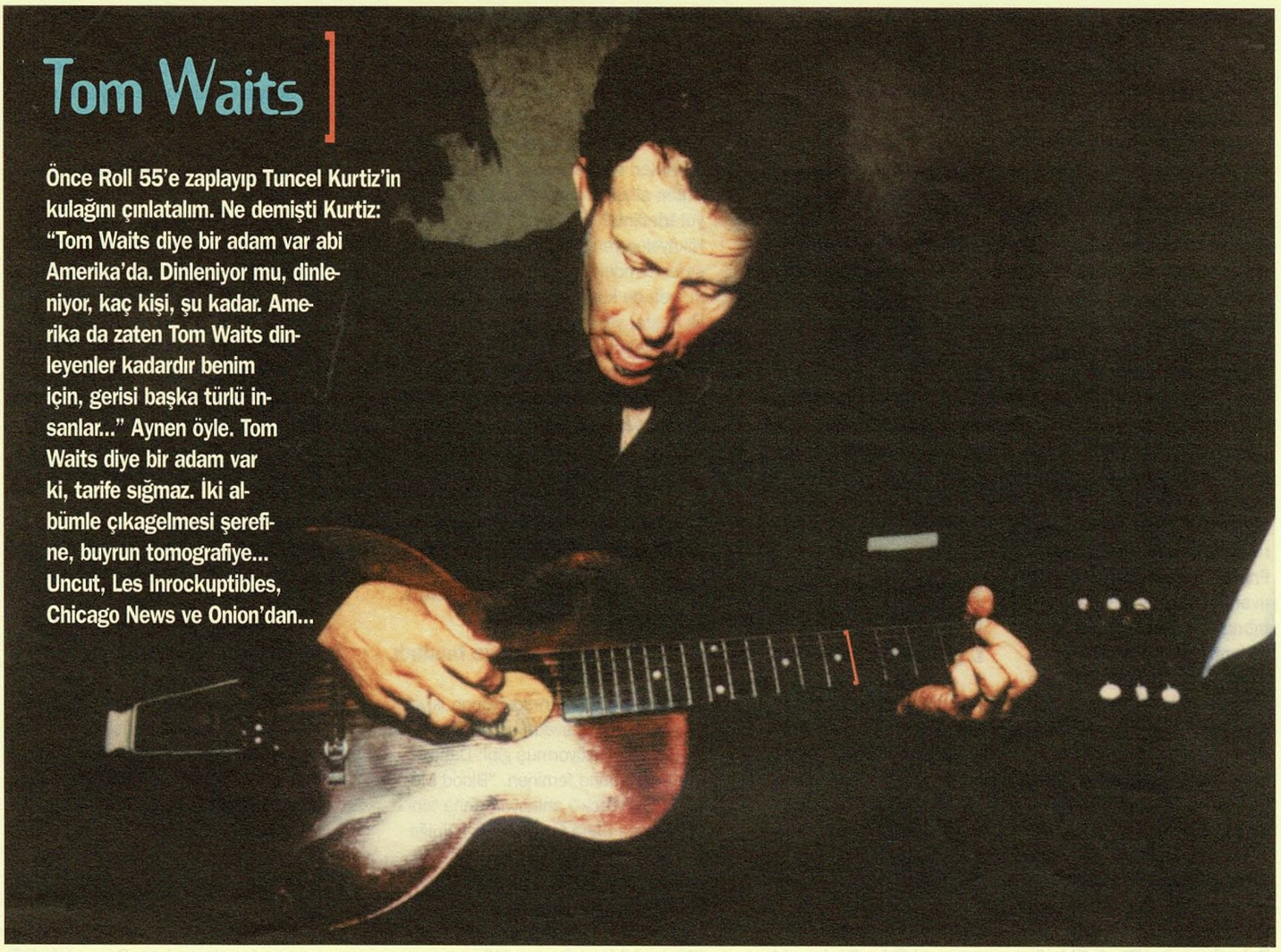

Önce Roll 55'e zaplayıp Tuncel Kurtiz'in kulağını çınlatalım. Ne demişti Kurtiz: "Tom Waits diye bir adam var abi Amerika'da. Dinleniyor mu, dinleniyor, kaç kişi, şu kadar. Amerika da zaten Tom Waits dinleyenler kadardır benim için, gerisi başka türlü insanlar..." Aynen öyle. Tom Waits diye bir adam var ki, tarife sığmaz. İki albümle çıkagelmesi şerefine, buyrun tomografiye... Uncut, Les Inrockuptibles, Chicago News ve Onion'dan...

BEN İNGRİD BERGMAN'IM

İki albüm birden çıkartmak nasıl bir duygu?

Tom Waits: Bilmem. Bu soruya bir cevap hazırlamıştım, ama şimdi aklıma gelmiyor. Yedi yıldır albüm yapmıyorum diye bozuk çalıyorlardı, iki albüm bir arada çıkardım, şimdi buna da laf ediyorlar. Milleti memnun etmek mümkün değil. Neyse, zaten bir daha asla aynı anda iki albüm üzerinde çalışmayacağım, çok meşakkatli iş. Bir araya getirilmesi ve miksajı yapılması gereken iki grup şarkı, tasarlanması gereken iki albüm kapağı... Zaten albüm yapmak başlı başına bir bela. Stüdyoda olmak denizaltında olmak gibi, insanın algıları uyuşuyor. Stüdyoya girince iyice manyaklaşıyorum, istediğim noktaya ulaşıncaya kadar bir sürü denemeye girişiyorum. Hem Çinli, hem İrlandalı, hem oda müziği, hem blues, hem çok orkestrasyonlu, hem de çıplak sound elde edebilmek için aynı şarkının 25 versiyonunu yapıyorum. Dinlediğiniz bir şarkıyı bitirinceye kadar beş ülkeden geçmiş oluyorum. Şarkı yapmak, benim için bir yolculuğa çıkmaktan farksız.

Yola çıkmadan önce varacağınız yeri biliyor musunuz?

Şarkı yazarken neyin peşinde olduğumu, ne aradığımı bilmem. Kafamda belirlenmiş hiçbir şey olmuyor, bir şey bir başkasına götürüyor, sanki adım adım bir yere tırmanıyorsun gibi. Bazen küçük bir şeyden hareket ediyorsun, şarkı seni bambaşka bir yere götürüyor. Sanki zifiri karanlıkta bir odanın içinden geçiyormuş gibi çalışıyorum. İnsanları hiçbir şey göremedikleri ve hiçbir şeye dokunamadıkları bir diyara götürmek istiyorum. İnsan şarkılarda başka yerlerde diyemediği şeyleri söylüyor. Kelimelere dökemediğim şeyleri şarkılarda ifade ediyorum.

Birçok albümünüzde denizcilerden ve denizden bahsediyorsunuz. Bunun sebebi çocukluğunuzun San Diego'da geçmesi olabilir mi?

Bence bütün şarkılarda havadan bahsedilmeli. Sonra şehir ve sokak adları da geçmeli, ayrıca bir-iki tane de denizci bulunmalı. Bence bunlar şart. *(gülüyor)*

Bu sizin şarkılarınız için mi, yoksa bütün şarkılar için mi geçerli?

Bütün şarkılar için. Birçoğu o kadar fena çuvallıyor ki. Ben başkalarının şarkılarında kaybolan denizcileri ve şehirleri arıyorum. Herkesin kendi meşrebine göre bir takıntısı var. Bazıları şarkılarını oyuncak arabalar, bulutlar veya kedi zırvalarıyla dolduruyor. Bütün mesele neyin uyup neyin uymadığında. Bunlar duyguları aktaran küçük, ama önemli araçlar... Şarkı yapmakla pizza yapmak arasında bir benzerlik var. Yaratıcı anlamda bir yemek tarifi ikisi de. Malzemeleri gerektiği miktarda karıştırdıktan sonra pişiriyorsun ve servis ediyorsun. Sık sık ev değiştirdiğim dönemde plaklarımı, takriben aynı boyutta oldukları için pizza kutularına yerleştirirdim.

Pes bir sesim, eğlenceli, komik bir yürüyüşüm, dünyaya alışılmışın dışında bir bakışım var, çoğu zaman kendimi yalnız hissediyorum... Belki bu durumdan faydalanabilirim.

Albümleriniz MTV ve benzeri mecraların, ortamların ya da geniş kitlelerin kitlelerin müzik zevklerine uyuyor mu?

Kitlelerin benim müziğimi yakından izlediğini sanmıyorum. Fakat müziğim nereye oturtulabilir diye soruyorsanız, herhalde bir köşeye yerleştirilebilir. Müziğe en iyi cevap başka tür bir müziktir. Bence çoğumuz başka müziklere yanıt veya tepki verme durumundayız. Çoğumuz şu ya da bu şekilde şimdiye kadar etkilendiğimiz sanatçıların eserlerine gönderme yapıyor veya onları taklit ediyoruz. Gelgelelim, işin en karışık, fakat en güzel tarafı şu: Asla başka birine tıpatıp benzeyemiyorsunuz. Siz "hay allah, şimdi şu şarkıcıyı taklit ediyor diyecekler" deseniz bile, sonuç öyle olmayabiliyor. İnsanın kendi müziğinde o kadar çok değişken bir araya geliyor ki, sonuçta bunları birbirinden ayırmak mümkün olmuyor.

Özellikle "Swordfishtrombones"un ilk parçası "Underground" birçok genç müzisyene ilham kaynağı oldu, ortalık demin dediğiniz anlamda Tom Waits taklitçileriyle doldu.

Bir etki yaratmak elbette güzel bir şey, ama müzik dünyasına hatırı sayılır bir

→57

katkımın olduğunu iddia edemem. Öyle hit albümleri olan biri değilim. Bir etkim olduysa, daha çok yıkıcı yönde olmuştur.

Bu sıralarda ne dinliyorsunuz?

"The Worlds Of Charley Patton"ı. Müthiş. Bende üç takım vardı, ama sürekli birilerine hediye ediyorum. Herkes Patton'u bilir –belki de abartıyorum. Ama sürekli bu CD'den alıp hediye etmeye devam edersem, herkes onunla tanışacak. Patton'ı ilk dinlediğimde 18 yaşındaydım, barlarda ve mahallî festivallerde çalıyordum. Amerikan müziğinin evrimi, kültür tohumlarının dağılışı gibi konular çok ilgimi çekiyordu. Patton'ın o irikıyım, derin ve zengin sesi asla başka türlü elde edemeyeceğim özellikler kazandırdı bana.

Bir söyleşinizde 60'ların başında James Brown'ı ve grubu The Famous Flames'i seyrettiğinizde dünyanızın değiştiğini söylemiştiniz. Nasıl bir deneyimdi o?

Narkozlanmış ya da hap almış gibiydim. Haftalarca kendime gelemedim. Çocukken müzik başka bir dünya gibi. Duygusal olarak kırılgansın ve müzik sanki senin için yaratılmış gibi; seninle konuşuyor adeta. Çılgın bir vaiz sana bilmediğin dünyaları açıyor hissine kapılıyorsun. James Brown'ın konseri ve aynı dönemde bir üniversitenin spor salonunda dinlediğim Bob Dylan ruhumu harekete geçirmişti.

Frank Zappa'nın konserlerinde uvertür olarak sahneye çıktığınız dönemlerden pek iyi anılarınız olmadığı biliniyor...

Sahneye çıktığımda millet bira kutuları fırlatır, küfrederdi, hatta üzerime tükürürlerdi. Kendimi hep Frank Zappa için seyircinin hararetini ölçen bir anüs termometresi gibi hissediyordum. Kendi kendime, "bu iyi bir tecrübe, feleğin çemberinden geçiyorsun işte" deyip duruyordum. En azından okul servisi şoförü ya da silah satıcısı falan değildim. Acılı, sancılı bir süreçti, ama sonuçta geçti ve başka birileri benim anal termometrem işlevini görmeye başladı.

Yeni albümlerinize gelirsek; "Alice" ve "Blood Money", tiyatro yönetmeni Robert Wilson'la "Alice" ve "Woyzeck" adlı oyunlarda yaptığınız işbirliğinin sonucu olarak ortaya çıktı. Daha önce de "Black Rider"ı yapmıştınız birlikte. Böylece bir üçleme çıkmış oluyor ortaya...

Evet, öyle de denebilir. Ama hiç öyle düşünmemiştim.

Robert Wilson gibi bir dahiyle çalışmak nasıl bir şey?

Su altında bale yapmak gibi. Bir kere bu oyunlardan birinde rol almayagörün, her yerde insanların daha yavaş hareket etmelerini istersiniz. *(yönetmeni taklit ediyor)* "Lütfen çeşmeye doğru 360 derecelik bir dönüş yap. Önce ayaklar..." Wilson'la çalışmanın eşi benzeri yok. Onunla çalışmak insanı kökten bir değişime itiyor. Ne olduğunu tarif etmem zor. Sahnede insanlar kanatlı rahibe gibi giyinmiş ağır çekim hareket ediyorlar ve sen de buna müzik uyduracaksın. Büyüleyici bir deneyim... Yarattığı dünyada herkes onun fizik kurallarına uymak zorunda. Onun kurallarına göre, herkes sahnede çok yavaş hareket etmeli, çünkü gerçek dünyadaki bir anlık dram, sahnede o anın kısalığında anlatılamaz. Bob'un bu anlayışı sayesinde iskemle çekmek, bardağı masadan almak gibi en basit hareketleri bile değişik açılardan değerlendirebiliyorsunuz. Onunla tanıştığımda yanımda Graham Bell gibi bir mucit varmış gibi hissediyordum. Derin düşünüyor, kelimelerini çok dikkatli seçiyor, pek dalga geçilecek bir adam değil. Çok farklı olduğumuzu farkettik, fakat birbirimizi anlıyorduk. Eğer karşınızdakiyle fazla benzeşirseniz, birbirinizden pek fazla öğreneceğiniz bir şey yok demektir. Ondan çok şey öğrendim. En başta da vücudun yalan söylemediğini... Müthiş bir liderlik yeteneği var ve onunla bir keşif gezisine çıkıyorsunuz. İşin yürümesi için şüpheyi rafa kaldırmalısınız. Bob'la çalışmak iptilâya yol açıyor, çünkü onun ışık, hareket ve metne bakış tarzı, benim çok hoşuma giden bir şekilde dünyayı yeniden kuruyor.

Gerek "Alice", gerekse "Woyzeck"in müzikleri sahnelenmek için yazılmıştı. Onları albüme dönüştürürken nasıl bir yol izlediniz?

Hikâyeleri yeniden tahayyül ettim. Bu sefer elimdeki malzeme görüntü değildi, ben de kulaklar için filmler yaptım. İlk başta, yüksek ateşle hasta düşüldüğünde görülen bir rüya gibiydi. Çatlamış bir aynaya bakmaya benzer bir şeydi. Ama sonuçta, oyun oyundur, albüm de albüm; şarkıların tadına varmak için Bob Wilson'ın oyunlarının anlattığı hikâyeleri bilmeye gerek yok. Şarkıların kendi vücutları var, her biri kendi içinde ayrı bir hikâye. Ve daha geniş bir anlatıya yaslanmaya ihtiyaç duymuyorlar. Bu iki albüm, belki de bir madalyonun iki yüzü gibi. "Alice" havada uçuyormuş ya da denizde yüzüyormuş gibi: Daha "akuatik", daha feminen. "Blood Money", "Woyzeck"i anlatıyor; daha tensel, kökleri daha fazla ete ve kemiğe gömülü.

Bir öğrenci grubunu gitar imalathanesine götürmüştüm. Orada beni tanıyan çıkmadı. Aynı grubu çöplüğe götürdüm. İnsanlar etrafımı sardı, imza istemeye başladı.

"Blood Money" ile "Woyzeck"in müzikleri aynı, öyle değil mi?

Evet, sadece ismi değişik. Albüme de "Woyzeck" ismini verecektik, ama onun kim olduğunu kimsenin bilmediğini düşündük; Kathleen *(Brennan, Tom Waits'in eşi)* "Blood Money" olsun dedi, biz de öyle yaptık. Öykünün kahramanı sıradan bir asker, tıbbî deneylerde para karşılığında kullanılıyor ve bu deneyler de onun aklî dengesini harap ediyor. Karısı bando şefiyle kırıştırıyor ve olaylar bu minvalde gelişiyor. Kısacası biraz hazin bir hikaye.

Albümdeki şarkılar bu hikayeyi mi anlatıyor?

Şarkılar hikayeyi baştan sona anlatmıyor; şarkılardan hikayeyi çıkartamazsınız. Bir tiyatro eseri için yazılmış olsalar da, bir albüm haline gelebilmeleri için tek başlarına ayakta durmaları gerekiyordu. Yani bir romanın sinemaya uyarlanması gibi bir durum söz konusu. Yani, müzikte hikayeye belli göndermeler yapmak gerekiyor, ama asıl mesele şarkının iç mantığını kurmak. Dünya içinde küçük bir dünya kurmaya benziyor.

"Alice"in konusu ne?

Ellisini geçmiş bir Oxford profesörünün bir kıza kafayı takması sapıkça gelebilir, ama oyun temelde Lewis Carroll'la Alice arasındaki hayalî aşkı ele alıyor.

Bütün şarkılarda bu konu mu işleniyor?

Şarkılar kabaca bu eksen üzerinde dönüyor, hepsi bu kökten fışkırıyor, hepsi aynı şeyi başka şekillerde söylüyor.

"Woyzeck"le "Black Rider" aynı çizgide gibi. İkisinde de karnavalsı bir duygu var...

Doğru. Cinayet de var. Sanırım karnaval meselesi beni çekiyor. İlham almak için Hitchcock'un "Strangers On A Train"ini seyrettim. Çok izlenimci, ama konusunu hayattan alıyor. Sonra çok değişik bir şekilde gelişiyor.

"Woyzeck"in öyküsünü günümüze taşımakta güçlük çekmiş miydiniz?

Evet, ama Wilson o tabağı kırıp tekrar, yanlış bir biçimde yapıştırıyor. Tabak artık kullanılmaya müsait değil, ama duvara asınca harika görünüyor. Öte yandan Kathleen'le ben tik ve tak gibiyiz. O bana tik der, ben ona tak diyorum. Şarkılar da böyle oluşuyor. Sanırım sonuçta herkes tiyatrodan, oyundan aklına takılan bir müziği ıslıkla çalarak ayrılmak ister.

İnsan ister istemez William Burroughs'un "The Black Rider"da söylediği şarkıyı, "It Ain't No Sin"i mırıldanıyor.

Evet, Bay Burroughs... O 20'li yıllardan kalma bir şarkı. "Kemiklerinin etrafında danset." Zaten Burroughs da iskelet gibi; o şarkıyı söylerken insan cadılar bayramı gelmiş zannediyor. Biz de bu şarkıyı "Woyzeck"in müziğine aşıladık. Proje çok uzun sürdü, ama tamamlandı ve oyun bütün Avrupa'yı dolaştı. Amerika'da, Brooklyn Academy of Music'de yalnızca bir kez sahnelendi. Fakat Avrupa'da vaktiyle "Cats"in yaptığı gibi bir etki uyandırdı. Avrupalılar daha iyi tiyatro seyircisi. Hâlâ bu tür geleneklere yakın ilgi gösteriyorlar. Ama Amerika'da insanları tiyatroya götürmek deveye hendek atlatmaktan zor. Sinemaya gidiyoruz diye kafalarsanız, belki...

Tiyatro sizce neden Avrupa'da daha

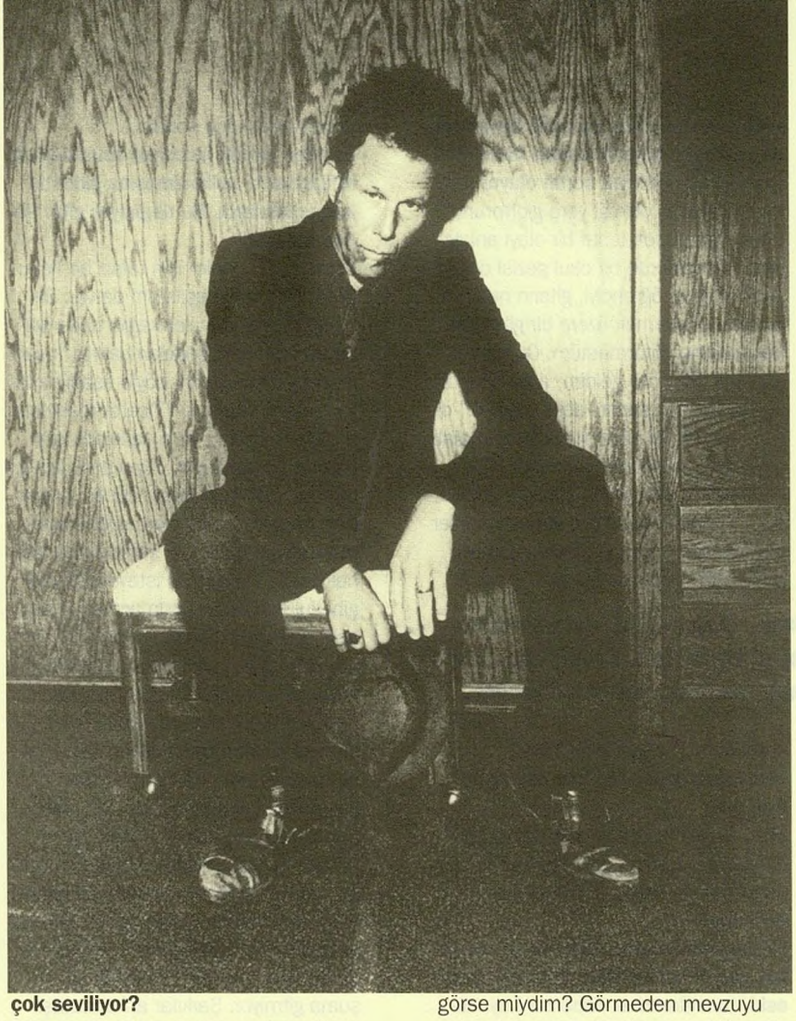

çok seviliyor?
Bilmem. Belki de tiyatronun kaynağına daha yakın oldukları içindir. Suyun başındalar, içiyor, yıkanıyorlar.
Amerika'da tiyatroya rağbet olmamasının sebebi televizyon kanallarının çokluğu mu?
Onun payı büyük. Televizyon insanın beynini tembelleştiriyor. Elektronik medya şöyle diyor: "Siz arkanıza yaslanın ve işi bize bırakın; uzman biziz, size neyin iyi geleceğini biz biliriz." Avrupa'daysa insanlar sokaklarda, okullarda, ardiyelerde oyunlar sahneleyerek yetişiyor.
"Woyzeck"in Amerika'da sahnelenme ihtimali var mı?
Bunu söylemek için vakit erken, ama sahnelenir sanırım. Fakat oyunlar değişiyor, gelişiyor ve sonuçta ortadan kayboluyor. Her oyun bir noktaya kadar oynanabiliyor.
Bu geçicilik hoşunuza gidiyor mu?
Hayır! Hoşuma gitmiyor, çünkü mesela bir albüm yaptığında onun nereden baksan birkaç sene piyasada olacağını biliyorsun, bu iyi bir şey. Oyunlar için aynı şey söz konusu değil. Fakat, tiyatronun oyuncuların kafasında yaşayan bir şey olduğu fikrine de alışıyorum. Düşünün, tiyatroda bütün oyuncular gece evlerine gidiyorlar ve ertesi akşam gelmezlerse oyun yatıyor. Bu da aslında olaya biraz heyecan katmıyor değil.
Bir albüm birkaç sene piyasada kalır diyorsunuz ama, "Black Rider" çarçabuk ve sessiz sedasız ortadan kayboluverdi...
Şirket *(Island, Waits'in eski plak şirketi)* pek uğraşmadı da ondan. İnsanlar tiyatro eserlerinin müziklerini ne yapacaklarını bilmiyorlar. "Acaba oyunu görse miydim? Görmeden mevzuyu anlayabilir miyim?" diye tereddüte düşüyorlar.
"Black Rider"ın müziğini bir renge benzetirsek, akla kahverengi geliyor. "Woyzeck" ya da "Blood Money" hangi renge benziyor sizce?
Siyah ve sarıya, daha doğrusu siyah ve kirli sarıya benziyor. "Misery Is The River Of The World" öyle bir şarkı. "All The World Is Green" de aynı renklerde.
Sahnelemek istediğiniz başka oyunlar var mı?
Wilson'la bir Beckett sahnelemek istiyorum.
"Woyzeck"de de biraz Beckett tonu var.
Evet, gerçeği fazla çıplak göstermek, etkilemek gibi bir özelliği var. Bence Bob kelimeleri o kadar sevmiyor. Onları kapıya ulaşmaya çalıştığınız karanlık bir odada yerlere serpiştirilmiş raptiyeler gibi görüyor. Bence kelimeleri kullanırken çok dikkatli davranıyor.
Demin televizyonun insanın beynini tembelleştirdiğini ve elektronik medyanın "siz arkanıza yaslanın ve işi bize bırakın; uzman biziz, size neyin iyi geleceğini biz biliriz" dediğini söylediniz. Ozzy Osbourne'un Ozzie Nelson kimliğiyle yaptığı televizyon programına ("Biri Bizi Gözetliyor"un çekirdek aile versiyonu; seyirciler 24 saat boyunca Osbourne ailesini "gözetliyor") ne diyorsunuz?
Bilemiyorum. Ben hepimizin hastalıklı olduğunu sanmıyorum, ama kültür hastalıklı ve bize grip bulaştırıyor. Doğrusunu söylemek gerekirse, diziyi izlemedim.
Peki bu hastalıklı kültürün bulaşıcılığı ne gibi sonuçlar doğuracak sizce?
Bilemiyorum. Gidişatın boktan olduğu ortada. Teknolojiyle ne yapacağımızı bilemiyoruz. Teknoloji çok karmaşık, çok rafine bir mekanizma, ama biz onu çekiç gibi kullanıyoruz. Bir de şu zehir saçan, bir ülke kadar büyük ve güçlü karteller var. Bazen hepimizin hayvan gibi güdüldüğü hissine kapılıyorum.
Hükümetler de bunu körüklüyor...
Evet, herkes sanki savaştaymışız da, uslu durup liderimize itaat etmemiz gerekiyormuş gibi bir havada. Devlet Kütüphanesi'nde bana terörist muamelesi yaptılar, biliyor musun? Çantamı koyacak bir yer arıyordum. Altı ayrı yere koymaya çalıştım, hiçbirine izin vermediler, ben de patladım sonunda: "Yahu bunun içinde bomba olsa, nereye koyduğumun ne önemi var?"
"Mule Variations" çıktığında sanki çoğu insanın aklında "nerede kaldın?" sorusu belirmişti. Bu sizi rahatsız etti mi?
Ben soruları severim, rahatsız olmadım. Ama bir başkasına yedi yıldır neler yaptığını nasıl anlatırsın? Bu gerçekten ilgilerini çeker mi? Eğer yaratıcı bir kişiliğiniz varsa, bütün yaptığınız şeyler yaratıcı olur. *(gülüyor)* Eski bir deyiş vardır: "Bir şeyi nasıl yaparsan, her şeyi de öyle yaparsın." Yemek yaparken yaratıcıysan, yaptığın her şeyde de öylesindir. Yani ortada beni zorlayan bir şey yoktu. Yalnızca değişik bir pencereden baktığımı düşündüm. Ben müziğe tutkunum. İşin sonunda bir ürün olsun ya da olmasın, ben hep kendimi müzik yaparken buluyorum.
Sevilen sanatçılar sanki belli zaman aralıklarında albüm çıkartmak baskısı altındalar. Siz böyle bir baskı hissediyor musunuz?
Hayır. Ben öyle yedi-sekiz aylık turnelerde yeniyetmelere hitap eden pahalı, hızlı pop müzik topluluklarıyla aynı frekansta değilim. Nihayet hayatımın gösteri dünyasından önde geldiğini keşfettim. Balın bozulmayan tek besin olduğunu biliyor muydun? Tutankamon'un mezarında bulmuşlar. Kâseler dolusu bal. Tadı ilk günkü gibiymiş.
Sahiden denemişler mi?
Evet, denemişler. Sen denemez miydin? Binlerce yıllık bir mezar odasında bir kâse bal bulsan, parmağını daldırıp tadına bakmaz mısın? "Alice"deki şarkılar 1992-93'te hazırlanmıştı. Almanya'da, Bob Wilson'la birlikte çalışmamızın sonucunda ortaya çıkmışlardı. Bir kutuya koyup bir süre orada tuttuk. Bal gibi yıllanıyorlardı. Tazeliği de kutuya hapsetmiştik. El değmeden paketlenmişlerdi. Sonra araya başka işler girdi...

Teknoloji rafine bir şey, ama biz onu çekiç gibi kullanıyoruz. Bir de şu zehir saçan karteller var. Bazen hepimizin hayvan gibi güdüldüğü hissine kapılıyorum.

Neredeyse Tom Waits'in muhteşem kayıp albümü haline gelecekmiş.
Ben de zaten kayıtların nereden olduğunu bilmediğimden, bir korsan kopyasını satın almıştım.
Nasıl oldu o?
"Alice"in şarkıları arabamın arkasındaki bir çantayla birlikte çalındı. Sonradan birkaç bin dolar karşılığında çantayı aldık, ama sanırım arada müziği kopyalamışlar.
Takası nasıl yaptınız? Çantayı çalanlarla buluştunuz mu?
Evet, karanlık bir barda. Herkes güneş gözlüğü takıyordu ve hava çok soğuktu. Onlar "Çantayı çöpün yanına bırakacağız. Parayı bir kesekağıdının içine koy" dediler. Bu olay da albümün hikayesine biraz maceralı bir hava verdi.
Biraz önce "o 'tik' diyor, ben 'tak'..." dediniz. Uzunca bir zamandır albümlerinizi, şarkı yazmaktan prodüksiyona, eşiniz Kathleen Brennan'la birlikte yapıyorsunuz. Bu işbirliğinizi nasıl yürütüyorsunuz?

bakınız

Tom Waits otuzuncu sayıda ve üçüncü özel Roll'da kapaktan bakıyordu.

"Dürüstlük önemli mi, emin değilim. İnsanlar, doğruyu söyleyip söylemediğine aldırmaz. Beni güldür ya da ağlat, tek istediğimiz bu, derler. Kötü bir film seyrederken biri dönüp size "ama biliyor musun bu gerçek bir hikaye" dese, kötü film birden iyileşir mi? Kötü film kötü filmdir." (sayı 30, nisan 99)

"Sen yıka, ben kurulayayım" hesabı. Yaratıcılık sürecinde bir sürü seçim yapmak ve kararlar vermek gerekiyor. Bir geminin mi şarkısını yazacağız, yoksa bir çayırın mı; bir ağıt mı olacak, yoksa bir pavyon şarkısı mı? Birini ele alıp istediğinizi yapabilirsiniz. Ben herkesten çok onun fikrine güvenirim. O bir sürü işe girdi çıktı. Ben Ingrid Bergman'ım, o da Humphrey Bogart. Onun uçuş ehliyeti var, evlenmeden önce rahibe olmaya niyetliydi. Neyse ki o işi aklından çıkarttım. Motosiklet yapımından finans hareketlerine kadar her şeyden anlar ve mükemmel bir piyanisttir. Menekşe uzmanıdır. Hamur açmayı iyi bilir. Şapkası rüzgarda savrulan süper kadın gibidir. Bazen didişiriz ve bir didişme şarkısı çıkar, ya da topraktan patatesin çıkması gibi peydahlanır ve biz de onu hayran hayran seyrederiz. Dikkatlerin üzerinde olmasından, röportajlardan falan hoşlanmaz. On parmağında on marifet vardır. Sıkı bir müzik altyapısına ve iyi bir girişimci kafasına sahiptir. Harikadır, çok eğlenceli ve beceriklidir. Bütün özelliklerini de herkesle paylaşır.

İşbirliğiniz aşk ilişkinizden önce mi başladı, sonra mı?

Aşk ilişkimiz iş ilişkimizden önce gelişti. "Kaybolmaca" diye bir oyun oynardık. Arabayla şehre girerdik, ben "bebeğim, ben bu şehri avcumun içi gibi bilirim" derdim. O da "hiç de bile" derdi ve "dön şurdan, şimdi tekrar dön, geri git, tekrar sağa dön" gibi direktifler vermeye başlardı. Bunu gece boyunca, kaybolana kadar yapardık. Sonra, "Gördün mü? Ben de senin burayı bildiğini zannetmiştim" derdi. Yani kâh yolundan gider, kâh kaybolursun. İşte onunla işbirliğimize iyi bir örnek. Bizim çalışma tarzımız kanla ya da harflerle sonuçlanacak bir kavgaya benzer. Bir melodi ya da cümle hakkında düşüncelerinizi onu değiştirip geliştirmeden anlayamazsınız. Eğer başarılı bir işbirliği içindeyseniz, ilişkinizde, dışarıda öğrenebileceğiniz ve üretebileceğinizden daha çoğunu öğrenir ve üretirsiniz. Zaten çocuk da yaptık. Bir kez çocukları birlikte yetiştirmeyi becerirseniz, şarkı yapmayı haydi haydi becerebilirsiniz.

Bir münzevi olarak tanınıyorsunuz. Bu sizi rahatsız ediyor mu?

Yok canım. Hoşuma da gidiyor. Yabancıları uzak tutar, fena mı? Arıcı olmak gibi bir şey. Çarşıda pazarda size yaklaşmaktan çekiniyorlarsa, bu o kadar da kötü değildir. Ben şaklaban değilim. Açılışlarda kurdela da kesmiyorum, belediye başkanıyla fotoğraf çektirdiğim de yok. Topun bahçeme kaçarsa, onu bir daha göremezsin. Yakın arkadaşlarım, sevdiklerim var –güven çemberi denilen şeyin içindeyim.

Web sitenizde size gündelik hayatınızda rastlayan hayranlarınızın izlenimleri var. Sokağa çıkmak sorun oluyor mu?

Hayır, canımın çektiği yere gidiyorum. Başımdan geçen tuhaf bir olayı anlatayım... Geçenlerde bir okul gezisi dolayısıyla bir grup öğrenciyi, gitarın nasıl yapıldığını göstermek üzere bir gitar imalathanesine götürmüştüm. Orada çalışanlarla göz göze geldim, ama beni tanıyan, "ya sen şarkıcı değil miydin?" diyen olmadı. İki saat orada gitar imalatı seyrettik, kimse beni tanımadı... Bir hafta sonra aynı grubu çöplüğe götürdüm. Otobüsü parkeder etmez insanlar etrafımı sardı, benden imza istemeye başladılar. Yahu çöplükteyiz! Sanırım çöplüklerde herkes beni tanıyor.

Birçok müzisyen şarkılarının reklamlarda kullanılmasını kabul ediyor. Çok aşağılayıcı bir durum. Bende anısı olan şarkıların reklamda kullanılmasından nefret ediyorum.

Yani insan dinleyicisi kim bilemiyor, öyle mi?

Evet. Bence insan bir dinleyici topluluğuna seslendiğini düşünmemeli, bu tür düşüncelerin kafasına girmesine izin vermemeli.

İlk çalışmalarınızda Beat etkisi var, fakat geç dönem çalışmalarınızda daha eski, tanımlanması daha zor kaynaklardan etkilendiniz. Yaşlandıkça daha eskiye mi dönüyorsunuz?

Bilmiyorum. Umarım geçmişe dönmüyorumdur.

Olumsuz anlamı gelmesin aklınıza. Yani, yaşlandıkça daha eski kaynaklara mı yöneliyorsunuz?

Kaynaklarımı kestiremiyorum. Bence dünyayı parçalar, sonra tekrar kurarsınız. Bir şey üzerinde ne kadar durursanız, hafızanızda o kadar kalıcı olur. Bunun işleyiş tarzını kim bilebilir? Belleğin doğası ve günlük hayatınıza yansıması, cevaplaması güç sorular.

Eskiden birçok müzisyen müziklerinin reklamlarda kullanılmasına şiddetle karşı çıkarlardı. Bu değişiyor gibi. Neden dersiniz?

Bilmem. Bu benim için tatsız bir konu. Mahkemelik olmuşluğum da var. Bir bakıyorsunuz, tuvalet kağıdı reklamında 60'ların rock şarkıları çalıyor. İnsanlar neden kendilerini böyle aşağılatmaya meraklı olurlar ki? Ticaret meseleleri tabii. Belleğiniz ve o şarkılarla olan ilişkiniz sömürülüyor. Bunu para için yapıyorlar. Bu kadar basit. Bir de şu var: Bazı sanatçılar dizginleri elden kaçırıyor, mesela benim ilk şarkılarımın telif hakkı yok. Dolayısıyla isteyen istediği gibi kullanabiliyor. Dava açmamın sebebi de buydu. Fakat, ne yazık ki birçok müzisyen şarkılarının reklamlarda kullanılmasını kabul ediyor.Bunu çok aşağılayıcı buluyorum. Bende anısı olan şarkıların böyle kullanılmasından nefret ediyorum. Eskiden birisinin şarkısı reklamlarda çıktığında "ne kötü, yolsuz kaldı herhalde" derdik. Şimdi herkes bu işin peşinde. Sanırım müziğin önemli bir ihracat kalemi reklamlar. İşbilir bir kasabın ineğin her tarafını kullanabilmesi gibi bir durum. Reklamlarda Beatles şarkılarını duymak hiç hoşuma gitmiyor. Şarkılar anlamsızlaşıyor. Belki herkes öyle düşünmüyor, ama ben "hassiktir, bir şarkı daha mortu çekti" diyorum.

Bazı şarkılar bazı markalarla özdeşleşmiş durumda..

İşte istedikleri de bu. Belleğinde yer alan şeylerin yerlerini değiştirip yeni bağlantılar kuruyorlar. Hazır şarkıyı hatırlamışken, bir soda ya da şekerleme markası da aklına geliversin... Gidiş kötü, ama dünya böyle. Bizi kasap çengellerine asmak için pusuya yatmış bekliyorlar.

Çocuklarınız kendi sevdikleri müziği dinleme yaşına geldiler. Onların müzik beğenilerini onaylıyor musunuz?
Elbette. Yeter ki müzik dinlesinler. Yaşlandıkça yeni çıkan müziklerle arayı açıyorsunuz. Ben balıkçı yaka kazak gibiyim. Bana şunu dinledin mi, bunu dinledin mi diye soruyorlar. Ben onları konsere götürürüm, ama kapıdan bırakırım. İçeri girmeye utanırım doğrusu.
Siz gençliğinizde kimleri dinlerdiniz?
Yaşıtlarım o günlerin moda mekânlarına takılırken, ben ikinci el Bing Crosby plakları arar, kuşağımın çizgisinden uzak durmaya çalışırdım.
En çok hangi şarkınızın yorumunu beğeniyorsunuz?
Johnny Cash'in "Down There By The Train" yorumunu. Ben yorumlardan hoşlanıyorum. Önce biraz sinirime dokunur, sonradan "iyiymiş" demeye başlarım. Şarkılarınızı birinin duyup "bunu ben de çalsam" demesini istersiniz aslında. Şarkılarınızı çalmazlarsa da, "neden benim şarkılarımı yorumlamıyorlar?" diye huysuzlanırsınız.
Bir gazeteciye söylediğiniz en kuyruklu yalan hangisiydi?
Birine doktorum demiştim.
Yutmuş muydu?
Biraz anatomi muhabbeti yaptık, bir süre işledi. Sonradan yalanımı yakaladı ve babasının doktor olduğunu söyledi. "Femur"u mu yanlış telaffuz etmiştim, neydi? Anatomi kitaplarına bayılırım. Amatör bir doktor olduğumu bile söyleyebilirim.
Ama doktorluk yapmadınız, değil mi?
Evde çocuklara yapıyorum. İlginçtir, tıpçıların arasında bir sürü müzisyen, müzisyenlerin arasında da bir sürü tıpçı var. Bu bir tesadüf olmasa gerek.
Aktörlükle aranız nasıl? Yeni rollerde oynayacak mısınız?
Bilemiyorum. Aram iyi, ama doğru filmi beklemek lazım. Sette o kadar çok fuzuli zaman geçiriyorsun ki, gına geliyor. Zamanın kullanımı açısından bir benzetme yaparsak, bir ekmek yapmak için yirmi kilo hamur harcamaya benziyor. Geri kalan hamuru çöpe atıyorsun.
Ama iyi para veriyorlar...
Bu yüzden iyi para veriyorlar. Bir köleyi ya da mahkûmu ya da mahkûm bir köleyi parayla çalıştırmaya benziyor.
Otuz yıldır albüm yapıyorsunuz. Kendinizi yenilemeyi nasıl başarıyorsunuz?
Her yeni albümde kendimi şaşırtmaya, geliştiğimin, ilerlediğimin hesabını vermeye, artık bazı şeylerden korkmadığımı kendime göstermeye çalışıyorum. Daha duyarlı, daha sabırlı, daha fazla düşünen biri olmak istiyorum. Denge kurabilen ve daha keskin biri. Tabii ki bütün bunlar çok öznel. Sekiz yaşındayken, üç akor ve "Ol' Black Joe"nun sözlerini öğrenmiştim. Müziğin temeline sahip olduğumu biliyordum, gerekeni biliyordum. Herhangi bir şeyin, ağaç dikmenin, kutu yapmanın, fotoğraf çekmenin temel unsurlarını öğrenmek gibiydi. Kendi kendime, "güzel, ellerimle yapmayı bildiğim bir şey var" dedim. Zamanla, müzik bir yaşama biçimi haline geldi, gayrı ihtiyari bir şekilde müzik yapıyorum, tıpkı bir duvarcı, bir bahçıvan, bir mukavemet koşucusu, bir aşçı, bir beyin cerrahı gibi. Yapmam gereken şeyi yapıyorum, sadece gelmesini beklemek gerek. Hamileliğe benziyor biraz.
"Doğum" nasıl oluyor, bir şarkı nasıl "geliyor"?
Çoğu şarkı yavan bir şekilde başlar. Şöyle bir uyanır, sesinizi ayarlar ve düşünürsünüz. Kafamda durduk yerde ilginç bir hikaye uyduramam. Genelde küçük bir teybe mırıldanırım. Ama nasıl geldiğini bilemiyorum. Şarkılar kafanızı karıştırdığında tatmin ediyor en çok. Bilgi almak için müzik dinlenmez. Makarna paketinin üzerindekileri okumaya benzemez bu iş. Bir şarkıyı dinliyorsan kafanın karışmasını, şaşırmayı göze almışsın demektir. Kaybolmayı sen istersin. Hipnotize olmak gibi bir şeydir. Zaten şarkıcı da, şarkı boyunca dinleyeni hipnotize eder. Bir tür büyü yani. Gerisini bilemiyorum. Ama, en iyi şarkıları çocukların yaptığını da biliyorum. Şarkı yazmak, hakikaten çocuklara ait bir iş. Çünkü bir an geliyor, insan yetişkin olarak uyanıyor ve artık aynı sound'ları yakalayamadığını, böceklerle ya da kuşlarla iletişim kuramadığını farkediyor. Büyümüşsün. Müzik doğayla temas halinde olmanı sağlıyor. Hâlâ hayvanlarla iletişim kurabiliyor olduğumu düşünmek hoşuma gidiyor.
Nasıl yani?
Müzik hayvanlarla bağlantılı bir şey. Bir keresinde, bir çayırdan geçerken durdum, teybe albümümü koyup sesi sonuna kadar kökledim, arabanın kapılarını da ardına kadar açtım. Bir baktım inekler toplanmış geliyor. Ses çıkarmak insanlığın ilk ortaya çıktığı zamanlara dayanıyor olmalı. Kelimelerden önce sesler vardı. Kelimeler insanların farklı şeylere tepki olarak çıkardıkları seslerden doğdu. Bunların bazıları kaldı. Anlamı olmayan sesler çıkarıyorum. Bundan kendimi alamıyorum. Şeylere göre isimler uyduruyorum. *(mırıldanıyor)* Şe-kon-jo-şe-pon-re-in-den-şo... Bir anlamı yok, ama giderek benim için bir anlam kazanıyor. Kendi dilimle, kendi dünyamı yaratıyorum. Başlangıçta, insanlar sesleri yarattılar. İncil öyle söylüyor: Başlangıçta fiil vardı! Yahudi kültüründe, hahamlar şarkıları sözlü olarak aktarıyorlardı. Bu şarkılar kayıtlı değil, hahamlar albüm yapmıyor. Müzik yazmıyorlar. Aborijinlerin de sözel bir geleneği var. Bugünün dünyasındaysa çok fazla kayıt var. Müzik toplumsal işlevini kaybediyor, öğrenmeye, hatırlamaya, gündelik hayatın faaliyetlerine eşlik etmeye hizmet etmiyor. Eskiden çalışma şarkıları vardı, ormanda yalnız gezen kurt şarkıları, kölelerin şarkıları, cinayet

şarkıları... Şarkı yazmak bir unutma ve hatırlama yoludur, çünkü hafıza aynı zamanda unuttuğumuzdur. Bugün, teknoloji iletişimin yerini aldı. Her ne kadar bütün iletişim araçlarına sahip olduğumuz söylense de, aslında ortada iletişim kalmadı. Aynı şey şarkılar için de doğru. Bir sürü müzik tarzı, bir dolu kategori var, ama bütün bu şarkıların aslında neye yaradığını bilmiyorum.
Tuhaf yaratıklara, ucubelere takıntınız nereden geliyor? Son albümlerinizde de bunlar var...
Sirklerdeki insanlara kendimi yakın hissediyorum, çünkü bu show-business dünyasında sanki bir sirkte yaşıyormuşum gibi geliyor. Ötekilerden farklı hissediyorum kendimi. Avantaja çevirebileceğin bir farklılık bu. Genellikle insanları güldüren şeyden, belki para da kazanabilirim. Pes bir sesim var, eğlenceli, komik bir yürüyüşüm, edam var, alışılmışın dışında bir dünyaya bakışım var, çoğu zaman kendimi yalnız hissediyorum, dostum yok... Belki de bu durumdan faydalanabilirim. İnsan niteliklerini ararken ya da kusurlarını niteliğe dönüştürmeye çalışırken bütün bunları düşünüyor. Bazı şeyleri yapmaya yeteneğim olmadığını hissettim her zaman; çok zayıf bir hafızam var, bazen IQ'mun çok düşük olduğu, geleceğimin olmadığı hissine kapılıyorum: Asla nörolog olamam, atlet, manken ya da mimar da olamam. İyi olduğum yeri bulmak zorundaydım. Hiç akla gelmeyen bazı şeyler günün birinde hayatını kurtarabilir.

> **Bir çayırdan geçerken durdum. Albümümü teybe koyup sesi sonuna kadar kökledim. Arabanın kapılarını da ardına kadar açtım. Bir baktım, inekler toplanmış geliyor.**

Gitar, müziğinizde her zaman önemli bir enstrümandı. Ama, "Alice" ve "Blood Money"de çok az gitar var.
Daha en baştan, bu albümlerde gitarın merkezî bir yeri olmayacağını biliyordum; gitar çok fazla kullanıldı, her yerde duyduğun bir alet, uzak durmam gereken temel bir renkti. Amacım, sadece akustik enstrümanlar kullanmak ve sınırları zorlamaktı. Bu albümlerde çok fazla yaylı var, benim için oldukça yeni bir şey bu. Yaylıların esnek, bükülgen, mekânı dolduran dairesel sesleri var.
Avrupa'ya özgü çalgılar da dikkat çekiyor...
Evet. Bas klarnet ve elde çalınan ziller var. Bu zilleri önceden hiç çalmamıştım. Dinsel törenlerde kullanılıyor. Değişik tonları var. Herkes bir tane alıyor ve 18 kişi Noel müziği yapıyoruz. Gezgin çalgıcılar gibi. Sonra her zamanki gibi havalı org da var. Evet, sirk müziği, vals falan da var. Müziğimi başka enstrümanlarla başka bir dile tercüme etmek gibi bir şeydi. Eski usûl çalıştım yine, ama bir dahaki sefere, elektronik müzik yapacağım.
Yakında yeni bir albüm yapmayı düşünüyor musunuz?
Evet, düşünüyorum.
Sözleri yazmaya başladınız mı?
Hayır, ama başlamayı düşünüyorum. *(gülüyor)* Emin olun, bu sefer yedi yıl sürmeyecek.

Çeviren: ***Ali Yıldızalp - Siren İdemen***

b→

BIERMANN, WOLF

Wolf Biermann, 15 Kasım 1936'da Hamburg'da bir işçi ailesinin çocuğu olarak doğdu. Komünist ayaklanmanın iştirakçilerinden biri olarak babası, 1943'te Auschwitz'de öldürüldü. 1953'te Doğu Almanya'ya geçti, Berlin Humboldt Üniversitesi'nde ekonomi-politik okudu. 1959-1963 arasında aynı okulda felsefe ve matematik öğrenimi gördü. 1960'da besteci Hanns Eisler'le tanışmasının ardından, onun desteğiyle şiirler ve şarkılar yazmaya başladı. İlk şiirleri 1962'de, ilk plağı 1965'te Batı Almanya'da yayınlandı. Hainlikle suçlandı; ancak 1976'da tekrar Doğu Almanya'da sahneye çıkabildi. Aynı yıl, Batı Almanya turnesinin sosyalizm karşıtı olduğu düşüncesiyle Doğu Almanya vatandaşlığından çıkartıldı (ama konserleri hep sosyalist duruşunun gösterileriydi). 25 yıl sonra Doğu Almanya'da ilk konserini Leipzig'de verdi. 90'lı yıllardan itibaren gündelik politikaya daha fazla karıştı, albümler yayınlamayı sürdürdü.

BARİKAT

Burjuvazi ve hükümet, işçi partisinin illegal eyleminden çok legal eyleminden, ayaklanmadaki başarılarından çok seçimlerdeki başarılarından korkar oldular. Çünkü, bu konuda da savaşım koşulları ciddi olarak biçim değiştirmişti. Eski tarzda ayaklanma, 1848'e kadar her yerde belirleyici olan barikatlarda sokak çatışması, şimdi bir hayli eskimiş, modası geçmişti.
Bu konuda hayale kapılmayalım: Sokak çatışmasında, başkaldırmanın birliklere karşı zaferi, iki ordu arasındaki bir savaşta olduğu gibi bir zafer, çok ender bir şeydir. Ama zaten başkaldıranların bunu hedef almış oldukları durumlar da çok seyrek olmuştur. Onlar için ancak birlikleri moral bakımdan etkileyerek gevşetmek, zayıflatmak söz konusuydu; bu da, savaşan iki ülkenin orduları arasındaki savaşımda hiçbir rol oynamaz ya da pek o kadar büyük rol oynamaz. Eğer bu başarılırsa, birlik savaşmayı reddeder ya da komutanlar başlarını kaybederler ve başkaldırı zafer kazanır. Ama eğer bu başarıya ulaşmazsa, o zaman, sayıca daha az birliklerle bile olsa, donatım, eğitim, tek merkezden yönetim, silahlı kuvvetlerin sistemli bir biçimde kullanımı ve disiplin bakımından üstünlük öne çıkar. Bir başkaldırının gerçekten taktik bir eylemden bekleyebileceği en fazla şey, tek başına bir barikatın yoluna yordamına göre kurulup savunulmasıdır.. Karşılıklı destek, yedek kuvvetlerin kurulması ve kullanılması, kısacası, büyük bir kentin bütünü bir yana, bir mahallenin savunulması için bile mutlaka zorunlu olan ayrı ayrı müfrezeler arasında işbirliği, ancak çok yetersiz bir biçimde gerçekleştirilecektir ya da hiç gerçekleştirilemeyecektir. Silahlı kuvvetlerin belirleyici bir nokta üzerinde yoğunlaştırılması burada elbette söz konusu değildir. Dolayısıyla, pasif direniş egemen olan savaşım biçimidir; kuvvetlerini toplayarak saldırı, elbette ki, şurada burada, fırsat düştüğünde, ama gene de ancak çok özel durumlarda, ilerlemeler ve yandan saldırılar kaydedecektir, ama genel kural olarak geri çekilmekte olan birliklerin terkettikleri mevzilerin tutulması ile sınırlı kalacaktır. Buna ek olarak, bir de, ordunun bulunduğu yanda toplar vardır, baştan aşağı donatılmış, talim görmüş istihkam birlikleri, başkaldıranların hemen hemen her zaman tümden yoksun bulundukları savaş araçları vardır.
(...) Demek ki, sokak çatışmalarının klasik döneminde bile, barikatların, maddi olmaktan çok moral bir etkisi vardı. Barikat, askerlerin metanetini sarsmanın bir aracıydı. Eğer barikat askerler çözülünceye kadar tutunursa, zafer elde ediliyordu; yok, tutunamazsa, yenilgi geliyordu. Bu, gelecekteki olası sokak çatışmalarının başarı şansı incelendiği zaman akılda tutulması gereken başlıca noktadır.
Friedrich Engels, "Fransa'da Sınıf Savaşımları"na önsöz

j→

JUNG, CARL GUSTAV

Eskiden beri su kenarında bir yere yerleşmeye kararlıydım. Zürih'in yukarısındaki gölün manzarası beni her zaman çekmiştir. Bu nedenle, 1922 yılında Bollingen'de, St. Meinrad civarında, eskiden St. Gallen manastırına ait bir araziyi satın aldım.
İlk önceleri, doğru dürüst bir ev yerine tek katlı ilkel bir barınak yapmak istiyordum. Ortasında ocağı, duvar boyunca da divanları olan yuvarlak bir kulübe olacaktı. Aklımda, ortada birkaç taşla çevrili bir ocağı olan bir Afrika kulübesi vardı. Orada, tüm ailenin yaşamı ortadaki o ocağın çevresinde geçer. İlkel barınaklar aile bütünlüğünü pekiştirir. Evcil hayvanlar da bu bütünün bir parçası olurlar. İnşaata başlandığında bu düşüncemden vazgeçtim, çünkü çok ilkel olacaktı. Yere yapışık bir kulübe yerine, iki katlı bir ev olmasının daha doğru olacağına karar verdim. 1923 yılında evin ilk katı tamamlandığında, içinde rahat yaşanabilecek yuvarlak bir kule ortaya çıktı. Taşındığım günden itibaren orada kendimi yeniden doğmuş gibi hissettim. Bana anne sıcaklığını verdi, ama gene de bir şeyin eksik olduğu duygusunu üzerimden atamadım. Giderek söylemek istediklerimi henüz tam anlamıyla ifade edemediği duygusuna kapılmıştım. Bu nedenle, dört yıl sonra, 1927'de, evin ana bölümü ve ek bir kule inşa edildi.

(...) Bollingen'de gerçek yaşamımı sürdürüyorum ve neysem oyum. Burada, simyacıların bilgece dediği gibi, "annenin çok yaşlı oğlu" gibiyim çünkü, onların deyimiyle, "yaşıl adam" ya da "ihtiyar", her zaman olan ve olacak olan 2 no'lu kişiliktir. Bu kişiliği ben çocukluğumda tanıdım. Bu kişilik zamanla bağlantılı değildir ve anneyle ilintili bilinçdışının oğludur.
Bazen, tüm çevreyi kapsıyorum gibi bir duyguya kapılıyorum. Her ağacın, her dalganın, bulutların ve gelip geçen her hayvanın içindeyim. Mevsimlerin ve nesnelerin de. Kulede, benim bağlı olmadığım ve yıllar geçtikçe kendi biçimini bulmayan ve gelişmeyen hiçbir şey yok. Burada her şeyin benim gibi bir geçmişi var ve yer bulamadığı için ikincil kalmış her âleme burada yer var. Elektrik olsun istemedim. Kendi sobamı ve kendi ocağımı kendim yakıyorum. Akşamları gaz lambası kullanıyorum. Çeşme suyu da yok. Suyu kuyudan ben çekiyorum. Odun kesiyorum ve yemeğimi kendim yapıyorum. Bu basit işler insanı sade yapar. Sade olmak da öylesine zordur ki!.. Bollingen'de, neredeyse sessizliğin sesini duyabiliyor, "doğayla gösterişsiz bir uyum içinde" yaşayabiliyorum. Geçmiş yüzyıllara uzanan düşünceler su yüzüne çıkıyor ve uzak bir geleceği de yansıtıyorlar. Burada yaradılışın verdiği acı azalıyor; yaratıcılık ve oyun iç içe geçiyor.
Carl Gustav Jung, Anılar, Düşler, Düşünceler

m→

MACCOLL, EWAN

İngiliz folk müziğinde çığır açan, –kendisi istemese de– rock'a ve punk'a zemin hazırlayan folk müzisyeni; Woody Guthrie'lerin, Pete Seeger'ların İngiltere muadili. Manchester yakınlarında, Salford mahallesinde büyüdü. Babası demir kalıpçısıydı, komünistti ve militan bir sendikacıydı. Aynı zamanda pub'larda şarkı da söylüyordu –Alan Lomax'ın yıllar sonra derleyeceği şarkılar arasında onunkiler de vardı. Ewan da babasının yolundan yürüdü, politik şarkılar, fabrika gazeteleri için parodiler yazmaya başladı. Sokaklarda şarkılar söyleyip polisle çatışıyordu. 40'larda, geleneksel tiyatro kalıplarından sıyrılıp deneysel çalışmalar yapan karısı Joan Littlewood'la Tiyatro Atölyesi'nde çalıştı; bu gezgin grup, tiyatroyu yeniden popüler bir halk sanatı haline getirmek istiyor, özellikle şarkıların kullanımında Brecht'yen özellikler taşıyordu. 50'lerin başında malî kriz başladı; Joan hiçbir ödenek almayan kumpanyayı Londra'ya taşımak istiyordu, Ewan'sa bu yerleşikliğin onları öldüreceğini savunuyordu –ayrıldılar. Ewan yeniden politik şarkılara döndü, hem artık cazla da haşır neşirdi; böylece bir dönem her yeri saracak olan skiffle'ın da temellerini atacaktı. Alan Lomax'la tanışması, folk müziğin rönesansı için önünde büyük kapılar açtı. Lomax'ın derlemelerini yeniden icra etmek gibi bir derdi yoktu, ama onlarda mevcut bulunan havayı, enerjiyi, mücadele azmini yeni şarkılarda var etmek istiyordu. Bu dönemi, İngiliz işçi sınıfının içine punk'ın tohumlarını saçması gibi bile yorumlanabilir: Konserlerde herkese söz veriyorlardı, herkesin kendi eğilimlerine ve yeteneklerine göre müzisyen ola-

"Portre Etüdü", Francis Bacon, 1978

Peggy Seeger ve Ewan MacColl

bileceğini kanıtlamak istiyorlardı. Cazcılarla da yan yana durdukları bu devirde, skiffle, politik bir tarz olarak inşa edildi. MacColl, bu dönemde, Pete Seeger'ın üvey kardeşi Peggy Seeger'la evlendi; bu iki şarkıyazarının buluşması, ileride çok parlak meyveler de verecek, otuz yıl boyunca şarkılarını beraber söyleyeceklerdi. Skiffle'ın ticarileşmesiyle ve Amerikan rock'n'roll'uyla listelerde zirve mücadelesi vermesiyle beraber, Ewan MacColl, daha "folk" bir çizgiye kaydı. İngiliz gençlerinin "Amerikanlaştığını", Amerikan kültür emperyalizminin tutsağı olduklarını düşünüyordu. "Safkan İngiliz" bir müziği savundu; bu dönem, arkadaşlarının MacColl'u sert, doktriner, hatta muhafazakâr buldukları bir dönem olarak zihinlerde kaldı. Politik mücadelenin, maddi alanın yanısıra, kültürel haklar için de verilmesi gerektiğini savunuyordu. Bu düşüncesinde yalnız da değildi, pek çok genç işçi onun şarkılarını dinliyor, pub'larda onunla beraber söylüyordu –bu konserlerde esas, herkesin memleketinden türküler söyleme zorunluluğuydu. Yapımcı Charles Parker'la BBC'de yaptığı radyo programları, müziğini ve müzikal anlayışını başka bir sahaya taşımış oldu: Daha önceki gibi röportajların profesyonel tiyatroculara tekrar okutulması eğiliminin aksine, balıkçılarla, madencilerle, demiryolu işçileriyle, Çingenelerle yaptıkları söyleşileri bu programlarda aynen yayınladılar ve kendi şarkılarıyla kolajladılar (böylece sanki güçlü İngiliz belgesel sinemasını sürdürüyor, Mike Leigh'e, Ken Loach'a, gerçekçi sinemaya da ilham veriyordu). Sonradan kızı Kirsty MacColl'un önemli bir figürü haline geleceği pop ve rock arenasıyla yıldızı hiç barışmadı, rock'n'roll'un politik potansiyelinden hep kuşku duydu. Folk'un yeniden kitleselleştiği ve politikleştiği günlerde kendisine hayran olan genç folk'çu Bob Dylan'la karşılaştığında bile hiç heyecanlanmadı. Yine de yıllar sonra, 80'lerde ardıllarıyla buluştu: 1985'te 70. yaşgünü çeşitli müzisyenlerin katılımıyla Londra Festival salonunda kutlandı; kendisini salona, elinde madenci feneriyle, madenciler grevinin lideri Arthur Scargill davet etti. Bir sene sonra, grevin çözülmesinin ardından düzenlenen "Kahramanlar" konserinde Billy Bragg'le aynı sahnede söylüyordu. Tarihin garip bir cilvesi olarak, popüler alandan bunca kaçan Ewan MacColl'un en ünlü iki şarkısı, tiyatroculuk zamanında ihtiyaçtan beş dakikada bestelediği iki bestesinin Robert Flack yorumu oldu: "The First Time Ever I Saw Your Face" ve –Pogues'un da söylediği– "Dirty Old Town" hâlâ dillerde... 1915'te İskoçya'da doğan MacColl, 1989'da Londra'da hayata gözlerini yumdu...

t→

TATLI SERT

1960'lı yılların İngiltere'sinde geçen fantastik casus dizisi. (Orijinal adıyla "The Avengers") Gizli ajanlarımız, Patrick Macnee tarafından canlandırılan melon şapkalı, şemsiyeli John Steed ve dişi partnerleri sırasıyla Cathy Gale, Emma Peel ve Linda Thornson. Bu partnerlerin arasında Diana Rigg'in canlandırdığı Emma Peel en çok tutulan karakter oldu. Klasik "Tatlı Sert" olarak anılan da özellikle bu diziler. Emma Peel serilerinin başlamasıyla yapımcılar artık dizide kadın öldürülmeyeceğini açıkladılar. Kan da olmayacaktı, polis de gözükmeyecekti. Gerçi zaman zaman bu kararlara uyulmadığı da görülmüştü. Çoğu hikayede fütürist, bilimkurgu öğeleri, kafadan kontak bilim adamları ve bunların icatlarının açtıkları dertler vardı. Steed ve yardımcısı, bir saatlik dizi boyunca sorunları gidermeye çalışıyor ve yeniden güvenliği sağlıyordu. Tüm bu faaliyet sırasında da karşılıklı olarak sürekli şık espriler yapıyorlardı. Diana Rigg, vücudunu saran siyah deri kostümü, maskeleri, kedi çevikliğiyle apayrı bir seksapel getirdi evlere. Altın kaplama tabancası elindeydi. John Steed şapkasını bir takar bir çıkarırdı; şemsiyesini sallardı, ancak silah taşımazdı. Şanslıydı da: 161 bölümün yalnızca üçünde yaralanmış, altısında yumruğu yiyip yıldızları saymıştı. Diziyi diğerlerinden ayıran bir özellik de açıklayıcı altyazılardı: Mesela, "Steed bir hayaletler şehrini keşfeder / Emma kıskıvrak yakalanır"...

Kırk yıldır hastalarının kalbindeki yerini koruyan "Tatlı Sert"in sıradan bir dizi olmadığını kabul etmek gerekiyor. Aniden pembeler ve mavilerle bezenen gri ekranda beyazdan çok siyah bir polisiye, uluslararası casusluk harikası Tatlı Sert, 20. yüzyılın en tantanalı, en yaratıcı, en asi ve baştan çıkmış on yılında geçiyor. Zamanının halet-i ruhiyesini aynen alan dizi, yıllar sonra da tazeliğini koruyor. (Oyuncuları da öyle: Macnee, yıllar sonra Oasis'in "Don't Look Back in Anger" klibinde oynadı.) Dizinin her program için yeni bestelerle desteklenen Laurie Johnson imzalı müzikleri de kayda değer. Dönemin diğer örneklerine göre çok daha belirgin olarak dünyadaki değişimi yansıtan "Tatlı Sert" estetiği olmuştu. O zamanlar pek revaçta olan geçmişin parodisi şeklinde örneklerden hayli farklı olarak, farklı eğilimleri bir araya getirip tutarlı, homojen bir ürün olarak ifade etti. Yıllar sonra çevrilen filmi ne yazık ki bu dizilerin tırnağı olamadı. Dizi hayranlarının ağır protestolarına neden oldu film. Fena halde "Tatlı Sert" hayranı olan bir yazarın elinden çıkma senaryo neden bu kadar kötü sonuç vermişti, kimse akıl erdiremedi.

u→

UNPLUGGED

"Unplugged" terimi hayatımıza 1990 yılında girdi. Fikrin babaları Bob Small ve Jim Burns. İlk program için önerdikleri isim, daha önce beraber klip çalışmaları yaptıkları şarkıyazarı ve şarkıcı Jules Shear. Çok da meşhur olmayan müzisyenlerin bir araya geleceği, jam yapacakları bir program başta Unplugged. Bunun için iyi kötü bir izleyici kitlesi de bulacaklarını düşünmüşler ve işe girişmişler, fakat bir süre sonra izleyiciler stüdyolara sığmamaya başlamış. İlk program 1990'ın ocak ayında çekilmiş: Konuklar, Squeeze ve Syd Straw. Bir ay sonra The Smithereens ve Graham Parker. Derken 10.000 Maniacs, Joe Walsh, Dr John, Michelle Shocked, Indigo Girls, The Church, Sinead O'Connor, Stevie Ray Vaughan, Satriani, Neil Young, Crowded House, Don Henley, Great White, Damn Yankees, Hall & Oates... İsimler büyüdükçe, programa talep de büyümüş. Programın mantığı malûm: Gitarlar fişten çekilecek, üç-beş seyirci karşısında sanki küçük bir pub resitali verilecek; şov efektlerden arındırılacak ve "sahici" kılınacak. Unplugged'cılar Keith Richards'ın lafını şiar edinmişler: "Gitaristin hası, akustik gitarın başında belli olur." Haziran 1990 konuğu Elton John. Sonrası da hep "büyük" isimler: The Cure, McCartney, Costello, –tekrar– Neil Young, Sting, Eric Clapton, Paul Simon, John Mellencamp, k.d. lang, Pearl Jam... Programın akustik şartlarını bozan tek isim, Springsteen –en gürültülü konser de onunki. REM'in Hammond'ına da "klavyenin dinozorudur" diye izin çıkmış. 1993'te Rod Stewart'ın tekrar The Faces'la buluşması unutulmaz programlardan biri. Nirvana'nın Bowie'den, Mellencamp'in Dylan'dan cover yapması gibi hoş sürprizler hiç eksik değil. LL Cool J, De La Soul ve A Tribe Called Quest'in katıldığı "rap special" gecesinde canlı davullarla yapılan rap, hiphop dünyasında adeta çığır açmıştı.

THIS NOTE'S FOR YOU

Pepsi için söylemiyorum / Cola için söylemiyorum / Kimse için söylemiyorum / Beni bir şaka gibi yapıyor bu / Bu şarkı senin için // Miller için söylemiyorum / Bud için söylemiyorum / Politikacılar için söylemiyorum / Spuds için söylemiyorum / Bu şarkı senin için // İhtiyacım yok nakite / İhtiyacım yok paraya / İhtiyacım yok kasaya / Bu şarkı senin için // Hakiki bir şarkı bu / Hakiki bir şarkı sevgilim / Hakiki bir şarkı / Bu şarkı senin için

Neil Young

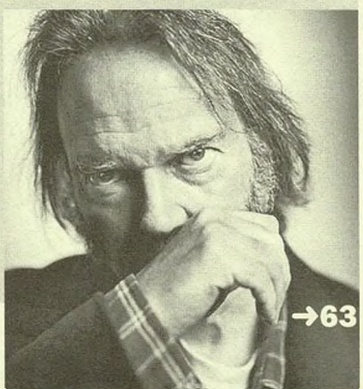

→63

İşçi sınıfı kahramanı

Daha doğduğun anda ezik olduğunu hissettirirler
Tamamını vereceklerine hiç vakit vermezler
Acı dayanılmaz hale gelene kadar hiçbir şey hissetmezsin
Olacaksan bir şey işçi sınıfı kahramanı ol

Evde canını yakarlar, okulda pataklarlar
Zekiysen nefret ederler, aşağılarlar alıksan
Kurallarına uyamazsın kafayı yiyene kadar
Olacaksan bir şey işçi sınıfı kahramanı ol

Yirmi küsur yıl eziyet edip ürküttükten sonra
Meslek edinmeni isterler
Öyle korku dolu ki yüreğin, elin ayağın tutulur
Olacaksan bir şey işçi sınıfı kahramanı ol

Din, seks ve TV'yle uyuştururlar seni
Zeki, sınıfsız ve özgür zannedersin kendini
Ama görebildiğim kadarıyla siktiriboktan hıyarın tekisin
Olacaksan bir şey işçi sınıfı kahramanı ol

Üst kattakiler derler ki hep sana
Öldürürken gülümsemeyi öğrenmelisin evvelâ
Tepedekiler gibi olmayı istiyorsan eğer
Olacaksan bir şey işçi sınıfı kahramanı ol

Eğer bir kahraman olmak istiyorsan yürü benim yolumdan
Eğer bir kahraman olmak istiyorsan yürü benim yolumdan

John Lennon, "Working Class Hero"

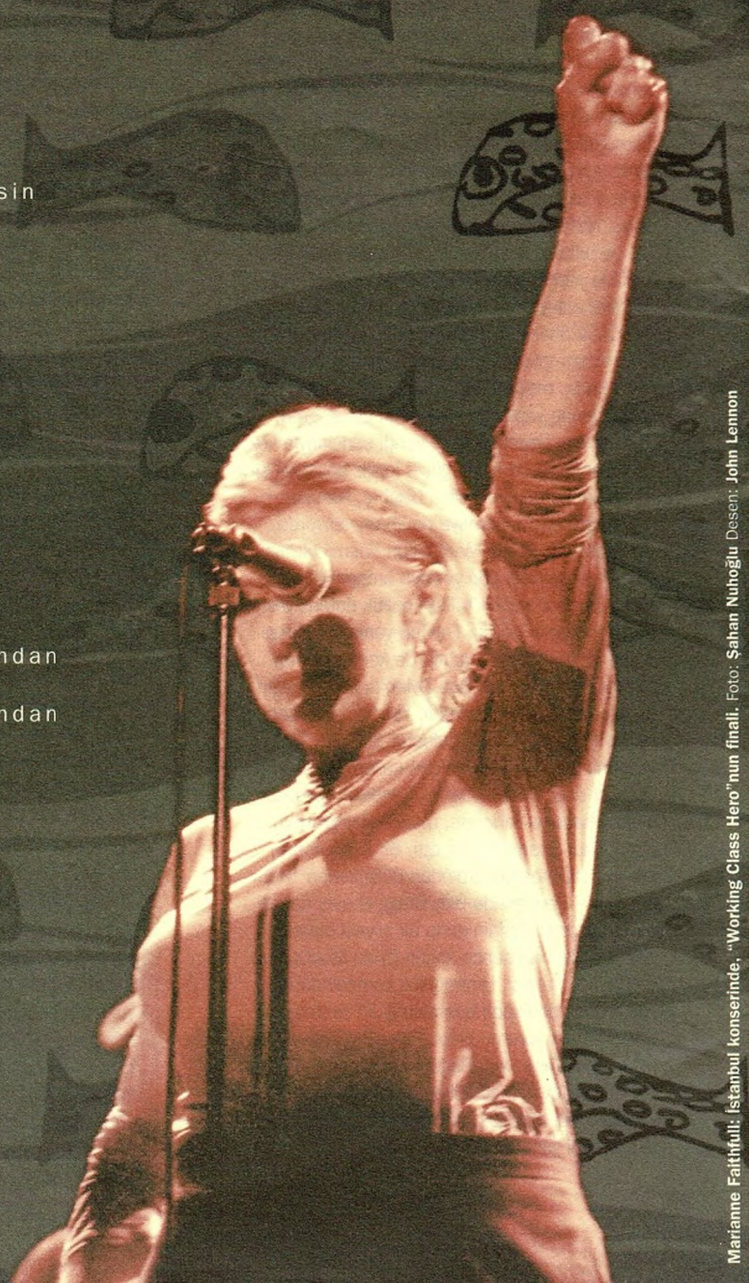

Marianne Faithfull: İstanbul konserinde, "Working Class Hero"nun finali. Foto: **Şahan Nuhoğlu** Desen: **John Lennon**